

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ■ ŠTEV. 47 ■ 13. NOVEMBRA ■ LETO XVII. ■ CENA 20 DINARJEV

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Visoki gostje na kongresu telesne kulture v Beogradu: podpredsednika ZIS Aleksander Ranković in Rodoljub Čolaković med drugimi našimi voditelji

PO PRVEM JUGOSLOVANSKEM KONGRESU TELESNE KULTURE

TUDI NAŠA STVAR!

Več kot 1800 delegatov in nad 100 gostov se je zbralo na prvem jugoslovanskem kongresu telesne kulture, ki je bil pod pokroviteljstvom predsednika Tita v Beogradu od 6. do 8. novembra. Vse priprave in predkongresna dejavnost, ki so razgibale vso državo, so se v velikih dvorani Doma sindikatov zlele v referatih, koreferatih in plodni razpravi. Lahko trdimo, da ni bilo važnejšega problema, ki ga kongres ne bi našel in prav tako lahko zapišemo, da je resolucija, ki jo je kongres soglasno sprejel, zares pomemben in vsestranski napotek za bodoče delo. Povsem jasno pa je tudi, da se zaradi kongresa položaj v naši telesni kulturi ne bo spremenil kar na mah. Kongres se je z resolucijo praktično le začel in šele, ko bo vsak državljani zares spoznal in občutil potrebo po sedobni telesni vzgoji, bodo njegovi sklepi dokončno uresničeni.

Kongres je delal v plenumu ter v treh komisijah. V plenumu so delegati poslušali referat predsednika komisije za telesno kulturo pri ZIS Slavka Komarja ter razpravo o njem. Govorila sta tudi podpredsednika ZIS Aleksander Ranković in Rodoljub Čolaković. V

posameznih komisijah pa so brali koreferate, ki so zajemali vsa področja telesnokulturne dejavnosti ter v živahni razpravi mnogo prispevali k dokončnemu razčiščenju pojmov in stališč, hkrati pa seveda tudi povedali vrsto koristnih predlogov.

Resolucija kongresa obsega predloge, priporočila in ugotovitve, ki so zares temelj za nadaljnje delo.

Naj v naslednjem opozorimo na njene najvažnejše postavke: Telesna kultura ima velik družben pomen in je njen razvoj neločljivo povezan z borbo naših delovnih ljudi za izgradnjo socialistične družbe. Prav zaradi tega razvoj telesne kulture v naši državi ne more biti samo stvar organizacij za telesno kulturo, temveč vse družbe. Resolucija poudarja, da je šola — tako v mestu kakor na vasi — predvsem poklicana za vsestransko telesno vzgojanje otrok in mladine. Za tako odgovorno nalogo pa je šolam seveda treba oskrbeti tudi materialno osnovo. Kongres pričakuje, da bo JLA še naprej dajala vsestransko pobudo in podporo za telesno vzgojo ljudi. Partizan Jugoslavije, športna, strelska in planinska zveza ter druge organizacije za telesno kulturo pa naj razširijo svojo dejavnost, da bodo zadovoljile raznorazne potrebe in še posebej zanimanje ljudi za splošno izboljšanje telesne kulture, napredek vrhunškega športa in svobodne aktivnosti v telesni kulturi zaradi zdravja, zabave in razvedrila. S tem v zvezi je kongres nakazal potrebo, da je treba spremeniti dosedanj tekmovalni sistem telesnovzgojnih organizacij. — Vrhunske športne storitve morajo nastajati kot naravna posledica razvite telesne kulture vsega ljudstva in načrtnega dela v osnovnih organizacijah. V naših pogojih športno udejstvovanje tudi ne more biti poklic. Zdravstveni zaščiti članov organizacij za telesno vzgojo pa je treba posvetiti mnogo več pozornosti kot doslej.

Pri graditvi objektov za telesno kulturo se je treba prvenstveno usmiriti na igrišča in telovadnice ob šolah, ob stanovanjskih skupnostih in delovnih naseljih, na kompleksne objekte, ki bodo omogočali množično telesno vzgojo. Ti objekti morajo pri tem postati splošna družbena lastnina. Za uresničitev vseh teh načrtov pa mora skupnost zagotoviti telesnovzgojnemu gibanju tudi večja denarna sredstva. Vsa bi se morala stekati tako, da bi jih razdeljevali po demokratičnih načelih in res najpotrebnejšim in najbolj delavnim organizacijam.

Napredka v telesni kulturi pa ne bo, če ne bomo bolj kot doslej pospeševali tudi sistematskega šolanja novih kadrov, in sicer tako učiteljev telesne vzgoje kakor tudi trenerjev družbenih organizacij. Kongres je še poudaril, da je upravičeno ustanavljanje družbeno-državnih organov za telesno kulturo in je priporočil, naj povsod ustanovijo svete za telesno kulturo.

V resoluciji je kongres napovedal naročil komisiji za telesno kulturo pri Zveznem izvršnem svetu in vodstvom družbenih organizacij za telesno kulturo, naj sklepe kongresa še temeljitje obdelajo in izvedejo vse ukrepe za njihovo uresničitev.

Razprava na kongresu je bila še toliko bolj privlačna zato, ker se je v najučinkovitejši predlogi oglašala prav mladina. Predstavnik CK LM Jugoslavije je med drugim predlagal, naj bi že 29. novembra letos začeli široko skupno nabiralno akcijo po vsej državi, ki bi dala finančna sredstva za graditev objektov za množični šport. Ta akcija bi trajala vse do Dneva mladosti 1959. leta in bi se je naj udeležili vsi posamezniki in organizacije. Kongres je ta predlog sprejel.

Ob koncu kongresa so delegati poslali pokrovitelju zasedanja predsedniku Titu pismo, v katerem se mu zahvaljujejo za njegovo želje in napotke, ki jih je kongresu poslal, ter ga obveščajo o delu in zaključkih tega pomembnega zbora.

Več kot 1800 delegatov je sedaj spet odšlo domov. Na njih, na vseh 48 organizacijah, ki so jih zastopali, in na vseh ostalih državljanih pa, da sklepajo in napotke kongresa s svojim bodočim delom in prizadevnostjo tudi uresničujejo.

Dajmo občnim zborom konkretno vsebino

Če načrtov za družbeni standard ni, jih je treba zahtevati — Predlog Okrajnega sindikalnega sveta Kranj

Razprave o polletnih obračunih so v precejšnji meri razgibale sindikalne organizacije. Lahko trdimo, da so se mnoge sindikalne podružnice s trezno razpravo o gospodarjenju v podjetju in z lastnimi stališči do raznih problemov uveljavile kot odločilne in pomembne čini telj v podjetjih. Če torej lahko trdimo za večino podružnic, da jim je uspelo prenehati s staro prakso izgubljanja v drobna, narijah, trgovini itd., in da so se lotile bistvenih problemov gospodarjenja, delovnih odnosov itd., pa je vendar še precej sindikalnih organizacij, ki so ostale na starem tiru. Precej krivde za to je v šibkem kadrovskem sestavu odborov podružnic, največ pa v stari praksi, ko sindikat ni izražal svojih stališč ob važnejših problemih v podjetju.

BOLJE JE IMETI DVA NAČRTA KOT NOBENEGA

Praksa v nekaterih podjetjih kaže, da se stvari niso premaknile naprej predvsem tam, kjer tudi organi delavskega upravljanja niso zadostj aktivni. V takšnih podjetjih se je razprava o polletnem obračunu končala v glavnem s tem, da so del čistega dohodka razdelili na osebne dohodke, del pa so pustili v skladu nerazporejenih sredstev, ne da bi si pri tem napravili kakršenkoli načrt, kako ta sredstva razdeliti ob letnem zaključnem računu. Na Jesenicah na primer v nekem podjetju, ki zaposluje blizu 600 delavcev, dve tretjini delavcev nima urejenih stanovanjskih razmer, prehrane itd. V tem podjetju se je lani izmenjalo okrog 420 delavcev, kar vsak ostane tam zaradi neurejenih vprašanj družbenega standarda le toliko časa, da dobi zaposlitev kje drugod, kjer bo imel vsaj za silo urejeno stanovanje in prehrano. Toda znatno je, da ob razpravi o polletnem obračunu niti delavski svet niti sindikalna podružnica nista izdelala načrta, kako bi spričo takih neurejenih vprašanj v podjetju razdelili čisti dohodek na zaključku poslovnega leta, ampak sta se oba zadovoljila s tem, da je čist dohodek iz podjetja ostal nerazporejen.

hko nadoknadimo na sedanjih občnih zborskih podružnic.

SINDIKAT NAJ POSTAVI SVOJE STALIŠČE

Če hočemo uresničiti priporočila zadnjega plenuma republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, naj bi namreč dve tretjini skladov skupne porabe namenili za družbeni standard, potem bodo morali občni zborski podružnici v podjetjih izdelati konkretne načrte, kako naj bi ta sredstva porabili. Na občnem zboru sindikata bi se morali temeljito pomeniti, ali so doslej ta sredstva pravilno porabili, ali kot aktivni res soglašajo s tem, da po nekod posameznim vodilnim uslužbenecem zidajo razkošne stanovanjske hiše, medtem ko nekaj sto delavcev istega podjetja nima niti lastne sobe in nista urejena prehrana delavcev, varstvo otrok zaposlenih žena itd. Razumljivo je, da vseh stvari ne bo mogoče rešiti že prvo leto, ampak je treba narediti perspektivni plan vseh ted potreb in določiti vrstn red njihovega uresničevanja; alj je treba prej urediti počitniški dom ali pa družbeno prehrano in varstvo otrok zaposlenih staršev. Ta razprava je tudi najboljša priložnost, da bi podrl plotove okrog nekaterih podjetij: zakaj se ne bi več podjetij združilo in ustanovilo skupen moderen obrat družbene prehrane ali pa vrtec, kjer bi zaposleni starši puščali otroke, ko gredo na delo?

OKRAJNI SINDIKALNI SVET KRANJ PREDLAGA

Okrajni sindikalni svet v Kranju je občinskimi sindikalnim svetom in podružnicam priporočil, da bi za občne zbore pripravili čim bolj konkretne načrte glede potrebe družbenega standarda, hkrati pa naj bi povedali tudi svoja stališča do načrtov v občinah. Zato bi bilo

(Nadaljevanje na 6. strani.)

PLAN ZA 1959. LETO

Korak na dobri poti

Industrijska proizvodnja se bo povečala za 11% — V kmetijstvu naj bi dosegli raven, predvideno za 1961. leto — Nov problem: prodaja blaga

V preteklih dneh je Zvezni izvršni svet sprejel osnutek družbenega načrta za 1959. leto. Čeprav bo načrt po razpravi v Zvezni ljudski skupščini morda še nekoliko spremenjen, lahko že danes govorimo o njegovih osnovnih predvidevanjih in o politiki, ki jo skuša uresničiti. Bistvenih sprememb bržčas ne bo, saj je načrt zgrajen na osnovi dolgoročne ekonomske politike, ki jo izvajamo že več let.

Osnovna stvar, ki jo skuša uresničiti načrt za prihodnje leto, je vsekakor v tem, da skuša zagotoviti razvoj, ki ga narekuje petletni načrt. To velja za vsa področja, ponekod pa že doslej doseženi uspehi kažejo, da bo načrt presežen. Drugo leto bo v nekem smislu odločilno za izpolnitev petletnega načrta. Lahko rečemo — prav na osnovi nalog za prihodnje leto —

da imamo najboljše izgleda, da predvidene naloge uresničimo in je upravičljiv tudi optimizem glede izpolnitve petletnega načrta v vseh njegovih bistvenih postavkah. Samo morebitne povsem nepredvidene in velike težave izven našega gospodarstva in izven naših možnosti bi lahko zmanjšale ta optimizem.

NENEHEN PORAST INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE

Načrt za 1959. leto predvideva nov porast industrijske proizvodnje in sicer za okoli 11%. Približno za toliko bo večja od lanske tudi letošnja industrijska proizvodnja. Tako nagel porast industrijske proizvodnje vzbuja občudovanje, toliko bolj če se spomnimo na dejstvo, da od 1953. leta dalje ni bil porast industrijske proizvodnje nikoli manjši od 10%, običajno pa se je gibal med 13 in 14 odst.

Hkrati pričakujemo v prihodnjem letu tudi porast narodnega dohodka za 11,7%, kar je nad povprečjem, ki ga predvideva petletni plan. Znano je, da smo v prvih dveh letih, ko izpolnjujemo petletni načrt, dosegli v povprečju 12-odstotno povečanje, toda pri tem je letošnje povečanje znatno manjše. Za jugoslovansko gospodarstvo je bilo v zadnjih letih značilno, da je bil trg vsa leta lačen blaga. Sedaj pa se postopoma pojavljajo problemi druge vrste, namreč prodaja nekaterih proizvodov. To je morda najotipljivejši dokaz za bistvene spremembe, do katerih je prišlo

zaradi nenehnega velikega povečanja proizvodnje.

Tako bi bila proizvodnja premoga lahko že letos večja od tiste, ki bo ostvarjena, toda nenakomerna potrošnja tega ni dovolila, ker premog ni proizvod, ki bi ga lahko shranjevali v velikih količinah. Pričakujejo, da bo zato v 1959. letu pomnožno olajšan nakup premoga med letom. Tako bi vsaj deloma vplivali na nakup v poletnih mesecih, kar je rudnikom povzročilo letos dokajšnje težave.

Tudi pri nekaterih drugih vrstah blaga kot so cement, votlo steklo, parket, drva itd. se kažejo težave s prodajo, toda v drugačni obliki. Čeprav lahko zaradi tega pride do določenih težav, so morda to prvi znaki, ki napovedujejo večje količine blaga, za kar se končno bori vse naše gospodarstvo in kar je spričevalo njegove življenjske sile in zanesljivega napredka.

Proizvodnja električne energije raste hitreje, kot je bilo

predvideno z dinamiko petletnega načrta. Letos bomo pridobili okoli 7 milijard 300 milijonov kWh. Plan za prihodnje leto predvideva še 900 milijonov kWh več. Po vsem sodeč bo količina električne energije, za katero smo mislili, da jo bomo pridobili šele 1961. leta (9.300 milijonov kWh), dosežena že v letu 1960. Toda zaradi ogromnega povečanja uporabe električnih aparatov v gospodinjstvu (tega nismo pričakovali) je vprašanje, če bomo lahko s sedanjimi viri električne energije zadovoljili vse potrebe, pa čeprav se proizvodnja tako naglo povečuje. Zato pričakujemo, da se bodo naloge, zastavljene s petletnim načrtom gospodarskega razvoja, povečale. Kaže, da bomo začeli morda nekaj prej graditi nekatere nove hidroelektrarne. Gre za to, da moramo zagotoviti dovolj elektrike, ki naj delovnemu človeku omogoči nemoteno uporabo električnih aparatov v gospodinjstvu (Nadaljevanje na 2. strani)

Izvolimo potrošniške svete

Prav gotovo ne kaže na široko utemeljevanje že večkrat zapisano stvar: potrošniški sveti sicer nimajo vseh možnih pravic, ki bi jih spodbujale k delu, toda imajo jih dovolj, ko bi se za njih delo zanimali in jim pomagale politične organizacije, sveti za blagovni promet itd. in ko ne bi trgovina (njen večji del in vsa) kar naprej kazala določeno odpora proti njihovem delovanju. Trgovina se je namreč v njenem nasprotovanju potrošniškim svetom vseskozi opirala na vsake piko in vejico pomanjkljivih predpisov ter je včasih hote pa tudi nehoti razoroževala potrošniške svete in njihovim članom jemala voljo do dela. Delavski sveti v trgovini se niso kaj posebno trudili, da bi organom družbene kontrole in pomoči pri urejanju njihovih problemov kaj posebno pomagali. To je deloma tudi razumljivo in zato bo morala družba sprejeti vsaj toliko spremenjene predpise, da sodelovanje in upoštevanje potrošniških svetov ne bo odvisno od dobre volje tega ali drugega posameznika. Kot rečeno, o tem je bilo povedanih že mnogo besed.

Nikjer pa ni rečeno, da bi potrošniški sveti lahko prav sedaj mnogo koristili potrošnikom (ki so, ponovno povedano, tudi proizvajalci). Predpisi o evidenci in kontroli cen — za to gre namreč — dajejo ljudskim odborom oziroma svetom za blagovni promet s mesecem oktobrom velika pooblastila. Sveti lahko s pristankom ljudskih odborov celo sami sprejemajo odloke, k tako ali drugače vplivajo na pravilno oblikovanje cen na določenem področju. V teh odlokih se sveti za blagovni promet sklicujejo in tudi zanašajo le na kontrolo organov tržnih inspekcij. Kmalu se je pokazalo, da je ta nadzor preslaboten, da bi lahko zagotovili uspešno izvajanje predpisov. Zato se je nekaj časa sklicujemo in vabimo h kontroli vse državljane, češ podpirajte inspekcijo pri njenem delu! Če je tako in je kontrola cen pravica vsakega državljanca, se sprašujemo, zakaj sveti v svojih odlokih glede kontrole in evidenc ne odobro te pravice tudi potrošniškim svetom, saj bi bili za to dovolj in sam član. Res, da imajo ne glede na tak člen potrošniški sveti možnost, da se s pridom udeležujejo, toda trgovina bi drugače sprejela nadzor, če bi bilo to tudi zapisano («zaradi lova na pike in vejice»). Zdi se, da tudi ljudski odbori na te organe tako rekoč ne računajo, češ da niso nič delali in da jih sploh ni. Namesto da bi jih podpirali pri uveljavljanju navedenih kratko in malo pozabljam. Redki so namreč sveti za tržišče, ki bi vsaj nekaj sel, denimo dve na leto, posvetili delu teh organov.

Če kdaj, je sedaj čas, da se spomnimo nanje ljudski odbori, sveti pri ljudskih odborih, predvsem pa sindikati in Socialistična zveza. Nove osnove — čeprav dosedanjih ne gre zanikovati — za delo so tu že dober mesec in treba jih je izkoristiti. V preteklih letih, največ v 1954. in 1955. letu, smo v Sloveniji izvolili vsega skupaj nekaj več kot 300 potrošniških svetov. To v primeri s številom trgovin ni dovolj, da ne računamo niti Formalno je tem potrošniškim svetom že zdavnaj po tekel mandat in prav bi bilo, da v najkrajšem času volimo nove potrošniške svete, seveda v mnogo širšem obsegu kot pred leti. Druga stvar je potem, za kakšne potrošniške svete se bomo odločili: za teritorialne, za potrošniške svete pri sedežih podjetij, za svete pri sedežih in v poslovalnicah itd. O tem bomo še razpravljali, v vsakem primeru pa je oblika odvisna od konkretnih okoliščin. Trenutno je važno le to, da se čimprej pripravimo na volitve in da državljanom pokažemo velike možnosti, ki jih sedaj imajo ti organi. Ne bo težko dokazati, da lahko z dobrim delom odločilno vplivajo na življenjsko raven vsakega posameznika. To pa je v bistvu osnovna materialna spodbuda, ki jo lahko tem organom nudimo.

V nekaterih okrajih so se te stvari že lotili, ker se, kot kaže, zavedajo, kako pomembni lahko postanejo potrošniški sveti v boju za uresničitev predvidenega povečanja življenjske ravni. Na Gorenjskem so skrb za izvolitev novih potrošniških svetov prevzeli občinski sindikalni sveti. Tam namreč menijo, da se bodo tako z večjo odgovornostjo posvetili tudi njihovem uveljavljanju, mimo tega pa je stvar proizvajalcev, da si sami okrepe organe, ki bodo skrbeli zanje takrat, ko so potrošniki. Na volitve, kot smo zvedeli, se v širšem obsegu pripravljajo tudi v mariborskem okraju. Tam je pobudo prevzela Socialistična zveza. Vsekakor bodo lahko novi potrošniški sveti podprli prizadevanja ljudskih odborov pri stabilizaciji cen in uveljavljanju predpisov, ki jih omogoča uredba o evidenci in kontroli cen.

Mitja Svab

»V SREDO OB OSMIH«

V decembru se bodo v dvorani Delavskega doma v Ljubljani začeli redni večerni pogovori ob sredah ob osmih večer — za začetek štirinajstodnevno — na katerih bodo najvidnejši predstavniki našega javnega življenja obravnavali aktualne teme. Predavatelji bodo iz naše, iz drugih republik, pa tudi iz zveznih forumov. Predavanja bodo združena z diskusijami.

V drugih republiških središčih naše države imajo take prireditve že dolgo tradicijo (Zagreb, Sarajevo, Beograd), zato bo brez dvoma tudi v Ljubljani najširši krog delovnih ljudi pozdravil to pobudo. Pri Ljudski univerzi je formiran poseben odbor, ki skrbi za program večerov. Prvi večer bo 3. decembra: Janez Stanovnik bo govoril in razpravljal s poslušalci o temi »Socializem kot svetovni proces«. 17. decembra je na vrsti »Ekonomska vsebina politike aktivne koeksistence« (dr. Jože Vilfan). 10. januarja 1959 bo Boris Zihel vodil večer z naslovom »Kaj je revizionizem in kdo so revizionisti«, naslov večera 24. januarja pa je »Mednarodno delavsko gibanje« (Ašer Deleón). Na listi predavateljev za naslednja predavanja so: Svetozar Vukmanović, Vida Tomšič, Boris Kraigher, Stane Karčič, Janez Vipotnik, Marija Vilfan in drugi.

Posamezna predavanja bo Glavni odbor Zveze Svobodno posredoval izobraževalnim središčem po vsej republiki v posebnih tiskanih brošurah. Večeri V SREDO OB OSMIH obetajo postati zelo zanimiva oblika javnih razprav o aktualnih družbenih vprašanjih.

Birokratizmu spodrezana tla

V trboveljski Cementarni je bilo 17 ljudi - sorodnikov na večini bolje plačanih delovnih mest — Ob pomoči Okrajnega komiteja ZK Ljubljana in okrajnega sindikalnega sveta je kolektiv raztrgal vezi tega »družinskega upravljanja«

Republiki sindikalni svet je v svojih napotkih, ki jih je sprejel na zadnjem plenarnem zasedanju, opozoril organizacije, naj na občnih zborih odločijo nastopajo proti birokratskim pojavom v podjetjih. Med najbolj tipične pojave birokratizma, brezdušnega in krivičnega odnosa do delavcev lahko štejemo razmere v trboveljski Cementarni.

V Trbovljah je bila že nekaj časa javna tajnost, da so razmere v tamkajšnji Cementarni nevarne. Pisma in opozorila, naslovljena na politične činitele v občini, niso rodila želenih sadov. Marsikdo si tudi ni upal javno spregovoriti o razmerah. Kdor je spregovoril in če so zanj v Cementarni le sumili, je bil — kaznovan. Pred časom pa je eno izmed pism le nalezlo na odmev. Eden izmed članov kolektiva, ki se ni podpisal, je opozoril Okrajni komitej Zveze komunistov v Ljubljani in Okrajni sindikalni svet na razmere, ki so se zadnji čas vse bolj zaostrovale. V tovarni je po pisčevnih besedah vladalo zadnji čas »nekaako obsedeno stanje, ker je obratovodja dal nalog da smejo ljudje govoriti med seboj le tedaj, če so oddaljeni drug od drugega najmanj štiri metre«. Posebna komisija Komiteja in sindikalnega sveta, ki je začela stvari raziskovati in ugotovila, da so trditve navedene v pismu, žal — resnične. Preberimo si le nekaj ugotovitev.

Razen direktorja so vodilna delovna mesta zavzemali še trije njegovi sorodniki. Komercialni direktor je bil istočasno sekretar podjetja, direktorjev sorodnik je bil glavni obratovodja Cementarne in njegov sin glavni obratovodja kamnoloma. Ostalih 13 sorodnikov v različnih kolenih sorodstva se je razporedilo na primer na uslužbenška mesta, kot na primer v tajništvo, skladišče, tehnično pisarno, knjigovodstvo itd. »Družinsko upravljanje« pa ne bi bilo popolno če se to sorodstvo ne bi vgnepilo v vse važnejše tovarniške institucije. In tako se je dogodilo, da je bilo v delavskem svetu (od 41 članov) 7 sorodnikov. V upravnem odboru so bili od sedmih članov trije sorodniki. V tovarniškem komiteju so bili štiri sorodniki od članov. Sorodstvo pa tudi ni zapostavljalo mest v mladinskem komiteju. Temu primerno si je sorodstvo porazdelilo svoja mesta tudi v vseh važnejših komisijah. Edino le v sindikatu »sorodstvo« ni imelo svojega »predstavništva«. Toda čemu naj bi ga imeli, saj sindikata v podjetju tako ni nobeden upošteval in ta jim žal dotlej ni delal kakšnih posebnih pregledov. Kandidatno listo za delavski svet so sestavili direktor, sekretar podjetja in sekretar tovarniške komisije ZK sindikalna podružnica in tovarniški komitej pa sta to listo še formalno potrdila. Sindikat ni protestiral, ko je bil letošnje leto nezakonito izvoljen upravni odbor. In sindikat ni opozoril delavskega sveta v minulnem letu, da je tale njegov sklep napake:

»S petdesetimi odstotki sredstev doseženega sklada za samostojno razpolaganje razpolaga upravni odbor podjetja sam.«

»S petindvajsetimi odstotki doseženega sklada za samostojno razpolaganje razpolaga direktor podjetja.«

In sindikat spet ni ničesar ukeril, ko je bil pred časom vodilni uslužbenec podjetja predsednik treh pomembnih institucij, in sicer predsednik disziplinskega sodišča, predsednik produkcijske komisije in predsednik komisije za uporabo sredstev.

Sicer pa, kako naj bi posamezni organi v podjetju o nečem bistvenem samostojno odločali, če je bila »personalna unija« v podjetju prevladujoča in če so posamezne članice organov upravljanja tudi korumpirali. Trboveljska cementarna je v povojnih letih zgradila 84 stanovanj v šestih stanovanjskih blokih in v 81 je sama razdelila stanovanja delavcem in uslužbencem. Od 62 delavcev, ki so dobili stanovanja v novih blokih, jih je bilo oziroma jih je 32 v delavskem svetu ali upravnem odboru. Druga oblika kupovanja in korupcije organov upravljanja pa je bila, da so člani samoupravnih organov in vodstev organizacij potovali na različne veleselje ter da so v podjetju tudi »politično nagajevanje« mazali očistim, ki bi morali o stvareh jasno in odkrito spregovoriti. Kako naj si sicer drugače razlagamo sklep delavskega sveta da na primer dobijo posebne nagrade tudi tisti vodilni uslužbenci, ki so sodelovali pri montaži žičnice, ki so dali idejo zanj ali pri ideji izgradnje kakor koli sodelovali. In zaradi

čavničar na žičnici, na težakem delovnem mestu se je znašel Baver itd. Kdorkoli je opozarjal na nepravilnosti, na birokratizem, na krajo posameznih stvari, na dušenje kritike, je bil kaznovan.

Precej časa je trajalo, da so bile te vezi »družinskega upravljanja« raztrgane. Sedaj, ko se je kolektiv ob pomoči zunanjih političnih sil otresel more, je spoznal tudi svoje napake. V petek so delavci na sestanku, ko so razpravljali o vseh teh nepravilnostih, dejali, da bi morali že prej sami storiti to, kar so lahko storili ob pomoči Komiteja in Sveta.

Če bi kolektiv enotno nastopil tedaj, ko se je nekomu dogodila krivica, če bi politične organizacije v podjetju zastavile svojo besedo za tistega, ki je bil nepravilno odpuščen ali kaznovan in kaznovala oziroma predlagala kazni za krivca, potem ne bi bilo treba pisati posamezniku nepodpisanih pism in ne bi bilo potrebno pogovorov od zunaj.

V trboveljski Cementarni so birokrat, spodrezali korenine. Ta primer pa je ostro opozorilo, da je treba že v kalu zatreti vsak polzku birokratizma, kajti le-ta zožuje demokratičnost upravljanja in uveljavlja nezakonitost in brezdušnega odnos do ljudi.

Peter Dornik

Zaščita strojev že pri izdelavi

Kako zagotoviti, da bi že v strojni tovarni opremljeni stroj z zaščitnimi napravami in da v trgovini ne bi bilo moč kupiti niti nezaščitenih uvoženih strojev niti sestavnih delov brez dokumentacije — o tem so nedavno razpravljali na posvetu pri republikanskem sekretariatu za delo.

Inšpektorji dela namreč ugotavljajo vedno več primerov, da dobavljajo tovarne stroje nezaščiteni. Predvsem je zelo veliki del gradbenih strojev. Pri dvigalih na primer so ugotovili tudi po petdeset različnih pomanjklivosti. Gradbeno podjetje, ki se težavo zgradbo denar za stroj, ko ga je dobilo, pa ga ni smelo uporabiti, preden ni odpravilo vseh pomanjklivosti, ki jih je opazil inšpektor. Potem morajo v vsakem podjetju sami preurejati stroje, kar bi v tovarni sami dosti ceneje napravili za vso serijo takih strojev.

Drug problem pa nastaja pri uvoženih strojih in strojnih napravah. Le-te dobavljajo včasih brez zaščitnih naprav, ker menijo, da jih bodo že sami napravili. Dosti težje pa je, ko s takimi stroji in strojnimi napravami ne pošljejo tudi tehnične in varnostne dokumentacije. Za žične vrvi sploh ni podatkov

Minulo nedeljo so v večini naših zadrug volili zadrugne svete. Ti sveti so povsem nov organ, ki ga ne volijo samo zadrugniki, marveč tudi delavci, ki so z zadrugo v delovnem razmerju. Zadrugni svet šteje 30 do 80 članov, ki potem izvolijo še upravni odbor zadruge. Potemtakem dobivamo tudi v kmetijskih podobne organe upravljanja, kot so delavski sveti in upravni odbori v podjetjih. Potrebo po takih širših organih upravljanja zadrug je narekovalo predvsem dejstvo, da so občni zbori le enkrat na leto, med letom pa so zadruge vodili le upravni odbori. — Na sliki: volitve za zadrugni svet v Gorenji vasi v Poljanski dolini.

o trdnosti, raztegljivosti, o dopustni maksimalni obremenitvi itd., kar ugotavljajo šele takrat, ko se vrvi utrga in se pripeti nesreča.

Na posvetovanju so se zedinili za naslednja stališča:

Vsaka tovarna strojev mora predložiti v odobritve naprejšnji stroji obsegom s tehnično in varnostno dokumentacijo. Ko napravi po odobrenem načrtu prototip, mora le-tega spet predložiti posebna komisija. Tako komisija naj bi bila pri sekretariatu za delo ali pa pri sekretariatu za industrijo in obrt, v njej pa naj bi bil poleg predstavnika sekretariata še po en predstavnik Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij ter Zavoda za proučevanje organizacije dela ter varnosti pri delu. Nobene stroje ne bo moč dati v proizvodnjo, če ga ta komisija ne bo odobrila.

Glede uvoženih strojev in materiala pa naj bi izdali priporočilo uvoznim podjetjem, naj ne kupijo nobene stvari brez tehnične varnostne dokumentacije. Če take dokumentacije ni, teh stvari ne bi smeli prodajati. Ker pa kupujejo podjetja stroje in naprave tudi v drugih republikah, je sekretariat za delo obljubil, da bo sprožil to vprašanje na prihodnjem posvetovanju republikanskih sekretariatu v Beogradu, da bi taka priporočila sprejeli tudi v drugih republikah, če ne bo izšel celo zvezni predpis. Seveda pa vse to ne bi veljalo samo za gradbene stroje, ampak za vse vrste strojev in strojnih naprav.

Glavni pomislek proti sprejetju takega priporočila, oziroma predpisa, so stroški. Vsi udeleženci posvetovanja so ta pomislek zavrnili, saj gre v prvi vrsti za varnost delavca. Če računamo izdatke socialnega varovanja ob vsaki nezgodi, se tudi ti izdatki komisijah pregledov in raziskav splojačo. Konec koncev pa mora podjetje, ki kupi nezaščiten stroj, le-to samo — če ne drugače, po nalogu inšpektorja zaščiti, kar pa je spet dražje, kot če bi že konstruktor predvidel tehnično zaščito in bi to že v tovarni napravil za vso serijo strojev.

GOSPODARSKI PREGLED

Predlogi sprememb za razdelitev dohodka

Ze ob sprejemanju zakona o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij je bilo povedano, da bo šele oraksa opozorila na morebitne pomanjkljivosti. Letošnje leto je dalo prve izkušnje glede tega in zato so pripravljene predlogi za spremembe, ki bodo vsaj deloma, če že ne v celoti odpravile ugotovljene slabosti. Spremenjeni predpisi bodo obsegali tudi mehanizem razdelitve dohodka med podjetjem in skupnostjo, prav tako pa tudi mehanizem notranje razdelitve v podjetju. Toda, to je potrebno naglasiti, osnovni principi bodo ostali isti, kajti praksa ni demantirala izhodišča novega zakona pri delitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij. Gre torej le za spremembe, ki naj bi v prvi vrsti povečale spodbudo za gospodarjenje, za delo po učinku in možnost boljše nagajevanja. Osnutki predpisov skušajo najti tudi rešitev, s katero bi bil omogočen bolj izenačen start, kot pravimo.

Čeprav bodo sprejete nekatere spremembe v določanju obresti na osnovna sredstva, amortet, rente, prav tako glede zemljarine itd., bodo nedvomno najvažnejše spremembe, ki se nanašajo na minimalne osebe dohodke. Znano je, da so se razprave o tem, kako določiti minimalni dohodek, nadaljevale iz lanskega v letošnje leto. Kaže, da bo sedaj sprejeto načelo, da se podjetja razvrste v nekaj več kot sto manjših skupin, pač v skladu s sorodnostjo dela in ob upoštevanju drugih okoliščin. Od tega pričakujemo, kot rečeno, da bo v veliki meri odstranjen neenak položaj posameznih podjetij in industrijskih vej. Seveda enakosti ne bomo dosegli tudi s temi spremembami niti bi jih ne bilo moč dosegati s kakršnimi koli drugimi spremembami. Čeprav ne gre za nekakšno od vsega neodvisno pravičnost, pa se zdi, da je osnova, ki naj omogoči bolj izenačen start in odpravi velike razlike med podjetji, vendarle zgrajena na nepravični predpostavki. Gre namreč za to, da predlog za spremembe zakona o minimalnih osebnih dohodkih gradi na osnovni povprečne kvalifikacijske strukture. Mnogi izražajo dvom, da bi bil lahko na tej osnovi izračunan minimalni osebni dohodek, zares tisti instrument, ki naj bi dal vsem podjetjem vsaj približno isto osnovo za obračun z družbo. Verjetno bi se kmalu pokazalo, da so mnogo na slabšem prav tista podjetja, ki imajo več kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev ter bi bila na boljšem tista, v katerih je strokovnost na zelo nizki stopnji. To pa je po našem mnenju pravo nasprotje od tistega, kar si želimo, to je čimveč delavcev in nameščencev, ki imajo potrebno izobrazbo in kvalifikacijo za delo, ki ga opravljajo. Predlogi novih predpisov minimalnega osebnega dohodka pa so le del sprememb, ki naj bi spodbujale k boljšemu gospodarjenju. Drugi del pa so predpisi, ki spreminjajo obveznosti podjetij do družbe in jim omogočajo posebno udeležbo pri dohodku, večjemu od

letos ustvarjenega. Ti predpisi povečujejo interes podjetij za dobro gospodarjenje.

Znano je, da je bilo izrečenih v gospodarskih organizacijah največ kritik na račun pomanjkljivosti spodbud za povečevanje proizvodnosti dela in za skladni razvoj proizvodnje. Nekateri instrumenti niso spodbujali k gospodarjenju z delovno silo, saj dovolj ne, in zato se je število zaposlenih prenaplo povečevalo. Po misljenju gospodarskih organizacij je na to vplivala skala, ki določa odvajanje prispevkov iz dohodka gospodarskih organizacij, ki je preprečevala dovolj spodbudno nagajevanje tistih delavcev, ki so dosegali večje uspehe pri delu po učinku. Zato je predvidena ublažena skala in da se bo odstotek najprej oddvajanja prispevka, kot tudi najmanjšega, zmanjšal. Na ta način naj bi podjetjem po nekaterih izračunih ostalo 6% več sredstev, kar nedvomno predstavlja spodbudo za delo, če bodo sredstva pravilno razdeljena. To je v vsakem primeru zelo važen pogoj.

Mimo tega pa bo zelo važen predpis, ki določa, da se udeležba podjetja poveča (predlog je za 25%) v tistem delu dohodka, ki bo presejal letošnje uspehe. Čeprav še niso pripravljene izračuni, koliko sredstev bi ostalo temu ali drugemu podjetju na osnovi predlaganega predpisa, bo to nedvomno spodbuda za posamezne kolektive.

Mimo teh predpisov bodo uveljavljeni še nekateri. Menimo pa, da so bistveni prav omenjeni, ker vnašajo nekatere spremembe v veljavni sistem delitve dohodka med podjetjem in družbo. Kaže, da bo že v kratkem o vseh teh stvareh razpravljali zvezni izvršni svet in takrat bomo o stvareh lahko govorili tudi podrobneje. Predpisi bodo tudi osnova za pripravljane novih tarifnih pravilnikov, ki naj bi bili izdelani do konca leta. Sindikati in zbornice oziroma strokovna združenja bodo skupno odredili osnovna načela tarifne politike v vsaki industrijski veji posebej pa tudi o odnosih med panogami se bodo dogovorili. Predvideno je, da bodo ta načela sprejeta kot priporočila sindikata in ustrezne zbornice, medtem ko bodo notranji razdelitve v vsakem posameznem podjetju morali urediti tarifni pravilniki. Za ureditev teh odnosov pa bo zelo važna analitična ocena delovnih mest. Zato bi morala podjetja, kjer le-te še niso naredili, s tem pohiteti, sicer je vprašanje, kako bodo sestavljali njihovi novi tarifni pravilniki.

Vsekakor tudi s temi spremembami sistem razdelitve ne bo še povsem urejen. To je vsekakor proces. Gibanje gospodarstva ter nove izkušnje v tej zvezi bodo nenehno hitevale, da se sistem izpopolnjuje. Lastna izkušnja nam je pri tem delu edina opora in zato bo ta proces bržčas trajal nekaj dlje, kot bi si to želeli.

Kje bo našel napotilo
za svoje družbeno
udelestvo?
v »DELAJSKI ENOTNOSTI«

Korak na dobri poti

(Nadaljevanje s 1. strani)
dijstvu. To je namreč v skladu z našimi napori, da povečamo življenjsko raven.

V KMETIJSTVU: OPTIMIZEM BREZ TVEGANJA

Če bodo izpolnjena predvidevanja za prihodnje leto, bomo v kmetijstvu dosegli raven, na kakršno smo računali s perspektivnim načrtom gospodarskega razvoja za 1961. leto. Treba je poudariti, da gospodarski načrt za prihodnje leto ni zasnovan na pričakovanih izjemno rodne letu. Nasprotno, načrt računa na povprečje.

Politika pospeševanja kmetijstva in večja sredstva, ki jih vlagamo v obdelovalno zemljo, bodo bržčas pokazala rezultate hitreje, kot smo mogli to pričakovati. Uspeh bo bržčas večji, kot smo upali doseči v kratkem času. Toda zadnja leta so pokazala, koliko pomenijo investicije v zemljo, zlasti pa uporaba sortnih semen, globoko oranje in seveda kooperacija. Zato računamo brez osnove.

Načrt za prihodnje leto predvideva, da se bo kmetijska proizvodnja povečala v primerjavi z letošnjim letom za 20%. oziroma da bo za 3% večja kot 1957. leta, ko smo dosegli največji uspeh. Na 250 tisoč hektarjih, posejanih s pšenico, bo uporabljena tako imenovana »polna agrotehnika«, na drugih

650 tisoč hektarjih pa bo obdelava boljša od običajne. Na vseh teh površinah naj bi v glavnem posejali visokorodne sorte pšenice in hibridne koruze. Za letošnje jesensko setev je bilo na razpolago 81 tisoč traktorjev, za spomladansko jih bo na razpolago morda še nekaj več. Ob setvi bo porabljenih 1.600.000 ton umetnih gnojil, torej znatno več kot doslej. Važnejši znatno več kot doslej. Važnejši znatno več kot doslej. Važnejši znatno več kot doslej.

PRENAGLO ZAPOSLOVANJE NOVIH LJUDI

Petletni načrt gospodarskega razvoja je predvideval, da bomo vsako leto zaposlili okoli 120 tisoč novih delavcev in nameščencev. To odgovarja našim potrebam in normalnemu prihratu prebivalstva. Toda v preteklem, zlasti pa v letošnjem letu smo to številko znatno presegli. Če bi tako nadaljevali, bi petletni načrt izpolnili dobro leto, če ne celo dve leti prej. Razumljivo, da takih podatkov ni mogoče »ugodno komentirati«. Preveliki priliv delovne sile zadržuje povečanje proizvodnosti v industriji. Na novo zaposleni, ki jih je seveda več kot bi ahtevalo povečevanje industrijske proizvodnje, posrkajo pove-

čane sklade osebne potrošnje. zato življenjska raven mestnega prebivalstva ne raste tako, kot bi sicer. Ugotavljajo, da delovna sila, ki pride v vasi v mesto in se tam zaposli, poveča lastno življenjsko raven za okoli 50%. V procesu zaposlovanja je precej stihije, ki jo skuša plan za 1959. leto preprečiti. Načrt predvideva, da bi zaposlili vsega 125 tisoč novih delavcev in nameščencev, zahteva pa tudi, naj se vsi službeni faktorji, ki lahko na to vplivajo, tega dosledno drže in vzamejo to za resno nalogo. Od zaposlovanja nove delovne sile je konec koncev odvisno, če se bo produktivnost povečala za 6,5%, kot predvideva načrt.

VEČJI DEVIZNI DOHODKI

Vrednost izvoza in neblagovnih deviznih dohodkov mora prihodnje leto doseči 200 milijard dinarjev, medtem ko je letos po ocenah za okoli 25 milijard manjša. Očitno je, da tudi plan prihodnje leto računa na povečano blagovno izmenjavo s tujino in skuša zagotoviti dober del sredstev za to z lastnim izvozom. Plan vztraja pri izvozu industrijskih proizvodov, ki se mora povečati za okoli 16%, izvoz kmetijskih izdelkov pa bi smel biti večji le za 6,6%.

Tako imenovani »nevidni« izvoz predstavlja pomemben vir deviznih dohodkov. Pomorstvo

je na primer ostvarilo letos za okoli 30% večje dohodke od lanskih. Za prihodnje leto perspektive niso tako ugodne zaradi naglega padca cen za prevoze. Zato na povečanje tu ne moremo računati. Drugače pa je s turizmom. Prihodnje leto upamo pritegniti v našo deželo 30% več inozemcev kot letos.

UVOZ SREDSTEV

Tudi plan uvoza je zanimiv. Uvoz sredstev za reprodukcijo naj bi se povečal le za 9%, ker je tega materiala v državi vedno več. V prihodnjem letu naj bi se ponovno zmanjšal deficit v plačilni bilanci. To zmanjšanje sicer ni izredno veliko, toda hitrejša zmanjšanje ne bi bilo gospodarsko upravičljivo. Vendar pa je treba reči, da je še pred petimi leti naš deficit znašal okoli polovice uvoza, sedaj pa je že anogo, mnogo manjši.

NA PODROČJU INVESTICIJ MANJŠA DECENTRALIZACIJA

Na prvi pogled bi se zdelo, da je slabost načrta, ker le-ta predvideva manjše investicije iz decentraliziranih sredstev in povečanje centralnih skladov. Politika decentralizacije pri investiranju je imela vrsto dobrih strani, opozorila pa je tudi na nekatere slabosti, ki jih je treba popraviti. Stvar je v tem, da decentralizirana investiranja ni spremljal odgovarjajoči mehanizem, ki bi omogočil in pospeševal združevanje razdrobljenih sredstev gospodarskih organizacij, prav tako pa niso bili dovolj popolni instrumenti,

ki bi usmerjali investicije iz lokalnih virov. Letos na primer je bilo le malo lokalnih sredstev uporabljenih za šolstvo in zdravstvo, čeprav smo računali, da bodo občine za to dale največ sredstev. Nasprotno, investicije za administrativna poslopja in opremo so se povečale preko vseh načrtanih predvidevanj.

Razumljivo, da bodo občine imele tudi prihodnje leto znatna investicijska sredstva, čeprav bodo za okoli 10 milijard manjša kot lani. Razpravljajo pa tudi o ukrepih, ki bi bolj učinkovito vplivali na usmerjanje investicij in spodbujali gospodarske organizacije k temu, da bi sredstva združevale ter jih vlagale v pospeševanje proizvodnje, ki se mora povečati v skladu z gospodarskimi načrti. Izkušnje narekujejo tudi druge pripombe na račun uporabe lokalnih investicij. Pogost je pojav, da se sredstva uporabijo za gradnje tam, kjer so občine že vnaprej priprane, da s sredstev »od zgoraj« ne bo, ker gradnje niso dovolj upravičene. Zares težavne probleme pa fušajo reševati občine tako, da zahtevajo sredstva iz centralnih skladov. To skušajo doseči na osnovi teze: tukaj zares škripa, zato bomo denar dobili.

OSEBNA POTROŠNJA NI ODVISNA SAMO OD SPLOŠNE RAZDELITVE

V letošnjem letu je bilo nekaj pomanjkljivosti v pogledu osebne potrošnje. Namesto za 7%, kot je bilo predvideno, se bo po ocenah povečala osebna potrošnja za okoli 4%. Predvi-

den je porast za 4,2% v 1959. letu. Tak porast ima realno osnovo v povečanju industrijskega blaga za široko potrošnjo na 10,7% in povečanju osnovnih prehrabnih artiklov za 9,6%. V teh številkah je precejšnja rezerva, tako da bi bil porast osebne potrošnje lahko tudi večji. Toda letošnje leto nas je naučilo, da osebna potrošnja ni odvisna samo od splošne delitve. Da letošnji načrt ne bo uresničen, niso krivi samo splošni gospodarski odnosi. Le-ti niso razočarali. Hujše je to, da organizacija preskrbe ni bila na potrebni višini. Le-ta pa ni odvisna, oziroma skoraj ni odvisna od osnovne delitve, marveč od prispevanja, spretnosti in drugih povsem osebnih činiteljev, ki so v mnogogledu odvisni od ljudi in občin.

Cela vrsta majhnih gospodarskih in organizacijskih problemov po nepotrebnem ogražajo osebno potrošnjo. V letošnjem letu na primer se je industrijsko blago podražilo za okoli 3% v primerjavi s povprečjem za 1957. leto. Cene osnovnih prehrabnih proizvodov, ki jih posreduje industrija, pa so nižje za celih 9%. Oboje velja za proizvajalce. Toda cene na malo so se kljub temu precej povečale in ta vokal bi bilo treba razvozlati. Ni dvoma, da bi k razvozlavanju precej pripomogle resnejše investicije v trgovino, ki naj bi bile tudi prihodnje leto večje. V še večji meri pa je to odvisno od ljudi, katerih skrb je preskrba prebivalstva.

Z Simić

Poročila niso vse

Kritičen zapisnik k občnemu zboru sindikata v Tovarni avtomobilov Maribor

V uvodu je treba reči po- hvalno besedo o tem, kako so v Tovarni avtomobilov v Ma- riboru pripravili občni zbor. Mladinska godba je igrala pred začetkom občnega zbora, dvo- rana je bila lepo opremljena in poročilo je bilo tehtno se- stavljeno. Razen tega pa je dosedanji izvršni odbor sindi- kata pripravil tudi predlog napotkov za delo novega od- bora. Skratka, po vsem tem bi si človek obetal, da bo raz- prava po poročilih dopolnila ta zunanji videz in dala obče- nemu zboru pravo vsebino in pečat dela. Zal so ta obet po- izkušali uresničiti le dva, trije delegati, ki so opozorili na do- ločena poudarjanja, druga, ki so sodelovali v razpravi, pa so se izživljali v poročilar- stvu.

Kot rečeno, je bilo poročilo dosedanjega izvršnega odbora tehtno sestavljeno. Usmerjeno je bilo predvsem na nekaj naj- bolj perečih vprašanj tako s področja delavskega upravlja- nja kot tudi gospodarjenja. Naj jih naštejemo le nekaj:

— V zadnjem času je v To- varni avtomobilov zelo po- rasla aktivnost samoupravnih organov. Bolj kot kdajkoli prej so delovne posamezne komisi- je, vendar bi bila njihova de- javnost še večja, če bi imele komisije svoj določen delo- krog dela, če bi imele vsaka svojo poslovilnost. V njem naj bi točno določili način poslova- nja, s kom posluje, kakšne so njene pravice in dolžnosti.

— Delo obratnih delavskih svetov je živahnije kot pred časom. Slabo je le to, da se

člani delavskih svetov ne po- svetujejo pred sejami oziroma zasedanji o raznih perečih vprašanjih s svojimi volilci. Sindikalna organizacija jih na- te premalo opozarja.

— Nenormalne zaloge suro- vin in materiala so ena izmed stvari, ki povzročajo kolektivno nič koliko preglavic. Letos so zaloge porasle za skoraj 176 milijonov. Zaloge nedokončane proizvodnje so porasle na eno milijardo 33 milijonov din. Samo v obratih je nedokonča- ne proizvodnje za nad 900 mi- lijonov din.

— Podjetje izpolnjuje norme povprečno s 120,5 odstotkov. V montaži dopolnjuje norme s 126,7 odstotkov, v karoseriji s 110 odstotki. Lani so opravili po normi 37,3 odstotkov del, letos le 28 odstotkov. (Delen vzrok za ta padec je osvajanje nove proizvodnje, ker zaradi neustaljenega tehnološkega po- stopka se ne morejo posamez- nih del normirati. Vendar je to le samo del vzroka.)

— Letos so zaradi težjih okvar popravili okoli 200 stro- jev. Zaradi manjših okvar pa je bilo nekaj dni neizkorišče- nih okoli 900 strojev.

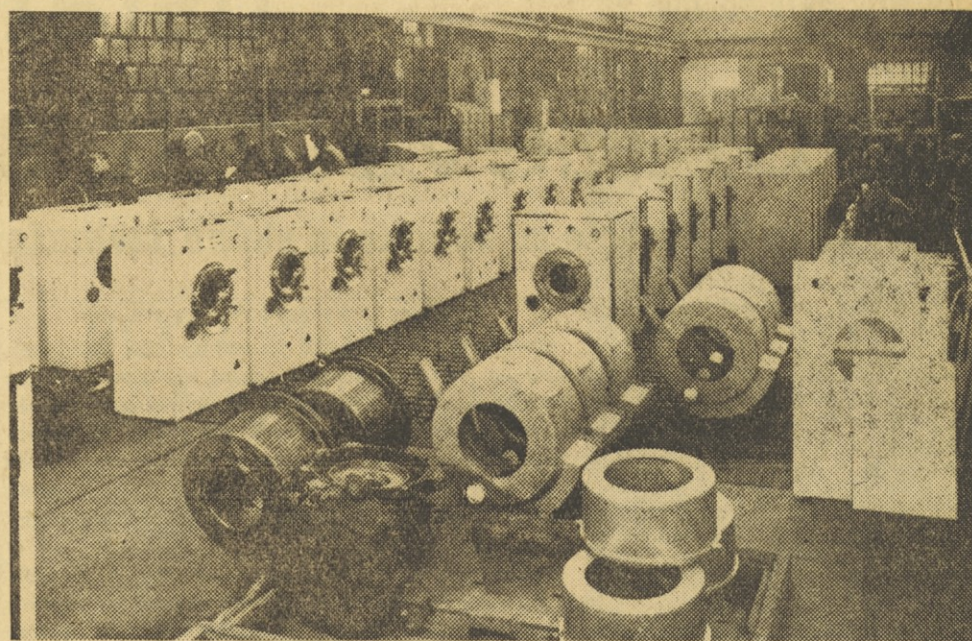
— V osmih mesecih se je v tovarni ponesrečilo 560 oseb ali vsak šesti zaposlen dela- vec. Od skupnega števila za- poslenih žena se jih letno po- nesreči okoli 8 odstotkov.

— Premijski pravilnik je iz- popolnjen, vendar premiranje še ne temelji na pravih osnovah. Eden izmed pogojev za to, da lahko posameznik dobi premijo, je na primer določilo, koliko let je že zapo- sljen v oddelku.

Našli smo le nekaj najbolj bistvenih vprašanj, ki jih je odpiralo poročilo. Če izvzame- mo razpravo direktorja, ki je opozarjal na posamezne ne- pravilnosti in tvehanja, ki sta opozarjala na napake pri uporabi zaščitnih sredstev, na prekomerno bolezenske izo- stanke ter na to, da uvažajo v montaži skupne norme brez določene politične predpripra- ve sindikata, je vsa ostala razprava izvenela v tako ime- novanem »poročilstvu«. Da- le od tega, da bi podcenjevali delo mladinske organizacije, prispevek krivodajcev v to- varni (ki je za Tovarno avto- mobilov svetel primer), vlogo strelstva itd. Prav je, da tova- riši, ki delajo v teh organizaci- jah, opozore sindikat na do- ločene probleme, toda napak je, če se večji del razprave izro- di le v poročanje, (ki je med drugim izvenelo v prošnji za nadaljnjo podporo) ne pa v

razpravo o tako tehtnih vpra- šanjih, kot jih je načel refe- rat. Od tako posplošene raz- prave nov izvršni odbor ne more imeti nobenih določenih stališč do določenih vprašanj in to je napak. Pričakovali smo, da bodo delegati tehtno razpravljali recimo vsaj o okvarah strojev, o zalogah ma- teriala in nedokončane proiz- vodnje in še o marsikaterem drugem, kar vse zmanjšuje doho- dek. Toda o teh stvareh ni no- beden razpravljali, kot da se kolektivno ne zmanjšuje doho- dek, če mora plačevati sto in sto tisočake dinarjev obresti na stroje, ki stoje na material, ki leži brez haska v obratih.

P. Dornik

Ena od tovarniških dvoran Hidromontaže v Mariboru

Sindikatu mesto, ki mu gre

Ugotovitve tajnika sindikal- ne organizacije podjetja »Elek- tro« v Trbovljah, da je podru- žnica minulo leto še kar dobro opravila svoje delo, so pozneje člani v razpravi ovrgli. V pod- jetju namreč ni bilo čutili sindi- kata, zato precej sklepov ni- so izpolnili. Med letom ni bilo niti enega sestanka vseh čla- nov sindikalne organizacije. Zato so predlagali, naj bi se v prihodnjem letu kolektiv več- krat sestal, odbor pa naj bi določil dneve, ob katerih bi se lahko posamezni člani pogovo- rili z odborniki o vseh tistih problemih, ki jih tarejo.

Precej težav imajo s preli- vom delovne sile in pomanjka- njem stanovanj. Letos je odšlo iz podjetja 12 tovarišev zaradi boljših pogojev, ki jih imajo v drugih podjetjih. (Po občnem zboru pa so nekateri delavci zatrjevali, da je preliv delovne sile precejšen zaradi slabih odnosov). Podjetje bi nujno potrebovalo več desetlin stanovanj, da bodo v prihodnjem letu pričeli graditi dvojne več- jih stanovanjskih hiš: v Tr- bovljah in Zagorju.

Drugo vprašanje, o katerem so tudi govorili, je dosedanji način nagrajevanja. Tako imajo starejši visokokvalificirani delavci, ki so že po 12 let v podjetju, enako tarifno postav- ko kot tisti, ki se na novo za- poslijo, ali pa so opravili šele pomočniški izpit. Starejši de- lavci so menili, da je tu vzrok, da odhajajo ljudje iz podjetja in se zaposlijo drugod.

Ko so na občnem zboru raz-

pravljali o delu delavskega sveta, so med drugim ugotovi- li, da se je ta precej zavzel za razvoj podjetja. Dobro so delali tudi komisije delavske- ga sveta, saj so s svojimi po- prejšnjimi razpravami pripo- mogle, da seje delavskega sve- ta niso bile razvečene.

Posebej pa so se člani sindi- kalne organizacije zavzeli za posebno skrb nekaterih delav- cev. V Novem Celju leži že dlje časa njihov delavec, ki boleha na tuberkulozi. Doslej mu niso niti pisali, kaj šele da bi mu kakorkoli gnotno pomagali. In drug primer: Že lani so se domenili, da bodo drugemu delavcu priskrbeli stanovanje, ker živi v nemo- gočih razmerah. Toda ostalo je le pri besedah.

Podjetje bo moralo v pri- hodnjih mesecih opraviti pre- cej pomembnejši del. Pred- vsem bodo začeli obnavljati električno omrežje v Zagorju. Nadaljevali bodo z začetimi deli v Hrastniku in Radečah. Za ta dela bodo potrebovali veliko novih delavcev, kajti doslej so si pomagali v pre- težni meri z vajenci, ki jih je bilo v podjetju kar precej.

Pomoč rudniku v Zabukovici

Na nedavni seji je delavski svet rudnika lignita v Vele- njah sklenil, da bodo podeli- li rudniku rjavega premoga v Zabukovici 15 milijonov dinar- jev za nadaljnja raziskovalna dela.

KAKO UPRAVLJAMO

Šola gospodarjenja

V nekaterih večjih podjetjih na Hrvaškem so letos sklenili osnovati obratne delavske svete.

V »Elki«, tovarni električnih kablov v Zagrebu, je že dve leti v veljavi nagrajevanje po enoti proizvoda. Letos so skle- nili tako imenovani plačni sklad porazdeliti na skupine gospo- darskih enot, obenem s tem pa tudi osnovati obratne delavske svete. Sodiijo, da bodo obratni delavski sveti s tem dobili dolo- čeno materialno osnovo za delo.

V varaždinski konfekcijski tovarni »Varteks« so prav tako sklenili osnovati obratne delavske svete. Tu za sedaj sicer še ne uvažajo nagrajevanja po enoti proizvoda, vendar menijo, da bo vzpostavitev teh svetov bistveno vplivala na pove- čanje proizvodnje in proizvod- nosti dela, predvsem pa, da se bodo ob praktičnem delu teh svetov usposabljali delavci za delo v osrednjem delavskem svetu. Člani obratnih delavskih svetov naj bi tudi sestavljali razne komisije, ki bodo prouče- vale posamezna gospodarska vprašanja. Seveda mislijo obrat- nim delavskim svetom določiti s poslovnikom njihove pravice in dolžnosti.

Povsod, kjer so že osnovali obratne delavske svete in kjer jih še nameravajo, hočejo z njimi razbremeniti osrednji delav- ski svet, da le-ta ne bi več dol- gočasno razpravljala o drobnih vprašanjih, ki se porajajo iz obratnih, so pa včasih vendarle bistvenega pomena za nemoten potek proizvodnje v vsem pod- jetju. S tem, da snujejo obratne delavske svete, hočejo (kot n. pr. v »Varteksu«, Železnari Si- skan) usposabljati posamezne člane kolektiva za opravljanje dolžnosti, ko jih bodo izvolili v osrednji delavski svet.

Največ izkušenj o delu obrat- nih delavskih svetov pa imajo

v zagrebški tovarni »Rade Kon- čar«.

PREJ 61, SEDAJ 286 ČLANOV V DELAVSKIH SVETIH

V tovarni Rade Končar so osnovali obratne delavske svete že pred tremi leti. Osrednji de- lavski svet je štel tedaj le 61 članov. Z izvolitvijo 11 obrat- nih delavskih svetov pa se je v upravljanje podjetja vključilo še nadaljnjih 225 članov kole- ktiva.

Osrednji delavski svet pod- jetja je pravice in dolžnosti ter sploh pristojnosti obratnih de- lavskih svetov uzakonil s po- slovnikom in z začasnim pravil- nikom. Poslovniki določa, kako naj obratni delavski sveti pri- pravljajo in sklicujejo zaseda- nja, naštevajo pravice in dolžno- sti članov itd.

Začasnji pravilnik o delu obratnih delavskih svetov pa podrobno naštevajo, o čem so obratni delavski sveti pristojni razpravljati in sklepati. Med drugim je rečeno, da so pristoj- ni razpravljati in sklepati o iz- polnitvi mesečnih operativnih planov, o obračunu obrata ozi- roma delovnega področja in po- samesnih gospodarskih enot, predlagati ukrepe za znižanje lastne cene in boljše gospodar- jenje, o izkoriščanju delovne sile in strojev, izkoriščanju amortizacijskega sklada, raz- pravljati in sklepati o normir- ranju, delovni disciplini, higien- sko-tehnični zaščiti itd. Prav tako lahko izreče svoje mne- nje o izločevanju osnovnih sred- stev iz obrata oziroma razme- stitvi osnovnih sredstev, ki jih potrebuje določen obrat. De- lavski svet obrata prav tako raz- pravlja pred dokončnim skla- panjem na osrednjem delav- skem svetu o pravilih podjetja, tarifnem pravilniku, družbenem planu podjetja, o združitvi pod- jetja z drugimi oziroma o loči-

tvi podjetja, mimo tega pa tudi o osnovanju posebnih obratnih poslovnih enot podjetja.

NAGRAJEVANJE PO ENOTI PROIZVODA JE ŠE OKREPILO IN POVEČALO VLOGO OBRATNIH DELAVSKIH SVETOV

Skratka, obratni delavski sve- ti so že s tem začasnim pravil- nikom in poslovnikom pridobili dokajšnjo pristojnost, da ta- ko rečemo, tudi dokajšnjo ma- terialno osnovo za svoje delo. Lani pa so dobili obratni delav- ski sveti še večje pristojnosti in njihova materialna osnova se je še razširila. V tovarni Ra- de Končar so namreč lani uved- li nagrajevanje po enoti proiz- voda. Čeprav so se za to odlo- čili kasneje od drugih, so šli dlje kot Fotokemika, Elka in Tovarna parnih kotlov. Tako imenovani plačni sklad podje- tja so namreč porazdelili na obrate oziroma delovna pod- ročja. S tem ukrepom se je vlo- ga obratnih delavskih svetov v gospodarjenju podjetja bistve- no povečala in okreplila. Tudi razprave o raznih gospodarskih vprašanjih so dobile povsem drug prizvok. Ko so postali pre- jemniki članov obrata odvisni od tega, koliko norma ur so opravi- li v mesecu dni (norma ura v Rade Končarju je enota proiz- voda za obračun med podjetjem in skupnostjo za notranjo delitev prejemkov), so člani obratnih delavskih svetov in vsi člani v obratu še tehneje raz- pravljali o gospodarjenju. De- lavci se odtlej še bolj zanimajo, kako izkoriščajo stroje in na- prave, s količinami delovnimi močmi opravijo določeno nalo- go, kako so normirana posamez- na delovna mesta itd. Vsak za- stoji ali kaj podobnega namreč kolektivno obrata omogočajo, da bi izpolnili svojo plansko nalo- go in jo presegel. To pa seveda vpliva na prejemke kolektiva.

Denar, ki ga prigospodari ko- lektiv obrata, obratni delavski svet zelo preudarno deli. To je mogoče opaziti v vseh oddelkih.

Kolektiv obrata srednjih strojev je v juniju izdelal toliko pro- izvodov, da je prigospodaril nad 3.800.000 dinarjev plačnega skla- da. Za prejemke po tarifnih po- stavkah in za delo po normi je v juniju porabil nekaj nad 2 in pol milijona dinarjev. Za razdelitev je še ostalo nad en milijon 300.000 dinarjev. Ker kolektiv obrata prejšnje mesece ni ustvaril dovolj sredstev za prejemke, si je moral izposo- di iz rezervnega sklada podjet- ja toliko denarja, da so vsi do- bili prejemke v višini tarifne postavke. Ko je obratni delav- ski svet razpravljal o razdelje- vanju denarja, je sklenil vrniti dolg rezervnemu skladu pod- jetja, preostanek, nekaj nad 660.000 dinarjev, pa je vložil v svoj rezervni sklad, tako da si je že za naslednji mesec zago- tovil polne prejemke. Podobno je sklenil v juliju mesecu tudi obratni delavski svet oddelka malih motorjev.

Da kolektiv obrata lahko čim- boljše izpolnjuje svojo plansko nalogo, razpravljajo člani obrat- nega delavskega sveta o po- manjkljivosti v proizvodnji. Obratni delavski svet obrata srednjih strojev je na primer naročil svoji komisiji za fi- nančna in ekonomska vpraša- nja, naj ob pomoči šefa kontro- le stroškov ugotovi, zakaj je bilo v prvem polletju opravil- nih veliko del v režiji. Obratni delavski svet pomožnih obro- tov je zahteval od tehničnega vodstva obrata, naj nastavi nor- mirca in normira še več del. Takšne in podobne napotke in zahteve je moč razbrati iz sko- raj vsakega zapisnika obratnih delavskih svetov v podjetju »Rade Končar«.

P. D.

Te besede so spodbudile tudi druge delavce, da so začeli razpravljati. Pozneje se je iz- kazalo, da ta tovariši ni po- vedal vsega.

Zavoljo tega je spregovoril tudi predsednik sindikalne or- ganizacije, ki je povedal tak- ote:

»Delavci prepogostokrat vi- dimo le sebe, le svoje delovno mesto, ne pa vse tovarne. Več- krat se ne trudimo, da bi svo- je delo izboljšali, da bi postop- ek dela poenostavili, se pravi, da bi v določenem času več na- redili. Tudi ne štedimo z ma- terialom, z orodjem itd. Poglej- mo na primer mazanje stro- jev z oljem. Večkrat naši stroji niso mazani, čeprav je olje precej po tleh. Čedi se iz stro- jev in okrog njih, samo na oseh ga ni. S tem pa delamo sar- i sebi veliko škodo. Tudi z ma- terialom pogostokrat ne štedi- mo. Tovariši, ki je prejele raz- pravljali o slabem sodelovanju med upravo podjetja in nami, neposrednimi proizvajalci, je te stvari po mojem mnenju napačno ocenili. Ne bi mogli reči, da nam uprava ne nudi

pomoči; menda je res prav na- sprotno. Vodilni tovariši nam veliko pomagajo, mi pa njihovi- vihih nasvetov pogostokrat ne upoštevamo, kar nam, kakor sem že rekel, samo škodi.«

Kasneje so govorili tudi drugi člani kolektiva, ki so me- nili, da so v podjetju delovni pogoji zelo slabi, da je zavoljo tega vedno več bolezenskih izo- stankov. Menili so, da bi ka- zalo v tej smeri nekaj ukreniti.

Predsednik delavskega sveta pa je, ko je odgovarjal na to vprašanje, dejal, da ne kaže

venomer poudarjati, naj upra- va in delavski svet nekaj ukre- neta. »Ko bi pri našem delu odpravili še marsikatero sla- nost, o katerih smo prej govo- rili,« je dejal, »bi prav gotovo ustvarili še več sredstev, ki bi jih lahko porabili v te name- ne.«

Po tej razpravi in po razgo- vorih z nekaterimi člani sindi- kalne organizacije ter z ne- katerimi vodilnimi ljudmi v podjetju lahko sklepamo, da res ne gre za brezbrizno od- nos uprave podjetja do delav-

cev na posameznih delovnih mestih. Besede tovariša, ki je govoril o odnosih v podjetju, le pričajo, da je v kolektivni nekaj ljudi, ki venomer le tarnajo o »slabostih« organiza- cije dela. Tudi glede izboljša- nja delovnih pogojev bi velja- lo povedati, da je podjetje v tej smeri že marsikaj storilo. Seveda naj bi vsi člani delov- nega kolektiva tudi v bodoče s predlogi pomagali, da bi de- lavski svet in uprava podjetja še vsa ta vprašanja čimprej rešila.

N. B.

Odnos do organov upravljanja

Korisna razprava pred občnim zborom v Hidromontaži — Investiranje mimo kolektiva je nemogoča stvar

Na področju mariborskega sindikalnega sveta je imelo že precej sindikalnih organizacij letne občne zore. Toda odbor- nihi sveta niso z vsemi zadovoljni. Vzrok? Ponekod so se sin- dikalne organizacije premalo poglobile v problematiko podje- tja, premalo tehtno so se pripravile na občne zore in zato na njih tudi niso zavzele samostojnih stališč do določenih vprašanj.

Zanimalo nas je, kako se različne analize, vendar jih ni pripravljalo na občni zbor v nekaterih večjih mariborskih podjetjih. Zato smo se tokrat namenili v Hidromontažo in svojem naslednjem zasedanju vprašali odbornike:

»Katera vprašanja mislite predvsem obravnavati na letoš- njem občnem zboru? Zakaj ste se odločili zanje in kakšna sta- lišča boste zavzeli?«

Iz razgovora z odborniki (in hkrati tudi s predstavniki de- lavskega sveta in upravnega odbora in Zveze komunistov) je naš sodelavec povzel tele ugo- tovitve in odgovore:

Osrednja stvar, o kateri mi- sil razpravljati izvršni odbor sindikalne podružnice na letoš- njem občnem zboru, je vsaka- kor kritična ocena njegovega dosedanjega dela. Poročilo, ki ga pripravljajo, pa bo pred- vsem obravnavalo tele tri te- meljne probleme: odnos do or- ganov upravljanja in gospo- darjenja s sredstvi v podjetju ter pomanjkljiva skrb za de- lovno in življenjske pogoje de- lavcev.

Ni slučajno, da bodo na tem občnem zboru prav ta vpraša- nja na dnevnem redu. Praksa upravljanja in gospodarjenja, odnos do organov upravljanja, investicijska politika podjetja — vse to terja, da o teh stve- reh temeljito razpravljajo.

Zadnje dni letos maja je bi- la skupna seja dosedanjega in novozvoljenega delavskega sveta. Razen o delu delavske- ga sveta in upravnega odbora so tokrat posamezni člani de- lavskega sveta poročali o fi- nančno-komercialnem poslova- nju, o tarifnih vprašanjih, pro- izvodni dejavnosti, montažni dejavnosti in o organizacijskih vprašanjih podjetja.

Ko so člani delavskega sve- ta slišali ta poročila, so prene- hali z delom. Čeprav je bilo zasedanje delavskega sveta iz- redno pomembno (saj so to- krat obravnavali delo doteda- njega delavskega sveta, novi delavski svet na bi moral iz- zaključkov o dosedanjem delu povzeti načela za svoje bodo- če delo), na to zasedanje ni prišel nobeden izmed vodilnih uslužbencev podjetja. Delavski svet je prav zavoljo tega, za- voljo takšnega podcenjevanja prekinil zasedanje. Nadaljeval ga je še isti dan, niti kaj ko so na zasedanje prišli upravno- tehnični voditelji podjetja.

Če nič drugega, je to povod za razpravo na letošnjem obče- nem zboru sindikata o odnosu do organov upravljanja. Toda temeljitija analiza sklepov de- lavskega sveta in ugotavljanje, kako so bili posamezni skleni uresničeni daje še več povoda za to, da članstvo sindikata tehneje razmotri odnos do or- ganov upravljanja in gospodar-jenja s sredstvi podjetja. De- lavski svet je na svojih zase- danjih že marsikaj zahteval

različne analize, vendar jih ni prejel. Naročil je upravnoteh- ničnemu vodstvu, kaj mora pri- praviti, vendar je lahko na namenili v Hidromontažo in svojem naslednjem zasedanju ugotovil, da naročila niso bila izpolnjena. V podkrepitev le nekaj primerov:

Minulo leto je delavski svet zahteval, da mora biti plan za letošnje leto sestavljen do kon- ca decembra oziroma začetka januarja. To je zahteval delav- ski svet zato, da bi si lahko podjetje oskrbelo potreben ma- terial in da bi prebrdilo kritič- no dobo proizvodnje — ja- nuar, februar. Naročilo delav- svega sveta ni bilo izpolnjeno. Delavskemu svetu je bil pred- ložen plan dokaj kasneje in zato je težiče na proizvodnji letos v zadnjih mesecih.

Delavski svet je prav tako že lani zahteval od upravnega teh- ničnega vodstva, da sestavi perspektivni plan podjetja (za obdobje 1957-1961. leta). To zahtevo je znova postavil le- tos. Posamezniki v podjetju so trdili, da ni mogoče realno planirati za tako dolgo obdo- be. Zavoljo takšnih trditve se je najbrž sestava perspektivnega plana zavlekla in če ne bi vztrajal tudi okrajni ljudski odbor na svojih zahtevih v Hi- dromontaži še precej časa ne bi imeli perspektivnega plana. Osnutek perspektivnega plana je sedaj vendarle sestavljen o njem je že razpravljaj prav te dni upravni odbor, vodstvo podjetja ga je poslalo na vpog- led okrajnemu Ljudskemu od- boru, kolektiv pa ga še — ne pozna.

Delavski svet je že nekajkrat zahteval analizo stroškov, re- žije in predkalkulacijo proiz- vodov. Njegove zahteve niso bile izpolnjene. Režijske stro- ške pa bi delavski svet vendar- loži moral tehtno premotriti, kajti planirani režijski stroški za prvo polletje so višji po- vprečno za 8,6%. (Obratovna režijska je višja za 9,14%, uprav- no prodajna režijska pa za 7,76%). Čeprav je DS račun na znižan- je teh stroškov.

Organ upravljanja je prav tako že terjal od upravnega teh- ničnega vodstva, da mu obraz- loži, kako osvajaajo novo proiz- vodnjo (po licencah, ki so jih dobili od MARISA — skupnosti elektroidustrije Slovenije, ki misli proizvajati predvsem go- spodinjske pripomočke). Tudi ta zahteva ni bilo uresničena. Si- šati je bilo celo pripombe, za- kaj se delavski svet zanima za te stvari, da so to vendar temeljitija analiza sklepov de- lavskega sveta in ugotavljanje, kako so bili posamezni skleni uresničeni daje še več povoda za to, da članstvo sindikata tehneje razmotri odnos do or- ganov upravljanja in gospodar-jenja s sredstvi podjetja. De- lavski svet je na svojih zase- danjih že marsikaj zahteval

smotno podjetje, da nimajo pri- roki vseh potrebnih podatkov? Se težje pa je, če jih zahteva, če vidi, da določene stvari ne teko tako, kot bi morale, pa teh podatkov ne dobi in se prav zaradi nesmotnega dela po- slabšujejo življenjski in delov- ni pogoji delavca. Najznačilnej- ši primer za to je investicijska politika v podjetju. Medtem ko v drugih podjetjih ne samo raz- pravljajo, temveč že konkretno ukrepajo, da imajo delavci toplo malico, da jim preskrbe po- trebne prostore za delovni po- čitek, se v Hidromontaži ne morejo odločiti za topel obrok, ker ni za to potrebnih prosto- rov. Se več, prostori, kjer de- la precej delavcev, najbrž ne bodo to zimo ogrevani. Kako se je moglo kaj takšnega dogodi- ti?

Letos so v Hidromontaži do- gradili novo proizvodno dvo- rano. Delavski svet je že pred časom zahteval od upravnega tehničnega vodstva analizo o investicijskih izdatkih za ta obrat. Zahteval je je upraviče- no, kajti predračunska sred- stva za izgradnjo te proizvod- ne dvorane je podjetje že po- rabilo, primanjkljaj je pokrilo s sredstvi, ki jih je kolektiv namenil za gradnjo stanovanj. Delavski svet je namreč razpi- sal referendum o delitvi dohod- ka v minulem letu. Kolektiv se je odrekal delu osebnih doho- kov višini 10 milijonov dinar- jev in jih namenil za gradnjo stanovanj. To je več kot po- trebno, kajti v podjetju je že doslej vložil okoli 250 pro- senj za stanovanje). Čeprav je podjetje porabilo tolikšna sred- stva za res lepo svetlo in pro- storno delovno dvorano, je le- ta sedaj pred zimo brez — cen- tralne kurjave. Za centralno kurjavo je namreč zmanjkalo denarja. V Hidromontaži imajo sedaj lepo novo halo, pridobili so si tudi potrebne sanitarne prostore. Nobeden od obeh ob- jektov ni odveč. Res pa je, da je bil za vse to potreben ne sa- mo razpoložljiv investicijski kredit, temveč tudi denar, ki ga je kolektiv predvidel za družbeni standard.

Prav je, da občni zbor raz- pravlja tudi o tej stvari. Nesmiselno je namreč enostransko investiranje, gradnja novih delovnih prostorov, ne da bi obenem pripravili tudi vse po- trebne pogoje za nemoteno de- lo v vseh letnih časih. Še bolj nesmiselno je, če za gradnjo delovnih prostorov porabijo v podjetju denar, ki je bil nam- enjen za družbeni standard, torej za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev delavcev in se polje prav zaradi takšne nesmotne investicijske poli- tike delovni pogoji delavcev po- slabšajo. Videti je, da so se odborniki poglobili v proble- matiko svojega podjetja, da bo občni zbor razpravljaj o naj- bolj žgočih vprašanjih in obe- tam si lahko, da bodo glede vsega tega tudi zavzeta določe- na stališča. S tem, ko bo ob- čni zbor razpravljaj o vseh teh stvareh, bo nudil delavskemu svetu dobro oporo za njegovo nadaljnje delo.

Dornik Peter

ustanovitev izobraževalnih središč

ki bodo skrbela za načrtno in stalno izobraževanje odraslih

Na področju izobraževanja odraslih so pred prosvetnimi organi, podjetji in številnimi organizacijami, ki se ukvarja-jo s tem, mnoge naloge. V za-konu o šolstvu nekatere od-redbe jasno govorijo o tem, da so institucije in oblike izobra-ževanja odraslih enakovredne drugim prosvetnim instituci-jam in da jih moramo v sako-dnevni politiki prosvetnih or-ganov obravnavati prav tako resno kot šole.

Na drugi strani bomo morali s posebnimi določili uzakoni-ti status, družbeni položaj, v do-ločeni meri pa tudi materialni položaj ustanov za izobraževanje odraslih. Potrebni so zlasti organizacijski ukrepi, potrebo-no je tudi zagotoviti minimum prosvetnega kadra, ki bo si-tem izobraževanja odraslih iz-popolnjeval in izvajal. Tudi vprašanje dopolnilnega izobra-ževanja odraslih preko obsto-ječih šol doslej ni bilo akutno v tej vbljki, v kateri se danes pojavlja. Zato se ga moramo lotiti z novih vidikov.

POBUDA ZVEZE SVOBOD

Petega novembra je v Ljub-ljani zasedal Svet Zveze Svo-bod in razpravljal o izobraže-vanju odraslih ter o možnostih ustanavljanja izobraževalnih

»Izobraževanje odraslih je sestavni del prosvetne, vzgojne in kulturne politike vsake sodobne družbene skupnosti. Kakor osebni razvoj in osebne potrebe tako tudi potrebe družbene skupnosti zahtevajo, da izobra-ževanje zajema otroke, mladino in odrasle, odnosno da traja vse življenje, od otroških let do starosti, da spremlja človekovo osebnost v vseh razdobjih nje-nega razvoja.

Razumljivo je, da socialistična družba, ki se odli-kuje po najširši aktivizaciji svojih članov — zahteva več kot katerakoli druga družbena ureditev splošne sistemske in neprekinjene izobrazbe in vzgoje.«

(Program ZKJ)

voljivo, ni odraz potreb, niti sil, ki jih imamo za izobraže-vanje odraslih na razpolago, — pravi poročilo za omenjeno posvetovanje Sveta Svobod.

Tajnik Sveta Vinko Trink-aus je v diskusiji poudaril, da bi bilo potrebno ustanovljati neka trdnjša telesa vsaj v večjih središčih, kot pa so do-se danji izobraževalni odseki pri prosvetnih društvih. »Te-žiti moralo za tem, na kar nas je že tovariš Miha Marin-ko na kongresu opozoril, da ustvarjamo močna žarišča de-lavske miselnosti in kulture,

malo odgovorov na vprašanja, ki mu jih postavlja današnje življenje. Posamezna društva in ustanove ob sedanjem ne-povezanem delu položaja ne morejo spremeniti. Za to je potrebna zavestna sila.

IZOBRAŽEVALNA SREDIŠČA S POKLICNIMI DELAVCI

Gre torej za ustanovitev izo-braževalnih središč v večjih krajih, za začetek morebiti 10 do 15 v Sloveniji, pri katerih bodo zaposleni v večjem kraju trije ali dva, v manjšem kraju eden, ponekod pa morebiti samo honorarni »organizatorji«. Torej ne gre za težnje po pro-fesionalizmu v Svobodah, saj bi izobraževalna središča ne bila organi Svobod. »Mi ne že-limo, da bi bila izobraževalna središča naše organizacije,« je v razpravi dejal Vinko Trink-

»Podedovana nizka prosvetna in kulturna raven mnogih pokrajin naše dežele in osnovne množice proizvajalcev, posebno kmetijskih, je resna zavora hitrejšemu razvoju družbenih pro-izvajalnih sil in celotni socialistični preobrazbi. Takšno stanje neposred-no vpliva na razvoj kul-ture same, kajti velikan-ske ustvarjalne energije ljudstva se še zmerom nišo vse zganile.«

(Program ZKJ)

pristopamo z dveh osnovnih stališč, ki sta se pojavili v de-lu za šolsko reformo: 1. V šo-lah moramo prenehati z misel-nostjo, da je šola človeka do-končno izoblikovala in da se mu potem, ko jo je zapustil, ni treba več izpopolnjevati, da bo lahko do smrti izhajal z izo-brazbo, ki jo je dobil pred 30 leti. 2. Človeku, ki je v delov-nem procesu, pa iz najrazlič-nejših ozirov ni mogel dokon-čati šole, moramo omogočiti nadaljnje izobraževanje.

Osnovni politični in družbe-ni smoter izobraževanja odras-lih pa je, da z njim odpravi-mo našega prvega sovražnika — zaostalost. Tovariš Kardelj je dejal, da nam je zaostalost nevarnejša od razrednega so-vražnika. Tovariš Tito pa je v svojem govoru v Zenici pou-daril, da smo postali moderna država, obenem pa zaradi za-ostalosti nismo sposobni izko-ristiti vseh naših materialnih sil. Zato to ni vprašanje samo šolskega sistema. Zaostalost danes najdemo povsod, pri ne-pismenem človeku prav tako kot pri univerzitetnem profe-sorju, ki živi v starih nava-dah. Ne gre samo za to, da mobiliziramo intelektualne si-le, ki bodo delavce učile — prav toliko ali pa še več bodo delavci naučili intelektualce. V podjetjih je birokratski apar-at narastel. Kvalifikacijski sestav našega upravnega apar-ata v podjetjih je ponekod, glede na konkretne potrebe, celo previsok: Včasih je ip-tektualec v upravnem aparatu postal ovira delavskemu samo-upravljanju. Zato je boj proti zaostalosti na vseh področjih osnovni smoter izobraževanja odraslih. Zakaj smo se lotili organizacije izobraževalnih središč? Mislim, da bi morale vse ustanove in organizacije, ki delajo na področju izobra-ževanja odraslih, dobiti skup-no tribuno. Vidimo, da bi bilo dobro

1. imeti center, kjer bi se vse te organizacije srečavale in 2. imeti profesionalca ali ne-profesionalca, kakršna je pač kje potreba. Pomemben ni toliko on, kot je družbeni organ, ki bo središče upravljal.

To pobudo dajemo zato, ker menimo, da je izobraževanje vedno bila ena glavnih nalog Svobod in prosvetnih društev.

Zveza Svobod bo v stiku z drugimi zainteresiranimi usta-novami in organizacijami na-daljevala delo za uresničitev te pobude.

Zeleso je vroče — zato je po-buda Zveze Svobod prišla ob pravem času. mm

Prizor iz prvega dejanja »Vojaka Tanaka«

Vojak Tanaka in 31 tečajnikov na Delavskem odru v Ljubljani

V soboto zvečer je Delavski oder za-ključil še en tečaj za amaterske režiserje z uprizoritvijo Georga Kaiserja drame v treh dejanjih »Vojak Tanaka«.

Nekaj podatkov o tečaju:

31 tečajnikov, v glavnem režiserjev, iz vse Slovenije, od Ptuja do Izole; med nji-mi 80% delavcev;

tečaj nove oblike: poleg tega, da so po-slušali predavanja (predavatelji: režiserji France Jamnik, Marjan Belina in Branko Gombač, igralec SNG Ljubljana Maks Furijan, scenograf ing. arh. Niko Matul), so tečajniki našli tudi eno dramsko delo in se tako spoznali z nastankom odrske umet-nine od prve režiserjeve zamisli do pre-miere;

pri tem so bili tečajniki razdeljeni po »delovnih mestih« kot v poklicnem gledališču: vse posle, od direktorja gledališča do odrskih delavcev, so opravljali sami;

tečaj je bil internatskega tipa, to se pravi: tečajniki so dobili na svojih delovnih mestih v podjetjih plačane dopuste, pri Delavskem odru v Ljubljani pa hrano, stanovanje in 200 dinarjev dnevniice; na ta način so mesec dni živeli in delali sa-mo za svoj tečaj.

»Vojak Tanaka«

Nimamo namena na tem mestu podro-bno ocenjevati uprizoritve, ker to ni bila uprizoritev v običajnem pomenu besede, ampak bolj zaključna produkcija, nekakš-na diplomatska predstava tečajnikov.

PREVOD, ki ga je oskrbel Olga Rate-jeva, teče gladko in je čist, vendar na ne-katerih mestih malce okoren.

REŽIJA režiserja Slovenskega nara-dnega gledališča v Celju Branka Gombača je šolsko zgledna in korektna, morebiti prav zaradi posebnih pogojev dela v tečaju nekoliko suhoparna.

SCENA, ki jo je zasnoval ing. arh. Niko Matul, stišno delu povsem ustreza in nudi lep okvir uprizoritvi.

IGRA tečajnikov je za amaterski oder na zavidanja vredni višini. Zlasti je treba poudariti kolektivno ubranost ansambla, mm

kar pri tako pestri sestavi nikakor ni bila lahka naloga ne za režiserja ne za igralce.

Takih tečajev bo še več

Obiskali smo Delavski oder in povprašali o izkušnjah tečaja.

REŽISER MARJAN BELINA: »Taka oblika tečaja je idealna — zahteva pa pre-cejšnja denarna sredstva. Tečajniki se naučijo vsega, kar oder zahteva od ama-terskega igralca. S tečaji te vrste bomo nadaljevali.«

REŽISER BRANKO GOMBAČ: »Kai-serjevo delo je sicer zahtevno, vendar za tečaj prav primerno, ker zahteva uprizori-tev tudi glasbo, ples in petje. Z uspehom tečaja in s prizadevanji tečajnikov sem zelo zadovoljen. Ne bi toliko dosegli, če bi tečaj-ne bil internatskega tipa; tako pa smo lah-ko mesec dni delali od jutra do večera brez drugih skrbi.«

SCENOGRF ING. ARH. NIKO MA-TUL: »Predavanja o scenografiji so bila bolj strokovno-tehnično kot likovno usmer-jena. Sceno za »Vojaka Tanaka« smo pa tudi likovno obdelali. Vprašanje boljših scen na amaterskih odrih je predvsem vprašanje boljše tehnične opreme odrov. Vsaj v prav toliki meri pa je napredek odvisen tudi od splošne likovne vzgoje amaterskih gledališčnikov. Upam, da so se tečajniki precej naučili, zlasti v

— uporabi novih materialov za scen-ske postavitve,

— razbremenjevanju in stilizaciji sce-ne,

— sistematičnosti v organizacijskem po-gledu,

— smiselnem uporabljanju praktikabel-ske osnove,

— pa da so tudi precej pridobili v splošni likovni vzgoji.«

TEČAJNIKI so ob majhni slovesnosti po premieri na odprtem odru povedali, da so s tečajem izredno zadovoljni, da so na njem pridobili mnogo več kot pri vseh do-se danjih podobnih tečajih in da bodo bo-gate izkušnje poskušali čim koristneje uporabiti pri svojem amaterskem delu. MI jim pa želimo mnogo uspehov pri tem! mm

središč v naših industrijskih krajih.

Po nepopolnih podatkih je bilo v preteklem šolskem letu v Sloveniji okrog 25 večernih nižjih gimnazij (v 13 krajih pa so razen teh delovali še posebni večerni tečaji na stopnji nižje gimnazije za uslužbence in delavce železnic), dalje 7 ekonomskih srednjih šol za borce, aktiviste, zaposlene de-lavce in uslužbence ter šest ekonomskih srednjih šol za uslužbence železnic. Kot po-sebna oblika izrednega študija deluje dopisna srednja ekonomska šola pri Glavnem od-boru Zveze borcev. Poleg tega se z izobraževanjem odraslih ukvarjajo še številne druge ustanove: posebni popoldanski delavski oddelki pri TSS in mojstrskih šolah; skrajšani te-čaji pri Kmetijskih srednjih šolah in Srednji gozdarski šoli; Za-vod za organizacijo in varnost pri delu; Zavod za izobraževanje v delavskem in družbenem upravljanju; Zveza prijateljev mladine; Rdeči križ Slovenije; Zveza ženskih društev; Cen-tralni higienski zavod; Zavod za napredek gospodinjstva; razna strokovna združenja in seveda ljudske univerze, med katerimi zelo uspešno dela ljubljanska ljudska univerza, pri kateri se je v pretekli se-zoni izobraževalo 96.500 delov-nih ljudi.

»Ti podatki nam kažejo, da pri nas ne moremo govoriti o organiziranem izobraževanju odraslih, jvzjemši ljubljansko ljudsko univerzo, dalje nekatere kraje celjskega okraja, kjer so uvedli večerne šole za odrasle, in še nekatere kraje, ki so organizirali tečaje ali cik-luse predavanj. Trenutno sta-nje po našem mnenju ni zado-

ki bodo svoj vpliv širila na vas. V ta namen smo v današnjem poročilu namignili, da bi v močnejših industrijskih sre-diščih razmišljali o tem ter bi že v tej sezoni začeli ustanav-ljati izobraževalna središča.«

Pri tem ne gre za profesio-nalizacijo kadrov v Svobodah in prosvetnih društvih; taka delna profesionalizacija v izo-braževanju odraslih bi lahko amatersko dejavnost Svobod samo zboljšala.

Ne v vsebini ne v obliki izo-braževalnih dejavnosti se ni-smo pomaknili toliko naprej, kolikor si želimo. Del naših programov je še usmerjen v preteklost in daje človeku zelo

aus. »Mislim, da bi morale bi-ti proračunske ustanove občin-skih ljudskih odborov, ki bi jih upravljal družbeni organ, sestavljen iz zastopnikov zain-teresiranih organizacij, ki de-lujejo na tem področju.«

Izobraževalna središča bo torej skrbela za koordinacijo med številnimi organizacijami in ustanovami, ki se danes vsaka po svojih načrtih, v ce-losti pogledano pa precej nena-črtno ukvarjajo z izobraževan-jem odraslih; skrbelo bo za nabavo, razdelitev in čim ra-cionalnejšo uporabo sodobnih tehničnih sredstev (filmskih aparatov, znanstvenih in pouč-nih filmov, magnetofonov, li-terature, skript itd.), organi-ziralo bo primerne prostore, vzdrževalo arhiv — skratka: bo nekakšno gibalno in nosilec, obenem pa tudi nekakšen ure-jevalec voznega reda izobraže-vanja na svojem območju.

ŽELEZO JE VROČE

Predsednik Sveta Svobod Vlado Majhen je ob zaključku posvetovanja predvsem pouda-ri, da je v zadnjem času izo-braževanje odraslih močno razgibalo vse organizacije v Sloveniji. To je čutili tudi v delu republiškega sveta za šolstvo. Dejal je:

»K izobraževanju odraslih

Nov program višjih razredov osnovne ŠOLE ZA ODRASLE

Zavod za proučevanje izo-braževanja odraslih je izdelal nov program za višje razrede osnovnih šol, ki ga je Svet za šolstvo LRS na svoji zadnji seji odobril in s tem omogočil, da bodo vse večerne osnovne šole za odrasle še v letošnjem šolskem letu pričele poučevati po enotnem, sodobnejšem pro-gramu. Nov program osnovnih šol za odrasle ni pomemben sa-mo zato, ker v osnovi spre-minja vsebino izobraževanja v osnovni in danes najmasov-nejši stopnji izobraževanja odraslih ob rednih šolah, temveč tudi zato, ker je to prvi pose-ben program za odrasle, pri-lagojen posebnostim in potre-bam odraslega človeka. Temu programu bodo pozneje sledili še programi za vse tiste šole, ki jih v izrednih oddelkih ob-iskujejo odrasli. Na ta način bomo v šolanju odraslih ob rednih šolah v precejšnji meri odpravili tiste slabosti, ki so zavirale večji priliv odraslih slušateljev, predvsem delavcev in zagotovili boljše uspehe v sistemu izrednega šolanja.

Vsa leta po vojni so na iz-rednih oddelkih za odrasle uporabljali iste učne načrte kot za redne dijake — z vsem tistim gradivom, ki je doraščajoči mladini za razvoj mišljenja in oblikovanje značaja potrebno, za odraslega pa predstavlja nepotreben balast in pretirano obremenitev. Ne-kateri predavatelji so sicer že doslej po lastni uvidenosti skrajševali učne načrte in jih poskušali prilagoditi nivoju odraslih, vendar do organizira-nega dela v tej smeri ni prišlo. Prvo korenitejšo spremembo v osnovnem šolanju odraslih so poskušali izvesti pred leti v celjskem okraju, kjer so za odrasle izdelali program (po osnovnem konceptu precej sil-čen novemu učnemu načrtu Zavoda), vendar so morali od

tega odstopiti, ker slušateljem po opravljenih izpitih niso mo-gli izdati ustreznih šolskih spričeval. Zato so se lani vr-nili na stare učne načrte, če-prav so se zavedali, da so le-ti slabši in manj življenjski.

Osnovna slabost sedanjih uč-nih načrtov v tako imenovanih »delavskih gimnazijah« je mi-mo čisto šolskega, suhega in nezanimivega obravnavanja snovi predvsem v tem, da šole niso dajale dovolj, oziroma skoro nič tistega znanja, ki je odraslemu človeku potrebno za neposredno delo v ustanovi ali podjetju, oziroma za aktivno udeleževanje v delavskem in družbenem upravljanju. Zato je precej razumljivo, zakaj je delež delavcev na »delavskih gimnazijah« vedno manjši in zakaj so posebno v zadnjih le-tih na teh šolah »vzdržali« v glavnem le še tisti, ki so po službeni dolžnosti morali pri-dobiti tako šolsko izobrazbo (nameščenci, železničarji, mi-ličniki itd.). Medtem pa so mnogi delavci z zelo pomanj-kljivo splošno predizobrazbo poiskali lažjo pot napredova-nja — z opravljanjem izpitov za pridobivanje kvalifikacije, kjer se je vse doslej splošna izobrazba odlično zapostavljala.

Novi učni program skuša od-praviti sedanje pomanjkljivo-sti s tem, da je v njem predvsem poudarek na sodobni vse-bini, medsebojni povezanosti posameznih predmetov in pri-lagoditvi le-teh življenjskim potrebam slušateljev. — Učno gradivo je v novem programu namesto na dosedanjih 9 ozi-r 14 predmetov razdeljeno na na-slednjih 5 področij: slovenski jezik z osnovami estetske vzgo-je, spoznavanje družbe, spo-znavanje prirode, matematika in tuji jezik, ki pa ga ni treba obvezno študirati na šoli, am-pak ga kandidati lahko študi-rajo ob jezikovnih tečajih LU ali preko dopisne šole.

Celotna snov vseh predmet-nih skupin je razdeljena na dva tečaja: prvi tečaj bo ob-ravnaval snov sedanjega 5. in 6. razreda, drugi pa snov 7. in 8. razreda. Tako se bodo tisti, ki imajo že 6 razredov osnov-ne šole, lahko vključili v drugi tečaj in v enem letu dokon-čali popolno osnovno šolo. Po predvidenem programu bi vsak tečaj trajal 24 tednov, če bi imeli slušatelji pouk štirikrat tedensko. Čeprav novi pro-gram ne predvideva tudi me-tod poučevanja na tečajih, so vendar že teme posameznih predmetov sestavljene tako, da bodo zahtevale od slušateljev predvsem samostojnega dela, za kar bodo imeli slušatelji tu-di več prostega časa, kot so ga imeli doslej. Obseg učne snovi je približno enak kot v redni šoli, le da se v novem progra-mu upošteva zrelost in življenjske izkušnje odraslih slušateljev in so zato nekatera poglavja (predvsem iz področja spoznavanja družbe) celo širša kot v redni šoli. Pri nekaterih poglavjih (spoznavanje priro-de) pa je učna snov nekoliko bolj zaokrožena, da predava-telja ne bi zaveda v podrobnosti. Vendar učni načrt ne iz-pušča gradiva, ki je odraslemu potrebno, če hoče nadaljevati študij na višji stopnji šol.

Posebna novost novega pro-grama je tudi v tem, da sluša-telji glede na svojo življenjsko usmerjenost lahko izbirajo med štirimi variantami pro-grama: tisti, ki želi dobiti za-okroženo izobrazbo, brez po-sebne specializacije na določe-no področje prirodnih ved, bo študiral po programu A, kjer prirodnih vede zajemajo vsa važnejša poglavja iz biologije, fizike in kemije. Slušatelji iz kmetijskih poklicev se bodo lahko odločili za varianto B, kjer je glavni poudarek na biologiji. Varianta C obsega

predvsem podrobnejšo obrav-na vo kemije, varianta D pa gradivo iz fizike. Na ta način se bodo slušatelji že v osnov-ni šoli podrobneje spoznali predvsem s tistim področjem, ki ga v poklicnem delu najbolj potrebujejo, ozi-r, se mu žele posvetiti v nadaljnjem študiju. Nekateri so imeli proti temu pomisleke, češ da bo na ta na-čin okrnjena splošna izobraz-ba izrednih slušateljev. Ven-dar, če upoštevamo, da bodo te šole obiskovali predvsem odrasli ljudje, ki so se za poklic že odločili (in ki jim je v ta-ko kratkem roku, mimo red-nega dela, nemogoče dati kompleksno znanje iz vseh področij prirodnoslovnih ved), potem je boljše dati temeljitej-se znanje s tistega področja, ki ga odrasli v praksi najbolj potrebujejo in se v njem žele izpopolniti.

Komisija bo k posameznim predmetnim skupinam učnega programa izdelala točnejša me-todična in didaktična navodi-la za predavatelje, ki bodo predavali na teh tečajih. Kas-neje bo Zavod organiziral za predavatelje tudi posebne se-minarje. V sodelovanju z Do-pisno šolo pa bo poskušal čim-prej izdelati tudi posebne uč-benike, ki jih bodo slušatelji lahko uporabljali pri samo-stojnem študiju.

Z novim učnim načrtom viš-jih razredov osnovne šole za odrasle je prebit led in naka-zana pot za nov sistem in predmetnike šol za odrasle. Priprčani smo, da bo za tak način študija in tako vsebino programov v izrednih oddel-kih rednih šol večje zaniman-je ne samo pri delavcih in nameščenci, temveč tudi pri delovnih kolektivih, ki bodo imeli od takega šolanja svojih delavcev neposredne koristi.

T. Blaha

LJUDSKA UNIVERZA LJUBLJANA KOVINARJI POZOR!

Izšel je ponatis

»IZPITNEGA PROGRAMA ZA NEKATERE POKLICE KVALIFICIRANIH IN VISOKOKVALIFICIRANIH DELAVCEV KOVINSKE STROKE«

Vse interese, posebno uprave podjetij in sindikalne podružnice obveščamo, da lahko nabavijo ta program pri Ljudski univerzi, Ljubljana, Cankarjeva 5-III.

Filmsko vzgojo v šole

Suho razčlenjevanje književnih del otroku ne zadostuje — Film ni vedno izvor vsega slabega — Za kompleksno estetsko vzgojo otroka — Pohvala slovenskim mladinskim založbam

Na II. kongresu za zaščito otrok, ki je bil od 26. do 30. oktobra v Beogradu, je vzbudila veliko zanimanje komisija za književnost, tisk, film in radio. Dvorana je bila tako polna, da so mnogi stali dolge ure ob vratih. Naj že sedaj opozorimo na material s tega kongresa, ki bo izdan v posebni brošuri. Delegati so v tej komisiji razpravljali na osnovi referata književnika Oskarja Daviča »Umetnost in vzgoja« in koreferat Marije Kršmanovič »Problemi literature za mladino« ter Blaženke Mimica »Nekateri problemi filmske kulture mladim«.

V svojem referatu je Davičo podčrtal važnost razumevanja in škodljivost nerazumevanja umetnosti in njene vloge pri vzgoji mladih ljudi. Od umetnosti ne moremo zahtevati, da služi samo trenutnim dnevnim ciljem, čeprav to ne pomeni, da živi izven svojega časa in da ničemu ne koristi. Pri tem ne smemo pozabiti, da umetnosti ne moremo razumeti brez delovanja čustvenega in sanjskega sveta, zlasti pri njenih mladih potrošnikih. Naloga pedagoga je, in ne umetnika, da odkrije v umetniškem delu ideale in notranja nasprotja, jih pojasni in približa mladini. Suho šolsko razčlenjevanje, ki je marsikje v navadi, ne more dati otroku tega, kar želimo. Gojiti domišljijo pomeni vzdrževati večni ogenj, ki že od nekdaj osvetljuje človekovo pot in pomaga človeku odkriti in globlje dojeti bolečino, radost, žalost in srečo v sebi in v drugih. Domišljija je človeku vedno pomagala najti odgovor na neštetu zapletena vprašanja. Če bomo tako raz-

- O TEBI, IVOJEM DELU
- IVOJIH USPEHIH IN
- TEZAVAH PIŠE
- DELAVSKA ENOTNOST.

POSVET REŽISERJEV V TOLMINU IN AJDOVŠČINI

Kako obdržati mladino

V nekaterih društvih je mladina postala malodušna zaradi večnih težav s prostori in denarjem — Občinski sveti Svobod še niso zaživel

Ceprav udeležba na posvetovanju amaterskih režiserjev goriskega okraja v Tolminu ni bila velika, je posvetovanje uspešno in dalo približno sliko dejavnosti društev tega območja. Predvsem je važna ugotovitev, da v nobenem društvu nimajo težav z mladino, kar v zadnjem času hudo tare nekatera društva drugod po Sloveniji. Kako pridobiti mladino — te težave ne poznajo. Pač pa je marsikje ne morejo obdržati v društvu, ker je postala malodušna zaradi večnih obljub.

Na primer na Sentviški gori: dramska družina gostuje po skenjih, seveda, samo do spomladi, dokler so prazni. Zgodilo se je, da so bili tik pred premiero, pa še niso vedeli, pri katerem kmetu bodo dobili prostor za uprizoritev. Ko je učitelj sklical sestanek mladinske organizacije, so ji člani dejali, da naj skliče prihodnji sestanek takrat, ko jim bo lahko povedala, kje in kako bodo delali. Potem so dobili star hlev, ki naj bi ga preuredili v dvorano. Učiteljica je spej sklicala mladino. Predsednik občinskega odbora je prišel na sestanek z načrtom za preureditev hleva.

»Načrte imate, zdaj pa delajte,« je dejal.

»Ko pa nimamo denarja niti za kilogram cementa!«

Tako bo do konca usahnila

Šentjakobsko gledališče v Ljubljani je zvečalo število abonmajev

Medtem ko so druga gledališča zvišala ceno vstopnicam, so Šentjakobski ohranili iste cene — seveda s skrajno štednjo na vseh koncih. Temu je najbrž tudi pripisati, da imajo letos šest abonmajev in dva mladinska za študente, torej v celoti dva abonmaja več kot lanske leto. Se bolj pa se je povečalo število obnovenov — skoraj za polovico. Svojo dejavnost mislijo razširiti tudi s tem, da bodo povečali število gostovanj v manjših krajih Slovenije. Povečali so tudi asambel in to za tri igralce in štiri igralke.

Onovni vidiki pri sestavljanju programa so bili isti kot druga leta, to je: izbirali so dela za lahek ljudski program. Ta obsega Borštnikovo igr »Stari Iljia«, Jurčičeva »Desetega brata« (ali »Jurja Kozjak«, Ljupov »Glavni dobrote«, Tavčarjev »Otok in Struga«, Plišova »Mežnarjevo nevesto«, eno delo Petra Marince, dalje Nušičeva »Gosno ministrice«, Skovršneva (Poljak) »Dobro jutro rožnati dan« in Fodorjev »Čerkveno miš«. Iz klasičnih del so si izbrali Shakespearovega »Beneškega trgovca«. Med drugimi tuji deli so še romunska politična komedija iz časa red druge svetovne vojne. Caradilevo »Izpuščeno pismo« (prevod Ivana Roha), Drayerjeva »Lubebezen sedemnajstletnega«. Croniova drama »Jupiter se smehljaje«. Barlet-Gredyeva komedija »Dobro jutro rožnati dan« in francoska komedija »Maškera« ter Pison-Carrejeva in Bussova »Mala trafik«. Od mladinskih del bodo dali Goriskovo »Rečeno kapice« in Skufcevo »Trnuličice«.

vom besede, glasbe, plesa, slike in igre in se šele potem odločijo za to ali ono zvrst umetnosti. Sicer obstaja nevarnost, da se otrokov značaj izkrivi in da se formira enostransko oblikovan človek.

Tudi o literaturi za mladino je bilo nekaj tehničnih razprav. V zadnjih letih se je povečalo število založb, ki izdajajo otroško in mladinsko literaturo. Močno se je povečalo tudi število izdaj in izvodov. Izbor je mnogo primernejši. Še vedno pa ugotavljamo, da prevladujejo komercialni interesi. Vrsta slikanic, ki s svojo sladkobnostjo kvarijo otroški okus, nam to dovolj jasno dokazuje. Samo en avtor, ki je znan po kitastih slikanicah, je v zadnjih 18 mesecih opremil eno šestino vseh izdaj. Najbolj prevajani so bili še vedno Grimm, London, Verne in Twain. Čeprav se klasična dela vedno bolj umikajo mlajšim piscem, je avtoristična literatura 19. stoletja še vedno močno zastopana. V statistični analizi izdanih del za mladino so bile posebno pohvaljene založbe, ki so znale najti pravo mero med sanjskim in resničnim svetom. Tudi umetniška oprema slovenskih slikanic in drugih knjig je najboljša.

Glasbena vzgoja je mnogokrat preveč suho in teoretično organizirana, zato glasbo otroku včasih tudi priskutimo. Nekateri govorniki so menili, da so naše glasbene ustanove prezrele dejstvo, da je mladina navdušena za jazz in popevke. Zakaj ne bi proučevali tudi tovrstne glasbe? S tem bi zagotovili kvaliteto, ki je sedaj največkrat dvomljive vrednosti.

Likovna vzgoja je zelo važen element otrokove vzgoje. Pouk

risanja je na osemlečkih in drugih šolah še vedno tog in suhoparen. Namen tega pouka naj bi ne bil samo naučiti otroka risanja, ampak ga spoznati z umetniškimi deli, ga naučiti gledati umetniško delo in mu razvijati odnos do umetnosti. Da bi to dosegli, je cela vrsta možnosti. Nekateri pedagogi se v ta namen že poslužujejo diaprojektivov, muzejev, razstav in reprodukcij.

Razni pedagogi in strokovnjaki so govorili še o svojih konkretnih izkušnjah in metodah dela z otroki in mladino v šolah, knjižnicah, radiu, klubih, vrtcih in drugih ustanovah. Tudi konkretnih predlogov ni manjkalo. Pomagati mladini, da si privzgoji estetski okus s pomočjo vseh izraznih možnosti, da se bo lahko razvila v generacijo, od katere veliko pričakujemo, je težka in zapletena naloga. Najvažneje pa je, da bomo na osnovi koristnih in realnih predlogov tega kongresa tudi konkretno spreminjali vsebino in metode dela ter poiskali najprimernejše oblike za to.

V. A

PO OBČNEM ZBORU DRUŠTVA UČITELJEV IN PROFESORJEV V SKOFJI LOKI

Izjema ali značilen pojav?

Brez razprave o preteklem delu društva — Mar prosvetni delavci niso sposobni predavati o programu ZKJ? — »Na naši šoli metode dela ne bodo zastarele, ker jih sploh ne uporabljamo... — Nezadostna skrb političnih organizacij za delo Društva učiteljev in profesorjev

Letošnji občni zbor Društva učiteljev in profesorjev v Skofji Loki je bil eden tistih, ko se ob njegovem zaključku vpraša — kdaj se bo zbor pravzaprav začel. Na občni zbor prideš z namenom, da bi slišal, kakšno je bilo delo društva v minulem letu in kakšne zaključke bodo sprejeli po analizi enoletnega dela. Če pa nihče izmed članov društva, ki šteje 60 članov, v razpravi niti ne omeni preteklih uspehov in napak, se človeku vsiljuje misel, da v delu društva ni vse v redu. Dejstvo, da je zminulo leto bilo izpolnjeno z izredno živahno in široko dejavnostjo za uveljavljanje načel šolske reforme, nam nalaga še posebno dolžnost, da posvetimo vso skrb občnim zborom vseh sindikatov prosvetnih delavcev: od pravilne analize dosedanjega dela in sprejetih nalog namreč v največji meri zavisi nadaljnje uveljavljanje načel in vsebine reformirane šole. Prav to nas je napotilo, da ob omenjenem občnem zboru zapišemo nekaj kritičnih pripomb z namenom, da bi se drugje ogledli tem napakam. Po našem mnenju je tudi pravilnejše, da se prav na tem področju izogibamo brezosebne posplošene kritike, ki bi po nepotrebnem generalizirala posamezne negativne pojave.

V spominu so mi ostale zlasti tri karakteristike občnega zbora v Skofji Loki: nič razprave o preteklem delu društva, nezanimljiv odnos do študija Programa ZKJ in izredno indifrenen odnos do izvenšolskega družbenopolitičnega dela.

KDO NAJ PROFESORJEM RAZLAGA PROGRAM ZKJ?

Vsa razprava se je začela in končala pri tem, kako bodo študirali Program ZKJ. Splošni zakon o šolstvu in še nekatere referate iz »Sodobne pedagogike«. Na zboru so pravilno ugotovili potrebo po študiju Programa, sprejetelega na VII. kongresu ZKJ in sklenili, da ga bodo štud-

dirali v dveh skupinah; stvar pa se je zataknila, ko je bilo treba reči, kdo bo pripravil predavanja. Nekdo je dejal, da bi za predavanja bilo potrebno dobiti »politične delavce« in se je potem vsa razprava vrtela okrog tega, kako bi dobili predavatelje od občinskega komiteja Zveze komunistov. Če se prosvetni delavci, učitelji in profesorji, ki vzgajajo mladino v duhu socialistične stvarnosti, ne čutijo sposobne pripraviti predavanja iz Programa ZKJ, je treba zelo resno vprašati: kakšna je družbeno politična aktivnost teh ljudi, in predvsem, kakšen je idejnopolitični nivo in kvaliteta njihove socialistične vzgoje! Program ZKJ ni nedostopen inteligenčni stopnji učitelja oziroma profesorja. V Programu so zajeta bistvena načela naše socialistične graditve, ki so del vsakodnevne vzgoje mladine. Potemkaj bi se morali prosvetni delavci ne smeli biti težko najti predavatelje za Program, če so tu težave, si jih lahko razložimo samo s premajhno družbeno aktivnostjo, oziroma politično zrelostjo članov društva. Mar ni paradokso, da bi morali hoditi prosvetnim delavcem razlagati delavci iz podjetij? Takšen obotavljajoč odnos članov društva do priprave predavanj iz Programa kaže ne samo na slabo politično delo društva med člani, ampak tudi na to, da so politične organiza-

TELEVIZIJSKI KLUBI V SVOBODAH

Glavni odbor Zveze Svobod se dogovarja z vodstvom Radia Ljubljana za polurne programe, ki naj bi bili enkrat tedensko in prek katerih bi glavni odbor seznanjal vse člane Zveze Svobod in prosvetnih društev s problematiko društev, posredoval izkušnje in podobno. Programi bodo verjetno med peto in šesto uro zvečer. Obenem je Glavni odbor naletel na polno razumevanje ob pobudi za uporabo televizije pri izobraževanju odraslih. Mlada slovenska televizija je pripravljena na tem področju sodelovati kar se da obsežno.

Zato bodo morale Svobode in prosvetna društva misliti na to, da si zagotovijo prostore in sredstva za ustanavljanje televizijskih klubov. Pri tem jim bodo prav gotovo prikočile na pomoč kmetijske zadruge in podjetja, za društva pa bo to prijetna poživitev dela. —mm

KULTURNI DOM IN NOVA GLASBILA

Z občnega zbora ŽPD »France Prešeren« v Celju

Pretekli četrtek je zborovalo ŽPD »France Prešeren« v Celju. To je bil njegov dvajseti redni letni obračun. Društvo šteje danes 1050 članov; tretjina se jih aktivno ukvarja s petjem, z godbo in slikanjem. Bolj razveseljuje pri tem pa je dejstvo, da prevladuje mladina. Posamezne ljudskoprosvetne veje so organizirane po oddelkih. Kateri od njih zasluži glede na opravljeno delo večjo pozornost je težko reči. Vse odlikuje precejšnje število nastopov in sodelovanj pri javnih proslavah ter tovariška povezanost s sorodnimi društvi, med drugim tudi z nekaterimi zunaj slovenskih meja.

Posebni pa velja podčrtati uspešno proslavo petdesetletnice godbenega oddelka to je železničarske godbe, ko se je zbralo v Celju še šest drugih delavskih godb. Uspešen je bil tudi nastop mešanega pevskega zbora v Ljubljanski filharmoniji ob odkritju spomenika žrtvam na Zaloški cesti.

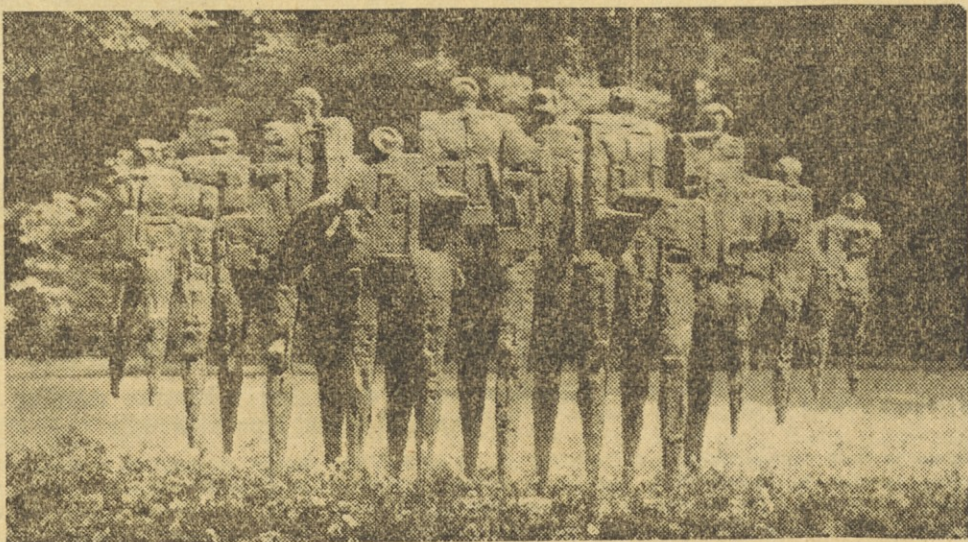
Društvo je za svoje pomembno ljudskoprosvetno delo uživalo izdatno gnotno in moralno podporo oblasti in podjetij.

Občni zbor je izrazil željo še po večjem razmahu in večji pestrosti ljudskoprosvetnega življenja, kar pa mu preprečuje pomanjkanje ustreznih društvnih prostorov. Razprava je ponovno podčrtala potrebo po dostojnem kulturnem domu v Celju. Dom bi združeval ljudskoprosvetne in kulturne delavce ter vsa prosvetna društva, ki jih je v povečani celjski občini že 22 v čvrst organizem ter hkrati nudil izvajalcem stroho za njihove vaje in nastope, delovnemu človeku pa mimo gostiln kulturnejši prostor za raz-

vedrilo in odmor. Celje ima sicer dve kino dvorani, eno klno dvoranco, provizorično preurejeno za potrebe Delavskega odra, koncertna dvorana v Narodnem domu pa se še preurejuje in je vprašanje, če bo služila zgolj ljudskoprosvetnim namenom, ko v Celju tudi reprezentativne konferenčne dvorane ni. Vprašanje kulturne doma postaja neodoljiva zadeva.

Drugo, ki tudi ni le ozko društveno vprašanje, pa je vprašanje novih glasbil. Z godbo so slavili svojo petdesetletnico tudi njeni instrumenti, kar pomeni da so odslužili in da so potrebni zamenjave. Do sedaj so se »prešernovci« za našli na obljube v novem letu pa — tudi to je pokazala razprava — bo treba obljube uresničiti.

G.

Drago Tršar: »Demonstranti«

Eno najboljših del mladega kiparja so njegovi »Demonstranti«. Ta plastika, ki je bila razstavljena z velikim uspehom v Bruslju, je ena izmed variant na isto temo. V vseh izraza hotenja in občutja množice, ne pa poedinca, kar je bilo v kiparstvu do sedaj skoraj neomajno pravilo.

Ceprav so vse figure, ki sestavljajo plastiko, v eni sami vrsti, ima človek vtis, ko gleda plastiko, da se za prvimi močmi, ki stopajo z odločnimi koraki naprej (upočlenjeni so v naravni velikosti), valj množica ljudi, ki stopajo prav tako trdno in odločno. Zato se je poslužil perspektive, toda na način, ki ga v kiparstvu nismo poznali: krajine figure je zmanjšal in s tem dobil njihovo oddaljenost. Ta plastika, ki je dolga tri metre, ne vsebuje nobenih detaj-

lov. Avtor tega dela pravi, da v množici, kadar jo gledaš iz daljave, ne zapaziš podrobnosti; vidiš le posamezne dele — barvne lise, ki se gibljejo. Zato tudi nimajo glave na naši plastiki nobenih, realnih oblik, naznačeni so le deli rok, noge brez stopal itd. Plastika je odlična v bronu in je last Moderne galerije.

Kako kipar Drago Tršar ustvarja? Kadar stopiš v njegov atelje, dela več plastik obenem. Vse hkrati opazuje, potem pa začne modelirati tisto, ki ga trenutno najbolj privlači. Ko pa se od intenzivnega dela in gledanja utruji, začne modelirati drugo, ki ima drugačno temo in drug način obdelave in se ji zato zopet lahko ves posveti.

PRITISK KOLEKTIVA NA TRŽIŠČNE RAZMERE

Na nedeljskem obnem zboru velenjskega rudnika so razpravljali največ o skrbi za delovnega človeka, posebej pa še o razmerah na trgu

Velenje — najlepši, najbolj urejen kraj v naši republiki. Ob regulirani Paki (regulacijski načrt) se do danes ni odobren) raste iz tal moderno rudarsko mesto.

Domala vse stavbe je zgradil rudnik. Ne samo stanovanjske, ampak tudi šolo, kulturni dom, upravno zgradbo, trgovsko poslopje... In poleg še kanalizacijo, vodovod, električno napeljav. V naslednjih letih bodo morali zgraditi še 19 transformatorskih postaj, od katerih vsaka bo stala 11 milijonov din. Zraslo je mesto z lepo asfaltnimi cestami, z neonsko razsvetljavo, letos so si uredili čudovit park — njemu pa še tržnice, pekarnice, pralnice in čistilnice.

Kako so v rudniku razdelili sklad splošne uporabe?

Za stanovanja so namenili 105 milijonov dinarjev. Vsega skupaj je zgrajenih in v gradnji 565 stanovanj. Za počitniški dom v Fiesi so predvideli 15 milijonov dinarjev, za poročna pri posojilih 91,8 milijona, za nova glasbila rudarski godbi 7 milijonov, prav toliko tudi za posojilo stanovanjski zadrugi »Dome«; poleg pa še 1,2 milijona za park in tržni prostor, 1,8 milijona za pralnico in čistilnico, 0,3 milijona za načrte opekarne, 1,72 milijona za rudarski muzej, 3,8 milijona dinarjev pa za štipendije in podpore društvom.

Vsekakor so dali daleč največ za stanovanja. Druge stvari, ki tudi pomenijo življenjski standard, ostajajo za zdaj še bolj ob strani. »Mlekarnice nimamo,« pripovedujejo, »Nekajkrat

smo poskušali z njo, pa ni šlo. Ljudje so pač taki, da kupujejo mleko pri kmetih. Ko ga tam zmanjka, godrnjajo, ker ni mlekarne in ne dobe mleka. Mlekarna pa tudi ne more živeti ob riziku, da bo danes prodala 200 litrov mleka, jutri le 50, predelati pa ga ne more...«

In tako nimajo mlekarnice. Nekaj delegatov se je na obnem zboru pritoževalo čez menzo in sploh čez preskrbo. »Niti eno trgovsko podjetje se ni pozanimalo, da bi nas oskrbevalo z ozirom...«, je dejal eden izmed delegatov. No, brž pa se je pojasnilo, da je v trgovini dolgo časa visel lepak, naj se prijavijo vsi, ki bi hoteli krompir in drugo ozimnico. V trgovini so se celo pritoževali, da je bilo sila malo interesentov. Morda niso vedeli? Ko bi vzela stvar v roke uprava oziroma delavski svet, bi bilo bržčas drugače.

Močno so se navezani na okoliške kmete, so ugotavljali na obnem zboru. Raje hodijo k njim in kupujejo pri njih, kot jih pa še zagovarjajo. Ko so pred nedavnim govorili v občinskem ljudskem odboru o nekem odloku, so kmetje preglašovali delavce, čeprav imajo delavci veliko večino.

Nekaj bi bilo treba ukreniti,« razmišljajo. »Letošnjo priliko smo že zamudili,« se je oglašil nek delegat. »Letina je

bila kot že dolgo ne, kmetje pa so držali cene. Zda sta se podražila sladkor in tobak, kmetje pa so se podražili mleko za pet dinarjev, ko še tistega dodatka nisem dobil v roke. Sindikat in vsi skupaj bi se morali dogovoriti, da bodo naš trg oskrbele druge zadrage. Potlej bi okoliški kmetje dosti ponižneje hodili k nam in se ponujali blago, če bi ga kdo hotel. Tako pa ni dosti manjkalo, da bi zahtevali še, naj jim po vaseh postavimo tržnice.

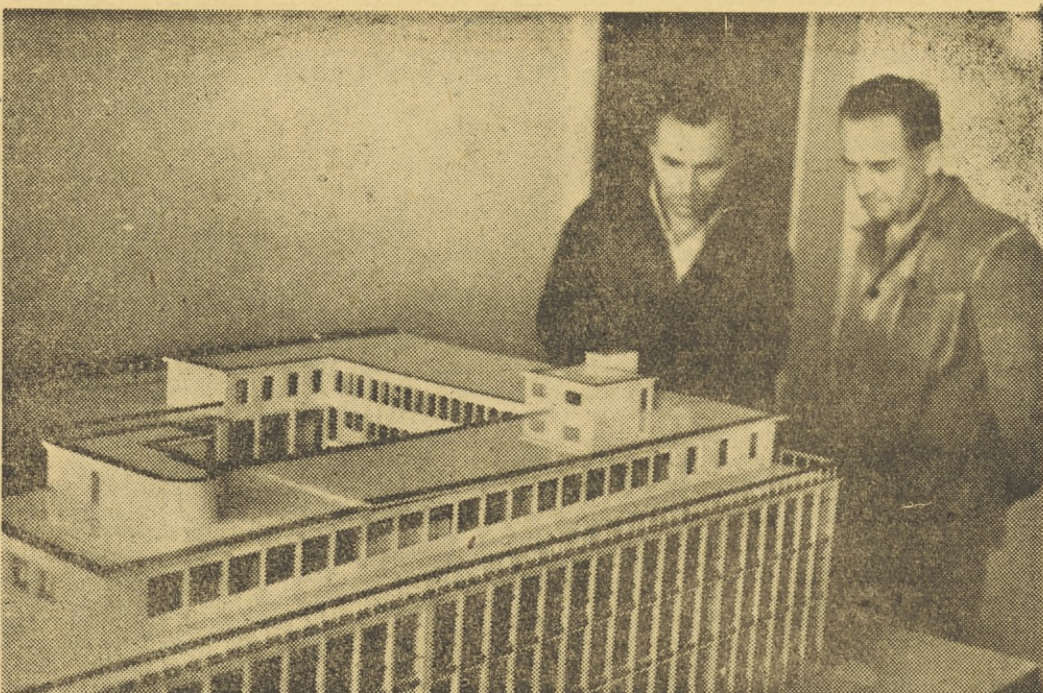
»Tako je: kmetje imajo od tega, kar napravimo v Velenju, dosti več kot mi, saj lahko prodajo zadnjo travico...«

Vse to drži. Spremenilo pa se ne bo dosti, dokler ne bodo delavci organizirano nastopili, sklenili pogodbe z zadrugami, četudi morda s kakšno oddaljenejšo, in razmere na trgu uredili. Sele potem ne bodo več tako odvisni od okoliških kmetov. Konec koncev bi bil možen dogovor tudi z bližnjimi kmetijskimi gospodarstvi, da bi le-ta oskrbovala trg z zelenjavo in drugimi kmetijskimi gospodarskimi proizvodi, da bi le-ta oskrbovala trg z zelenjavo in drugimi kmetijskimi pridelki.

Zda je rudnik za vse. Vodi stanovanjsko izgradnjo in če hoče, da bodo stanovanja vseživljiva, se mora zanimati tudi za komunalno, vse od kanalizacije in vodovoda, pa do šol in

zdravstvenega doma, ki ga v Velenju tudi še nimajo. Pa ob čina? Nima denarja — in pri tem se večidel vse konča. Pri rudniku tudi vsega ne zmorejo. Naj mar postavijo odbor, ki bi skrbel za vse to? Nastala bi občina v občini. Praktično je to že sedaj. Vendar bi se morda le dalo tako urediti, da bi vse te zadeve vodil ljudski odbor, v katerem imajo rudarji večino. Rudnik pa naj občini odstopi del svojih skladov. Seveda bi morala občina predložiti podoben program, za kaj potrebuje denar in kako ga namerava porabiti.

Le zakaj ima kovač klešče in zakaj imajo v Velenju občino?

Kartonažna tovarna v Ljubljani že gradi nova tovarniška poslopja. Graditev financirajo iz 50-odstotnega zveznega davka, ki je odobren grafičnim podjetjem za investicije. Objekt »C« bodo dogradili že do poletja prihodnjega leta, drugi trije

novi objekti tovarne pa bodo gotovi do 1960. oziroma 1961. leta. Ko bo tovarna povsem dograjena, se bo njena proizvodnja povečala za 100 odstotkov, delovne sile pa bo za 25 odstotkov več. — Na sliki maketa nove tovarne.

Prisilna uprava v podjetju neuspeh vsega kolektiva

Na zadnji seji Občinskega ljudskega odbora Ljubljana-Center so člani obeh zborov sprejeli predlog za prisilno upravo v gospodarski organizaciji »Stavbeno in pohištveno mi-zarstvo ob Ljubljani«. Podjetje je namreč ob poletju pred-

ložilo obračun, iz katerega izhaja da je aktivno, v resnici pa so finančni inspektorji ugotovili, da je podjetje utrpelo izgubo 700.000 dinarjev. Po bilanci dne 30. IX. letos pa znaša izguba že 1 milijon, 94 tisoč dinarjev. Če k temu prištejemo še neplačane pavšalne obveznosti, znaša izguba 1.323.000 dinarjev.

Najprej moramo zapisati, da je na nedavni seji delavski svet sam sprejel sklep, naj podjetje dobi prisilno upravo.

Vodilni tovariši v podjetju so delavcem že dlje časa prikrivali precejšnjo izgubo. Menda zaradi tega, da bi lahko izplačevali polne osebnostne prejemke. Vodstvo podjetja se torej ni hotelo odkriti pogovoriti z delavskim svetom, da bi skupaj rešili težave, ki bi o njih prav gotovo morali razpravljati tudi organi upravljanja. Prav to pa lahko zamerimo ne le vodstvu podjetja, marveč tudi organom uprav-

ljanja, ki niso ob prvih primerih kršenja zakonitosti našli prave poti k sindikalnim vodstvom in organom oblasti, da bi tako že v kalj preprečili kakršnokoli odločanje mimo delavskega sveta.

Vprašanje pa je, zakaj je izguba v podjetju nastala. Nobena tajnost ni, da so delo opravljali tako slabo, da so naročniki izdelke vračali. Večkrat so nabavljali dokaj neakovosten les, v podjetju ni bilo prave delovne discipline, delovna storilnost je nazadovala in še polno je bilo drugih reči, ki so vplivale, da je podjetje nenehno izgubljalo tisočake. Delavski svet in sindikalna organizacija nista pravljala niti o kakovosti, niti o disciplini. Delavski svet je poleg vsega še dopustil, da je upravniki samovoljno odločal o marsikateri stvari, o kateri bi moral izreči veljavno besedo delavski svet. In poleg vsega tega so se slabi medsebojni odnosi tako zaostriili, da nekateri ljudje v podjetju sploh niso govorili drug z drugim, ampak so poslovali le — s pismi!

Prav gotovo je, da v takem vzdušju (ko so nekateri vodilni ljudje reševali probleme v ožjem krogu) ni bilo močnega izboljšanja poslovanja ter povečati proizvodnje in storilnosti. Zato je delavski svet tudi sprejel sklep, naj podjetje dobi prisilno upravo. Ko so ta sklep potrdili tudi na občinskem ljudskem odboru, so si nekateri ljudje v kolektivu zadovoljno pomeli roke. Toda mar ne pomeni prisilna uprava mimo tega, da je dokaz neuspeha za upravnika (ki je prav gotovo v precejšnji meri kriv, da je podjetje zašlo tako daleč), tudi neuspeh za tamkajšnji delavski svet, za sindikalno organizacijo in tudi za vse kolektive?

Finančna komisija bo ponovno pregledala poslovanje podjetja in takrat bodo nedvomno odkrili še precej nepravilnosti. Ko

bo finančna komisija opravila svoje delo, naj bi v podjetju spet priredili sestanek, na katerem naj bi napravili temeljit obračun dela v podjetju. Toda potem bo treba v »Stavbenem in pohištvenem mi-zarstvu ob Ljubljani« prirediti znova. Izboljšati bo treba poslovanje, posvetiti več skrbi kakovosti izdelkov, delavski svet bo moral (potem ko bodo prisilno upravo ukinili) res prirediti z upravljanjem podjetja. Popolnoma napak pa ni bilo, ko bi bil kolektiv prepričan, da bo konec vseh težav že s tem, da bo prišel v podjetje prisilni upravniki.

N. Borštnar

Jubilej Jožeta Jurača

Zivljenjska pot Jožeta Jurača se je začela pred petdesetimi leti — 9. novembra 1908. leta — v Weizu pri Graczu. Ko je že v zgodnji mladosti izgubil očeta in ostal sam z revno materjo, se je zaposlil v nekdanji Mohorjevi tiskarni na Prevaljah. S preletnimi tiskarstvom v Celju se je preselil tja tudi mladi grafik — Jože Jurač.

V Celju je trd bil za vsakdanji kruh Jožeta Jurača kaj kmalu privedel v vrste sindikalne organizacije. Sodeluje na več konferencah in obnem zborih grafičnega sindikata v Ljubljani in Celju, posebno dejaven pa je pri delu za utrjevanje delavske enotnosti v letih 1932-1936 in še potem. Kot funkcionar nekdanje Jugoslovanske strokovne zveze se udeležil tudi več sestankov za zbližanje s takratno ilegalno Komunistično partijo. Ob začetku vojne se udeležil tudi sestanka, ki so na njem ustanovili pokrajinski odbor OF za Stajersko. V jeseni 1941. leta ga Nemci izenejo z družino vred v Srbijo.

Ob koncu vojne se je s prihodom partizanske vojske aprila 1945. leta vrnil prek Primorske in Trsta v Ljubljano tudi Jože Jurač. Takoj po osvoboditvi postane tajnik takratnega odbora Enotnih sindikatov Slovenije, dve leti pozneje pa začne delati pri centralnem odboru Enotnih sindikatov Jugoslavije v Beogradu. 1951. leta se zopet vrne v Ljubljano na republiški sindikalni svet, kjer plodno dela vse do letos aprila. Ko je bil imenovan za direktorja Uradnega lista LRS, kar je še danes. Kot že vsa leta po vojni, opravlja tovariš Jurač tudi sedaj še več odgovornih funkcij izven področja dela svojega službenega mesta: hkrati je še predsednik osrednjega upravnega odbora klinike, v skupščini socialnega zavarovanja Republiškega zavoda, član Republiškega sveta za zdravstvo itd. Že osem let je tudi predsednik republiškega odbora sindikata grafičarjev Slovenije.

Delavcem Jožeta Jurača čestitamo ob lepem življenjskem jubileju in mu želimo še mnogo let!

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije — izdaja Republiški svet Zvez sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Risk Casopisnega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 3, poštni predal 284. — Telefon uredništva 32-538, uprave 30-048, skupni za uredništvo in upravo 32-031. — Račun pri Meslini hranilnici v LJ 600-1/606-1-3-22. — List objavlja vsak četrtek. — Rokopisi ne vračamo. — Posamezna številka stane 20 dinarjev. — Naročnina v predplačilu je mesečna 50 dinarjev, četrtletna 240 dinarjev, polletna 460 dinarjev in celoletna 900 din.

»Kaj lahko stori sindikat?«

Dajmo obnem zborom konkretno vsebino

potrebno, da bi na seje izvršnih odborov povabili direktorje in predsednike delavskega sveta oziroma upravnega odbora, da bi zvedeli, kaj je v tem pogledu narejenega in kakšne načrte imajo organi podjetja. Občinski sindikalni svet pa naj bi se pred obnem zborom povabili na svoje seje predsednike obnem, ki naj bi članom občinskega sindikalnega sveta povedali, kakšne načrte ima v pogledu družbenega standarda občina. Tako do prvih kot do drugih načrtov (kolikor načrte sploh imajo) morajo sindikalne organizacije zavzeti svoje stališče: katere objekte je po njihovem mnenju treba najprej dograditi, kaj lahko počaka, kako naj bi pri ureditvenju občinskih načrtov pomagali delovni kolektivi itd. Če se bodo sindikalne organizacije tako pripravile na obne zbre, potem bodo le-ti izredno plodni in bomo z živahnostjo razpravo na njih na doknadili, kar smo zamudili ob poletju.

I. Kristan

Posamezniki, ki so posegali

Na stranskem tiru

Za uvod najprej tole: v podjetju »Elektra« v Ljubljani v Šiški so pred kakim mesecem dni — da bi se izognili likvidaciji svoje gospodarske organizacije — odslovili direktorja in dva člana tega kolektiva. Z nekaterimi organizacijskimi prijemi, s prizadevnostjo in boljšim delom je delavcem res uspelo, da so podjetje rešili za neslajivega propada. O teh stvarih se danes precej govorijo, edini pa so si v tem, da sindikalna organizacija pri odpravljanju nepravilnosti in protizakonitosti v podjetju ni odigrala svoje vloge. Vse preveč se je ukvarjala le z manjšimi problemi, popolnoma pa je pozabila, da bi morala skrbeti tudi za pravilno gospodarjenje, da bi morala opozarjati na napake in jih popraviti.

V kolektivu se žal večkrat vprašujejo, čemu imajo svojo organizacijo. Ker je podružni-

ca slaba, so mimo problemov gospodarjenja puščali ob strani še kopico drugih vprašanj. Kot primer vzemimo stanovanjski problem, o čemer so precej razpravljali na zadnjem obnem zboru sindikalne organizacije.

Nič novega ni, da podjetju manjka stanovanj. Nekateri delavci, ki iščejo stanovanje že po nekaj let, so odprli že precej vrat, toda ostalo je le pri obljubah. Delavci čakajo, — kakor sami pravijo — da jim bo stanovanja priskrbel družba, hkrati pa ne storijo prav nič, da bi si sami pomagali iz zagate. Tudi sindikalna organizacija do danes ni še nič ukrepala, niti razmišljala, kako bi ta problem rešili. Zato ni čudno, če ljudje obupujejo in menijo, da bodo ostali brez stanovanj, dokler bodo zaposleni v tem podjetju. NB

v razpravo, so predlagali, kaj naj stori sindikat, da bo dohodek podjetja vendarle večji. Do septembra so v podjetju ali na vozniki razbili 229 pleten, 29 balonov po 25 litrov in skurili 146 zabojev, ki bi jih lahko še z manjšimi stroški popravili. Samo zaradi zabojev so imeli okoli 300 tisoč dinarjev izgube. In v razpravi je bilo načeto prav to vprašanje, kako znižati takšne stroške. Kakšna je tu vloga sindikata,

kaj naj stori, kaj je njegova dolžnost.

Izvršni odbor sindikalne podružnice ni pripravil predloga zaključkov. Vendar bo lahko novi odbor iz razprave 13 članov, ki so razpravljali o najrazličnejših vprašanjih, takoj tehtno kot o teh dveh, povzel ustrezne zaključke za svoje bodoče delo. Včasih se je torej le dobro vprašati, kaj lahko stori sindikat.

D. P.

Mladinci „Tomosa“ so zborovali

Eden izmed najmlajših mladinskih aktivov v Sloveniji — mladina Tovarne motornih koles »Tomos« iz Kopra, je pred dnevi na svoji redni letni konferenci pregledala svoje delo v preteklem letu.

Mladinska organizacija tovarne »Tomos« je rasla skupaj s tovarno — vzporedno z dotokom delavcev, z dograjevanjem modernih tovarniških objektov, z novimi stroji. Pravzaprav raste mladinska organizacija še danes. Sedaj je okrog 200 članov — čez leto dni jih bo morda še enkrat toliko.

Tu orjejo ledino, kajti v teh krajih nimajo industrijske tradicije. Nekdanja podoba pretežno ribiškega in kmečkega ter drobno-obrtniškega prebivalstva, čigar edini stik z industrijjo so bile tržiške ladje, delnice, skoraj popolnoma izginja. Sem prihajajo mladi delavci iz Slovenije in tudi iz drugih krajev države.

Tako je v tovarni mladina raznih navad, kar je druga osebnost pri delu mladinskega aktiva v »Tomosu«.

In potem so tu še objektivne težave, kot na primer oddaljenost bivališč mladincev od Kopra, kajti nekateri stanujejo tuji po 20 km daleč od tovarne ter se vozijo na delo s tovarniškimi avtobusi.

Povrh vsega pa je trenutno mladinska organizacija še iz lastnih prostorov, kar ovira normalno delo organizacije.

Skratna — pogoj, v katerih dela mladinska organizacija,

niso lahki. Toliko bolj pa slednega opazovalca preseneča volja do dela, delovni polet »Tomosov« mladine in doseženi uspehi. Naj jih omenimo le mimogrede: precejšnje zanimanje in uspešno delo mladine v klubu mladih proizvajalcev. V športni sekciji deluje ekipa: šahovska, nogometna, namiznoteniška, odboj-karska in strelska. V kulturno-prosvetni sekciji so dramska, pevška, godbena sekcija, deluje pa še avto-moto skupina itd. Mladina sodeluje z občinskimi, okrajnimi in republiškimi ter mladinskimi organizacijami in vodstvi. V velikem številu se udeležuje mladins-

skih delovnih akcij, sodeluje v organizaciji Počitniške zveze Jugoslavije...

Na letošnji mladinski konferenci pa so tudi sprejeli nekaj sklepov. V Klubu mladih proizvajalcev bodo pričeli študijem načel delavskega upravljanja, kajti tovarna prijeha v novo obdobje samostojne proizvodnje, zato je treba še posebej skrbeti za splošno strokovno izobrazbo. Mladina »Tomosa« se je tudi avzvela, da bo z delom dostojno proslavila dve pomembni obletnici — 40-letnico ustanovitve SKOJ in KPJ, ki ju bomo svečano slavili prihodnje leto.

G. K.

V Zagorju bodo zgostili trgovinsko in gostinsko mrežo

Ze nekaj časa razpravljajo v Zagorju ob Savi o reorganizaciji trgovske in gostinske mreže, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Naj samo še omenimo, da bodo klub predvideni reorganizaciji sedaj vsa tri zagorska trgovska podjetja »Preskrba«, »Izbira« in »Potrošnja« rajala potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Naj samo še omenimo, da bodo klub predvideni reorganizaciji sedaj vsa tri zagorska trgovska podjetja »Preskrba«, »Izbira« in »Potrošnja« rajala potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Podobno je tudi v gostinskih podjetjih, izjema je le »Gostinstvo« v Zagorju, ki ima nekaj nižje cene. Z decentralizacijo gostinske mreže pred leti smo v Zagorju dosegli samo to, da se je zvišalo število zaposlenih in da so se zvišali tudi stroški, cene v posameznih gostinskih obratih pa so narasle.

Prav je, da temu napravimo konec. S tem bomo dosegli, da se bodo stroški zmanjšali. V trgovinah v Zagorju bomo lahko tako dosegli prepotrebno specializacijo, ki o njej govorimo v Zagorju že nekaj let, pa kljub temu še nismo kaj pri-dela napredovali. Vedno znova pa ugotavljamo, da zaradi te pomanjkljivosti trgovine odte-kajo sto in sto tisoč, da, celo milijoni v Trbovlje, Ljubljano, Celje in Zagreb. V Zagorju sedaj izdelujejo

potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Naj samo še omenimo, da bodo klub predvideni reorganizaciji sedaj vsa tri zagorska trgovska podjetja »Preskrba«, »Izbira« in »Potrošnja« rajala potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Naj samo še omenimo, da bodo klub predvideni reorganizaciji sedaj vsa tri zagorska trgovska podjetja »Preskrba«, »Izbira« in »Potrošnja« rajala potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Podobno je tudi v gostinskih podjetjih, izjema je le »Gostinstvo« v Zagorju, ki ima nekaj nižje cene. Z decentralizacijo gostinske mreže pred leti smo v Zagorju dosegli samo to, da se je zvišalo število zaposlenih in da so se zvišali tudi stroški, cene v posameznih gostinskih obratih pa so narasle.

Prav je, da temu napravimo konec. S tem bomo dosegli, da se bodo stroški zmanjšali. V trgovinah v Zagorju bomo lahko tako dosegli prepotrebno specializacijo, ki o njej govorimo v Zagorju že nekaj let, pa kljub temu še nismo kaj pri-dela napredovali. Vedno znova pa ugotavljamo, da zaradi te pomanjkljivosti trgovine odte-kajo sto in sto tisoč, da, celo milijoni v Trbovlje, Ljubljano, Celje in Zagreb. V Zagorju sedaj izdelujejo

potrebne elaborate za predvideno reorganizacijo trgovske in gostinske mreže v občini, končno besedo pa bo izrekel občinski ljudski odbor, ko bo izdelane, elaborate temeljito proučil.

Tovarna lepenke TRŽIČ

IZDELUJEMO leseniško belo lepenko kakor tudi specialno lepenko z dodatkom celuloze.

BLAGO JE NA RAZPOLAGO V VSEH STANDARDNIH DEBELINAH!

PRIPOROČAMO SE ZA CENJENA NAROČILA IN ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE K DNEVU PRAZNIKA 29. NOVEMBRU.

Težave Zahodne Evrope

Nič jim ni sveto

Zmaga demokratov v ZDA

Na delnih volitvah za predstavniški dom in tretjino senata v ZDA je Demokratska stranka izvojevala občutno zmago nad republikanci ki so se do teh volitev bili v Kongresu v manjšini. To je največji vzpon Demokratske stranke od časa Roosevelta. V predstavniškem domu so dobili demokrati 25 novih mest, republikanci pa nobenega. V senatu so demokrati dosegli sedem mest več. Tudi število demokratskih guvernerjev v posameznih zveznih državah se je povečalo na škodo republikancev.

Čeprav zadržujejo, da izid volitev ne bo bistveno vplival na notranjo in zunanjo politiko sedanjih republikanskih vlade, vendar je poraz republikancev vzbudil v svetovni skupnosti zanimanja in mnogi gledajo v njem konec Eisenhowerjeve vladavine. Odločilno vlogo bodo imele seveda predsedniške volitve čez dve leti, na katere sta se obe stranki začeli že sedaj pripravljati.

Prispevek za mir

Vprašanje razorožitve se v OZN že več kot leto dni ni premaknilo z mrtve točke samo za tedaj ker se velike sile niso mogle zrediti o tem, koliko članov naj ima komisija za razorožitev. Da bi pomagala spraviti to važno mednarodno vprašanje iz zagate, sta indijska in jugoslovanska delegacija na letošnjem zasedanju Združenih narodov predlagali, naj bi v komisiji za razorožitev sodelovali predstavniki vseh 81 članic svetovne organizacije. Obe izvenblokovski državi sta hoteli s tem svojim predlogom podčrtati odgovornost prav vseh držav za rešitev razorožitve, zraven pa kot glavno oviro za delo komisije odpraviti nesporazum glede članstva komisije. Indijsko-jugoslovanska resolucija je bila soglasno sprejeta. Seveda bo delo komisije še nadalje odvisno od stališča velikih sil in od njihove pripravljenosti za sporazumno reševanje tega važnega vprašanja. Ne glede na to pa pomeni soglasna potrditev indijsko-jugoslovanskega predloga pomembno zmago miroljubnih sil in hkrati dokaz naporov, ki jih za razorožitev pripeljeva Jugoslavija, Indija in druge izvenblokovske države.

Francija pred volitvami

Francija spet vstopa v obdobje uredvolilnega boja. Vse priprave na volitve, ki bodo 30. novembra, pa potekajo v znamenju velike uganke, ki jo za de Gaullovo vladno pomeni stanje v Alžiriji. Čeprav je po uradnih poročilih de Gaulle odnesel na referendumu 28. septembra tudi v Alžiriji veličastno zmago, pa je zdaj pred volitvami vendarle v velikih skripah. V Alžiriji namreč ne more najti kandidatov za poslance. Nekateri menijo, da gre za strah pred Fronto narodne osvoboditve drugi spet mislijo, da je vzrok temu nejasnost glede razvoja dogodkov v Alžiriji. Mnogi pa so prepričani, da so edini izhod iz sedanje zagate pogovori s predstavniki alžirskega ljudstva o rešitvi nemogočega stanja v tej deželi.

Togo - neodvisna dežela

Na predlog skrbniškega sveta Združenih narodov je generalna skupščina sklenila, da bo leta 1960 prenehala francosko skrbništvo nad afriško deželo Togom in da bo le-ta postala samostojna, neodvisna država. Ob tej priliki je jugoslovanski delegat v skrbniškem svetu Božović dejal, da nastanek nove države pomeni zgodovinski dogodek, ki bo pomemben za vso mednarodno skupnost, za katero pomenita enakopravnost in neodvisnost dežel glavno zagotovilo miru in lepše bodočnosti sveta.

Zastoj v Ženevi

Predstavniki treh atomskih sil ZDA, Sovjetske zveze in Velike Britanije niso na konferenci v Ženevi o prenehanju jedrskih poskusov niti še posteno prišli za delo, že je prišel na dan kup ovir. Sporekli so se že kar od vprašanja dnevnega reda konference. Slabo znamenje za sam potek tedenskih pogovorov je bil tudi sklep sovjetske vlade tik pred konferenco, da bo spet začela svoje jedrske poskuse, zato ker sta drugi dve atomski sili napravili dosti poskusov v času, ko so jih v Sovjetski zvezi ukinili.

Eisenhower je takoj sporočil, da ta sovjetski korak obe zahodni sili očvetuje od obljube, da ne bosta preskušali bomb, dokler bo trajala konferenca.

Med obema blokovskima velesilama je tudi velika razlika glede obdobja ustavitve atomskih poskusov. Sovjetska vlada zahteva, naj bi jih ustavili za vselej, zahodni sili pa predlagata ustavitve samo za eno leto. Tako so pogajanja že v začetku naletela na vrsto težav, kljub temu, da si vsa svetovna javnost prizadeva vplivati za uspešen potek te tako važne konference.

Teško bo za dalj časa z Noetovim plaščem pokriti vsa globoka nasprotja, ki so se pojavila v zvezi z ustanovitvijo prostega trgovinskega pasu med Francijo in drugimi zahodnimi deželami, ki so članice Evropske gospodarske skupnosti. S temi besedami je neki ugledni francoski časopis označil vsebino trenutno najvažnejšega gospodarskega pa tudi političnega vprašanja, ki povzroča vladam zahodne evropskih držav hude preglavice.

Šest evropskih držav: Francija, Zahodna Nemčija, Italija in dežele Beneluxs (Belgija, Nizozemska in Luksemburg), je leta 1955 ustanovila tako imenovano skupno tržišče. Njegovo ureditve naj bi dosegli postopoma v 12 do 15 letih, s popolno odpravo vseh carin.

Cepnav je tako gospodarsko združevanje dežel v bistvu pozitivna stvar, saj ustreza sodobnemu gospodarskemu razvoju sveta, vendar so pri podobnih postopkih v zahodni Evropi le preočiti vplivi blokvske politike in težnje posameznih dežel, da izkoristijo tako gospodarsko povezovanje za svoje ozke koristi.

Na lanskem zasedanju predstavnikov šestih zahodnih dežel v Rimu so sklenili, da bodo začeli urediti sklepe o skupnem tržišču v začetku prihodnjega leta. Zaenkrat naj bi vse članice te skupnosti znižale carine za 10%. S tem pa je nastalo vprašanje, kaj bo s širšo Evropsko organizacijo za gospodarsko sodelovanje, ki obsega poleg omenjenih 6 še 11 drugih evropskih dežel. Skupno tržišče, ki bi zajemalo samo področje šestih držav, bi vneslo v zahodno Evropo veliko zmedo, saj bi nastala kar dva med seboj ločena gospodarska področja. Posledice takega stanja bi bile te, da bi morale vse tiste dežele, ki bi ostale izven skupnega tržišča, zmanjšati cene svojih izdelkov za toliko, kolikor so članice skupnega tržišča zmanjšale carine, če bi hotele vzdržati konkurenčni boj na zahodno evropskem trgu. Da bi preostili tako oviro, so se zmenili, da bodo v svoj krog vključili tudi vseh 11 drugih držav, ki niso članice skupnega tržišča.

Pri tem pa so prišla na dan vsa nasprotja med posameznimi deželami ki utesnejo spodkopati vse načrte in sklepe o ureditvi zahodno evropskega gospodarskega združevanja.

Za prosti trgovinski pas, v katerem bi se vključilo vseh šest članic skupnega tržišča in še 11 dru-

gih evropskih dežel, se zlasti močno zavzema Velika Britanija. Saj bi ji tak sporazum odprl nove možnosti in olajšave za odtek njenega blaga na evropsko tržišče. Hkrati pa bi bila Velika Britanija, v nasprotju z drugimi deželami, v bolj-šem položaju, ker ima na razpolago tudi tržišča v vseh deželah britanske skupnosti narodov, ki pa ne bi bile vključene v prosti trgovinski pas. Tudi Zahodna Nemčija si obeta od tega prostega pasu dosti koristi, saj bi mnogo lažje vnovičila izdelke svoje industrije. Vse drugače pa gledajo na ustanovitve prostega trgovinskega pasu v Evropi nekatere druge dežele, katerih gospodarska moč je prešibka, da bi mogle vzdržati konkurenčni boj močnejših dežel. Najbolj pa se upira razširitvi tega pasu na vseh 17 dežel Francije, za kar ima svoje posebne razloge. Svoje nesoglasje opira Francija predvsem na dejstvo, da Velika Britanija ne dovolj raztegnitve tega pasu tudi na njene deželske dežele. Poleg tega pa Francija z ustanovitvijo prostega trgovinskega pasu izgubi razne ugodnosti, ki si jih je izvojevala v okviru skupnega tržišča šestih držav. Tretji vzrok za francoski odpor proti prostemu trgovinskemu pasu pa je dejstvo, da so kmetijski pridelki izven vrste olajšav in ugodnosti ki veljajo za industrijsko blago. Kmetijski pridelki pa spadajo med pomembno izvozno blago Francije.

Zaradi takega odklonilnega stališča Francije so do sedaj propadla vsa prizadevanja, da bi našli izhod

Kongres danske partije in revizionizem

Na nedavnem 20. kongresu danske KP je večina sprejela resolucijo, v kateri obtožujejo dosedanjega predsednika stranke Aksela Larsena, da je deloval za razcep in uničenje stranke. Obtožili so ga za revizionizem in hkrati napadli tudi program ZKJ. Med burno debato se je oglasil k besedi tudi Larsen in poudaril, da bi morala partija, svrdgovcemd politiko na potrebah in razmerah, v katerih živi danski narod. Partija ne bi smela, tako je dejal Larsen, prevzemati nikakršne politike od zunaj, ki bi bila kočljiva za danski narod. Glede Jugoslavije je Larsen odločno izjavil svoje mnenje, da je to socialistična dežela.

iz sedanje zagate. Vprašujejo se, kaj bo z zahodno evropsko skupnostjo, če ne bo prišlo do sporazuma s Francijo. Pričakujejo, da bo vmes posegla tudi Amerika, ki ji je dosti do tega, da se uresniči načrt o prostem trgovinskem pasu, v katerem gledajo v Washingtonu gospodarsko podlago Atlantskega pakta. Po drugi strani pa imajo francoski industrialci v njihovem odporu močno zaslonbo v de Gaulleu, ki želi Franciji izvojevati vodilno vlogo v Evropi in v Atlantski zvezi. S tem pa se kriza v zahodno-evropski skupnosti le še bolj poglablja.

Plan Rapackega v novi obliki

Pred časom je povzročil dosti zanimanja v svetovni javnosti in v političnih krogih načrt poljskega zunanjega ministra Rapackega o brezatomskem pasu v srednji Evropi. Po tem načrtu, naj bi se odpovedale atomski oborožitvi in kakršni koli proizvodnji atomskega orožja Poljska, Češkoslovaška ter Vzhodna in Zahodna Nemčija.

Zdaj je poljska vlada spet postavila ta načrt v ospredje in ga povezovala z zmanjšanjem tudi navadne oborožitve v vseh tistih deželah, ki bi se vključile v brezatomski pas.

Spremembe v azijskih deželah

V kratkem obdobju dveh mesecev je prišlo v treh azijskih deželah, v Burmi, Siamu in Pakistanu, do pomembnih notranjih sprememb, ki so jim nadeli nekateri ime državni udari. Značilna črta vseh teh sprememb je ta, da je imela pri njih odločilno vlogo vojska in da je z njo vsa oblast prešla v roke vojaških osebnosti. V Burmi je sestavil novo vladno general Ne Vin, v Siamu je vso oblast prevzel maršal Sarit Thanarat, medtem ko je v Pakistanu stopil na čelo vlade general Ayub Khan.

Znano je prav tako, da je na primer v egiptanski revoluciji

imela odločilno vlogo vojska pod vodstvom polkovnika Naserja, sedanega predsednika Združene arabske republike. V revoluciji v Iraku, ki je privedla do spremembe režima, je odločilno vlogo prav tako imela vojska, ki je na vodstvo države postavila generala Kasema. Tudi v Libanonu so na nedavnih volitvah postavili za novega predsednika države vojaško osebnost, generala Chhaba.

Seveda bi bilo napačno vse te pojave v različnih deželah meriti z istim vatiom samo zaradi tega, ker so na čelu oblasti vojaške osebnosti. Vsekakor pa drži, da gre za pomembno vlogo vojske v notranjem razvoju vseh teh držav. Nedvomno pa so pobude in vzroki, pa tudi posledice teh sprememb povsem različne. V Egiptu in Iraku pomeni na primer poseg vojske v politično življenje pozitiven pojav, saj se je vojska izkazala kot tista sila, ki je edina bila sposobna uravnati notranji razvoj v naprednejšo smer. V Burmi je, kakor vse kaže, poseg vojske v politično življenje preprečil notranje politične zmešnjave, ki so se pojavile v razcepom v do tedaj enotni politični organizaciji - Antifašistični ligi. Vojaška vlada si je postavila za nalogo obvarovati red in mir v deželi ter tako omogočiti priprave za prihodnje parlamentarne volitve. Nasprotno pa so vse dosedanje spremembe v Siamu potrdile, da gre za odkrito vojaško diktaturo. V samem Pakistanu sedanje stanje še ne da slutiti, v kakšno smer pojde razvoj. Če bo privedel do večje ustaljenosti v notranjem življenju dežele, ki bo omogočila rešitev perečih vprašanj kot je na pri-

Za albanske voditelje je že znano, da gredo z roko v roki s kitajskimi, kadar je treba napadati Jugoslavijo. Tudi to pot je predsednik albanske vlade Mehmet Sheu v govoru na proslavi oktobrske revolucije prikazoval Jugoslavijo kot vladavino revizionizma, trockizma in diverzantskega režima.

Ze štiri desetletja delavstvo vsega sveta poslavlja spomin na oktobrsko revolucijo v znamenju mednarodne solidarnosti vseh delovnih ljudi, v znamenju krepitve delavskega gibanja vsega sveta. Le v deželah vzhodnega bloka so dali tem proslavam drug namen, izkoristili so jih za kampanjo proti socialistični Jugoslaviji. Kdo ima od takega početja koristi? Socializem in napredek delavskega gibanja prav gotovo ne. Zloraba oktobrske revolucije za take namene ne dela časti tudi tistim deželah, kjer se le-ta dogaja. Hkrati pa je to še en dokaz več, da nekaterim voditeljem v deželah vzhodne Evrope ni nič več sveto, če le lahko izkoristijo za napad na Jugoslavijo. S tem pa so napravili največ škode sami sebi.

— Kakšen je bil Grotewohlov govor?
— Odličan! Jugoslovanski poslanik ni zdržal do konca!

(Po »Borbi«)

NAŠ KOMENTAR

Generalna skupščina ZN ne more ob zaključku letošnjega zasedanja pokazati kakšnih bleščečih uspehov v svojih prizadevanjih za razorožitev. Edini pomemben korak je storila pred dvema tednoma, ko je na predlog Indije in Jugoslavije soglasno preobnovila razorožitveno komisijo. V njej bodo od sedaj zasedali zastopniki vseh 81 držav članic. Ta uspeh je vsekakor treba pozdraviti, kajti razorožitev je težka naloga in zahteva, da se zanj zavamejo vse države brez izjeme in da si vsaka naprti del truda in odgovornosti.

Indija in Jugoslavija sta si zelo prizadevali, da bi začetni napredek v tem vprašanju dosegli s soglasnostjo vseh članic in da bi se v tem pogledu izognili blokvsckemu preglasovanju. Obe sta skušali najti in poudariti tisto, kar lahko združuje velike sile in se izogniti tistemu, kar jih razdvaja. Kot izvenblokovski državi sta imeli pri tem proste roke. Naslanjali pa sta se na dejstvo, da se danes zavzemajo za razorožitev vse vlade in vsi narodi in da je zato treba najti take predloge, ki bi jih lahko vsi sprejeli.

Prav v zvezi z resolucijo o prenosni razorožitveni komisiji se je spet pokazalo, kako težavna stvar je pripeljati velike sile k istim stališčem. Pred časom je namreč podoben predlog o prenosni razorožitveni komisiji postavil sovjetski delegat, toda ameriški je sprožil svojo volilno »mašino«, se pravi, mobiliziral je svoje zaveznike in ta predlog zavrnili. Ne morda zato, ker je imel proti njemu take ali drugačne vsebinske pomisleke, marveč preprosto zato, ker se je bal očitkov, da je prepustil pobudo nasprotniku. Tu seveda ne gre samo za ugled, za prestiž, saj imata obe največji sili pred seboj neznansko veliko polje tekmovanja, na katerem se lahko kosata v razoroževanju. V pripravljenosti na mirolovni reševanje sporov ter na prehod od hladne vojne k konstruktivnemu mednarodnemu sodelovanju. Jasno je, da gre pri tem nasprotniku za hujše, nevarneje stvari: za do-ega vodilnega mesta v mednarodnem življenju in v bolj oddaljeni perspektivi za svetovno go-

spostvo. Pri tem pa se postavlja vprašanje: Zakaj so velike sile sploh glasovale za indijsko-jugoslovansko resolucijo? Odgovor je tale: Glasovale so zanj, ker so se znašle v položaju, ko se je bilo težko umakniti, ker bi se razkrinkali kot nasprotniki razorožitve vsi tisti, ki takega predloga ne bi hoteli sprejeti. In še nekaj: preobnova razorožitvene komisije je dobra stvar, ne pomeni pa, da je prišlo s tem že do bistvenih sprememb v stališčih velikih sil.

Drugi, izredno važen dogodek v zvezi z vprašanjem razorožitve je konferenca v Ženevi, na kateri se delegati atomskih sil pogovarjajo o prekinitvi atomskih poskusov. Za

skega razburjenja pa so se zadnji hip temu poskusom odrekli.

Zenevski razgovori se razvijajo ob skrajni pozornosti vsega sveta in zato ni strahu, da bi kdo zaloputnil vrata in odšel. Nasprotno! Ameriški delegat je že izjavil, da je pripravljen praznovati v Ženevi tudi noveletne praznike.

Ni izključeno, da so v Ženevi diplomati, ki jim ni do uspeha pogajanj in ki morda računajo, da bodo z brezkončnimi razpravami javnost utrudili in obrnili njeno pozornost drugam. To je znana zvijača in tu pa tam se posreči, toda za tako velike stvari, kot so tiste, o katerih razpravljajo v Ženevi, je le preslomašna.

Druga težava je v tem, da zahtevajo Amerikanci tako nadzorstvo, ki ne bi skrbelo le za odkrivanje morebitnih tajnih poskusov, marveč bi se raztegnilo tudi nad proizvodnjo atomskega materiala. To pa je pretirana zahteva, ki je v ozračju hladne vojne ni mogoče uresničiti. Ko bi vsaka stran le nekaj popustila in bi se sporazumeli n. pr. o petletni prekinitvi poskusov, bi bila to že velika stvar, saj bi v tem obdobju lahko pripravili nogoče vsaj za ponovno petletno odložitve.

Ni izključeno, da bo ameriško stališče postalo bolj prožno po zaključkih ki jih bo

ameriška vlada izvela iz nedavnih volitev. Republikanska vladna stranka je namreč doživela na teh volitvah žgof poraz; demokratska večina v obeh domovih parlamenta se je izredno povečala. Opazovalci se skoraj vsi strinjajo v oceni, da je hotelo ljudstvo z glasovanjem za demokrate, izraziti svojo skrb sprito Dullesovega balansiranja »na robu vojne«, posledice gospodarske krize in ofenzive proti delavskim sindikatom.

10. novembra se je začela, tudi v Ženevi, še ena konferenca, ki naj bi prispevala k pomirjavi. Zbrali so se strokovjaki desetih dežel, da bi se pogovorili o tehničnih možnostih preprečevanja nenadnega napada. Nobena država namreč ne more napasti druge, ne da bi se za tak napad pripravila z koplenjem čet in volnega materiala. Takega kopičenja pa ni mogoče skriš. Če bi torej postavili mednarodne opazovalce na važna železniška križišča, v večja pristanišča in na velika letališča, bi vse vlade sveta o pravem času zvedele za take morebitne nakane in napad onemogočile.

Strokovnjaki se bodo po vsej verjetnosti sporazumeli in ugotovili, da je tako nadzorstvo mogoče brez pretirano velikega števila opazovalcev. Po teh zaključkih strokovnjakov pa bo naloga vlad, da se o tem pogovorijo in začnejo s konkretnimi ukrepi.

Po razpravi v Združenih narodih se torč velike sile pogovarjajo sedaj kar na dveh konferencah o problemih, katerih rešitev bi lahko odprla novo obdobje v mednarodnih odnosih. Posebna važna je tista o prekinitvi atomskih poskusov. Problem je namreč že tako star, da ves svet s polno pravico pričakuje sporazum. Če pa tega ne bo, bo pač pomenilo, da nas je atomska politika velikih sil pripeljala v varo nevarne vade.

Razorožitev v ZN in na dveh konferencah v Ženevi

Zamrznjen denar

V novomeškem podjetju »Keramika« so začeli izdelovati azbestne tlakovce, toda za kupce niso poskrbeli. Zaloge so porasle in podjetje meni, da bi mu občina morala pomagati. Ali je ta zahteva upravičena?

Novomeški zbor proizvajalcev še ni zaključil razprave o političnih obratnih gospodarskih organizacij. Zato, da bi lahko čim tehtneje proučil, kako so gospodarske organizacije gospodarile v prvem polletju, je najprej razpravljal o političnih obratnih industrijskih podjetjih, to dni pa bo na posebni seji razpravljal o političnih obratnih gospodarskih organizacij drugih panog.

Ze razprava o političnih obratnih industrijskih podjetjih je opozorila zbor proizvajalcev na

nekatero pomanjkljivost. Od 11 industrijskih podjetij n. pr. pet podjetij ni predložilo političnih obračunov do predpisanega roka, pet podjetij prav tako ni priložilo k političnim obračunom tudi poročila o delitvi dohodka ter drugih pokazateljih, iz katerih je moč razbrati, kako so dosegali dohodek in kako so ga razdeljevali. Čeprav je zbor proizvajalcev povabil na to sejo direktorje, računovodje in predseidnike delavskih svetov vseh industrijskih podjetij, se iz nekaterih gospodarskih organiza-

cij niso odzvali temu vabilu. Zbor proizvajalcev je ugotovil na svoji zadnji seji, da niso prišli k razpravi predstavniki prav iz tistih podjetij, kjer je položaj najbolj kritičen in kjer menijo, da jim lahko le občine pomagajo izboljšati njihov gospodarski položaj. Med temi, ki niso prisluhnili temu vabilu, so tudi predstavniki podjetja »Keramika«.

V podjetju »Keramika« so začeli lani izdelovati cementno-azbestne tlakovce. V letošnjem prvem polletju je doseglo podjetje bruto proizvodnjo v višini 16.066.064 dinarjev in jo tako povečalo v primerjavi z lanskim prvim polletjem za 38%. Količinski plan proizvodnje je doseglo podjetje z 63,8%. Podjetje bo po količini preseglo planirano proizvodnjo, kako pa bo izpolnjen finančni plan bo odvisno od njihove komercialne iznajdljivosti. V podjetju so se letos povečale zaloge za 3.333.000 dinarjev. Razen tega, da ima podjetje nad dva milijona dinarjev lastnih obratnih sredstev, je najelo še 5 milijonov posojila za obratna sredstva. Toda dober del tega denarja je zamrznjen v cementno-azbestnih tlakovcih. V podjetju sicer trdijo, da jih ne morejo prodati zaradi konservativnosti gradbenih podjetij. Razprava na splošnem zboru občinskega ljudskega odbora pa je opozorila, da je vzrok za slabo prodajo, za zaloge, za plačevanje precejšnjih obresti v podjetju samem. Ko so posamezni odborniki spraševali predstavnika tega podjetja, ali so na njihov nov gradbeni material opozorili projektante in gradbeni podjetja, ni bilo mogoče razbrati pritrilnega odgovora. Še več. Predstavniki novomeškega gradbenega podjetja je dejal, da kot sosed Keramike sploh ni vedel za tolikšne zaloge in da jih Keramika ni dovolj vztrajno ponujala gradbencem. Res je, da je podjetje začelo v težave tudi zato, ker je nakupilo strojno opremo za izdelavo teh tlakovcev, najelo za to 10 milijonov dinarjev kratkoročnega posojila, ni pa prejelo obetane investicijskega posojila iz okrajnega investicijskega sklada in ne potrebnih obratnih sredstev, vendar bi bile težave manjše, če v podjetju ne bi samo proizvajali, temveč tudi prodajali. In prav zato, ker so v podjetju samo proizvajali, premalo pa prodajali, ker se kopičijo zaloge, letos ne bodo ustvarili toli-

ko sredstev, da bi lahko plačevali anuitete.

Napak je, če podjetje ne izpolni plana. Nič manj pa ni, če plan presega, in če ima zaradi zamrznjenih sredstev škodo družba in kolektiv. In prav zato je zbor proizvajalcev več kot upravičeno zahteval od podjetja Keramika, da mu predloži celotno dokumentacijo o dosežanju razvoja podjetja. Pojasniti mu mora vzroke, kako je začelo v takšen položaj in kako misli poslovati v bodoče. Zbor proizvajalcev bo torej o podjetju »Keramika«, o njegovem političnem obračunu razpravljal še na posebni seji. Prav tako bo razpravljal o podjetju »Tkalnica«, ki ni predložilo pravi čas političnega obračuna in ki mora tudi zboru proizvajalcev predložiti obsežnejšo dokumentacijo o svojem poslovanju.

V Ravnah na Koroškem ljudje že dolgo čakajo na novo postajno poslopje. Blizu se obdobje slabega vremena in zdaj bo vsak dan tudi po 300 delavcev čakalo kar na prostem prihoda vlaka, saj majhna čakalnica ne more sprejeti vseh pod streho.

Manjša kmetijska posestva naj bi združili

Med razpravo o gospodarskih problemih družbenih posestev so na seji predsedstva republiškega odbora sindikata kmetijskih delavcev LRS ugotovili, da bi bilo koristno nekatera manjša kmetijska posestva združiti v večje in ekonomsko močnejše gospodarske enote. Menili so, da je tudi eden izmed vzrokov za nekatere gospodarske težave, s kateri

mi se borijo posamezna, predvsem manjša družbena posestva. Predvsem so se zavzemali za združevanje manjših posestev v okviru občine, ter bi tudi poenostavili poslovanje teh organizacij. V nekaterih občinah mariborskega okraja imajo namreč po 4 in več posestev v eni sami občini (Lenart, Maribor-Košaki, Ptuj itd.), ki neposredno mejijo druga na drugo

kot na primer posestvi Pekre in Limbuš, Košaki in Lepi dol itd. Podobni primeri so tudi v drugih okrajih (Ljubljana, Koper, Murska Sobota). V posestvih bi prišla posestva, ki imajo približno enake proizvodne in druge pogoje. Potrebo in nujnost takega združevanja so utemeljevali s tem, da bi dobili tako močnejše gospodarske organizacije, ki bi lažje nosile gospodarske stroške in lahko boljše izkoristile proizvodne in druge možnosti za večjo in cenejšo proizvodnjo. Opozorili so predvsem na to, da bi večja posestva lahko smotneje izkoristila mehanizacijo, ki bi se jo dalo ob večjih površinah racionalneje in boljše razporediti in izkoristiti. S tem bi se stroški mehanizacije zmanjšali, razen tega pa bi pospešili tudi specializacijo in modernizacijo same proizvodnje. Dalje bi pridobili na strokovnem kadru, pa tudi stroški za upravo in administracijo bi se znižali, poslovanje pa poenostavilo. Sedaj ima na primer vsako posestvo svojo upravo itd., kar bi potem lahko združili, obenem pa bi pocenili in poenostavili poslovanje v obratih. Vrhu tega bi večja kmetijska posestva lažje samostojno nastopala na tržiščih in bi imela večji vpliv na privatno kmetijsko proizvodnjo, kar jim sedaj spriču razdrobljenost ne uspe. Pri vsem tem ne bi v ničemer kršili principov delavskega upravljanja, ker bi v okviru obratnih delavskih svetov, ki na nekaterih tako združenih posestvih že lepo delajo, lahko delavci posameznih obratov v celoti uveljavili svoje pravice samoupravljanja. Prednost združevanja posestev je med drugim tudi v investicijski politiki, kajti večja posestva bi si lahko privoščila ob večji ekonomski sposobnosti tudi več kreditov za obnovo in dograditev. Tako obnova bi bila tudi racionalnejša in sodobnejša. Posebno velja to za vinogradniško-sadlarska po-

ročja, kjer edino obnova na večjih kompleksih lahko zagotovi strojno obdelovanje in s tem znižanje proizvodnih stroškov, ki so na nekaterih vinogradniško-sadlarskih posestvih še dokaj visoki.

V nekaterih kolektivih in občinah so v zadnjem času o tem že razmišljali ter pripravljajo konkretne predloge, dobro pa bi bilo, če bi o tem več razpravljale tudi posamezne sindikalne organizacije na takih kmetijskih posestvih, saj so prav tako sodegovorne za čim boljše in racionalnejše gospodarjenje naših družbenih posestev.

fm.

MIMO PRAVNIH PREDPISOV

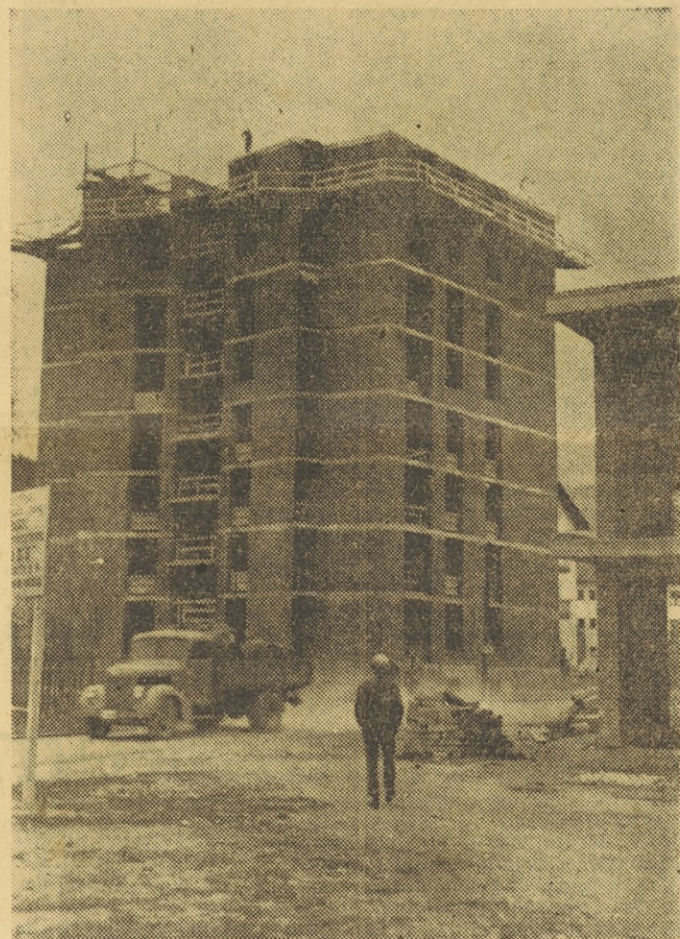
Ze večkrat je bilo slišati, da v obrtnem podjetju državnega mojstra Cirila Podražja ni vse v redu. Prekomerno opravljanje nadurnega dela, neupravičena delitev dohodka, nemogoči medsebojni odnosi. Vse to je spodbudilo finančno komisijo občinskega ljudskega odbora Ljubljana-Center, da je pregledala poslovanje tega podjetja. Kaže, da so si v tem kolektivu kar po svoje tolmačili pravne predpise. Tako so na primer: Neupravičeno zviševali tarife postavke ne glede na delovno dobo in strokovno usposobljenost posameznih delavcev.

Pri delitvi ustvarjenega dohodka se večkrat niso držali pravnih in moralnih norm.

V podjetju imajo čudno pojmovanje o delavskem upravljanju. Nekateri namreč poudarjajo, da delavski svet ni samostojen organ, marveč je le v pomoč mojstru.

V podjetju torej praktično ni bilo delavskega sveta, ki bi se ob kritičnih trenutkih zavezal za to, da do nekaterih nepravilnosti v podjetju ne bi prišlo.

N. B.

V Ravnah je na Čečevju zrastle v nekaj letih kar pravo mestce stanovanjskih blokov. Zdaj pa so se ravenskim blokom pridružile še tri stolpnice, ki jih naglo dokončujejo, ter jih mislijo spraviti pod streho že do zime.

Čim prej podrmo plotove

Po otvoritvi otroškega vrtca stanovanjske skupnosti Mariborske tekstilne tovarne

Naš dopisnik, ki je bil pred nedavnim na otvoritvi otroškega vrtca v stanovanjskem naselju Mariborske tekstilne tovarne na Pobrežju — prvega otroškega vrtca stanovanjskih skupnosti v Mariboru, piše:

Otroški vrtec stanovanjske skupnosti MTT res ni nekaj velikega in ne vem kako sijajnega, vendar je zgovoren dokaz, da se lahko z dobro voljo in s skromnimi sredstvi, z načrtnim delom in s sodelovanjem ter podporo podjetij uredi v stanovanjskih skupnostih marsikaj koristnega. Za sedaj ima dve sobi, ki sta lepo, moderno in praktično opremljeni, tako da se otroci v njih lahko dobro počutijo in tudi marsikaj nauče.

Bil sem na otvoritvi. Videl sem vse te otroke in zadovoljne starše. Otroci so se veselili, ker bodo lahko v teh dveh sobah v igri in zabavi preživeli dober del dneva, starši pa zato, ker bodo lahko odselej odhajali na delo, ne da bi skrbeli, kaj počne otroci.

Videl pa sem tudi otroke, ki se niso veselili. To so bili otroci iz sosednjih stanovanjskih blokov, kjer še nimajo otroških vrtcev. Prišli so brez vabil na otvoritev vrtca in morebiti so nekoliko zavidali svojim vrstnikom, katerih starši

delajo v Mariborski tekstilni tovarni.

Najbrž ne bi bilo prav, če bi očitali Mariborski tekstilni tovarni in drugim gospodarskim organizacijam, ki so ustanovile svoje stanovanjske skupnosti, da se zapirajo vase in da skrbijo le za svoje delavce in njihove družine. Smo šele na začetku poti, stanovanjske skupnosti so šele začele delovati in bolje je, da imamo nekaj kot nič.

Vendar teh zaprtih tovarniških stanovanjskih skupnosti ne kaže negovati kot sistem. Sčasoma bodo morale prerasti svoje okvire in in podreti plotove, ki jih ločijo od drugih ljudi, ter omogočiti, da bo tisto, kar so si pridobile, koristilo tudi drugim. Mislim, da je to perspektiva vseh teh stanovanjskih skupnosti, in stremeti bi morali, da bi plotove čimprej podrli. Naš cilj so širše stanovanjske skupnosti, v katerih bi seveda sodelovala tudi vsa druga podjetja, in v njih bi z združenimi močmi skrbeli za boljše življenje vseh, ne pa le nekaterih. Na to sem pomislil, ko sem ob otvoritvi otroškega vrtca stanovanjske skupnosti Mariborske tekstilne tovarne gledal otroke, ki so iz drugih hiš prišli, čeprav nepobližni, na otvoritev.

Dve novi knjižni zbirki DZS

V želji, da bi se čim bolj približala bralcu, je sklenila naša osrednja založba, da bo začela izdajati dve novi knjižni zbirki, ki bosta pri bralcih gotovo vzbudili zanimanje. V prvi — imenovala se bo »Večni sopotniki« — bodo izdajali najpomembnejša dela svetovne književnosti. Letno nameravajo izdati tri ali štiri zvezke. To bodo bibliofilske izdaje, ki bodo zato seveda izhajale v manjših nakladah.

Program nam kaže, da lahko pričakujemo res izbrana dela,

obogatena z deli naših najboljših ilustratorjev. Tako bodo izdali Prešernov »Krst pri Savici« z ilustracijami Vladimira Lakoviča, ki si je utrdil svoj ugled ilustratorja v »Hoffmanovih pripovedkah« in v »Dekameronu«. Lakovič bo ilustriral tudi Lermontov »Demona«. Nadaljnji program obsega se Can-canjevo »Belo krizantemo« — ilustriral jo bo France Mihelič — Wildejevo »Jethiško balado iz Readinga«, pa Zupančičevo »Dumok« in pretresljivo pesnitev Gorana Kovačiča »Jam«.

Se bolj pa utegne zanimati ljubitelje književnosti druga zbirka, ki se bo imenovala »Pisci mladega rodu«. Kot pove že naslov, gre za zbirko, ki bo objavljala predvsem dela mladih slovenskih književnikov: pesmi, prozo in eseje, morda pa tudi znanstvena dela. Poskrbeli bodo za vabljivo zunanjo opremo, računajo pa na tri do štiri knjige letno. Kot prva knjiga bo že letos izšla pesniška zbirka Toneta Pavčka »Sanje živijo dalje«.

PO VRDNIKU, PO KOKIN BRODU, PO PODVISU — DA SE NE BI VEČ ZGODILO

Človek, vedno misli na to!

Nesreča se zdi neverjetna tako dolgo, dokler se ne zgodi

Iz preobremenjenega transformatorja na petem obzoru premovalnika Podvis je letos 1. oktobra šinila iskra. Enainšestdeset ljudi je izgubilo življenje pri požaru, ki ga je povzročila, 129 delavcev pa so z nadčloveškimi napori komaj rešili delovni tovaršili in reševalni oddelki.

Ni bilo nujno, da je usodna iskra sploh nastala. Ko pa se je zaiskrilo, ni bilo nujno, da je izbruhnil požar. Toda ko je požar vendarle izbruhnil, ni bilo nujno, da se je tako razvijal. In končno, ko je vpliv najslabših okoliščin že povzročil nesrečo, nikakor ni bilo nujno, da je le-ta terjala toliko žrtve.

Pa vendar se je vse zgodilo tako, kot se je zgodilo, ker so bile mnoge stvari takšne, kakršne ne bi smele biti. Inšpekcija dela, preiskovalne komisije in tožilstvo sedaj preiskujejo vse podrobnosti. Iz njihovih poročil bomo zvedeli, kaj vse ni bilo v redu, kakšni zaščitni predpisi so bili prekršeni in kdo vse je kriv.

Pokazalo se bo, da transformator ni bil zaščitn z betonsko pregrado, kot je to predpisano in kot so tudi naredili v sosednjem obratu istega podjetja.

Zvedeli bodo, da so letos julija na petem obzoru zamenjali dotedanji transformator, ki je imel 100 kVA, z novim, ki je imel 250 kVA, pa brez komisijskega pregleda in ne da bi o tem obvestili rudarsko metalurški inšpektorat, ki bi takšno zamenjavo moral dovoliti, še preden so jo naredili.

Ugotovili bodo, da daljnovod visoke napetosti, ki dovaja tok transformatorju na petem obzoru, ne ustreza predpisom. Tisti dan, ko se je zgodila nesreča, so minske eksplozije v rudniškem kamnolomu prekinile eno od njegovih faz; omrežje je bilo zato preobremenjeno in v stični glavi kabla pri transformatorju na petem obzoru so preskakovale iskre. Zažgale so osamljivo snov, nato pa se je vžgalo leseno podnožje. Izbruhnil je požar, zgodila se je nesreča.

Nadalje bodo ugotovili, da ljudje, ki so bili takrat blizu — tudi nadzorniki — stvari niso ocenili za zelo resno, kaj šele za usodno.

Ogenj so počasi zaspali s peskom, pa jim je majhni požar »pobegnil« in se razširal v katastrofo.

Znan bo postal tudi neki tragični drobec žalostnega dogodka. Ko se je požar že precej razplamtel, je večja skupina delavcev, ki so se prebijali po glavnem rovu petega obzora, prišla prav do ognja. Delavci so bili tedaj vsega 30–35 metrov oddaljeni od struje svežega zraka. Pa vendar so se takrat vrnili, ker je bil dim vendar gostejši in ker niso vedeli, kako dolgo bi morali še iti po rovu. Takrat se jih je mnogo ponesrečilo, ker jim ni nihče sporočil, kaj na naredi. Telefonska zveza ni delovala; ne morda zaradi požara, ampak zato, ker ni bila v redu. To pa so v podjetju vedeli vsaj že mesec dni pred nesrečo, saj jim je republiški inšpektorat dela že takrat zabil, naj telefonske zveze popravijo.

Mnogi v rudniku — od direktorja do rudarjev — so vedeli za kopico nepravilnosti že zdavnaj pred nesrečo, pa vendar ...

Te dni je izdal preiskovalni sodnik Okrožnega sodišča v Zaječaru poročilo o nesreči. Vprašanja so razjasnjena, vzroki so znani, sodišča bodo krivce kaznovala.

Pa vendar to ne bo poravnalo svežih gomil, ki bodo nanje svojci in delovni tovaršili od časa do časa prinašali cvetja.

NEKOČ BO PRAV TEBE

Tako se je to zgodilo v Podvisu. V Kokin brodu in v Vrdniku pa je bilo drugače. Bilo je pravzaprav podobno. Skoraj vse nesreče so si podobne v nečem: nihče prvi ne verjame, da se bo zgodilo. Vsem se zdi to tako

nemogoče, tako izključeno — dokler se ne zgodi. Ljudje ne mislijo na možnost nesreče, malomarni so, brezbržni in nepazljivi. To je tisti pravi vzrok vseh vseh nesreč.

Zakaj naj bi sedaj obzidavali transformator, so modrovali v Podvisu, ko pa ga bomo že do konca leta odnesli ven (tako je predvideval obnovitveni načrt). V tem kratkem času se pa vendar ne bo zgodila kakšna nesreča.

Nesreča se ni zgodila. Zgodila se je katastrofa.

S to malomarnostjo, brezbržnostjo, s to neprevidnostjo, s to kopico neodgovornosti in končno — če hočete — s to slepo vero v usodo so bili okuženi mnogi. Delavci, ki ga je treba prisiliti z denarnimi kaznimi, da uporablja zaščitne rokavice, ker mu je brez njih udobneje, tudi modruje: pa ne bo prav mene, ali pa: ne bo me prav zdaj.

Dobro, ne bo te. Nekoč pa te bo in to prav tebe.

Ali mora tako biti, ali pa je za to tudi neko odgovoren, da ima inšpekcija dela za Stribo komaj — dva inšpektorja za higiensko-tehnično zaščito po rudarskih in metalurških podjetjih?

Kam je treba uvrstiti dejstvo, da se je v prvih devetih mesecih letošnjega leta v naših premovalnikih smrtno ponesrečilo 115 ljudi?

MOŽ, KI JE KADIL V JASKU Z METANOM

Nesreča se ne zgodi vsak dan. Pripeti se le enkrat. V Podvisu bi se lahko zgodila tudi en mesec prej in morda bi bilo celo bolje, ko

bi se zgodila takrat. Terjala bi manj žrtve. Toda takšna ugotovila ne koristijo dosti.

Približno mesec dni pred nesrečo so v jasku, kjer se nabira metan, zalotili delavca s prižgano cigareto. Mimogrede bodi povedano — ta delavec je bil predsednik obratnega delavskega sveta. Zgodilo se ni nič. Tako delavec kot vsi, ki so bili tedaj blizu, so imeli srečo. Ko je bil o tem obveščen okrajni inšpektorat dela, je prijavil zadevo javnemu tožilstvu v Zaječaru. Natanko deset dni pred nesrečo pa je železnoto sporočilo inšpektoratu, da delavca ne bodo izročili sodišču, ker to, kar je storil, ni bilo kaznivno dejanje.

Na okrajnem javnem tožilstvu v Zaječaru sedijo prav gotovo dobri pravniki. Toda tudi nevednež lahko odpre Kazenski zakonik in na 123. strani v 268. členu prebere:

2. Kdor s kakšnim splošno nevarnim dejanjem ali splošno nevarno rečjo spravi v nevarnost človeška življenja ali premoženje večje vrednosti, se kaznuje z zapornim najmanj tri mesece ali pa s strogim zapornom do pet let.

3. Kdor stori dejanje iz 1. in 2. člena tega odstavka iz malomarnosti, se kaznuje z zapornom do treh let.

In ko okrajno javno tožilstvo v Zaječaru ni uvedlo postopka proti delavcu s cigareto, vzrok najbrž ni bil ta, da tega ne bi bilo moč storiti po Kazenskem zakoniku. Ljudem se je zdelo njegovo dejanje nepomembno. Mar naj bi nekoga zaprli, ker je kadil!

Kaj pa, ko bi ta preprosta cigareta, to nepremišljeno kajenje povzročilo eksplozijo jamskega plina in človeške žrtve?

TEGA NI MOČ POPRAVITI

Med razgovori o nesreči se je nekdo spomnil na dogodek, ki je bil na pogled brezpomemben: nekdo je opazoval delavca, ki je v samokolnici prevažal betonsko mešanico po zidarskem odru okoli nove stavbe. Ko je pripeljal do tja, kjer sta se deski stikali, mu je samokolnica vedno poskočila in vsakokrat je stresel malo betona. Brž ko je pripeljal do konca, pa se je delavec vrnil z lopato in tisto malo stresnega betona takoj počistil z deske.

Ta delavec ni modroval: saj se zaradi takšne malenkosti ne bo zgodila nesreča. Nasprotno, prav gotovo je mislil: kdo ve, nesreča se lahko zgodi. Nekomu lahko spodrsne.

Kadar ljudje tako razglabljajo in kadar tako delajo, se nesreče ne dogajajo. To se ne nanaša le na tistega, ki dela z rokami, ne nanaša se niti predvsem nanj: tudi nadzornik in direktor in sindikalni delavci, pa tudi ljudski odbor in svet proizvajalcev in kdo ve kdo še vse morajo takoj potisniti »streseni betone« okoli sebe, na svojem področju dela. Kadar gre za človeška življenja, tveganja ni moč dovoliti.

Nenehno opozarjati na možnost nesreče se zdi mnogim brez smisla. Najde se celo pametna glava, ki te bo v takšnem primeru proglasil za strahopetca ali plašljivca. Res, nesreča se ne zgodi vsak dan in niti ne vedno, kadar bi se lahko zgodila. Toda ko se zgodi, si pahnili v nesrečo sebe, pa svojega tovariša, mnogo svojih tovarišev ali mnogo ljudi, ki si zanje odgovore. Morda si utrnil življenja, ki bi mogla živeti še dolgo zase, za družino, za kolektiv, za skupnost. Življenje je takšno, da je večino napak moč popraviti, kadar pa je kdo ob roko, ob oči, kadar kdo izgubi življenje, ni tega moč popraviti nikoli več. Vedno misli na to, človek, in tudi od drugih zahtevaj, da na to vedno mislijo!

Zvonko Simić

Ustvariti materialne pogoje za novo šolo

Sodelovanje šole, organov oblasti, družbenih organizacij, ustanov, podjetij in staršev. — Mnogo je odvisno od pobude šolskih odborov

Centralni odbor Ljudske tehnike Jugoslavije je dal pobudo, naj bi bil letos od 1. do 29. novembra v vsej državi »Mesec tehnike v šolah«. K temu so ga izpodbudili dosežki uspehi podobnih akcij, predvsem pa želja, pomagati šolskim vodstvom k čim hitrejši preobrazbi pouka v osemletkah in srednjih šolah. S tem so organizacije LT med prvimi začele konkretno akcijo za pomoč šolam s finančnim in materialnim sredstvi, učili in pripomočki, ki so nujno potrebni za uvedbo kvalitetnejše moderne ga pouka, kakršnega predvideva šolska reforma in program ZK J.

Kako je akcija zamišljena? Predvsem to ni samo akcija TL, temveč morajo — če hočemo, da bo uspešna — sodelovati šole, organi oblasti, družbene organizacije, ustanove in podjetja, pa tudi posamezniki. Podjetja, strokovna združenja in zbornice bodo n. pr. lahko organizirale zbiranje raznih starih strojev, orodja in materiala, ki so že iztrošeni in za proizvodnjo neuporabni, šole pa jih koristno lahko uporabijo kot učilo, oziroma surovino za predelavo v šolski delavnici. Podjetja bi lahko prevzela patronate nad posameznimi šolami in njihove delavnice stalno oskrbovala, n. pr. z odpadki svojih surovin, oziroma izdelkov. Nadalje bi z občasnim ekskurzijami učencev v podjetja približali otrokom organizacijo proizvodnje, seznanili jih s posameznimi proizvodnimi procesi in pogoji dela v tovarnah.

CIMVEČ ŠOLSKIH DELAVNIC

Poglaviti namen letošnje akcije je: formirati in opremiti čim več šolskih delavnic, kabinetov in laboratorijev, urediti šolske zbirke in učvrstiti organizacijo klubov LT. Pri tem pa raje, gospodarskih organizacij in društev LT lahko uspešno pomagajo tudi starši s svojim strokovnim delom, s finančno in materialno podporo. Praksa je namreč pokazala, da so že doslej starši v mnogih primerih krepko pomagali šolam pri ustvarjanju šolskih delavnic. (Zgleden je n. pr. primer staršev v Malom Idolu v Vojvodini, kjer so s prostovoljnim delom ustvarili šolsko delavnico in izdelali kvalitetne orodne stroje.)

Za to akcijo se bodo morali še posebno zavzeti šolski odbori, ki najbolje poznajo potrebe in pogoje pouka v posameznih šolah in ki tudi najlažje v svojem šolskem okolju pridobijo vse, ki šoli pri tem kakorkoli lahko pomagajo.

Akcija pa bi bila enostranska, če ne bi vzporedno z zbiranjem materialnih sredstev za opremo šolskih delavnic, kabinetov in laboratorijev med mladino in starši budili zanimanje za tehniko, za vse, kar nam ta do brega prinaša in kar tudi od nas zahteva, če jo hočemo s pridom uporabljati. Organizacije LT so že doslej v raznih privlačnih oblikah (n. pr. z društvom »Napravi si same«) poskušale pridobiti čim več ljudi za tehnično vzgojo in jih usposabljal za pravilno uporabo modernih tehničnih sredstev v proizvodnji in v gospodinjstvu. Z ustvarjanjem stanovanskih skupnosti pa bodo potrebe in možnosti za širšo tehnično vzgojo in uveljavljanje mladine še večje. Ze ob sedanjih akcijah bi bilo potrebno misliti na to, kako tudi izven šole, zlasti v stanovanskih skupnostih, koristno zaposliti mladino v delavnicah, kjer se bo razvedrila, pa tudi tehnično vzgajala.

USPEH AKCIJE »TEHNIKO MLADINI IN PIONIRJEM«

Za Slovenijo sedanja akcija ni nekaj novega in nepoznanega. Pravzaprav gre pri tem le za nadaljevanje nedavno

NOV USPEH MARIA VILHARJA

Ime Maria Vilharja, ki dela v livarni »Litostroj«, je našemu občinstvu že precej znano. Sodi med tiste naše amatere, ki razen rednega dela znajo najti še dovolj časa, da se resno bavijo z eno izmed umetnosti. Vilhar je začel s kiparstvom in slikarstvom takoj po osvoboditvi, ko je delal v jesiški železarni. Z njim je nadaljeval v JLA, še večjo možnost pa je dobil s svojim vstopom v kolektiv Litostroja. Samostojno je razstavljal že v Kopru, Ljubljani, na Reki, v Zagrebu in v Beogradu.

Vilharjevi naporji so zdaj dobili novo priznanje. Danski slikar Kund Aage Borchsenius ga je povabil, da bi razstavljal na Danskem. Na otoku Fyu ima namreč lastno galerijo, v kateri so že razstavljali umetniki iz Skandinavije, Srednje Evrope ter Severne in Južne Amerike.

uspešno zaključene akcije »Tehniko mladini in pionirjem«. Ta se je začela v letošnjem januarju in zaključila ob dnevu mladosti; zajela je 963 od 1119 šol v osmih okrajih. Tudi v tej akciji je bila osrednja naloga: ustvariti pogoje za tehnično — vzgojno dejavnost, pridobiti inštruktorske kadre, ustvariti materialne pogoje in oskrbeti potrebno literaturo. V razmeroma kratkem času petih mesecev je ob sodelovanju vseh organizacij bilo v Sloveniji ustanovljenih 90 klubov mladih tehnikov in 1119 posameznih tehničnih krožkov. Podjetja in organizacije so opremile 255 delavnic in tehničnih kotičkov. S tem je petini vseh šol omogočeno, da lahko uvedejo stalno tehnično

vzgojo. Nad pionirskim in šolskim tehničnim krožki je 179 podjetij prevzelo patronate in jih stalno oskrbujejo z odpadnim materialom in opremo ali pa pomagajo s svojimi strokovnjaki, ki vodijo posamezne krožke. Zlasti moramo pohvaliti nekatera celjska in ljubljanska podjetja, ki so razen za bližnje šole poskrbeli tudi za pomoč oddaljenim šolam v pasivnih krajih. V času akcije je bilo tudi 799 ekskurzij v razna podjetja, ki se jih je udeležilo 34.400 učencev. Mnoga podjetja so povabila v svoje delavnice člane pionirskih krožkov LT ter jim dala na razpolago svoja orodja in opremo ter strokovno vodstvo. Na ta način podjetja niso le omogočila mnogim učencem, da so od blizu spoznali podjetje in stroje, temveč so jim tudi približala delo in morebiti marsikoga od njih navdušila za poklic, ki ga je spoznal v delavnici. Ti podatki dokazujejo, da so podjetja zelo naklonjena navezovanju stikov z mladino in da so tudi pripravljena pomagati. Sprito tega je možno doseči zelo tesne stike med proizvajalci in učenci se mladino, kar že samo po sebi pomeni

tehnično vzgojo. Število prevzetih patronatov pa obenem kaže, da je še veliko šol brez patronatov in med temi veliko takih, ki bi jim bila povezava s podjetjem ali kmetijsko zadrugo zelo potrebna.

Doseženi uspehi kažejo, da je nešteto možnosti, pa tudi pripravljenosti za pomoč šoli pri premagovanju materialnih težav. Treba je le izpodbude, iznajdljivosti in dobre volje. Če bo te dovolj pri vseh, ki so poklicani, da sodelujejo v tej akciji, se bomo ob dnevu republike lahko pohvalili še z večjimi uspehi. Tilka Blaha

VIDA TAUFER (1903 v Toplicah) je naj boljša slovenska pesnica. Pred vojno je izdala knjigo »Veje v vetru«, leta 1950 pa je izšel izbor njenih starih in novih pesmi »Izbrani listi«.

ZAVRŽENO PISMO

Saj res ne vem, čemu sem mu pisala: pri srcu mi je zdaj tako hudo. Če mogla bi, bi bridko zajokala, tesno zakrila ranjeno roko.

V avgustu, na nedeljo sem pisala. žarele so mi žalostne oči, in trikrat pismo sem potem prebrala, s seboj nosila ga tri dolge dni.

Podlesek moj, sama sva zdaj ostala, samo ti veš, kako mi je hudo. Saj res ne vem, čemu sem mu pisala, čemu zdaj nosim ranjeno roko.

Knjiga pisatelja Čufarja

kritični uvod pa je knjigi napisal Mitja Mejak.

Zapisano je, da je Tone Čufar proletarski pisatelj. Kako pomanjkljiva je ta oznaka, je skušal pojasniti že v uvodu Mitja Mejak in ne bo odveč, če k temu tudi v našem poročilu dodamo nekaj misli. V kritiki, publicistiki in slovstveni zgodovini se včasih udomačijo nazivi ali oznake, ki so, če jih navedemo, brez pravega smisla, zlasti zato, ker jih ne uporabljamo na pravem mestu. Vsebinske oznake proletarski pisatelj je dandanašnji približno tako: samouk, ki je zrasel v delavskih vrstah in zastopal v svojem delu interes delavskega razreda v boju zoper kapitaliste, vendar njegovo delo nima dovolj pomembnih pisateljskih kvalitete, da bi ga lahko prišli med pisatelje, ampak njegovo pisateljsko čast skušamo reševati z vzdevkom »proletarski«, s čimer hočemo morda opozoriti na prilike, ki mu niso dale možnosti razvoja, v resnici pa tisto, kar je v njem resnično umetniško vrednega z neprijetnimi in nepotrebnimi »opravičili« zgoraj ponižujemo in žalimo. Po tej logiki namreč niso proletarski pisatelji, če je takšna oznaka sploh potrebna, Cankar, Prežihov Voranc, Miško Kranjec, Ivan Potrč in mnogi drugi, ki so se s pere-

som borili za interese delavskega razreda, ampak zgolj tišči avtorji, katerih pot ni vodila k pisateljskemu poklicu skozi šolske klopi srednjih ali visokih šol. Dodeljevalci takih naslovov se verjetno ne zavedajo, kaj je njihova prava vsebina. Pisatelj namreč ne ocenjujemo po poreklu, po tem, ali so bolj ali manj buržoazni ali proletarski ali kmečki potomci, ampak po njihovem delu, po družbeni usmerjenosti in umetniški prepričljivosti. Treba je odpraviti v naši zavesti škodljivo in nevarno delitev na »prave« in na vse mogoče druge »ljudske« pisatelje in da se navadimo reči umetnosti umetnost, slabi knjigi pa slaba knjiga brez vseh sentimentalnih in raznih drugih predsodkov, kadar govorimo namreč o umetnosti in ne o zgodovini socialnega boja.

Ce bi Tone Čufar še danes živel in knjižno deloval, bi mu najbrž nihče ne rekel »proletarski pisatelj« in na ta način skušal reševati njegovo delo, ki takega reševanja ni potrebno, ker Čufar ne sodi med tiste, ki so prišli v literaturo samo z veliko željo brez daru. Pisateljeva življenjska pot je bila vse prej kot lahka, vendar se je z vztrajnostjo pisateljskega gorečnega polagoma vjugala k uspehom in se skozi vse težave prebijala k poklicu, za katerega se je Čufar čutil namenjenega. Izbor »Nova gaz« kaže, da so možnosti, ki so v njem tičale, bile precejšnje, da jih je tudi do velike mere razvil in da bi nam imel nedvomno še veliko povedati, če ga ne bi doletela pre zgodnja, tragična smrt pod strehi nemških okupatorjev leta 1942.

Čufar je pisal pesmi, prozo, drame in članke, pričujoči izbor pa prinaša, kakor smo že

povedali, le njegova pripovedna dela, ugodna pa še dve predsmrtni pismi.

V črticah in novelah opisuje Tone Čufar predvojno socialno stvarnost. V nič kaj rožnatih razmerah si mali ljudje skušajo ukrasti kako lepšo stran življenja; najdejo jo predvsem v ljubezni, vendar tudi ta kaj kmalu privablja nove težave. Družine brezposelnih se upogibajo pod težkim bremenom bede. Čufar ne gleda svojih junakov skozi leče dogmatične idejnosti, ampak jih pozna iz izkušnje, zato so to zmeraj ljudje z resnično človeško podobno in ne papirnate sheme. Zanimivi so v tem oziru liki iz obeh jetiških novel v tej knjigi. Noveli v celoti ne pressegata reportážnega načina pisanja vendar so liki živo in pisano predstavljeni. Nedokončani roman »Ljudje iz kletke«, ki ga tudi prinaša naša knjiga, kaže, da se je Čufarjeva pisateljska sila že prebila iz začetnih pisateljskih poskusov in je zorela vse bolj v pravo pisateljsko osebnost, ki pa se zaradi pre zgodnje smrti ni mogla izoblikovati do zadnjih možnosti.

Prav zaradi Čufarjeve zvestobe resničnemu življenju bo knjiga njegove proze našla tudi še v našem času odmev v bralcu ter mu pripovedovala o težkem delavskem življenju v preteklosti, hkrati po pričevala o pisatelju, ki je znal temu življenju živo prislusniti.

Kajetan Kovič

- O TEBI, TVOJEM DELU,
- TVOJIM USPEHIH IN
- TEZAVAH PIŠE
- DELAVSKA ENOTNOST.

Prejšnji mesec so v Kostanjevici odprli razstavo del slikarja Rudija Simčiča. Razstavljenih je 60 monotipij in grafik. Ljubljancem Rudi Simčič podaja v svojih delih grozoto vojne in internacijskih taborišč, ki jih je sam okusil; zlasti močan pa je v ciklusu o delavcu, tovarnu in delu. — Na sliki: Rudi Simčič — »Vojna« (grafika).

Trije občinski kulturni tedni v mariborskem okraju

V kratkem obdobju nekaj tednov so občinski sveti Svoboda in prosvetnih društev kar v treh mariborskih občinah priredili kulturne tedne. Poudarek teh revij je bil predvsem na tem, da ob vstopu v novo sezono razgibljajo društveno dejavnost in vzbude zanimanje za prosvetno delo pri čimširšem krogu prebivalstva.

Prvi kulturni teden v jesenskem času je izvedla občina Rače — izrazito kmečki predel. Prireditelj je bilo prosvetno društvo »Dr. P. Turner« v Framu, kjer se je festival tudi odvijal. V središču sporeda so bili nastopi dramskih skupin. Prosvetno društvo iz Hotinje vasi — doslej prireditelj petih uspešnih krajevnih festivalov — se je predstavilo z igrano Arthura Millerja »Vsi moji sinovi«. To je bil tvegan poizkus za skupino, ki je doslej pretežno igrala drame s kmečko tematiko in ljudske igre. Vendar je režiser Stanko Potisk — slušatelj Akademije za igralsko umetnost — uspel z mladimi igralci. Predstava je prevsem v igralskem pogledu polno zažvela.

Domača dramska skupina iz Frama je zaigrala v režiji Brigitte Breitenbner dramo Ivana Potrča »Lacko in Kreflo«. Predstava je uspešna predvsem zaradi nekaj uspešno upodobljenih likov, manjkala pa je še vigranost. Mnogo pozornosti so posvetili smiselni in lepi sceni, maskam in kostumom.

Skupina iz Trnca je prišla pred občinstvo s precej zastarelo in umetniško revno kmečko igro »Maščevanje usode«. V delu je bilo še dosti pomanjkljivosti, kaže pa veliko prizadevanje režiserja Ivana Lončarica in igralcev.

Na sporedu kulturnega tedna pa so bili še slavnostno zborovanje, odkritje spominske plošče dr. Pavlu Turnerju, koncert, proslava 75-letnice šole, predavanje o zgodovini domačega kraja, zelo uspešni partizanski večer in gasilski manever.

Občinski svet v združenju občini Ravne-Crna je dobro pripravil in izvedel kulturni teden v Meziški dolini. Ravne postajajo vse bolj kulturno eredišče naše Koroske. O tem pričajo stalna gostovanja SNG

Maribor, ki jih organizira domača Svoboda, in pa uspele prireditve v tem tednu. Iz vsega dela je razvidno pomembno stremeljenje h kvaliteti.

Dramske skupine so se predstavile: Crna z dramo Maksima Gorkgega »Vasa Zeleznovala«, Zerkaj s Cankarjevo igro »Za svobodo«, Prevalje z Marinčev »Komedijo o komediji«, koteljski gozdari pa so igrali Molierovega »Skopuha«. Najboljša predstava je bila uprizoritev »Vase Zeleznovala«. (O njej smo posebej pisali v prejšnji številki DE — op. ur.)

Razen glasbenih prireditev, lutkovnih nastopov in druge dejavnosti, ki se je manifestirala v tem tednu, pa je pomemben še občinski izbor občinskega sveta Svoboda, ki je s kritičnimi ugotovitvami in novim načrtom zaključil prireditve. Velik uspeh dela sveta je že v tem, da je uspel dobro izvesti občne zbornice vseh Svobod in prosvetnih društev svoje občine do predpisane roka. Ob tem je prav, da omenimo dobro delo Svobode v Meziči, ki sicer v tednu ni sodelovala, je pa v preteklem letu žela z Budakovim »Klobčičem« velik uspeh na republiški reviji v Velenju. Pohvalno je tudi delo godb na pihala, predvsem ravenske (II. mesto v Postojni), pa tudi meziške, ki je trenutno v zagati, in prevaleške. Manj razveseljivo pa je, da trenutno živi v Meziški dolini le en pevski zbor (v Črni).

Tretji občinski kulturni teden pa je bil pred kratkim končan v občini Maribor-Tezno. Občina sega iz mesta preko močnih industrijskih predelov v popolno podeželje. To se je pokazalo tudi v prireditvah, čeprav je občinski svet ta društva že precej tesno povezal. Tudi v tem tednu so zasedle dramske predstave večino večerov. Izbor je bil prav pester.

Svoboda Hoče je pred občinstvom odkrivala mračnost Knitlova »Via Male«. Spisobna roka režiserja Janeza Cokla je ustvarila dostojno predstavo. Med igralskimi liki so polno zažveli

predvsem prikupna Sylveli (Breda Bogataj), povečeni Nikolaus pa tudi sodnik Andreas, Hana in drugi.

Mlada skupina Svobode Tezno je s pravim komedijskim tempom zaigrala »Skandal pri Bartetovih«. Igra je uspešno zrežiral Izaklar Raf, med igralci pa sta se odlikovala Milica Oprešnik in Mirko Stic.

Igralci iz Dupleka so se predstavili z dramo »Molčeca usta«. Delo je zrežirala in tudi uspešno odigrala vloga Belinde Anica Duh. Za podeželsko skupino je bila uprizoritev trd oreh. S požrtvovalnim in vestnim delom so ga uspešno strli in pokazali precejšen napredek od prejšnjih iger.

Dramska skupina Svobode Pobrežje se je na kulturnem tednu predstavila z dvema deli. V režiji Toneta Smirmaula so uprizorili Marijana Matkoviča dramo »Na koncu poti«. Ta izredno zahtevna drama s tematiko NOB je bila za mlado skupino kljub velikim prizadevanjem občno pretežka. Zažvelo je predvsem zadnje dejanje. Med podanimi liki je izstopala Irena Hribernik v zahtevni vlogi Nede.

Drugo prikazano delo je bila Korenova komedija »Ambasador«. Občinstvo je živahno igrilo z aktualnimi problemi navdušeno sprejelo. To je bil velik uspeh za režiserja Ivana Dajčmana, mladega igralca Kuharja, ki je tolmačil glavno vlogo, in celotno skupino.

Kvalitetni so bili tudi ostali nastopi — od lutkovnih predstav do koncertnih nastopov pevskih zborov, tamburašev in mladinske godbe.

Za razvoj dramske dejavnosti pa je bil pomemben tudi tu kritičen pogovor o uprizorjenih delih z igralci in režiserji. Kulturni tedni so torej močno razgibali kraje, kjer so bili prirejani, in pokazali stremeljenje nastopajočih, da bi se predstavili s čim boljimi uprizoritvami. Tako je bil repertoar v splošnem dobro izbran. Rast je sicer različna, zabeležimo pa lahko povsod vsaj majhen na-

predek. In vidna je široka razgibanost mladine, saj v večini skupin mladina celo prevladuje.

Janez Karlin

NOVA GALERIJA

Slikar in grafik Miha Maleš se je rodil 1903. leta na Jeranovem pri Kamniku. Umetniško akademijo je obiskoval v Zagrebu, na Dunaju in v Pragi. Sodeloval je na številnih pomembnih razstavah doma in v tujini. Prav sedaj razstavlja svoje grafike in poslikano keramiko — krožnike in vaze — v Zürichu v Švici.

Ze sam naslov »Spomin na Benetke« nam govori, da ta slika ni delana po naravi, zato je tudi zelo sproščena. Tisti prizori, ki so se ob prvem slikarjevem srečanju s tem mestom na kolih najgloblje vtisnili v njegov spomin, so prikazani na naši sliki. To sta mlada zaljubljenca, galeb, morje, ribe, prvi pogled na Benetke in gondola... Vse to pa je umetnik le nakazal — zaljubljenca s portreti, gondola samo z značilno krivino na koncu čolna itd. — in je te elemente združil v likovno celoto. Ta slika je prav značilna za Maleševa dela: motiv, pa naj bo že kakršenkoli, prikaže vedno s čimbolj enostavnimi sredstvi.

»Vse ostalo, kar naj slika pripoveduje,« pravi slikar sam, »prepuščam gledalcu. Če je dobra, pusti v gledalca vtis, ga prevzame in mu s tem že dovolj pove, če pa tega nima, gre pač mimo nje...«

Mihi Malešu sta čista linija in oblika najizrazitejši likovni sredstvi. Teh ne opusti niti pri silkanju z oljem. (To kaže tudi naša slika.) Kljub temu pa ne bomo v njegovih delih zasledili golega posnemanja narave, saj tudi pravi, »da posnemanje zgolj zunanje oblike ni umetnost, temveč obrt, obrt, ki je še daleč od prave umetnosti.«

»JADRANKA«

tovarna kemičnih
in pralnih izdelkov

PRAN

»EGO RDEČI ROBOT«

pere bolje od mila

JE ZA PRANJE BELEGA PERILA!
V VSAKEM GOSPODINSTVU JE NENADOMESTLJIV!

Da je to res! preizkusite sami!

Vse posle tuzemske in mednarodne špedicije (izvoz, uvoz, tranzit, carinjenje, transportno zavarovanje, vzročne reklamacije, transportne kalkulacije, itd., javna skladišča, oskrba dostave blaga na dom, lastni industrijski tir, prevozi s kamioni in hladilnimi avtomobili itd., itd.), Vam hitro in solidno izvrši

»GLOBUS – ŠPEDICIJA«

LJUBLJANA, TITOVA 33

s svojimi poslovalnicami:

BEOGRAD, Gavrilc Principa 8	tel. 27-054
CELJE, Mariborska 12 (loko promet)	tel. 26-28
CELJE, Titov trg 3 (mednarodni odd)	tel. 21-78
JESENICE, Gosposvetska 29	tel. 956-254
KOTORIBA, železniška postaja	tel. 7a
KOZINA – Hrpelje	tel. 25
MARIBOR, Minska 1	tel. 30-32
NOVA GORICA, Rožna dolina	tel. 24
PREVALJE, železniška postaja	tel. 25
REKE, Stara carinarnica	tel. 28-10
SEŽANA	tel. 65
SUBOTICA, Djura Djakovića 19	tel. 10-92
ZAGREB, Branimirova 37	tel. 37-020

IN SVOJIMI PREDSTAVNIŠTVI V DIMITROVGRADU, OSILJEKU, VRŠCU IN VUKOVARJU.

Poleg ostalega razpolagamo s lastnimi skladišči na Reki, od koder odpremljamo vse pošiljke ob Jadranski obali, na otoke, kakor tudi v inozemstvo.

LJUDSKA UNIVERZA LJUBLJANA

KOVINARJI POZOR!

Izšel je ponatis

»IZPITNEGA PROGRAMA ZA NEKATERE POKLICE
KVALIFICIRANIH IN VISOKOKVALIFICIRANIH
DELAVCEV KOVINSKE STROKE«.

Vse zainteresirane, posebno uprave podjetij in sindikalne podružnice obveščamo, da lahko nabavijo ta program pri Ljudski univerzi, Ljubljana, Cankarjeva 5-III.

LJUDSKA UNIVERZA – LJUBLJANA

Dopisni tečaji

Kakor vsako leto, prireja Ljudska univerza tudi letos dopisne tečaje, ki imajo namen pomagati delovnim ljudem razširiti njihovo obzorje in jim nuditi dopolnilno pooblastilo izobrazbo. S tem namenom prireja Ljudska univerza sledeče tečaje:

- 1. Dopisni tečaj iz osnov. knjigovodstva (za začetnike),
- 2. Dopisni tečaj višje stopnje knjigovodstva za proizvodne panoge (podjetja in obrati);
- 3. Dopisni tečaj višje stopnje knjigovodstva za trgovino in gostinstvo;
- 4. Dopisni tečaj iz knjigovodstva za zadrage, ki se deli na začetni tečaj, na prvi nadaljevalni tečaj in na drugi nadaljevalni tečaj. Vsa učna snov je prirejena izključno za združeno gospodarstvo.
- 5. Dopisni tečaj iz poslovne korespondence in komercialnega poslovanja.

Prijave za vse tečaje sprejema Uprava Ljudske univerze, Ljubljana, Cankarjeva 5-III. Tudi vse potrebne informacije dobite tam. Rok prijave je do konca oktobra.

30 let

TOBI

Tovarna termo-električnih proizvodov TOBI v Bistrici pri Mariboru slavi letos lep jubilej – tridesetletnico svojega obstoja. Naj se ob tej priložnosti ozremo na dolgo razvojno pot, ki je tovarno do danes privedla med najbolj znane proizvajalce izdelkov široke potrošnje pri nas:

NASTANEK TOVARNE

V nekdanjem mlinu Serbaumov so 1928. leta prvič zapeli industrijsko pesem stroji, ki so oblikovali kovino: tovarna, ki je bila tedaj ustanovljena, se je imenovala »Železoprometna d. d. Bistrica« in ustanovil jo je tuj – avstrijski – kapital. Opremljena je bila s starimi, v matični avstrijski tovarni že dosluženi stroji, pa tudi zgrajba sama je bila komajda podobna tovarni, saj je bil nekdanji mlin znotraj povsem lesen. Tovarna je nastala kot podružnica matične avstrijske tovarne, ker so tedanj carinski predpisi določali v takšnih primerih nižjo carino za surovine in polizdelke, ki so prihajali vanjo. Delovna sila pa je bila vrha tega v Jugoslaviji tudi hudo peneči v primerjavi z avstrijsko. Tako so bili za tuje investitorje pogoj dovolj vabilni, da je tovarno ustanovili.

V »Železoprometna« so spočetka izdelovali le stavbno okovje, pozneje pa so začeli delati tudi taka imenovane »graške štedilnike«.

Vodstvo tovarne je bilo tuje in je bilo pravo nemško gnezdo na tleh slovenske vasi. Seveda je odigralo tudi svojo petokolonsko vlogo ob vdoru Hitlerja v našo državo. Na srečo pa je ob koncu minule vojne delovnemu kolektivu v tovarni uspelo preprečiti rušenje tovarniških naprav, s čimer so tovarni zagotovili nadaljnji življenjski obstoj. Osvoboditev je pomenila rojstni dan današnje tovarne TOBI.

TEHNIČNI RAZVOJ

Industrijski razvoj današnje tovarne v Bistrici pri Mariboru je šel po poti organske rasti proizvodnje:

Prva faza je bilo obdobje proizvodnje stavbnega okovja. Ta proizvodnja ne terja posebnih strokovnosti, ker so izdelki enostavni, dasiravno ima tudi svoje značilnosti. TOBI je to svojo dejavnost tako razvil, da je postala njegovo okovje znano tudi v

tujini, hkrati pa je bila faza njegovega razvoja pomembna šola strokovnega kadra, ki se je naučil izdelave orodja in smiselne izrabe strojnega parka.

V drugi fazi razvoja tovarne pa se začne proizvodnja štedilnikov in peč na drva. V tovarni začnejo izdelovati namesto prejšnjih »graških« štedilnikov lepe in sodobne modele, ki so še posebej lepi zaradi emajliranih delov (»graški« štedilniki so bili črni). Delovni kolektiv dobiva nove zkušnje: nauči se obdelovati pločevino na velikih površinah in montaža postane zahtevnejša, zato pa tudi natančnejša. Proizvodni postopek je že bolj zamašan in terja najosnovnejšo tehnično dokumentacijo ter organizacijo proizvodnje. Zato tovarna že čuti potrebo po tehničnem kadru.

Začetek tretje razvojne faze pa označuje prehod na proizvodnjo električnih štedilnikov in kuhinjskih. Vse dosedanje izkušnje kolektivu odlično koristijo: ob že osvojenih postopkih z emajliranimi deli je bilo treba vnesti v proizvodnjo le še električne elemente, ki milimo prejšnjih delov sestavljajo električni štedilnik. Tovarni uspe s mnogo domiselno izdelati in poslati na tržišče proizvod, ki so si ga našli potrošniki želeli že tako dolgo.

Ob tej preusmeritvi proizvodnje je skoraj razvoja pa tovarni največji: novi izdelki so zahtevni in terjajo kakovostno delo. Kolektivu je uspelo izdelati električne elemente, ki jih je mirno moč primerjati z uvoženimi. Število stavbnih delov končnega proizvoda se močno poveča, tako da postane dokumentacija nujna. Dotedanje obrtniške prijeme v proizvodnji nujno nadomestijo industrijski. Pojavijo se vprašanja konstruktorskega biroja, tehnične priprave dela, serije tekočega traku itd. Mojsri postajajo vedno bolj le neposredni učitelji v proizvodnji, tehnični kader pa se ukvarja z organizacijo proizvodnje in vnaša vanjo nove misli, nove prijeme.

V nadaljnjih – četrti – fazi razvoja pa začnejo v tovarni TOBI izdelovati hladilnike za široko potrošnjo. To pa je že zelo zahtevno delo. Odpre se področje hladilne tehnike in njenih vsakovrstnih muh. Kot nova tehnološka posebnost v pro-

Izdelki tovarne TOBI na letošnjem zagrebškem velesejmu

izvodnji se pojavljajo lakiranje z žganimi laki kot nadomestilo za emajliranje pri izdelkih, ki jim ni treba vzdržati visokih temperatur. Sedaj poznajo tovarno TOBI že po vsej državi, pa tudi v tujini, saj se je na tržiščih uspešno predstavila s štirimi vrstami izdelkov: z okovjem, s štedilniki in pečmi na trdna goriva, z električnimi štedilniki in pa s hladilniki.

Na tej fazi razvoja pa nastopi tovarna TOBI na problem, ki presega njene materialne zmogljivosti: predvsem gre tu za vprašanje razširitve obratnih prostorov in pa za ustanovitev lastne emajlirnice.

Stisko s prostori je tovarna vsaj delno tako omejila, da je opustila del proizvodnje in ostala le pri izdelavi elektro-termičnih aparatov in hladilnikov. Pri emajliranju (Tovarna emajlirane posode v Celju ni več zmogla vedno večjih naročil TOBI) pa si je morala pomagati tako, da je zgradila zasilno lastno emajlirnico, ki sprejme 40% izdelkov tovarne, medtem ko emajlira drugih 60% izdelkov še vedno celjska emajlirnica.

Naslednja stopnja razvoja tovarne – vsaj kar zadeva organizacijo proizvodnje – je vključitev v skupnost MARIS, ki vsklaja odnose med proizvajalci s skupnimi proizvodnimi načrti. Tako postane TOBI kot član MARIS in dalje Elektroindustrije Jugoslavije pomemben delec v verigi proizvodnje predmetov široke potrošnje.

LJUDJE V TOVARNI

Seveda so vsi doseženi uspehi plod marljivega in trdega dela ter prizadevnosti vsega delovnega kolektiva tovarne TOBI. Kolektiv je

zdrav in trden in pravilno ocenjuje sedanost kot svojo dobo, t. j. dobo delavskega razreda. Žrtve iz tovarne med NOB so v današnjem delovnem kolektivu obrodile bogat sad. Organi delavskega samoupravljanja so se po vojni v tovarni razvijali družno s splošno rastjo delavskega samoupravljanja pri nas in danes uspešno delajo.

Za politično vzgojo pa skrbita v kolektivu sindikalna podružnica in Zveza komunistov. Politično življenje je v tovarni dokaj razgibano, saj je n. pr. sindikat doslej že večkrat reševal vprašanja, ki so bila najbolj živo povezana z vsakdanjim življenjem. Po osvoboditvi je bil zgrajen Delavski dom, ki so v njem sedaj mimo drugih prireditev trikrat tedensko tudi kino predstave, sindikat pa je mnogo storil tudi pri organizaciji preskrbe in s tem pokazal pravo skrb za delovnega človeka. Sedaj budno spremlja uvajanje novih zakonov in njihov izvrševanje, posebno pa skrbi za zaščito delovnih ljudi.

Nasploh je moč reči, da tovarniški kolektiv prednjači s svojo družbeno vlogo v vsem življenju Bistrice. V vseh organizacijah – SZDL, ZK, RK, Svoboda – so namreč vedno člani prav tovarniški ljudje in pa njih svojci.

NACRTI ZA PRIHODNOST

Kolektiv tovarne TOBI je z dosedanjim delom in uspehi pokazal, kaj zmore. Ni malo ljudi, ki ob pogledu na poslopje in na izdelke tovarne menijo: »Res nismo mislili, da je v takšnem zapuščeni mlinu moč izdelovati tako lepe gospodinjske naprave!« – Takšna priznanja pa kolektiv vedno močnejše podžigajo k novim naporom.

Osnove, ki tovarni narekujejo povečanje proizvodnje, so velike. Predvsem so tu potrebe domačega tržišča, ki so še vedno trikrat večje od sedanje proizvodnje, potem pa je tu tudi možnost izvoza na Srednji vzhod, pa na Zahod in na Vzhod.

Ob razširitvi proizvodnje pa bo tovarni morala priskočiti na pomoč skupnost s krediti za nadaljnjo rast podjetja. TOBI je že izdelal svoj perspektivni načrt in že ima odobritev za prvo stopnjo razvoja, t. j. za graditev nove emajlirnice, ki bo kri-la tudi potrebe drugih podjetij mariborskega industrijskega bazena, in pa za graditev nove montažne hale.

TOBI tudi že skrbi za svoj bodoči kader in stipendira več gojencev posebno na tehničnih in ekonomskih šolah. Tovarna je že začela graditi prva lastna stanovanja, tako da bo mogla boljše urejati dotok novih ljudi v kolektiv, ki je sedaj prav zaradi stanovanjske stiske združen s precejšnjimi težavami.

Delovni kolektiv tovarne TOBI v Bistrici pri Mariboru podpravlja besede marša. la Tita, ki je v Zemlji izrekel pohvalo kolektivom starih tovarni in dejal, da bo treba tudi tem kolektivom, ki so vse doslej delali v najtežjih pogojih, omogočiti razvoj in boljše pogoje. Prav TOBI je namreč izrazil primer takšne tovarne.

Tridesetletnica tovarne TOBI pa je hkrati tudi trenutek, ko se delovni kolektiv ob pogledu na prehojeno razvojno pot zaveda svojih odgovornih nalog in se obvezuje, da bo tudi v prihodnje delal z vsemi naporji za izboljšanje življenjske ravni vseh naših delovnih ljudi.

Hotel ob zeleni Krki

Kadar govorimo o razvoju našega turizma, običajno omenjamo vedno le Gorenjsko in sončno Primorje, le premalokrat pa se spomnimo, da ima tudi naša lepa Dolenjska vse vabljalivosti turističnega predela. Namenimo se na priliko v Novo mesto, v metropolo prijazne Dolenjske! Mar nima že samo, pa tudi njegova okolica, takšnih lepote, ki jih ne premore vsak kraj? Zelena Krka, ki teče skozenj in se v zasanjanih vijugah staplja z dolenjsko pokrajino, kar vabi ljubitelje vodnega športa s svojim ribjim bogastvom. Dolina gradov s Hmeljnikom, Luknja itd. pa nudi občudovalcu starin vrsto prelepih sprehodov iz Novega mesta.

Toda le turistična organizacija ne zmora sama vse skrb za razvoj turizma pri nas; veliko, zelo dosti lahko storijo za to tudi delavci v gostinstvu, ki gosta tako postrežejo, da se počuti kakor doma, in ga spet in spet privablja v svoj kraj, hkrati pa ga tudi opozorijo na naravne lepote, ki naj si jih ne pozabi ogledati.

Gosta pa lahko odlično postrežejo le tisti delavci v gostinstvu, ki za svoj obrat skrbijo, ki svoje podjetje nenehno razvijajo in ga modernizirajo. In prav takšen delovni kolektiv, ki se zaveda svoje odgovorne naloge, pa ima gostinsko podjetje HOTEL KANDIJA v Novem mestu.

Na križišču cest proti Črnomlju in Zagrebu so se že pred 300 leti ustavljali znani dolenjski »furmani« v takrat majhnem gostišču, ki je stalo prav tam, kjer stoji danes HOTEL KANDIJA. No, če bi kdo od takratnih popotnikov zašel v današnjo KANDIJO, bi bil prav gotovo

močno, vsekakor pa tudi prijetno presenečen: sodobno urejen salon, lepi restavracijski prostori, sodobna in odlična kuhinja, prijetne tujske sobe z novim pohištvo – vse to in še marsikaj drugega bi se razkrito njegovim strmečim očem v današnjem HOTELU KANDIJA v Novem mestu.

Res, kolektivu je pomagala tudi skupnost, da je svoj hotel uredil tako lepo. Zelo veliko sredstev in obilo lastnega truda, ki ga z denarjem ni moč oceniti, pa je v razvoj podjetja vložil kolektiv tudi sam.

V tem gostinskem podjetju so se pred tremi leti odločili, da bodo poslopje temeljito prenovili. Investicijski načrt so plačali s lastnimi sredstvi. Lani so potem dobili 12.360.000 dinarjev investicijskega kredita in, ko je bil ta premajhen, še sami določili poldrugi milijon dinarjev lastnih sredstev. Tako so si mogli lepo urediti salon, preuredili so kuhinjo in opremili ter prenovili so tujske sobe v gostišču. Posebno slednjega so se lotili z vso skrbjo, saj so v starih sobah – bilo jih je komaj deset – mogli spraviti pod streho 17 gostov, ki pa niso uživali posebnih udobnosti. In sedaj? HOTEL KANDIJA je dobil po preureditvi 16 lepih sob, ki je v njih sicer še vedno prostora za 17 gostov, toda kolektiv lahko nudi tem gostom vse udobnosti novega, sodobno urejenega gostišča. Gostje se sedaj v hotelu res lahko počutijo kot doma. Nove sobe so opremljene z okusnim pohištvo, ogreva jih centralna kurjava, v vsaki je topla in mrzla voda, skratka – moderno gostišče. Mimo tega pa hotel tudi upa, da bo kmalu pridobil še deset tujskih sob v

poslopju, ki so nekatere sedaj v uporabi kot stanovanjski prostori, druge, ki so s prvimi povezane, pa so prav zaradi tega za gostišče neprimerne. Takrat si bo HOTEL KANDIJA mogel urediti tudi tako potrebno hotelsko recepcijo.

Urediti bi veljalo še marsikaj, vendar vsega kolektiv HOTELA KANDIJA ne bo zmogel sam; v neposredni bližini hotela je še več poslovnih obratov, ki ne sodijo tja in ki bi jih bilo treba umak-

nuti. Pristojni činitelji naj bi te stvari čimprej uredili, kajti kakor koli gre na eni strani za razvoj podjetja, gre hkrati tudi za splošni razmah turizma v dolenjski metropoli in njeni najbližji okolici. Dolenjsko obišče vsako leto več gostov, v Novem mestu pa se tudi čedalje bolj širi industrija in poslovni obiski so bolj in bolj številni. Tujskih sob manjka že vseskozi in jih bo primanjkovalo vedno bolj. Zato bi bilo nujno vsak za to primeren in razpoložljiv prostor preurediti v tujske sobe in to še posebej tam, kjer so pogoji za to že sedaj dani.

Omeniti smo že na začetku, da je kolektiv HOTELA KANDIJA izločil del svojih sredstev, t. j. da se je odrekel

Preurjeni veliki salon v HOTELU KANDIJA v Novem mestu

delitvi prejemkov nad tarifnimi postavkami, in je s tem denarjem pomagal pri preurejanju lastnega posloplja. Ni pa ostal le pri tem: nadaljnji poldrugi milijon dinarjev lastnih sredstev je porabil za nakup zaves, slik, manjših kuhinjskih strojev, posode, jedilnega pribora in tako dalje. Tako podjetju ni bilo treba najeti novega kredita, končni uspeh vseh naporov delovnega kolektiva pri preurejanju in opremljanju podjetja pa je ta, da morejo sedaj v restavracijskih prostorih HOTELA KANDIJA postreči 150 gostov; kadar je lepo vreme, pa jih nadaljnjih 100 sprejme še lep restavracijski vrt.

Reči je moč, da kolektiv HOTELA KANDIJA res dobro gospodar: lani je znašal njegov letni promet 23 milijonov dinarjev, letos pa bodo imeli prometa do konca leta za 29 do 30 milijonov. Vsakdo rad žrtvuje prenekatere nadure lastnega dela, da le ustrezajo gostom. Med najbolj požrtvovalni je kolektivu pa sta dolgoletni predsednik delavskega sveta Jože Pucelj, sobarica Jelka in še nekaj drugih.

Gostje, ki so se v HOTELU KANDIJA ustavili le enkrat, se radi znova in znova vračajo v ta prijeten gostinski lokal, saj vedo, da jih bodo tam radi in hitro postregli z odlično jedjo in pijačo. Velja namreč omeniti, da točijo v restavraciji HOTELA KANDIJA v Nove mmetu mimo drugih odličnih vin tudi pristni cviček z Gadove peči, ki ga podjetje preko kmetijske zadruge kupuje neposredno od kmetov. V svoji vni, da bi gostom kar najbolj ustregli, pa ima kolektiv HOTELA KANDIJA načrte že tudi za prihodnje leto: tiste, ki se zanimajo za televizijski program, bo pritegnil novi televizijski sprejemnik v podjetju, prijatelji plesa pa se bodo lahko zabavali tudi ob večerih na vrtu, ki ga bodo preuredili tako, da bo služil za plesne prireditve.

Ko je veliki Mendeljejev sredi minulega stoletja tako genialno sestavil svoj periodni sistem kemičnih prvin, je v enega od praznih polj vpisal začasno ime: ekasilicij. Polje pa je dejansko ostalo še vedno prazno — učenjak je neznan element samo napovedal in ga opisal.

Odkril ga je šele dobrih trideset let pozneje nemški kemik Winkler. Nova prvina je bila siva, krhka kovina: znanstvenik je imel dosti težav, preden jo je izločil iz redke rudnine. Nove prvine namreč ni bilo v naravi nikjer najti čiste. Po svoji domovini jo je imenoval — germanij.

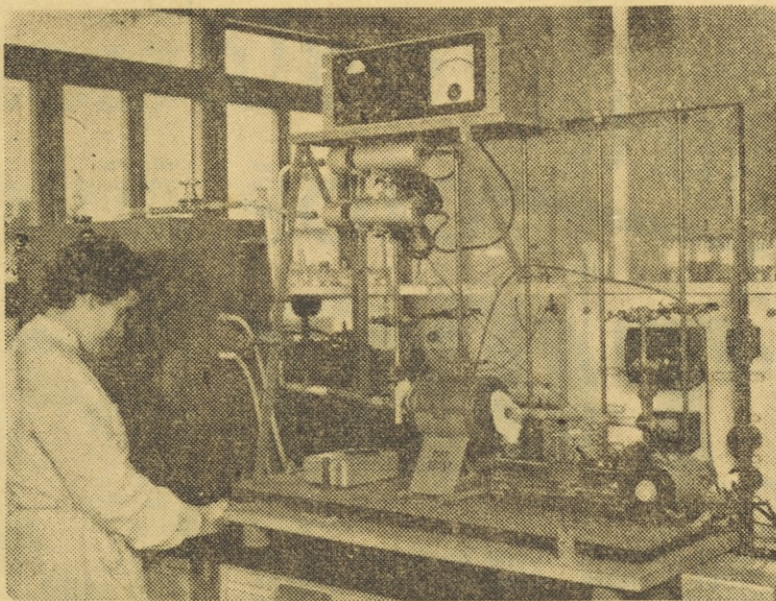
Kemična prvina je tako imela, lahko bi rekli, kar dva očeta. Nobeden od njiju pa ni niti slutil, kakšne čudovite lastnosti skriva germanij v notranjosti svoje sivkaste gmote.

Minilo je spet dobrega pol stoletja in čas je tekel — pa čeprav se čudno sliši — vedno bolj naglo.

Ijuje: in najglavnejša od teh je prav — ta, da je tako izredno majhen!

Uporaba tranzistorjev? Povsod tam, kjer je bilo treba dosti elektronov, ki pa so zavzemale preveč prostora. Naprave, opremljene s tranzistorji, so smešno majhne v primerjavi s tistimi, ki so prej v njih žele prave elektrone. Nekatere je bilo celo moč narediti šele po odkritju tranzistorjev — tako naprave za krmiljenje daljinskih izstrelkov, umetne satelite itd. — kajti tolikšnega števila velikih in hkrati še občutljivih elektronov nihče ne bi mogel stlačiti tako na kup, kot je to moč storiti s tranzistorji.

Ko nas je sprejel vodja obrata »Polvodniki« IEV — prijazen inženir elektrotehnike — smo se tako on kot mi znašli v nemajhnih zagati: on, ker je bilo treba nevednežem kar najmanj zamotano pojasniti nekaj precej zamotanega, mi pa, ker smo se trudili, da bi to razumeli.

Kemični oddelek: delo pri visokovakujski črpalki in spajanje osnovnih delov tranzistorja

tudi element za izdelavo tranzistorjev. Začeli so v kemičnem laboratoriju Inštituta na Trgu revolucije,

ta se zato ukvarja s še izdatnejšim — fizikalnim čiščenjem germanija. Mimo tega pa je ta oddelek usmer-

jen tudi v izredno važno proizvodno fazo — v izdelavo tako imenovanih germanijevih monokristalov. Germanij morajo namreč najprej staliti, ga po določenem postopku preobraziti v velik monokristal in šele potem ga lahko uporabljajo za izdelavo ploščic, ki so sestavni del tranzistorja.

Tretji del raziskav obrata pa je usmerjen v tehnologijo, to je v končno izdelavo polvodniških elementov iz germanija.

Naj samo na kratko omenimo, kaj so to polvodniški elementi. Iz germanija ni moč izdelovati le tranzistorjev, marveč delajo tudi posebne »diode« usmerjevalke in pa »polvodniške« fotocelice. Tako kot tranzistorji so tudi diodne usmerjevalke in polvodniške fotocelice zelo občutljive, trpežne in zelo majhne in zato uspešno nadomestijo dosedanje elemente teh vrst (na primer selenske). Vsi ti izdelki pa imajo skupno »srce« — germanijski polvodniški element, to je drobno germanijevo ploščico z vtajenimi elektrodami.

Slednji, tretji raziskovalni oddelek je za obrat najpomembnejši in nosi tako rekoč težišče vsega dela. Zato pa je tudi najboljše in se še sam deli na šest delovnih področij — na kemičnega, fizikalnega, kemijsko-tehnološkega, strojnega, električnega in splošnega.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

Tako pa smo prišli prav do izdelave tranzistorjev.

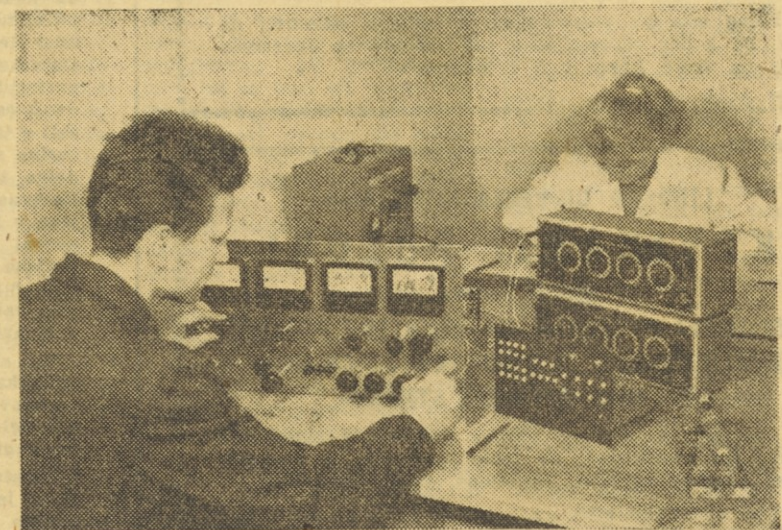
Slednje opravilo je večidel enostavno, preglednice povzroča le spajkanje kontaktov na indijevih elektrodah: le-te imajo dostikrat tudi le po 0,5 mm premera, pa je treba sredi takšne majhne okrogle ploščice še prispajkati s cinom kontakt! Cin pa ne sme priti v stik z germanijem, sicer bo tranzistor neuporaben.

Tranzistorje potem še impregnirajo, kar stori s posebnim zaščitnim lakom spet v vakuumu, nato pa jih dokončno izmerijo in sortirajo.

Proizvodni postopek na oko ni kdo ve kako zahteven, saj ima le nekaj delovnih operacij, ki se jim je — tako vsaj bi človek mislil — moč kmalu naučiti. V resnici pa je izdelava tranzistorjev notranje tako zamotan in zahteven proces, da proizvodnje ni moč industrializirati v pravem smislu. Vsaka serija narejenih tranzistorjev prinese svoje posebnosti, svoja presenečenja — in to največkrat neljuba! — ki jih ni moč videti vnaprej. Lahko bi skorajda rekli, da je proizvodnja tranzistorjev nenehno izdelovanje prototipov, samih enkratnih izdelkov.

Nadaljnja pot obrata

Ko bo obrat »Polvodniki« IEV končal sedanjo razvojno pot — kar bo, kot rečeno, predvidoma že v začetku prihodnjega leta — in začel s serijsko proizvodnjo tranzistorjev,

Elektro oddelek: preizkušanje električnih lastnosti gotovih tranzistorjev

peraturo 500 stopinj Celzija, hkrati pa je tam tudi zelo močan vakuum (10–13 mm Hg). Vse to — visoka temperatura v skoraj brezračnem okolju — povzroči, da se indijevje elektrode lepo vtačijo v germanijevo ploščico, kovini se pri tem delno zlijeja, indij pa naredi pred seboj še posebno difuzijsko plast. Seveda pa to ne gre vedno tako lepo po sreči, kot je moč prebrati. Prav tu nastajajo največje težave, saj terja delo s skoraj mikroskopsko majhnimi koščki kovine največjo natančnost in pazljivost.

Iz električne peči dobijo sedaj tranzistorski element. Tega morajo najprej še toliko časa jedkati s kislimo, da leta razreže in odstrani vse morebitne zunanje napake, ki so nastale pri stapljanju. Notranjosti elementa seveda ni več moč popraviti: kar je, je gotovo. Nato pa elementu še izmerijo električne lastnosti in ga vgradijo v ohišje.

Pri tem pa je seveda pomagal ves delovni kolektiv obrata. V »Polvodnikih« IEV je zaposlenih okoli 40 ljudi in lahko rečemo, da bi tako pisan kolektiv glede na strokovnost vsakega posameznika komaj mogli še kje najti. V obratu so zaposleni predvsem inženirji, pa tehniki in laboranti, toda vseh strok — kemijski, fiziki, elektrotehniki, strojniki itd. Vodja obrata nam je zagotovil, da je pri njih komaj moč najti po dva od iste stroke. To pa je še en dokaz več, kako kompleksni so problemi izdelave tranzistorjev, ki jih mora kolektiv obrata sproti reševati pri svojem delu.

Izdelava naših prvih tranzistorjev pa je tudi lep list v jubilejnim vengu matice obrata — Industrije za elektrozeve v Ljubljani — ki prav sedaj praznuje deseto obletnico obstoja. Tako je postal veliki uspeh obrata »Polvodniki« IEV hkrati tudi ponos vsega kolektiva tega našega velikega industrijskega podjetja.

S.

Skrivnost v kubičnem milimetru germanija

Vsaj v znanosti je bilo tako. Posebno po zadnji veliki vojni so tehnika in znanstvene raziskave tako napredovale, da to že ni bil več napredek, marveč pravcata dirka: čisto, kar je še danes veljalo za odkritje, je bilo jutri, pojutrinjsem že zastarelo. In tedaj, bilo je 1948 leto, so inženirji Bellovih laboratorijev v ZDA nenadoma sporočili svetu novico, da so naredili — prvi tranzistor.

Odkritje, pa čeprav ni bilo videti nič posebno velikega, je pomenilo v elektroniki pravo majhno revolucijo, ki je še do danes nismo povsem proučili in povsem izkoristili njenih pridobitev. Sivkasti germanij pa je postal kar čez noč sila pomembna kovina, ki so se zanj vsi pulili, in mnogi, ki niso prej niti slišali zanj, so sedaj v razgovorih hiteli omenjati njegovo dosti nenavadno ime. Tako v Ameriki, Aziji, Evropi — skratka, po vsem svetu.

Germanij je namreč — srce tranzistorja.

Pa takrat, ko smo prestopili prag obrata »Polvodniki« Industrije za

V podrobnosti nismo prodirali, kajti teorija tranzistorjev zadaja včasih tudi strokovnjakom obilo preglednic. Iz splošne razlage smo izluščili zaključek, ki smo ga že omenili: tranzistor je miniaturno nadomestilo za elektronko. Narejen je v bistvu preprosto; njegovo jedro tvori ploščica germanija, ki ima na vsaki strani vtačeno kroglico indija — tudi kovine. Ti indijevi elektrodi imata prispejaka kontakta, tretji kontakt pa je na samem germaniju. To je vse, kar je moč videti, ko tranzistor odpremo. Ko je tranzistor narejen in če je seveda dober, je prav zaradi te enostavne notranjosti praktično nepokvarljiv, razen če ga s silo razbijemo; visokofrekvenčni tok nizke napetosti, ki teče skozenj, ga ne obrabi. (Elektronka pa ima, kot znano, svojo življenjsko dobo, ki niti ni kdo ve kako dolga!) Tranzistorjevo jedro — germanijevo ploščica z elektrodami — je sila drobna reč: zelo tenka ploščica je kvadrat s komaj nekaj milimetrom dolgimi stranicami. Torej morda res — le kubični milimeter germanija! In ko si čez vse to predstavljamo še prav majhno ohišje iz pločvine, ki daje tranzistorju zunanjo podobo, imamo pred seboj izdelek, ki tehta nekaj gramov in ki je debel ali visok morda le centimeter.

Torej res — zelo miniaturno nadomestilo za elektronko!

Vodja obrata »Polvodniki« IEV nam je v kratkem orisal tudi zgodovino nastajanja naših tranzistorjev:

Ze dve leti po odkritju tranzistorja — 1950. leta — so se tudi pri nas začele znanstvene priprave v tej smeri. Takratni Inštitut za elektrozeve v Ljubljani (današnja IEV) je že začel misliti na to, da bi tranzistorje delali tudi sami. Raziskovalno delo se je seveda sprva omejilo le na študij teorije, kmalu pa so se ga oklenili štirje mladi inženirji — dva kemika, en fizik in en inženir elektrotehnike — ki so postali jedro današnjega obrata.

Splošnega niso delali z germanijem. Uporabljali so silicij, ki je

nato pa so se preselili v Jamovo ulico, kjer so si uredili laboratorij. Tam so z uspehom nadaljevali raziskave vse do februarja letos, ko jih je nenadoma prizadela huda nesreča: v leseni stavbi, kjer so imeli laboratorij, je izbruhnil požar, ki jim je v nekaj urah do kraja uničil ves trud tolikoletnega raziskovalnega dela. Zgorele so vse naprave in, kar je bilo najhuje, tudi vsi znanstveni zapiski.

Toda raziskovalne skupine katastrofa ni mogla zaustaviti. Z vso vnemo so se takoj spet lotili dela in poskusili obnoviti uničeno. Po preselitvi v sedanje prostore jim je to tudi res uspelo in se celo v rekordnem času: v približno pol leta so obnovili vse dotodanje raziskovalno delo in celo napredovali.

Pred dobrima dvema mesecema pa je bil v obratu velik dan: 26. avgusta se jim je namreč posrečilo narediti prvi tranzistor, ki je bil hkrati tudi prvi, narejen v Jugoslaviji!

Pred njimi je na stekleni plošči ležal droben predmet, ki pa je izpričeval vso veličino delovnega uspeha.

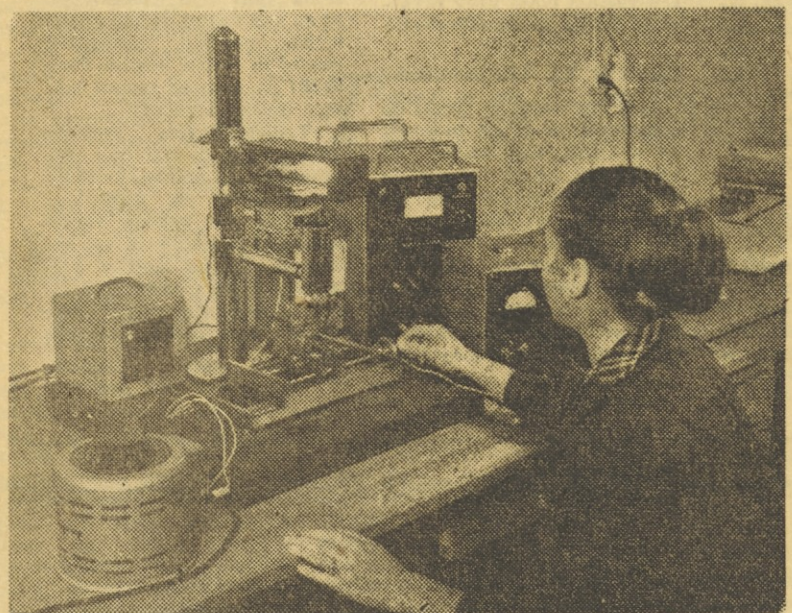
Kakšno organizacijo dela imajo

Obrat »Polvodniki« IEV dela v treh raziskovalnih smereh, ki so druga od druge v sedanjem razvoju sicer neodvisne, vse pa služijo končnemu cilju — izdelavi tranzistorjev. Treba je namreč povedati, da je ves obrat še vedno v razvoju in da tranzistorje sicer že izdelujejo, vendar šele laboratorijsko, ne pa že tudi v serijski proizvodnji. Vendar pa v obratu sprva računajo, da bodo mogli začeti s prvimi manjšimi serijami že v začetku prihodnjega leta. Do konca prihodnjega leta pa menijo postopek izdelave že toliko vskladiti, da bodo začeli z večjo proizvodnjo — okoli 400 tranzistorjev na dan. Seveda pa bo vse to moč doseči le, če bodo dobili tudi dovolj sredstev za proizvodno razširitev obrata.

Vrnimo se k trem raziskovalnim oddelkom, ki v njih poteka delo obrata:

Prvi del raziskav je namenjen kar najbolj izdatnemu kemičnemu čiščenju osnovne surovine — germanijevega oksida. Le-tega sedaj uvajajo, iščejo pa tudi način, kako bi ga lahko dobivali iz rudnin, ki jih kopljejo pri nas v borskem rudniku in ki vsebujejo precej germanija. Strokovnjaki so izračunali, da je v Boru toliko germanija, da bi ga lahko dobili tudi po nekaj ton na leto, kar bi pomenilo, da bi ga imeli celo za izvoz. V obratu računajo, da bomo že čez približno tri leta izdelovali tranzistorje iz domačega germanija.

Germanij mora biti zelo čist, da ustreza zahtevam izdelave tranzistorjev. V njem sme biti drugih primesti le toliko, da so v razmerju z germanijem kot ena proti ena milijarda! To je toliko, nam je omenil vodja obrata, kot da bi bila na vsej naši Zemlji le — dva tuja! Drugi raziskovalni oddelek obra-

Fizikalni oddelek: naprave za merjenje življenjske dobe elektronov v germanijevem kristalu

elektrozveze v Ljubljani, tudi sami o vsem tem nismo dosti vedeli. Zato je bil tudi naš namen, ogledati si izdelavo tranzistorjev od začetka do konca.

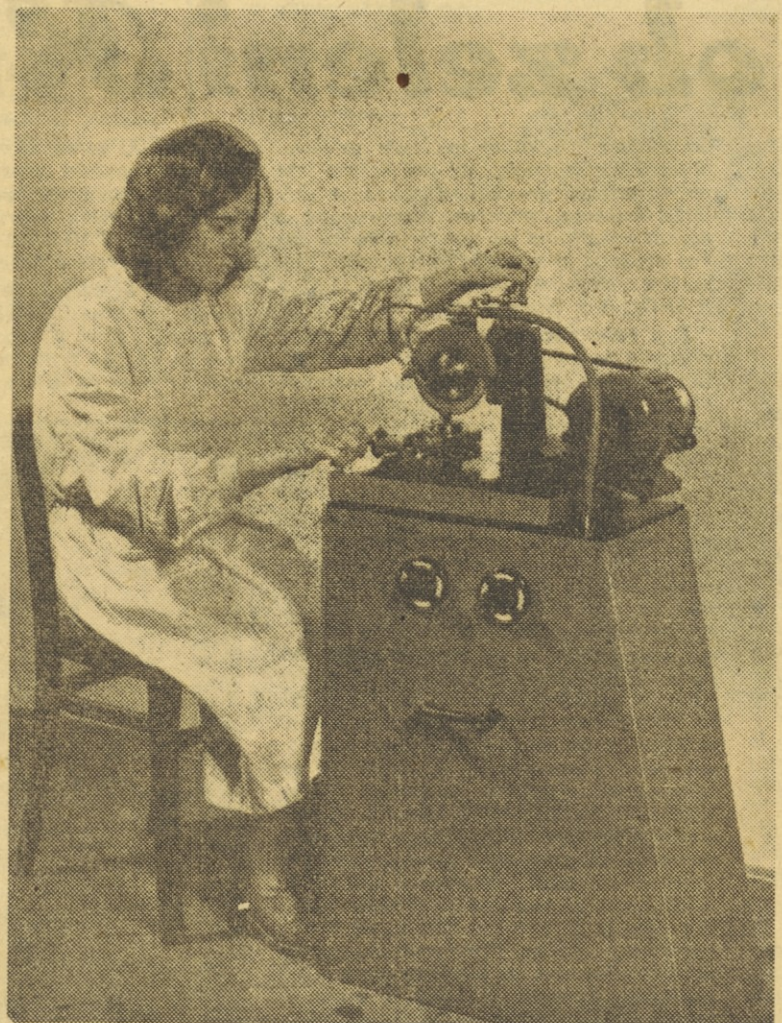
Najprej — kaj je tranzistor in pa malo domače zgodovine

Tranzistor je elektronka, zelo majhna elektronka.

Ne, kje pa! Gornja razlaga vendar ne more biti res, saj ni tranzistor na zunaj kar nič podoben elektronki, ki jo že poznamo iz običajnih radijskih sprejemnikov. Elektronka je vendar cevaste, valjaste oblike, ki ima spodaj nekakšne nožice, gornji del pa je običajno iz stekla, dasiravno obdaja nekatere tudi valjast kovinski plašč, ki pokriva mrežice, žice itd.

Tranzistor pa — eh, ta je manjši od gumba na perilu, manjši od zadnjega zgrizenega koščka svinčnika, ki ga šolar komajda še drži med prsti.

Pa vendar, tranzistor je — če ga že ne bi mogli drugače opisati — odlično, izvrstno nadomestilo za pravo elektronko, saj služi istemu namenu. Ima pa prednost, ki z njimi elektronko celo daleč nadkri-

Tehnološki oddelek: delo pri diamantni žagi — žaganje ploščic iz germanijevega monokristala

Tesnejše sodelovanje

med partizanskimi društvi in delovnimi kolektivi

Skorajda ni obnega zbor športnega ali partizanskega društva, na katerem vodstva ne bi tarnala, da je v društvenih vrstah premalo delavske, predvsem pa vajenske mladine. In res, statistični podatki o socialni sestavi članstva v telesnokulturnih organizacijah kažejo po tej plati zelo nerazveseljivo sliko, še posebno v partizanskih društvih.

V dneh pred prvim kongresom za telesno kulturo v Beogradu smo se prav s tem problemom obrnili na predsednika Okrajne zveze »Partizana« v Ljubljani Jožeta Pavličiča, ki je za to razpravo na kongresu prispeval nekaj tehničnih misli.

»Zares velja ugotoviti, da v slovenskih telesnokulturnih organizacijah — pa menda tudi v drugih republikah — ni dovolj delavske mladine. Prav zato menim, da bo moral beograjski

kongres posvetiti dober del vseh teh razprav prav temu problemu. Res je, da so športna društva v tem pogledu nekoliko na boljšem kakor pa partizanska organizacija, toda to vprašanje bo vsekakor treba reševati enotno, hkrati za obe organizaciji.

Ni manj važna ne bo razprava o športnem udejstvovanju delavcev nasploh, zlasti seveda tistih, ki doslej še niso gojili telesnih vaj ali pa katero koli razvedrilno igro ali panogo. Podatki namreč kažejo, da se na delavskih športnih igrah v občinah in zlasti še v republikanskem merilu udeležujejo zlasti tisti delavci ali delavke, ki so že redni člani športnih ali partizanskih društev. Tj so seveda že deležni redne telesne vzgoje, medtem ko večina tistih, ki jim bila prvenstveno namenjena, še stojijo ob strani, bržkone zaradi napačne zasnove delavskih športnih tekmovanj.

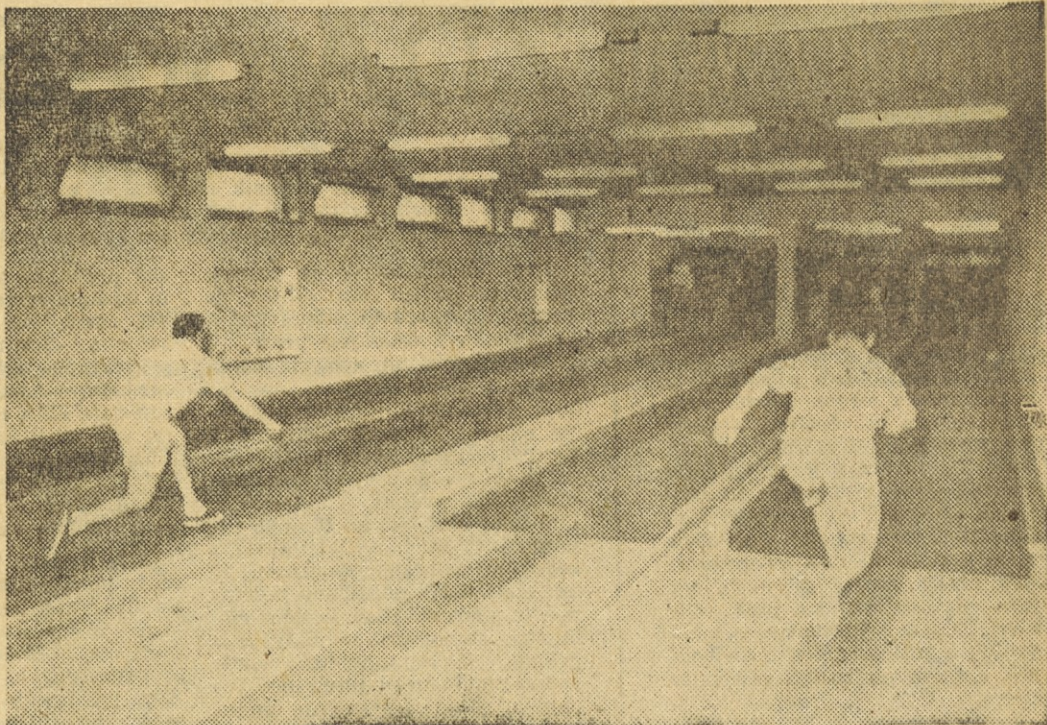
To sta dva oreh, o katerih bo zvezni kongres za telesno kulturo moral neobito razpravljati in sklepati, saj sta dve zares zelo boleči točki našega telesnovzgojnega gibanja.

Predsednik Pavličič je hkrati poudaril, da je slab odziv iz delavskih vrst tudi precejšen problem za močnejša telesnovzgojna društva v ljubljanskem okraju. Zelo prizadevno in vedno med najboljšimi partizanskimi društvi — Narodni dom — ima n. pr. v svoji sredi 74 odstotkov mladine in samo 28 od-

stotkov članov in članic nad 18. letom, pa še med tem je precej študentov. Delavcev in delavk je torej prav malo tudi v takih društvih, ki lahko z delom služijo za zgled drugim telesnovzgojnim enotam.

»Hkrati pa moramo tudi povedati, da so zlasti močnejša ljubljanska društva zastavila vse sile, da bi pridobila za redno telesno vzgojo čimveč delavske mladine. Za primer naj navedem spet Narodni dom, ki je s kvalitetnim sporedom gostoval v delovnih kolektivih (Järse) in navezal tesne stike z vajenskim domom v Kersnikovi ulici v Ljubljani. Takih društev pa je v naši okrajni zvezi seveda še več. Prav bi pa tudi bilo, če bi delovni kolektivi sami pokazali večje zanimanje za ta problem in kar najbolj tesno sodelovali s partizansko organizacijo. Tedaj tudi večji uspeh takih akcij ne bi izostal in športna in partizanska društva ter delovni kolektivi bi se lahko pohvalili, da imajo v svoji sredi dovolj športnikov — delavcev.

Na vprašanje, kaj sicer meni in pričakuje od kongresa v Beogradu, je predsednik in delegat Pavličič poudaril, da bo moral zbor napolniti vendarle enkrat razčistiti pojme, ki tako telesnovzgojno gibanje. Tj zaključki naj bi se pozneje pokazali tudi v razdelitvi sredstev in razumevanju oblastnih organov za telesno kulturo, predvsem pa v formiranju zakonitih skladov za te namene v občinskih ljudskih odborih.

Tekmovanja kegljačev so privlačna za tekmovalce in gledalce

KAR 87% KEGLJAČEV JE DELAVCEV

Kegljanju — še več podpore

V Sloveniji je registriranih 5215 kegljačev

Hrvatska	10.028 kegljačev v 279 klubih
Slovenija	5.215 kegljačev v 98 klubih
Srbija	4.733 kegljačev v 116 klubih
BiH	802 kegljača v 29 klubih

V to število so všteti seveda samo registrirani tekmovalci, medtem ko je takih, ki kegljajo samo zaradi razvedrila in samo na sindikalnih tekmah, še mnogo več. Zelo napak bi torej bilo, če bi kegljače podcenjevali in ne upoštevali dovolj velikega pomena, ki ga imajo pri širjenju telesne kulture med ljudstvom.

V pripravah za kongres telesne kulture je zelo živahno sodelovala tudi kegljaška organizacija. Ugotovila je svoje velike uspehe, ki so plod množičnosti (Jugoslovani so doslej osvojili štiri svetovna in eno evropsko prvenstvo), hkrati pa samokritično ocenila tudi svoje pomanjkljivosti. Predvsem doslej zaradi pomanjkanja kegljišč ponekod vendar še ni

bilo povsem moč izločiti gostilniški element in zastarelo mišljenje nekaterih članov, širši razmah te priljubljene panoge pa najbolj ovira relati-

tivno majhno število stez, ki jih je za zdaj v vsej državi le 620.

Kegljanje ima torej zares vse možnosti, da se z večjo materialno pomočjo družbe še bolj razvije in tako mudi delovnemu človeku — tudi najstarejšemu — vsaj osnovno telesnovzgojno aktivnost.

Uporabno in lepo

V ljubljanskem »Triglav-filmu« so posneli 10-minutni film o izdelkih domače obrti. Film prikazuje čipkarstvo, lončarstvo, pletarstvo, klepaštvo in kovarstvo. Gre za izdelke pristne domače obrti v nasprotju z vsakovrstnimi izdelki, ki jih pod videzom domače obrti ponujajo na trgu. Namen ustvarjalcev tega filma je bil: prikazati lepoto, pa tudi čustveno vrednost teh predmetov, ki v vsakem

okolju ugodno delujejo. V drugem smislu je to eden izmed glavnih načinov boja proti klicu, ki ga vse več srečujemo v izločbah naših trgovin, tako da je resno ogrožen dober okus naših ljudi.

Idejo za ta barvni film je dal Ivan Sinkovec, režiser, pa je po lastnem scenariju Zvonimir Sintič. Smemal je Janez Mally, glasbo, pa tudi Alojz Srebotnjak.

OHO-AHA

OHO, to je pa že preneumno. Ekipa — zrevolitirana zaradi slabega sonjenja v predzadnjem kolu se pritoži kljub neodločenemu izidu na tujem. Prihodnje nedeljo pa sodniki miljenčki zadnjo tekmo sezone izgube, nezadovoljniji pa zmagajo, tako da jim propade prvenstvo. Seveda, če ne bi bilo protesta! V ponovni tekmi namreč domačini zmagajo in tako vendar ohranijo naslov prvaka. Premagani — pa spet protestirajo. Vse to ni izmišljena zgodba, marveč resnični dogodek iz republiške rokometne lige. Naslovni vlogi igraja Odred in Branik. In morala teh dogodkov: tudi protestirati je treba po tehtnem premisleku.

AHA, saj ne gre brez tega. Brez nešportnih izpadov na naših nogometnih igriščih namreč. Ko je na Reki gostoval mostarski Velež in pustil domačinom obe prvoligaški točki, nekako ni mogel mirno prenesti tega poraza. Zato je po končanem sodnikovem zvižgu nešportno odkorakal z odra, ne da bi se njegovi igralci rokovali z nasprotnikom in sodniki. Tako je pač ukazal kapetan ekipe Zelenika, državni reprezentant. Ko ga je reško občinstvo zaradi tega izžvižgalo, ji je svoje velikansko omalovaževanje dobesedno pokazal — kako sami uganite, ker ni za časpisi! In kar je najbolj zanimivo. Zaradi tega niti ni bil kaznovan in je že v naslednjem kolu spet zabil gol Sarajevu, kljub temu da so reški športni forumi o tem dogodku obvestili NZJ in Zvezo športov Jugoslavije.

poveduje ta dvoboj (da ne bi tekmovalca izgubila ugleda), pa tudi boksarja sama sta zdaj za ta nastop, zdaj pa spet ne. Pri vsem tem pa nikar ne mislite, da gresta tekmovalca v ring zastoji. Že na prejšnji tekmi te vrste so bile za zmagovalca pripravljene obleke, tokrat pa nagrada gotovo ne bo manjša kot sto tisočakov! Napredek, kajne? Tudi v metodah!

AHA, sreča pa tako! Vzhodnonemski vočmenci so prišli na dvoboj z Jugoslovani v Beogradu pred večmesečnih pripravah. Na vsak način so se hoteli oddolžiti za poraza v Berlinu in Moskvi. Pa je bilo spet zaman. Jugoslovani s Cerarjem na čelu so bili znova boljši. Upajmo samo, da naši reprezentanti ne bodo iz tega dvoboja potegnili takega zaključka: zmagati je mogoče tudi brez priprave!

OHO, in to je celo resnično. Na tekmi republiške nogometne lige je sodnik kar naprej zapisoval igralce zaradi nedisciplin. Ob zaključnem zvižgu je bila popisana cela pola papirja. Pa se ob odhodu z igrišča najde igralce (Jeseničar), ki sodniku izmakne iz zepa nevarni papir in ga pogoltne! Brez komentarja leta 1958 — pri nas!

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije — izdaja republiški svet Zvez sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Risk Casopisnega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 3, poštni predal 234. — Telefon uredništva 32-533, uprave 32-534, skupni za uredništvo in upravo 32-531. — Račun pr. Mestni hranilnici v LJ 600-1/596-1-3-221. — List izhaja vsak tretjek. — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 10 dinarjev. — Naročnina v predplačilu je mesečna 80 dinarjev, četrtletna 240 dinarjev, polletna 480 dinarjev in celoletna 960 dinarjev.

SESTANEK UO ZSSA »ELEKTRA«

Zimske igre v Kočevju

Upravni odbor Zveze sindikalnih športnih aktivov Elektro je pred dnevi na drugem rednem sestanku razpravljal o prihodnjem zveznem kongresu za telesno kulturo s posebnega gledišča — za nadaljnji razvoj športa v delovnih kolektivih, o delu na temelju novega pravilnika, o zvezni športni igrah elektrogospodarstva Slovenije, o mednarodnih in konjskih tekmovanjih ter gradnji novih telesnovzgojnih in turističnih objektov. Sestanek je vodil predsednik ZSSA Elektro Rudolf Kemn.

Zborovali so najprej razpravljali o težavi delavskih športnih prireditev in ob tej priložnosti še posebno naglasili, da so dosegli izredne uspehe v množičnosti in kvaliteti prav zaradi dobrih osrednjih republiških letnih in zimskih iger, ki so spodbudile elektrogospodarske kolektive, da so delali vse leto v conah. Republiškim tekmam torej tudi v prihodnje ne bi kazalo odreči odločilnega pomena za razvoj delavskega športa. Hkrati pa bo treba prenesti težišče delavskega

športa tudi v občine, kjer naj ima praznopravno korenine.

Spovz v slovenskem elektrogospodarstvu pa tudi kaže, da je treba sindikalnim aktivom zagotoviti materialna sredstva (to je temeljev, da se je telesa kultura sploh — tako razmahnila v ELES). Kongres naj torej omogoči podjetjem čim večje podpiranje sindikalnega športa, ki ima prvenstveno nalogo gojiti naša mladih načelnih zares pravo množičnost, medtem ko naj bo vrhunski šport »postranski produkt«.

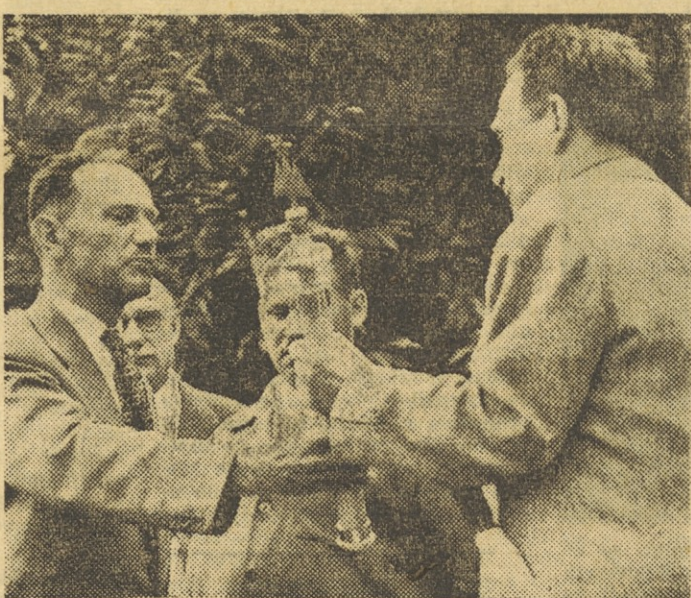
Upravni odbor ZSSA Elektro je se sklenil, da bodo prihodnje zim-

OBRATNO
PODIJETJE
»ODEJA«

IZDELUJEMO ROČNO
IN STROJNO PREŠITE
ODEJE, FUHASTE ODEJE
IN BLAZINE. PREDELUJEMO TUDI STARE ODEJE.

Izdelava solidna.
Cene konkurenčne.

sko športne igre elektrogospodarstva Slovenije v Kočevju. (O nekaterih drugih sklepih UO ZSSA Elektro) bomo se poročali v prihodnjih številkah našega lista.)

Ob proslavi Sutjeske: predsednik okrajne zveze »Partizana« Jože Pavličič je predal štafeto palico predsedniku šentvliškega »Partizana« Ivanu Petriču.

Na belo-črni poljih

Brzopotezni turnirji

Brzopotezni turnirji so zelo razprostranjena in priljubljena oblika šahovskih tekmovanj. Pospešeni tempo igranja omogoča, da je turnir končan v zelo kratkem času, v nekaj urah. Zato so taka tekmovanja ugodna za množično sodelovanje šahistov, razen tega pa so za igralce hkrati tudi dober trening za resne turnirske partije. Tempo igranja na brzopoteznih turnirjih je v glavnem dvojen; z uro, če pa te ni, potem na zvonec ali izklicavanje »beli-črni« v točno določenem časovnem zaporedju (5 ali 10 sekund).

Kadar potekajo takšni turnirji z urami, potem imajo igralci za vsako posamezno partijo točno določen čas, običajno pet, sedem ali največ deset minut. Kakor v običajni turnirski partiji, tako tudi tu sledi poraz, če eden izmed obeh igralcev prekorači čas za razmišljanje. Razporeditev časa je pač njegova stvar. Partija poteka sploh po istih pravilih kot pri normalnem igranjem časa, t. j., da jo lahko predaš, si lahko matirane, se sporazumeš za remi itd. V Sloveniji pa so bile vsaj doslej določene razlike. Tako je bilo mogoče pobrati celo kralja (s tem je bilo seveda partije takoj konec), čeprav to ni logično, potem je nepravilna, nemogoča poteza imela za posledico izgubo partije, kar prav tako ni docela pravilno. Po splošnih navodilih je treba ne-

mogočo potezo takoj popraviti, kajpak za ceno časa prizadete igralca. Vendar to kljub temu ne more biti nezakazano, zato sledi prvi opomin, drugič pa že izguba partije. In še en poseben predpis: uro je treba poganjati z isto roko, kakor vlečemo poteze, pri igranju na zvonec ali izklicavanje pa biti točen, kajti dvakratna zamuda pomeni že konec partije. Brzopotezni turnirji so zelo zabavni in zelo zanimivi. Ponekod jih prirejajo redno mesečno, recimo za prehodni pokal, drugod spet ob raznih spominskih dnevih, v Beogradu n. pr.

pa vsako leto za naslov mestnega prvaka, ko začnejo pri četrtfinalnih (enokrožno), nadaljujejo s polfinali (dvokrožno) in končajo s finalom, ki je štirikrožen in traja kar tri dni. V Sloveniji pa je največja prireditev te vrste tradicionalni brzoturnir slovenskih mest, ko nastopajo osemčlanske reprezentance. Skratka, brzoturnirji so zelo priporočljiva oblika šahovskih tekmovanj, zlasti množičnih, zato povsod radi segajo po njih. Pri tem pridejo obilno na svoj račun tk. zv. slabši igralci in marsikdaj prehitijo celo boljše od sebe.

KOMBINIRAJMO!

Za spremembo naj prideta danes na vrsto spet dva lažja »oreha«, ki ju bo moč na mah streli. Prvi kaže na deski naslednje podobo:

STEV. 25:
Bel: Kgl, Dgt, Tal, Ttl, Sbl
Lci, Pz2, h2, f2, g2, h2 (1)
Črn: Kc6, Df6, Ta8, Tgt, Ld4, Le6, Pa7, c4, c6, f7, h7 (11)
Bel igra tako, kakor smo menda kar vsi začeli: pobira vse, kar vidi, namesto da bi poskrbel za razvoj svojih figur, ki so na damski strani še vse na začetnih položajih. In prav odsotnost dame s prizorišča dogajanja in pa nerazvitost bele vojske omogočata črnemu, da zapleše okoli nasprotnikovega kralja smrti ples. V štiri potezih in pol je vsega konec. Kot zanimivost velja povedati, da je začetna pozicija izbrskana iz arhiva 17. stoletja!

STEV. 26:
Bel: Kc4, Ta7, Sc4, Pa6, g3, h2

Črn: Kc6, Tb3, Lc7, Pc5, g6, h7 (6)
Drugi »oreh« je iz najbližje dobe, z enega prejšnjih državnih prvenstev, služi pa kot primer, kako lahko tudi najboljši padejo v zanko.

Bel je imel še kmeta na b3, kljub temu pa partije ne bi mogel dobiti, ker trdjava ne more spraviti na svetlo; razen tega ga črn lahko po mili volji drži v sahu. Toda črn je lakomno segel po kmetu, ki ga ni več na deski in bil takoj kaznovan: po zelo preprosti kombinaciji se je lahko takoj vdal.

RESITEV STEV. 23:
1. Th4+, 2. Dgt+, Ke3 3. Dg3, 4. Kd4, 5. Df7+, Kd6 5. Ke7 itd. do mata.

RESITEV STEV. 24:
1. Dc4+, 2. Td6+, Dc3 3. Ld1, in zmaga belega je samo še stvar tehnike.

KOMISIJA ZA RAZPIS MEST DIREKTORJEV PRI OBČINSKEM LJUDSKEM ODBORU MEDVODE razpisuje v smislu 21. člena zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov

mesto direktorja ELEKTRARNE MEDVODE

Pogoji: Kandidat mora imeti višjo strokovno izobrazbo in 5 let prakse v elektro-tehnični službi, ali srednjo strokovno izobrazbo in 10 let prakse v elektro-tehnični službi, ali da je opravljal službo na vodilnem mestu 5 let.

Kolkovane ponudbe z opisom strokovne prakse in življenjepisom pošljite Občinskemu ljudskemu odboru Medvode do 10. nov. 1958

Protijugoslovanska gonja tudi na delu

Letos 13. julija je kitajska policija vdrila na jugoslovansko ladjo »Lika« v šangajskem pristanišču in v nasprotju z mednarodnimi predpisi aretirala in odpeljala v zapor dva jugoslovanska mornarja, Ivana Buškulića in Ivana Vučetića. Naše veleposlanstvo v Pekingu je zahtevalo od kitajskega ministrstva za zunanje zadeve vpogled v obtožnico in pravico, da član veleposlanstva obišče zaprta mornarja ter jima preskrbi branilca pred sodiščem. Kitajsko ministrstvo je v nasprotju z mednarodnimi običaji odbilo vse zahteve našega veleposlanstva.

Pred nedavnim sta bila oba mornarja obsojena: Buškulić na 6. Vučetić pa na pet let zapor.

Ta postopek kitajskih oblasti proti jugoslovanskim mornarjem je sestavni del splošne gonje proti Jugoslovani, ki je zlasti na Kitajskem dosegla tak obseg, da mu je težko najti enakega.

Prijateljski obisk

Na svojem obisku v Londonu se je državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović pogovarjal z britanskimi državniki o mednarodnem položaju in o medsebojnih jugoslovansko-britanskih odnosih.

Ob tej priložnosti so državniki obeh dežel poudarili plodno sodelovanje med minulim vojno in po njej. Britanski zunanji minister Selwyn Lloyd je označil te odnose kot zgled za mirno sožitje med dvema deželama in izrazil upanje, da bo obisk še bolj poglobil medsebojne stike. Državni sekretar Koča Popović je v enem izmed svojih govorov dejal, da je moč ohraniti mir na svetu le z učinkovitimi zmanjševanjem oborožitve. Poudaril je tudi, da je dolžnost vseh držav kar najbolj se zavzeti za popuščanje mednarodne napetosti. Treba je konstruktivno obravnavati vsako vprašanje in ustvariti tako vzdušje, ki bo vzpodbujalo približevanje gledišč posameznih vlad. Hkrati je Koča Popović poudaril tudi veliko vlogo Združenih narodov pri reševanju spornih mednarodnih vprašanj.

Težavno nastajanje »Male Evrope«

V Parizu so imeli predstavniki šestih zahodnoevropskih držav dolge in žolčne razprave o ustanovitvi tako imenovane svobodne trgovinske cone. Vanjo bi se vključile vse dežele članice zahodnoevropske gospodarske skupnosti: Zahodna Nemčija, Italija, Francija, in dežele Beneluksa (Belgija, Nizozemska in Luksemburg). Pridružil bi se tudi druge dežele kot Velika Britanija, Avstrija itd. Poglavito bistvo svobodne trgovinske zone bi bila odprava vseh carinskih pregrad, ki zdaj ščitijo proizvodnjo posameznih dežel. Pokazala pa so se velika nasprotja med posameznimi članicami bodoče svobodne cone. Francozi in drugi očitajo na primer Angležem, da skušajo doseči na evropski celini svobodno cono za svoje izdelke, medtem ko bi bilo za Evropo še nadalje zaprti prostranstvo tržišče britanskega dominiona. Tudi druge članice na razne načine skušajo prehiteti posledice skupnega tržišča. V Avstriji, kjer je industrijska proizvodnja dosti bolj zaostala kot v drugih zahodno evropskih državah, so organizirali teden nakupovanja domačega blaga pod geslom: Misli po avstrijsko, kadar kupuješ, t. j. kupi le avstrijsko blago!

Skupno tržišče naj bi stopilo v veljavo s 1. januarjem prihodnjega leta.

Izraelci grozijo

Potem, ko so odšle ameriške čete iz Libanona, so tudi Angleži umaknili svoje padalce iz Jordanije, kakor je to zahtevala resolucija izrednega zasedanja Združenih narodov. Znano je, da so bili angleški padalci edini zaščitniki jordankega kralja, ki ima proti sebi nezadovoljstvo vsega ljudstva. Zategadelj pričakujejo, kdaj bo prisiljen odpovedati se prestolu. Prav v tej zvezi pa so začele prihajati iz Izraela neprikrite grožnje, da bodo zasedli palestinski del Jordanije tostran reke Jordan, če bo prišlo v Jordanijo do nemirov. Ali je to samo grožnja, ki skuša držati nezadovoljstvo jordankega ljudstva proti kralju, je težko reči. Vsekakor pa tudi take podpore od zunaj ne bodo mogle za trajno očuvati spodkopanih temeljev majavega kraljevskega prestola v Jordaniji.

Namesto popuščanja zaostritev

V formoskem vprašanju je spet prišlo do novih zaostritev. Povod za to je zopet dal Čangkajšek. Njegov ministrični predsednik je namreč izjavil, da bi Čangkajšekove sile napadle Kitajsko, če bi le-ta napadla obalne otoke, ali pa če bi prišlo na Kitajskem do večje vstaje. V ameriskem znanem ministru so to brž izjavili, da se strinjajo z omenjeno izjavo Čangkajšekovega ministra. Tako se priliva olje na ogenj, namesto, da bi prisilili Čangkajška k pameti in zmernosti.

ZDA pred volitvami

Sedanje delne volitve v ZDA za predstavniški dom in za tretjino senata imajo zaradi posebnih okoliščin, v katerih potekajo, izjemno važen pomen, kakršnega sicer nimajo podobne volitve v tej deželi. Razlogi za to so tako notranjega kot zunanje-političnega značaja.

Prva značilnost, ki se posebej poudarja pomen teh volitev, je nekakšno nenaravno stanje v razmerju sil v dosedanjem predstavniškem domu in senatu. Vlado imajo v rokah republikanci, pa tudi predsednik države pripada tej stranki. V obeh domovih, v predstavniškem domu in v senatu, pa ima večino opozicijska Demokratska stranka. To se ne bi bilo tako kočljivo, ko bi imeli republikanci količjak upanja, da s sedanjimi volitvami popravijo to neveselno razmerje. Bistvo problema je namreč prav v tem, da mnoga znamenja že dalj časa pričajo, da republikanska vlada vedno bolj izgublja teren med volivci in da se razpoloženje ameriškega javnega mnenja vse bolj obrača proti tej stranki in njeni politiki. Razlogov za to je več. Predvsem obtožujejo vlado, da je odgovorna za težko gospodarsko stanje, ki je zadelo deželo že v začetku lanskega leta, ko se je začela vse huje kazati tako imenovana recesija, kar pomeni lažjo obliko gospodarske krize. Le-ta je vse letošnje leto zajemala vedno večji obseg in je s svojimi posledicami preplegla vse dežele, ki so gospodarsko tako ali drugače odvisne in navezane na ZDA. Drugi činitelji, ki je okrepil nasprotje vlade, je bilo zaostajanje toliko hvaljene ameri-

ške prednosti v razvoju znanosti in tehnike za razvojem v Sovjetski zvezi, kar je dokazal prvi sovjetski »Sputnik«.

In končno je nesmotrnost in nerazumna zunanja politika, ki je zapletala ZDA v vedno hujše spore, zdaj na Blaznem, zdaj spet na Daljnem vzhodu in drugod, tudi pripomaga k temu, da je upadla ugled vlade in zaupanje ameriških volivcev vanjo.

Ostra volilna borba traja že od srede poletja. Demokrati so spetno izkoristili vse napake sedanje vlade in nerazpoloženje volivcev proti njej. Obtoževali so vlado, da je odgovorna za izgubljeni ugled ZDA pri njenih zaveznikih in na svetu sploh. Izkoristili so v svoji prid tudi vse neveselosti vlade v zunanji politiki. Vendar pa so demokrati postavili težko volilnega boja na domače probleme, ki so vplivcem dosti bolj blizu in jih mnogo oostreje čutijo na lastni koži. Glavno oržje je bilo seveda obtoževanje vlade zaradi gospodarskega nazadovanja dežele. Pri tem se je Demokratska stranka tesno povezala s sindikalnimi organizacijami, medtem ko so republikanci sindikate popolnoma prezrli in jih sploh niso upoštevali. Nasprotno, povežali so se proti sindikatom z največjimi predstavniki ameriškega kapitala. Tudi v rasnem vprašanju.

v odrekanju pravice enakopravnosti črncem, so se postavili republikanci bolj ali manj odločno na stališče, ki je bilo črncem sovražno. Demokrati pa se taktično niso hoteli preveč zavzemati ne za eno ne za drugo stran, da bi si ohranili volivce na obeh straneh.

Vse to kaže, da demokrati niso nameravali pridobivati volivcev toliko s svojim programom, kot pa s spretnim izkoriščanjem nezadovoljstva volivcev z republikansko vlado. Prav zato mnogi pričakujejo, da bodo sedanje volitve še bolj utrdile postojanke demokratov.

Volilni izid pa ne bo pomemben samo za notranje razmere v deželi, marveč bo vplival tudi na vodstvo njene zunanje politike. Prav zato ves svet z velikim zanimanjem pričakuje poročila o volilnih rezultatih v ZDA.

Predsednik Eisenhower s kandidatom Knightom (levo) in Knowlandom

Pomembni premiki

v gospodarskem življenju Zahodne Nemčije

Povojni gospodarski dvig Zahodne Nemčije je presegel vsa pričakovanja, tako da so ga mnogi začeli imenovati »gospodarski čudež«. Seveda je temu pripomogel poleg drugih vzrokov tudi izjemen položaj dežele, ki ji ni bilo treba vse do nedavnega trošiti velikanskih

sredstev za oboroževanje. Poleg tega je imela pri razvoju dežele pomembno vlogo tudi pomoč ZDA. Dobro leto dni nazaj je sicer ta čudež izgubil dosti od svojega sijaja, saj je tudi zahodnonemško gospodarstvo občutilo posledice gospodarskega zastoja, ki je zajelo po-

leg ZDA več ali manj vse zahodne dežele.

Nič manj pomembne, čeprav manj očitne pa so tudi spremembe v notranjem gospodarskem življenju dežele, ki utegnejo imeti za politični razvoj Zahodne Nemčije važne posledice. V prvi vrste gre za očitno težnjo, ki je dobila svoje potrdilo tudi v sklepih kongresa Adenauerjeve Krščanske demokratske stranke meseca septembra letos. Na njem so sklenili, da bo glavna naloga v notranjem političnem življenju stranke uresničiti reprizifikacijo državnih podjetij. To se pravi, vsa podjetja, ki so sedaj še v državni lasti, naj preidejo spet na privatne lastnike. To pa nikakor ne bo ostalo brez posledic za družbeni razvoj v deželi.

Po vojni je država prevzela v svoje roke zlasti tiste industrijske veje, ki bi jih bilo težko obnoviti, če bi ostale v privatnih rokah. Znano pa je, da je bilo podržavljenje industrije eno najbolj glasnih zahtev samih delavcev in njihovih sindikalnih organizacij. V vseh podržavljenih podjetjih so delavci tudi dobili pravico sodelovanja pri upravljanju. Čimbolj pa se je gospodarski položaj v deželi popravljal, tem bolj so delavcem zoevali te pravice, dokler jih niso predlanskim sklenili zgolj na posvetovalno pravico. Ni dvoma, da bo vrnitev podjetij v privatne roke še bolj sklenila pravice delavcev do sodelovanja pri upravljanju.

Druga prav tako značilna novost v gospodarskem življenju Zahodne Nemčije, ki tudi ne bo mogla ostati brez posledic za družbeni razvoj, je težnja po koncentraciji industrijskih podjetij. V raznih industrijskih vejah, zlasti avtomobilski, izginjajo manjša samostojna podjetja in postajajo plen velikih industrijskih trustov. Ni nikakega dvoma, da bo tudi ta pojav imel za posledico zoževanje pravic delavcev do sodelovanja. Posvetovalni organi sindikalnih organizacij bodo kvečjemu ostali le še pri vrhu, kjer pa bodo delničarji vsekakor v večini, zato bodo težnje delavcev še dosti manj prišle do veljave.

Ves ta razvoj nedvomno prinaša o vse bolj rastoči gospodarski moči vladajočih vrhov v Zahodni Nemčiji, kar se bo prav gotovo odrazilo tudi na usmerjanju notranje in zunanje politike dežele.

Sindikati v Gvineji

Gvineja, razmeroma majhna afriška dežela, ki je bila vse do nedavnega v sklopu zahodnoafriških francoskih kolonialnih posestev, je ves svet opozorila nase letos 28. septembra, ko so se njeni prebivalci v veliki večini izjasnili proti novi francoski ustavi. S tem je Gvineja izstopila iz francoske državne skupnosti in je kot najmlajša država na svetu nastopila pot samostojnega in neodvisnega življenja.

Glavno zaslugu za tako daljnosežno politično odločitev gvinejskega ljudstva na referendumu pripisujejo delovanju sindikalnih organizacij. Saj je sedanji predsednik vlade Seku Ture znan kot eden najbolj pomembnih sindikalnih voditeljev v vsej francoski zahodni Afriki. Gvineja je pravzaprav zibelka neodvisnega afriškega sindikalnega gibanja. Seku Ture kot voditelj gvinejskih sindikatov ima velike zasluge za odcepitve sindikalnih organizacij od francoskega sindikalnega vodstva. Le tako so mogli afriški sindikati začeti samostojno politično delo na podlagi potreb in koristi samega delavstva in vsega ljudstva v posameznih francoskih afriških ozemljih. Odvisnost afriških sindikatov od vodstev v Parizu je bila še posebej škodljiva zategadelj, ker so ta vodstva prenašala v Afriko tudi vse svoje medsebojne razprtije in konkurenčni boj. Vse to pa je slabo enotnost in politično delovanje sindikalnih organizacij v po-

sameznih pokrajinah zahodne Afrike. Do odcepitve so bile tudi gvinejske kakor druge sindikalne organizacije razdrobljene na posamezne skupine, ki so pripadale raznim delavskim strankam, od komunistične pa do krščansko-socialnih skupin.

Afriške delavce je neprestana borba za gospodarske in druge pravice podčutila, da smejo pričakovati uspehe svojega boja le, če bodo enotni v svojih zahtevah in boju za pravice. Iz tega spoznanja je zrastle tudi potreba po osamosvojitvi sindikalnih organizacij mlade delavskega razreda v Afriki. Pobudniki tega gibanja pa so bili prav gvinejski sindikati. Po zaslugi in prizadevanju Seku Tureja so leta 1956 ustanovili v Gvineji Splošno konfederacijo afriških delavcev, ki ga je zato tudi izbrala za svojega predsednika.

Voditelji mladega sindikalnega gibanja so uvideli, da so njihovi problemi in oblike boja drugačni kot v sami Franciji. Kljub mnogim slabostim in napakam v delu so le našli pravilno pot in oblike dela. Najbolj pomembna črta njihovega boja pa je bilo spoznanje, da je narodna neodvisnost podlaga vsemu njihovemu boju za boljše prihodnost. Prav zato so gvinejski sindikati kaj kmalu razširili svoje delovanje na vso zahodno Afriko in težili k medsebojnemu povezovanju vseh sil, ki jim je bila osvoboditev izpod tuje vladavine poglavitna naloga.

Ze leta 1957 je povezovanje vseh sindikalnih organizacij toliko napredovalo, da so lahko ustanovili Splošno zvezo delavcev črne Afrike. Vanjo so se vključili tudi gvinejski sindikati. Čeprav ta zveza v organizacijskem in po-

litičnem pogledu še ni dovolj čvrsto telo, ima vendar že zdaj pomembno vlogo pri sindikalnem organiziranju afriških delavcev.

Seku Ture

Ne glede na bodoči razvoj te zveze v novih pogojih, ko se je Gvineja ločila od skupnosti francoskih afriških ozemelj, so vendar gvinejski sindikati pod vodstvom Seku Tureja postavili trdne temelje neodvisnih afriških sindikatov in njihovo delovanje tesno povezali z osvobodilnim bojem afriškega ljudstva. Nikakega dvoma tudi ni, da bodo sindikalne organizacije tudi v Gvineji sami v pogojih lastne državnosti kot glavna in edina organizirana politična sila obdržali svojo vodilno vlogo pri izgradnji nove neodvisne države.

Kje bo našel napotilo
● za svoje družbeno
● udejstvovanje?
v »DELAJSKI ENOTNOSTI«

NAŠ KOMENTAR

Med najvažnejše dogodke zadnjih dni v mednarodnem življenju je vsekakor šteti trojno konferenco v Zenevi o prenehanju jedrskih poskusov. Pravzaprav to vprašanje ni niti novo niti enostavno. Odkar je Sovjetska zveza letos marca enostransko ustavila nadaljnje atomske eksplozije, je bilo treba dosti časa, da so se vse tri atomske sile — ZDA, Sovjetska zveza in Velika Britanija — sporazumele, da bodo 31. oktobra sklicale v Zenevi posebno konferenco, na kateri bi razpravljali o prenehanju poskusov. Pot za tako konferenco se je prej pripravili atomski strokovnjaki iz vzhodnih in zahodnih dežel, ki so tudi v Zenevi na večmesečnih posvetovalnih ugovilih, da je možna kontrola morebitnega sporazuma o prenehanju atomskih eksplozij.

Zaradi velikanskega pomena, ki ga ima za vse človeštvo ustavitev jedrskih poskusov, je postalo to vprašanje eno izmed najvažnejših mednarodnih vprašanj. Nadaljevanje eksplozij v nedogled ne približuje samo nevarnosti atomske vojne, marveč pomeni še vsak poskus sam po sebi veliko nevarnost in škodo za sedanje, še bolj pa za prihodnje rodove. Vsi atomski učenjaki se strinjajo v prepričanju, da bi nadaljevanje atomskih eksplozij utegnilo tako močno zastrupiti ozračje z radioaktivnostjo, da bi škodljive posledice čutili sto tisoč ljudi po vsem svetu. Prav zaradi tega ni in ne more biti opustitev poskusov zgolj stvar same tišine sil, ki razpolagajo z atomskim orožjem. (Med te sodijo za zdaj samo ZDA, Sovjetska zveza in Velika Britanija, lahko pa se jim v kratkem pridružio še druge države. Tako na primer Francija že napoveduje, da bo v kratkem izdelala lastno atomsko bombo.)

Ker pomenijo eksplozije nevarnost za ves svet, je tudi njihova prepoved stvar vseh dežel. Prav zaradi tega je po vsem svetu vsak dan večji odpor proti nadaljevanju jedrskih poskusov. Zategadelj so se tudi na sedanjem zasedanju Združenih narodov vse delegacije zavzemale za ustavitve poskusov in so pozivale svetovno orga-

nizacijo, naj uporabi ves svoj vpliv, da bo prišlo do sporazuma o ustavitvi eksplozij. »S polno odgovornostjo se moramo zavdati, da bomo najboljše poskrbeli vsak za svojo lastno varnost, če se bomo zavzemali za varnost vseh dežel, velikih in majhnih.« je dejal v svojem govoru v Združenih narodih glede ustavitve poskusov jugoslovanski delegat Dobrovič Vidč.

Čeprav jedrske poskuse obsoja ves svet in četudi so priprave na ženevsko konferenco treh atomskih sil vzbujale upanje,

oboroževanju, ki je tako značilna za odnošaje med velikimi silami. Seveda sovjetska odločitev samo še bolj zapleta že tako zamotano vprašanje razorožitve.

Vendar pa je treba ugotoviti, da so se pojavili v zadnjem času tudi na Zahodu vse močnejši glasovi proti poskusem. V ZDA je vedno več vplivnih ljudi, ki se zavzemajo za prepoved eksplozij. Seveda so temu vzrok razen vedno hujšega pritiska domačega in svetovnega javnega mnenja tudi drugi posebni računi. Menijo, da je oboroževanju, ki je tako značilna za odnošaje med velikimi silami, Seveda sovjetska odločitev samo še bolj zapleta že tako zamotano vprašanje razorožitve.

Čeprav torej ni ob začetku ženevskih pogovorov podoba stanja nič preveč rožnata, vendar ne bi bilo pravilno, če bi že vnaprej ovrgli vsako upanje v uspeh teh pogovorov. Pri ocenjevanju položaja je treba razen zaviralnih upoštevat tudi pospeševalne činitelje. In takih je precej. Predvsem je treba upoštevati, da je javno mnenje vsega sveta močno razgibano prav glede tega vprašanja in da neposredno vpliva na odločitve vodilnih državnikov. Nadaljevali s poskusi, ko ni za to nikakršnega razloga niti opravičila, je zelo težka in nepopolnara zadeva. Razen tega pa so že zdavnaj dozoreli vsi pogoji za dejansko ustavitve poskusov. Atomski strokovnjaki so kot najbolj verodostojni ljudje dokazali, da je moč nadzorovati vsak sporazum o ustavitvi atomskih poskusov. Nobeni državi se torej

ni bati, da bi njena soseda mogla na skrivaj nadaljevati eksplozije. Le-te je moč ugotoviti, kjerkoli bi bile — na zemlji, pod zemljo ali v zraku. Pomembno vlogo imajo tudi Združeni narodi, kjer so vsa prizadevanja za razorožitev usmerjena hkrati tudi k opustitvi jedrskih poskusov. Ze sedanje razprave v svetovni organizaciji so pokazale, da so vse članice Združenih narodov odločne nasprotne nadaljevanju poskusov in da so velike sile, ki delajo poskuse, v svojih prizadevanjih popolnoma osamljene.

Umevno je, da vprašanja ustavitve in prepovedi atomskih poskusov ni mogoče ločiti iz sklopa celotnega problema razorožitve in vseh drugih mednarodnih vprašanj, ki so z njim povezana. Ustavitev po-

skusov je samo prva, nujna stopnja k prepovedi proizvodnje jedrskega orožja in s tem k postopni razorožitvi. To pa je dolg in zelo zapleten proces. Vendar pa je očitno, da bi že prvi, četudi še tako neznaten uspeh na tem področju odprl nove možnosti in olajšal rešitev drugih vprašanj. Prav zato je toliko važna doseči vsaj prvi, delni uspeh, da bi se tako razorožitev, ki je osrednje mednarodno vprašanje, premaknila z mrtve točke. Opustitev jedrskih poskusov bi znatno pristigla peruti tekmi v oboroževanju, ki je tako značilen pojav prav v sedanjem stanju mednarodnih odnosov.

Prav zato človeštvo pričakuje, da bosta na ženevskih pogovorih prevladali razsodnost in odgovornost pred prihodnostjo nad ozkimi blokovskimi stališči in pogledi velikih sil. To tembolj, ker vprašanje opustitve jedrskih poskusov nikakor ni nekakšna »domača« zadeva treh velikih sil, ki imajo atomske bombe, marveč zadeva prav vseh narodov in vseh dežel v enakli meri.

Atomski poskusi ogrožajo varnost vsega sveta

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ■ ŠTEV. 48 ■ 20. NOVEMBRA ■ LETO XVII. ■ CENA 20 DINARJEV

PROLETARCI VSEH DEZEL, ZDRUZITE SE!

NAJBOLJŠA POT razvijati občutek odgovornosti

Denar ni glavna zapreka pri izpopolnjevanju higiensko-tehnične zaščite

Poročila pričajo, da v nekaterih podjetjih še vedno zelo malo skrbe za varnost pri delu. Veliko število delovnih nesreč in nesreč, ki bi se jim lahko izognili, če bi za varnost bolj poskrbeli, predstavlja resno opozorilo vsem odgovornim činiteljem. Tovarišica Olga Vrabec, sekretar Centralnega sveta sindikatov, je v razgovoru z novinarji sindikalnih listov osvetlila nekatera temeljna vprašanja higiensko-tehnične zaščite ter opozorila na vlogo sindikalnih organizacij v prizadevanjih za zaščito delavcev pri delu.

Kaj morejo sindikalne organizacije prispevati k izboljšanju higiensko-tehnične zaščite in katere so njihove glavne naloge na tem področju?

Zdravstvena in delovna zaščita delavcev je že od nekdaj ena izmed najvažnejših dejavnosti sindikatov. Sindikati imajo v socialistični družbi, zlasti v pogojih intenzivne industrializacije, še obsežnejše in pomembnejše naloge. Naš nagel gospodarski in družbeni razvoj poraja vrsto vprašanj: sto tisoči ljudi stopajo prvič v industrijo, sodoben tehnološki postopek proizvodnje terja tudi

sodobnejšo zaščito pri delu; sindikalne organizacije pa so prevzele nase tudi nekatere bistvene nove naloge. V naši državi je zaščita »golega življenja« delavcev na delovnem mestu prešla v splošno skrb za delovnega človeka. Ne trudimo se zgolj za varnost delavcev v proizvodnji, temveč si z nenehnim izboljševanjem splošnih delovnih in življenjskih pogojev, higienske ravni v naših podjetjih ter z organiziranejšo skrbjo za izboljšanje zdravstvenih pogojev delavcev in uslužbencev prizadevamo, da bi delo postalo ne le temelj rastočega narodnega bogastva, ampak vedno bolj izvor zadovoljstva in življenjske potrebe delovnega človeka.

Razen tega predstavljata družbeno politična ureditev in sistem delavskega upravljanja nove, na socialističnih načelih zasnovane družbene okvire za organizacijo zaščite delovnih ljudi. Pri nas se boj za izboljšanje delovne varnosti in higienskih razmer pri delu ne omejuje zgolj na zahteve nekomu, ki je zunaj kolektiva in nad njim. Nasprotno, kolektiv sam je tisti, ki sprejema in izvaja zakoniti predpis lastne pravilnice in predpise, določa lasten program in obseg zaščitnih ukrepov, istočasno pa odloča tudi o materialnih sredstvih, ki so potrebna za uresničitev tega programa.

Od tega torej izreden pomen, prav tako pa tudi odgovornost notranjih sil v podjetju, zlasti sindikata, za boljše organizacijo službe higiensko-tehnične zaščite.

Vrsta je sindikalnih podružnic, kjer zastopajo higiensko-tehnično zaščito. Reševanje je teh vprašanj prepuščajo skoraj povsem zgolj delavskim svetom in njihovim komisijam ter se omejuje največkrat le na občasne razprave o teh zadevah, največkrat le na občnih zborih. Zato se dogaja, da se posamezni sindikalni odborniki ne zanimajo za ta vprašanja, ali pa celo zagovarjajo kršitev predpisov o higiensko-tehnični zaščiti, da mnogi, zlasti mladi delavci, niso seznanjeni z nevarnostmi delovnega mesta in z načinom zaščite, da zadržujejo poročila inspekcije dela po prelahki, ne da bi o njih razpravljala delavska svet in sindikalna organizacija, da s polževno naglico sestavljajo pravilnike o higiensko-tehnični zaščiti itd. itd.

Vse to priča o tem, da so postale sindikalne organizacije večidel le pasivni opazovalci, ko govorimo o higiensko-tehnični zaščiti. Danes zelo pogosto kažejo s prstom na objektivne težave — te vsekakor so — češ, da so glavna zapreka na poti do večjih uspehov te službe. Dejstva so pa le nekolikant drugačna in kažejo, da v mnogih podjetjih niso izkoristili vseh možnosti za zaščito. Tega pa niso napravili v prvi vrsti zaradi prešibkih prizadevanj notranjih sil v podjetju in zavoljo tega, ker družbeni in upravni organi kolektiva ne kažejo zanimanja za take probleme.

Ali niso morda tudi nekatere objektivne okoliščine vplivale na to, da higiensko-tehnična zaščita v nekaterih kolektivih ni dovolj razvita?

Menim, da pomanjkanje denarja danes, o čemer je tolikokrat slišati, ne predstavlja več glavne težave. Izjeme so morda nekatera starejša podjetja, kjer terjajo higiensko-tehnična zaščita več denarja. Sicer pa moramo reči, da so v podjetjih, kjer skrbe za delovno varnost, našli tudi način, kako priti do denarja. O tem priča tudi to, da dajejo v podjetjih vsako leto več denarja za higiensko-tehnično zaščito. Največkrat pa se izkaže, da tožijo nad pomanjkanjem denarja tam, kjer nimajo dolgoročnega programa, kako bi uredili higiensko-tehnično zaščito, nimajo določenih stališč o tem,

kaj je važnejše itd. Največkrat je vzrok v tem in ne v pomanjkanju denarja.

Največje objektivne težave pa predstavljata danes nerazvitost same službe in pomanjkanje strokovnjakov. Zelo malo je referentov HTZ v podjetjih, varnostnih tehnikov in tudi inspekcije dela pri občinskih ter okrajnih ljudskih odborih so slabo zasedene. Poleg tega pa tudi strokovna raven teh ljudi dostikrat ne ustreza. Pri nas nimamo zgrajenega sistema niti rednega niti izrednega šolanja takih strokovnjakov. Zraven kaže dodati še to, da je tudi služba higiensko-tehnične zaščite bomo tehnčno opremljena. Zato vsa ta služba nima ustreznih veščin in seveda tudi ne dosega tistih uspehov, kakršnih od nje vsi pričakujemo. Skupnost bo morala marsikaj ukreniti, da bo ta služba bolj organizirana in usposobljena (izobraževanje kadrov, preskrba opreme, sprememba statusa te službe), veliko odgovornost pri tem pa imajo tudi delovni kolektivi bodi glede izbire kadrov za HTZ in njihovo strokovno usposabljanje, bodi za zagotovitev potrebnih sredstev za delo te službe. Sindikalne podružnice morajo spoznati, da je od strokovne ravni higiensko-tehnične zaščite odvisen tudi njen uspeh.

Poleg tega glavnega je treba naglasiti še nekaj drugih problemov, ki jih moramo rešiti v določenem času. Predvsem manjkajo določeni predpisi o HTZ za nekatere gospodarske panoge, ali pa so glede na naš družbeni in gospodarski napredek že zastareli. Prav tako je treba zagotoviti dovolj sodobnih zaščitnih sredstev z izpopolnjevanjem in povečanjem proizvodnje le-teh v naši državi ter z uvozom tistih sredstev, ki jih sami še ne proizvajamo, ali pa jih proizvedemo premalo. Končno sodi sem še celotno področje propagande in prosvetljevanja, ki pa je danes do neke mere zastopljeno in skoraj povsem prepuščeno lokalnim činiteljem.

Ali so dovolj učinkoviti ukrepi proti kršitvam predpisov o higiensko-tehnični zaščiti? Če niso, kakšne sankcije naj bi uveljavili, da bi v delovnih kolektivih dosledno uresničevali predpise o taki zaščiti?

V boju proti kršitvam predpisov HTZ z uporabo zakonitih sankcij nismo kaj prida dosegli, da bi povečali odgovornost in disciplino v kolektivih. Zlasti so malo učinkovite tiste sankcije, kadar kršenje predpisov ni povzročilo nesreče. Podjetja

sila poredko prijavljajo kršitve predpisov, posebno takrat, kadar gre za vodilni kader. Če pa se to že zgodi, potem kršilce zelo malo kaznujejo, ali pa jih sploh ne kaznujejo in to opravičijo s tem, da se zaradi prekrška ni pripetila nobena nesreča in zato ni vzroka za kaznovanje. Menda ni treba posebej naglašati, da bi prav takšno preventivno kaznovanje silo močno vplivalo na izboljšanje discipline.

Ko že govorimo o kaznih, rečimo še to, da igrajo le-te relativno omejeno vlogo na tem področju kot tudi sicer v našem sem družbenem življenju. Zato je treba osredotočiti naša prizadevanja v boju za zaščito dela na vzgojo delavcev, na nenehno razvijanje zavestne discipline, občutek odgovornosti in solidarnosti, ne pa toliko na preganjanje krivcev. Ta pot predstavlja najboljšo poročilo za to, da bomo uspešno reševali probleme higiensko-tehnične zaščite.

Storilnost je nazadovala

Svet za delo OLO Maribor je razpravljal o zaposlovanju in o delu po učinku

Tajništvo in svet za delo okrajnega ljudskega odbora Maribor sta se na zadnji seji lotila zelo hvaležne naloge. Tajništvo je svetu predložilo poročilo o gibanju osebnega dohodka in zaposlenosti v gospodarstvu v primerjavi s storilnostjo dela v prvem polletju letos.

Razprava o tem poročilu se je razvila v razpravo o gospodarstvu. In to je popolnoma razumljivo. Nemogoče si je zamisliti rast produktivnosti, če niso vsi činitelji v podjetju prilagojeni temu, da bi produktivnost rasla, če na primer v podjetju napak nima, če so tarifne postavke napak določene, če so norme le instrumente tarife politike in ne instrument za rast produktivnosti.

V letošnjem prvem polletju je industrija v mariborskem okraju zaposlila 9,59 novih delavcev — v vseh panogah pa se je zaposlilo skupno 9,26 novih delavcev. Delovne ure, ki so jih izkazale gospodarske organizacije, so se povečale le za 5,18%. Iz teh razlik lahko sklepamo tole: da zaposleni delavci niso polno izkoristili delovni čas, da niso bili produktivno zaposleni. Ta razlika

Avtomobilska cesta Bratstva in enotnosti je gradilo letos 466 mladinskih delovnih brigad, v katerih je bilo 53.430 mladincev in mladink. Zgradili so 28 kilometrov betonskega in 52 kilometrov asfaltnega cestišča. Na cesti je zgrajenih 52 raznih objektov, med katerimi sta dva največja most pri Jankomirju, dolg 330 m, ter 119 m dolg nadvoz pri Trebnjem. Zadnji mesec so urejali še okoliščine ceste ter odpravljali stroje, barake, opremo itd. na cesti Parožin-Niš, kjer bo naslednje leto novo bojno polje mladinskih brigad. — Na sliki so mladinci iz 18. čr-gorske, dvakrat udarne in enkrat posebej pohvaljene brigade iz naselja Lukovk.

nastaja na račun raznih neplačanih izostankov, ki jih gospodarske organizacije ne analizirajo, kajti sicer bi morale biti razlike manjše. Skratka, ti podatki kažejo, da gospodarske organizacije ne zaposlujejo delovne sile samo zaradi potreb in racionalizacije dela, temveč da jo zaposlujejo neekonomično, brez izračunov. Če bi v podjetju upoštevali vse to, bi bile razlike med zaposlenostjo in izkoriščanjem delovnega časa manjše.

Prav tako kot gospodarske organizacije niso analizirale izkoriščanja delovnega časa, tudi niso dovolj analizirale dela po učinku. Delo po učinku je letos poraslo. Za 6,12% dela po učinku je opravljenega več kot v primerjavi s lanskim letom. V primerjavi z drugim polletjem lani pa je obseg dela po učinku porasel za 3,26%. V industriji so povečali tudi preseganje norm za 3%. (Poraslo je od 12,36 v minulemu letu na 11,36 v letošnjem prvem polletju.) V industriji se je preseganje norm v letošnjem prvem polletju nasproti lanskemu drugemu polletju zmanjšalo, in sicer od 115,87% na 115,36. Nekatere gospodarske organizacije so določile oštrše normative, na manjše preseganje pa je vplival tudi

sedanji način izračunavanja zaslužke, ki ga delavci še ne razumejo.

Zanimiva je primerjava o gibanju osebnih dohodkov in produktivnosti. Osebnih dohodki skupaj s premijami in delom osebnih dohodkov nad tarifnimi postavkami so se v letošnjem prvem polletju dvignili za 10,54% ali za 6,60 dinarjev. V primerjavi z lanskim drugim polletjem so se osebni dohodki skupaj s premijami in plačili nad tarifnimi postavkami povečali, v primerjavi z drugim polletjem pa znižali, in to najboljše tam, kjer so lani delili največ prejemkov dobička. Sklepamo torej lahko, da so osebni dohodki porasli deloma na račun večjega števila zaposlenih in na račun izplačil za lansko leto.

Toda pri analiziranju osebnih dohodkov velja upoštevati še nekaj drugega, in sicer spreminjanje tarifnih pravilnikov. V mnogih podjetjih so namreč od 1. januarja lani do 28. februarja letos spremenili tarifne pravilnike, in sicer tako, da so ukinjali prejšnja delovna mesta in uvažali nova. Z uvažanjem novih in ukinitvijo dotedanjih delovnih mest so se povečale povprečne čiste tarifne postavke po tarifnem pra-

vilniku za 2,55%. Tako se je dvignila tarifa postavka v vrsti kovinskih podjetij in še v nekaterih drugih panogah.

V podjetju očitno vseh teh stvari niso analizirali. Če bi jih, potem bi najbrž tudi storilnost porasla in ne upadla. Razmerja med proizvodnjo in delovnimi urami sicer kažejo, da je storilnost porasla za 4,80%, toda primerjava med proizvodnjo in številom zaposlenih kaže, da je storilnost v prvem polletju upadla za 0,2%.

Ta pojav je zelo zaskrbljujoč, če ugotavljamo, da so se osebni dohodki v primerjavi s storilnostjo zvišali za 10,54% oziroma za 11,01%. Tak pojav je zaskrbljujoč tembolj, ker so se povečali osebni dohodki ob majhnem izkoristitvi zaposlenih delovne sile, zmanjšanju deleža učinkovitih ur in ob upoštevanju, da je delovni čas letos zaradi podaljšane odmora manjši na osebo dnevno za 0,25% ali skupaj v letošnjem prvem polletju za 3,38%. Gospodarsko nevzdržno pa je razmerje med storilnostjo in povprečnim izpolnjevanjem norm. Če računamo produktivnost, doseženo v mariborskih podjetjih, po opravljenih delovnih urah, vidimo veliko nesorazmerje, saj znaša letos povprečno 104,89%, norme pa so izpolnjene v podjetjih s 115,36%. Če bi svet za delo proučeval ta razmerja v posameznih gospodarskih organizacijah in panogah, bi bili rezultati še slabši.

Večje izpolnjevanje norm, ki jih izkazujejo in tudi izplačujejo v podjetjih, bi moralo tudi pospeševati storilnost in produktivnost. Toda podatki kažejo, da je letos dosežena manjša storilnost ob večjem preseganju norm.

Iz razprave je bilo mogoče povzeti, da v podjetju norme niso instrument produktivnosti in storilnosti, temveč so marsikaj instrument tarife politike in regulator za povzemanje prejemkov brez ustreznega povziranja storilnosti in produktivnosti.

Posamezni člani sveta so opozarjali, da v podjetjih premalo tehtno motrijo, ali je res potrebno zaposliti nove ljudi, ali je normiranje realno, ali je bila organizacija dela dobra, kako izkoriščajo razpoložljiv delovni čas itd.

Svet je priporočil gospodarskim organizacijam, naj analizirajo izkoriščanje delovnega časa. Delavski sveti naj zahtevajo poročila, ali je bilo res potrebno zaposliti nove delavce. Razen drugega je priporočil delavskim svetom, naj analizirajo nagrajevanje po učinku. Norme in akordi naj temelje na postavkah družbenega plana in naj bodo instrument za povziranje prejemkov. Z drugo besedo rečeno, če v podjetju visoko presegajo norme, potem morajo tudi temu ustrežno preseči plan proizvodnje.

N. B.

P. Dornik

Direktor in sindikat

Naslov morda začudi. Kaj naj bi imela med seboj direktor in sindikat, ko je direktor prav tako član politične organizacije kolektiva? Čeprav primer, ki ga bomo opisali, ne gre posploševati, pa vendar kaže, da iz povsem nehoti, bolj iz nerazumevanja vloge in pomena sindikata nastal v podjetju odnos, kot da je organizacija delavcev in namestitev eno, direktor pa nekaj izven tega.

Ko so prišli funkcionarji sindikata k direktorju nekega podjetja, da bi se z njim pogovorili o gospodarstvu ter pogledali zaključni račun, je prosil (milo povedano »zahteval«), naj mu pokažejo člen zakona, ki sindikatom oziroma njihovim funkcionarjem kaj takega dovoljuje.

Po daljši razpravi so se z direktorjem le sporazumeli, da tu ni nič protizakonitega. Še važnejše pa je to, da so se v pogovoru po tako neprijetnem uvodu sporazumeli o vlogi in dolžnostih politične organizacije proizvajalcev. Sindikati nikjer in tudi v omejenem primeru ne kratio direktorjem pravice, da odgovorno vodijo dnevno proizvodnjo. Pravice in dolžnosti delavskih svetov smo jasno razmejili in precej časa je že minilo od razprav o kompetencah. Kaže, da bi se znale te razprave povsem po nepotrebnem prenašati ponekod še na sindikat.

Menimo, da gre za kvalitne razlike. Medtem ko naj direktor in delavski svet o ločata, vsak v skladu s predpisi, pa bo sindikat s svojim političnim delom moral vplivati na o b l i k o v a n j e gospodarske politike, na program dela, pa naj si bo glede proizvodnje, discipline, nagrajevanja v podjetju, bodisi glede odnosa podjetja do občine, skrbi za življenjsko raven delavca itd. Sindikat je odgovoren potemtakem za politični program dela v podjetju in v to bi se moral vključiti vseh član kolektiva, sliševši direktorja. Ne kaže, da bi razglabljali o tem, ali lahko člani izvršnih odborov sindikalnih podružnic po podjetjih vidijo zaključni račun ali ne, zato da bi spoznali probleme, na osnovi katerih naj zastavijo svoj program političnega dela. In ne zato, da bi odločali. Ob navedenem primeru bi želeli zabeležiti le še to, da se v taki ali drugačni obliki ponekod vendarle manifestira določeno nerazumevanje direktorjev, ko gre za delo sindikatov. Dejaj bi, da potem organizacije, kakršna je sindikat, nekateri podcenjujejo, namesto da bi se nanjo naslonili. Nedvomno bi v sodelovanju uspešneje reševali tudi mnoge gospodarske probleme, zlasti tiste, ki se neposredno tičejo vseh proizvajalcev. Mitja Svab

Trije občni zbori — tri nove tovarne

V gospodarskih organizacijah ponovno razpravljajo o zastarelosti strojnega parka. Na občnih zborskih sindikalnih organizacij se spet pojavljajo zahteve, da bi čimprej modernizirali tovarne. Obnovo, pa tudi graditev novih tovarn propagirajo predvsem tehnični in vodilni ljudje v podjetjih, ki podarjajo, da v slabih prostorih ob zastarelih strojih ni mogoče več povečati proizvodnje. Teh ugotovitev sicer ne bi posploševali, vendar so razprave na občnih zborskih podjetja »Svilanit« v Kamniku, Rudnika kaolina v Črni in tovarne »Tela« v Ljubljani tekle o graditvi novih tovarn.

Najprej nekaj ugotovitev iz razprave direktorja in računovodje na sindikalnem občnem zboru podjetja »Svilanit« v Kamniku. Tovarna, ki se je začela po vojni razvijati, ima zastarel strojni park. Prostori, v katerih delajo delavci, so slabi, obrati so raztreseni, kar veča stroške proizvodnje. Zvoljo tega so se že pred leti odločili, da bodo pričeli z lastnimi sredstvi graditi novo tovarno. Dosedanje obrate v Kamniku in njegovi okolici pa naj bi preuredili v stanovanja. (Vendar stanovanjskega problema verjetno ne bodo mogli rešiti še nekaj let, kajti novo tovarno bodo pričeli predvidoma graditi šele prihodnje leto.)

Na občnem zboru sindikalne organizacije ljubljanske tovarne »Tela« pa je o gradnji nove tovarne direktor takole menil:

Nadaljnji razvoj »Tela« je v graditvi novih obratov. Zato bomo večino sredstev dali v te namene. Ko bodo obrati združeni, bomo lahko povsod uvedli norme in tako delavce tudi materialno spodbujali k večji storilnosti dela. V sedanjih obratih pa delavcev ni mogoče bolj nagrajevati zaradi objektivnih okoliščin in pa zaradi tega, ker v tovarni ni ljudi, ki bi se izrecno ukvarjali z normami.

Z gradnjo tovarne pa se bo marsikaj spremenilo — tako upajo vodilni ljudje v tem podjetju.

Tudi v rubriki kaolina »Črna« pri Kamniku je na občnem zboru (udeležilo se ga je le malo delavcev) direktor podjetja dejal, da bodo pričeli obnavljati separacijo, da bi z istim številom rudarjev pridobili iz rude več kaolina. Pripravljajo pa tudi graditev tovarne, ki bi v njej iz črnega glinastega skriljca izdelovali poseben gradbeni material. V Kamniku naj bi zgradili moderno upravno rudniško po-

slopje in stanovanjski blok. Tako bodo tudi v tem delovnem kolektivu v prihodnjem letu vložili več sredstev v obnovo separacije kot pa za druge potrebe.

Predvsem moramo zapisati, da člani sindikalnih organizacij na teh treh občnih zborskih razpravljajo o prepotrebni gradnji, marveč so enostavno usvojili mnenje vodilnih ljudi, ki so delavce prepuščali, da se z zastarelimi stroji ne da več proizvajati in da življenjski standard zvišujemo tudi tako, da gradimo nove tovarne z avtomatskimi stroji, ob katerih bodo delovni pogoji precej lažji. Zagovorniki teh idej pa so pozabili, da stari stroji (z majhnimi izjemami) še niso popolnoma izkoriščeni. V pretekli gospodarski organizaciji so opustili vsakršno izboljševanje starega strojnega parka, v preteklem letu so se premalo ukvarjali z boljše organizacijo dela in ne nazadnje — neposrednih proizvajalcev niso dovolj spodbujali k večji storilnosti dela. (Na primer v ljubljanski »Teli« precej delovnih mest ni normiranih, zavoljo tega delovna storilnost ne raste in je delovna disciplina vedno manjša.

Tudi ko bodo imeli novo tovarno, se položaj ne bo bistveno izpremenil, če ne bodo uredili nagrajevanja.)

Izvršni odbori sindikalnih organizacij pa naj bi v prihodnjem letu vendarle vplivali na delavske svete, da bi ob delitvi večine sredstev namenili za potrebe družbenega standarda. Kazalo bi namreč, da bi v delovnih kolektivih prenehali z razpravami o novih tovarnah in strojih in raje prešli k dejanskim ukrepom za izboljšanje življenjske ravni.

Naposled pa še to. Misel o zastarelosti strojnega parka (čeprav ne zanimamo tega, da je treba tudi nekatere obrate obnoviti), ki jo propagirajo vodilni ljudje v podjetjih, se je pojavila v času, ko si na vso moč prizadevamo, da bi dvignili življenjsko raven delavcev. (Prav gotovo pomenijo tudi novi obrati izboljšanje življenjske ravni.) Pozabiti pa ne kaže, da bomo z novimi tovarnami morali zaposliti več delavcev, zanje bomo morali zgraditi več stanovanj, menz itd. Za to bomo porabili veliko sredstev. Vprašanje pa je, če si to že lahko privoščimo. N. B.

Zahtevamo ostro kazen

Upravno vodstvo tovarne poljedelskih strojev v Mariboru je s sila neodgovornim poslovanjem pripeljalo podjetje na rob propada

Razmere v podjetju so zares težke. Zalog dovršene in nedovršene proizvodnje imajo za več kot 400 milijonov dinarjev, kar predstavlja več kot tretjino letne bruto proizvodnje. Dolžni so 381 dobaviteljem, ob tridesetletju so izpolnili 64,5 % plana, v zadnjih mesecih je produktivnost močno padla, kar je proizvodnja dezorganizirana.

In v takem vzdušju je bil občen zbor sindikalne podružnice. Direktorja, niti tehničnega vodje, ki so ju razrešili, ni bilo na občnem zboru. Direktor Martin Grajš je bil 12. novembra izgnan iz avtomobilom ne da bi v podjetju vedeli, kam je šel. Na občnem zboru so se ugotavljali, da je skoraj

polovica rezijskih delavcev preveč in kje je iskati krivdo za tako stisko, v kateri se je znašlo podjetje.

Direktor Martin Grajš se ni zanimal za poslovanje podjetja in organizacijo dela. Zelo veliko je potoval. Na mesec je napravil tudi po tisoč kilometrov zasebnih voženj z osebnim avtomobilom. Potne naloge si je sestavljal in obračunaval sam. Za reprezentanco pa je porabil letos okrog 700.000 dinarjev. Tehničar, vodja, ki ga je nastavljal direktor letos, pa tudi ni dovolj skrbel za proizvodnjo.

Ker je bilo v vodstvu podjetja tako, se je poznalo tudi v proizvodnji in sploh v podjetju. V proizvodnji in poslovanju so se vtikali tudi takli, ki za to niso poklicani. Delavci in uslužbenci so zamujali delo, prej odhajali iz tovarne, delali po svoji glavi itd. Občen zbor je posebej ugotovil, da je izvršni odbor sindikalne podružnice že prej večkrat opozarjal na nepravilnosti, dali so vrsto predlogov, da bi se položaj popravil. Direktor in tehnični vodja pa sta govorila, da podjetje rentabilno posluje, da redno plačuje račune in da tudi dolžniki redno poravnajo svoje obveznosti. Bržko pa je kdo javno opozoril na nepravilnosti v poslovanju in gospodarjenju, ga je direktor ostro zavrnil, češ da je to klevetanje in da bodo podobni »nerazumni letali iz podjetja, kar se je nekaterim tudi zgodilo. Seveda se je po tem vsaka kritika nehala, posamezni tovaršiki, ki hrbta le niso uklonili, pa niso dobili širše podpore, ker se je vsak bal zase. Šušljanje je bilo sicer precej, nekateri so našli pot tudi na občinski sindikalni svet in na ljudski odbor, kam dlje pa ne...

To je zapisano v poročilu o občnem zboru sindikalne podružnice Tovarne poljedelskih strojev v Mariboru.

In zdaj?

Vsakogar, kdor bere te vrstice, najprej zaboli pri srcu, da se kaj takega še lahko dogaja in da se vse dostej ni našel nihče, ki bi udaril po mihi in povedal odočen: Nel Dovolj je tega! Podlej se ne bi zgodilo, da bi se stvari tako daleč zakuhale, da bo treba sedaj preklicano trdo delati, če bomo hoteli podjetje rešiti. In vsak izmed nas prav tako zelo dobro razume kolektiv tega podjetja. Če delavci vidijo, da je nekdo zletel iz tovarne, ker je pogumno in odkrito povedal, kaj po njegovem mnenju ni prav, bo vsak dobro premislil, preden bo kaj znil.

Vendar to ni in ne more biti opravičilo za komuniste! Vsaka pristojna uprava je nezaupnika ne samo članom delavskih organov upravljanja, ampak tudi komunistom v podjetju. Prislina uprava je sila

slabo spricavalo zanje, saj dokazuje, da sami niso znali odpraviti zla.

To je prvo, kar vsak lahko ugotovi, ne da bi poznal konkretne razmere v tej tovarni. Drugo spoznanje, do katerega se moramo dokopati ob primeru te tovarne pa je: kam lahko privede takšen birokratičen, če mu še splošno ne spodrežemo korenin. Podjetje je zašlo v silno gospodarsko stisko po krivdi — milo rečeno — neodgovornega poslovanja upravnega vodstva podjetja. Na čigava ramena bodo padla vsa bremena? Najprej na pleča delovnega kolektiva. »Ja, če bi to vedel, bi že prej odprl usta, se že prej postavil po robu...« Tako govore danes v tovarni. Ali se morajo stvari res šele takrat začeti sprejzati, kadar je domala že prepozno in kadar teče voda že v grlo.

Vse to nam narekuje, da razmislimo še o nečem. Direktorja so odstavili, prav tako tudi tehničnega vodjo. Ali pa bo s tem že vse dobro? Najbrž ne. Treba bo temeljito pomesti tudi pred lastnim pragom in spoznati, da je vsakdo v podjetju soodgovoren za to, da je nastala dezorganizacija v proizvodnji in poslovanju podjetja.

In spet nova izkušnja: Delavski svet mora zahtevati, da mu natočijo čistega vina, da mu postrežejo s točnimi podatki. Če o katerem koli podatku dvomi, naj komisijsko ugotovi v knjigovodstvu, kako stoji stvar, ne pa da verjame le na besedo, samo zato, ker je direktor to rekel. To pomeni, da je treba vztrajati toliko časa, da je vsakemu članu delavskega sveta stvar popolnoma jasna. Nikogar ni treba biti sram, če zadeve ne razume. Naj mu jo pojasnijo, zato pa so v podjetju. Če se malo glasuješ »za«, ne da bi vedel za kaj, lahko konec koncev glasuješ za to, da tudi v naše podjetje doleti usoda Tovarne poljedelskih strojev.

Danes imajo v »POLSTROJU« prisilno upravo, toda nekdo je tudi kazensko odgovoren, da je prišlo to podjetje tako daleč. Recimo jasno besedo: Zahtevamo, da postavijo krivice pred sodišče in naj dobe ostro kazni! Naj se vsak, ki ga srbti, da bi jih posnel, zave, kaj ga čaka, če bi sledil njihovemu zgledu!

Kolektiv Tovarne poljedelskih strojev pa bo moral v prvi vrsti sam zbrati moči in se v trdi šoli izklopiti iz težav. Toda mirno prek krivde ne bo mogel niti smeti, če mu je kaj do tega, da se razmere spremenijo. Menimo, da tudi ne bo mogel ostati zgolj pri moralni obsodbi krivcev za zlo, ki jih je doletelo.

In še to: Ali je človek, ki se je hudo pregrešil proti koristim skupnosti, še lahko član sindikata?

V. J.

V premislek

Na nedavnem občnem zboru sindikalne organizacije Tovarne termoelektričnih proizvodov »TOBI« v Bistrici pri Rušah so razpravljali o gospodarskem stanju podjetja, o higiensko-tehnični zaščiti in o razširitvi obratov.

V tovarni so letni proizvodni plani, ki je bil za 2,5 odstotka večji od lanskega, že izpolnili in to kljub temu, da gospodarsko stanje podjetja zaradi napak v preteklem obdobju ni bilo v začetku gospodarskega leta preveč rožnato. Razen proizvodnih rezultatov so dosegli lepe uspehe tudi pri prodaji svojih izdelkov: v devetih mesecih letošnjega leta so v podjetju ustvarili 117 milijonov dinarjev dohodka. Medtem ko so lani imeli še precej težav s prodajanjem izdelkov, pa letos vse blago sproti prodajo. Za prihodnje leto so kupci že prijavili svoje potrebe, ki so trikrat večje od zmogljivosti tovarne.

Na občnem zboru so obširno govorili o razširitvi podjetja. Najprej naj bi gradili večjo prtično montažno halo in skladišče, ki je zdaj v starih lesenih stisnjenih prostorih. Pripravlja jo tudi graditev zasilne emajlirnice. Obseg proizvodnje je namreč iz leta v leto večji. Tovarna emajlirane posode »TEMPO« v Celju pa tovarni »Tobis« dobavlja v predpisanih rokih dovolj emajliranih polizdelkov. Podjetje ima tudi precej stroškov pri prevažanju surovih

delov v Celje in nazaj. Precej škode utrpijo tudi zaradi okvar polizdelkov pri prevozu. Ker posameznih polizdelkov celjska tovarna ne dobavlja »Tobiju« ob predpisanih rokih, je to podjetje samo letos utrpelo najmanj 30 milijonov dinarjev škode na svojem proizvodnem planu.

Tovarna »Tobis« bi potrebovala za graditev teh objektov 300 milijonov dinarjev investicijskih sredstev.

Tako nam o občnem zboru poroča naš dopisnik Gabrijel Gornjak. O kooperaciji med tema podjetjema so nedavno tega razpravljali tudi na plenumu Republiškega odbora sindikata kovinarjev Slovenije. Menili so, naj bi se oba delavska sveta sestala in ugotovila slabosti proizvodnega sodelovanja, ki naj bi jih v bodoče odpravili.

Zaradi slabe kooperacije, neizpolnjevanja rokov itd. so se tudi nekateri druge gospodarske organizacije odločile za graditev novih obratov. Vendar bi lahko o slabi kooperaciji več razpravljali na združenjih in strokovnih odborih sindikatov in nekaterim oblastvenim in družbenim organom priporočali, naj v kričih primerih slabega dela kooperantov tudi ukrepajo. Ko bi tako delali, bi v kooperaciji lahko dosegli boljše uspehe, podjetja pa bi dala več sredstev za izboljšanje življenjske ravni delavcev.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije. — Izdaja Republiški svet Zvez sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Risk Casopisnega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 5, pošt. predal 284. — Telefon uredništva 23-538, uprave 16-464, skupni za uredništvo in upravo 32-031. — Račun pr. mesta hranilnici v LJ. 600-11/606-1-2-221. — List izhaja vsak tetrtek. — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 20 dinarjev. — Naročnina v predplačilu je mesečna 50 dinarjev, četrtletna 240 dinarjev, polletna 450 dinarjev in celoletna 900 dinarjev.

O obratnih delavskih svetih

Ni še minilo štirinajst dni in precej podjetij, pa tudi nekaj posameznikov, nam je že poslalo odgovore na zastavljena vprašanja. Večina je odgovorov na prvo in drugo vprašanje, to je na vprašanje o pristojnosti obratnih delavskih svetov in na vprašanje o materialnih osnovah njihovega dela. Predsednikom sindikalnih podružnic in delavskih svetov ter drugim članom sindikata, ki so nam že poslali odgovore, se lepo zahvaljujemo, vse pa še enkrat valjamo k razpravi o tem vprašanju.

»BREST« CERKNICA

11% DELAVCEV V OBRATNIH ORGANIH UPRAVLJANJA

Teritorialna razdeljenost podjetja, pravijo v odgovoru na prvo vprašanje, različen sortiman v posameznih obratih, decentralizirana služba operativnega planiranja in evidence proizvodnje ter zblizanje čim večjega števila proizvajalcev s proizvodnimi problemi; so bili osnovni pogoji, ki so narekovali ustanovitve obratnih delavskih svetov v tovarni pohišstva in lesne galanterije »Brest« — Cerknica.

Pristojnosti naših obratnih delavskih svetov pa so te:

— sodelovanje pri proučevanju in odobritvi letnega načrta podjetja za vsako posamezno obratno enoto.

— ocena in predlogi za izkoriščanje skladov.

Ti predlogi morajo biti seveda vsaj eni izmed gospodarskih načrtov tovarne.

— obravnavanje in sprejemanje operativnih mesečnih načrtov.

— ocena izpolnjevanja načrtov in sprejemanje sklepov, ki v obratu zadevajo tehnološki proces, delovno disciplino itd.

— obravnavanje kadroviskih vprašanj, ker vodstva obratov samostojno s komisijo obratnega delavskega sveta sprejemajo in odpuščajo delavce v okviru odobrenega števila zaposlenih.

Odnosi med obratnimi delavskimi svetovi in osrednjim so dobri. Nekateri člani osrednjega delavskega sveta so hkrati tudi člani obratnih delavskih svetov. Zato, ker so pristojnosti točno določene s pravilnikom, ne nastajajo nikakršna nasprotja. Velikokrat omeni osrednji delavski svet ali obratni delavski svet kot zgled aktivnosti in uspešnega delovanja. Vsi sklepi osrednjega delavskega sveta so znani tudi obratnim delavskim svetom.

Menimo, da je bila glede na sedanjo organizacijo podjetja uvedba o obratnih delavskih svetih zelo potrebna. To je najbližji forum delavskega upravljanja v tovarni. Trdimo, da je s tem zagotovljeno aktivno sodelovanje tudi pri reševanju navideznih drobnih, toda zelo važnih vprašanj. Prepričani smo, da bi razprava o takih stvareh na centralnem delavskem svetu zanimala komaj tretjino članov, ostali dve tretjini iz drugih obratov pa bi bili le neaktivni poslušalci. V razpravi konec koncev niti ne bi mogli aktivno sodelovati, saj problemov vsakega obrata vendar ne poznajo tako podrobno.

Menimo, da so obratni delavski sveti, ki imajo dobro vodstvo, najboljša šola za člane družbenega upravljanja, mimo tega pa lahko največ prispevajo k boljšemu gospodarjenju.

Naši obratni delavski sveti imajo tudi komisije delavskega sveta. Zato se je krog ljudi, ki se ukvarjajo s gospodarjenjem in vso drugo problematiko, silno razširil. Po pregledu deluje v organih delavskih svetov našega podjetja skupaj s članov komisij še po obratih 109 članov kolektiva, to je 11% zaposlenih. Odstotek je še večji, če upoštevamo tudi člane osrednjega delavskega sveta in njegovih komisij.

● V odgovoru na drugo vprašanje pa pravijo:

Materialne osnove, ki omogočajo uspešno delovanje obratnih delavskih svetov, zaenkrat še niso dovolj široke. Vzrok temu je tudi to, da o mnogih zadevah lahko razpravljajo le osrednji delavski svet. To velja na primer za tarifno politiko podjetja, za dokončno odločanje o porabi sredstev iz sklada itd. Trenutno je v našem podjetju takole:

OSREDNJI DELAVSKI SVET razpravlja o poslovnih politiki podjetja in usmerja podjetje glede povečanja kapacitet, tarifne politike, perspektivnega razvoja kadrov itd.

OBRATNI DELAVSKI SVETI pa imajo predlogov in proučevanja tekočih nalog proizvodnje sklepajo tudi o strojnih kapacitetah v posameznih obratih, dalje o kadrih in tehnološkem procesu ter predlagajo delitev skladov.

Predvidavamo, da bomo uved-

li obračun po ekonomskih enotah. Takrat bodo obratni delavski sveti tisti organi, ki bo na osnovi takih obračunov obravnavali tarifno politiko in delitev dela skladov. Obratni delavski sveti bodo torej reševali prav gotovo z večjim uspehom, ker najbolj poznajo potrebe obrata, mimo tega pa tudi zasluge posameznikov.

Predsednik IO sindikalne podružnice Stane Caserman
Predsednik delavskega sveta Andrej Segar

RUDNIK SVINCA MEŽICA: DOKAJŠNJE PRISTOJNOSTI

Predsednik osrednjega delavskega sveta Maks Selšnik in predsednik sindikata Ludvik Šternik iz rudnika Mežica sta poslala odgovor na prvo vprašanje.

V našem podjetju imamo obratne delavske svete že od 1956. leta. Takoj se je pokazalo, da bo njih delo uspešno, če bodo imeli svoj poslovnik. Zato je centralni delavski svet že v juniju 1957. leta sprejel poslovnik za delo obratnih delavskih svetov. Tak poslovnik je bil že prej predviden s pravili podjetja.

Obratni delavski sveti imajo s poslovnikom določene naslednje pristojnosti: sprejemajo mesečne proizvodne plane obratov; sprejemajo, potrjujejo in ocenjujejo mesečne obračune obratov; odobravajo plan rednih in dodatnih dopustov; odobravajo izredne plačane in neplačane dopuste nad tri dni (do treh dni je pooblaščen odobriti obratovodja sam); predlagajo upravni odboru načrt investicijskih del in nakup opreme v tekočem letu za svoj obrat; razpravljajo o neopravičenih izostankih in o delovni disciplini nasploš ter dajejo o tem predloge upravni odboru; proučujejo prošnje članov obratnega kolektiva in jih samostojno rešujejo, če je to v njihovi pristojnosti, sicer pa jih s poročili odstopijo osrednjemu delavskemu svetu, upravni odboru ali njunim komisijam; urejujejo tarifno politiko in nagrajevanje v svojem obratu, včetrš vprašanja premijskega sistema. Glede tega dajejo predloge upravni odboru in tarifni komisiji.

Skupno z vodstvi obratov proučujejo probleme higiensko-tehnične zaštite po obratih, razpravljajo o uvedbi novih in o ukinitvi obstoječih delovnih mest, razpravljajo o uporabi amortizacijskega sklada obrata ter dajejo glede tega predloge upravni odboru in osrednjemu delavskemu svetu. Važna naloga obratnih delavskih svetov pa je tudi, da spremljajo proizvodne stroške in dajejo predloge glede znižanja le-teh. Na teh osnovah se obratni delavski sveti že doslej uspešno uveljavljajo.

LITOSTROJ LJUBLJANA:

EKONOMSKE ENOTE — NOVA OSNOVA

Predsednik delavskega sveta Stane Peterca odgovarja na drugo vprašanje:

Menimo, da morajo imeti obratni delavski sveti potrebno materialno osnovo, če želimo, da bodo uspešno delali. Če tega ni, ne morejo odločati o gospodarjenju v obratu ter so samo posvetovalni organ. To se je pokazalo pri praktičnem delu v našem podjetju.

Naši obratni delavski sveti so v obratu posvetovalni organi in s svojimi predlogi, ki jih prenašajo na centralni delavski svet, pripomorejo k uspešnejšemu reševanju vprašanj. Obratni delavski sveti pa tudi proučujejo vse probleme, ki jih obravnava na seji osrednji delavski svet. Ugotavljamo, da so obratni delavski sveti že sedaj uspešno delali.

Ko bi se naprej vztrajali pri taki obliki, pa bi po našem mnenju obratne delavske svete zajelo mrtvilo. Zato smo se v našem podjetju že lotili organiziranja obratov kot samostojnih ekonomskih enot. S tem bomo obratnim svetom omogočili nadaljnji razvoj, ker bo podana možnost, da bi razširili njihove pravice in odgovornost. Tako bomo neposredno upravljanje podjetja prenesli na več članov podjetja.

Uvedba ekonomskih enot bo obratnim delavskim svetom omogočila stvarnejše razpravljanje o dvigu storilnosti, pravičnejšem nagrajevanju članov kolektiva ter o delu in ekonomski politiki obrata. Menimo, da bomo s tem tudi dosegli, da delo v obratnih delavskih svetih ne bo zgolj formalno, marveč da se bo povečala tudi osebna odgovornost posameznih članov, kar bo nedvomno dvignilo tudi zanimanje slehernega člana obratnega delavskega sveta in drugih članov kolektiva za upravljanje podjetja. To bo hkrati prispevalo k večji povezanosti vseh članov kolektiva s podjetjem.

OBRATNI DELAVSKI SVETI TUDI PRI PODJETJIH ZA VZDRŽEVANJE PROG

Mnenje o obratnih delavskih svetih v tako imenovanih železnih namenskih podjetjih ali točneje povedano, v podjetjih za vzdrževanje prog nam je prispeval tovarš Jože Suligoj iz Bače pri Modreju.

V Sloveniji je osem podjetij za vzdrževanje prog. Vsako od teh vzdržuje 150, 200 ali tudi več kilometrov železniških linij. Na posameznih osekah ima podjetje svoja nadzorništa, ki imajo po tri ali štiri delovne skupine. V vsakem nadzorništvu je 70 do 100 delavcev. Ta nadzorništa bi bila lahko obrati.

Prej. To obetata dve zadevi. Obstojeti gospodarski instrumenti, ki se na njihovi osnovi deli dohodek gospodarskih organizacij, bodo letos tako popravljani, da bodo gospodarske organizacije v večji meri kot doslej zainteresirane na povečevanju produktivnosti dela. Med drugim bodo delovni kolektivi v bodočem letu s posebnim deležem sodelovali pri delitvi viška svojega dohodka, če bo njihov dohodek v tekočem letu višji od dohodka v preteklem letu. To bo vsekakor v večji meri kot doslej usmerilo pozornost delovnih kolektivov na notranje gospodarske sile gospodarske organizacije. Poleg tega pa so sindikati sprožili obsežno akcijo za to, da bi delovni kolektivi obračunavali in delili svoj čisti dohodek na osebne dohodke na osnovi obračuna po enoti proizvoda. Obračunavanje osebnih zaslužkov po enoti proizvoda pa navaja delovne kolektive na to, da prouče vse možnosti in oblike razdeljevanja dohodka po učinku. V tem sklopu prihaja na dnevni red tudi obračunavanje dohodka po gospodarskih enotah. V zagrebških gospodarskih organizacijah, kjer so že pred leti uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda, so si med prvimi ukrepi organiziranja delitev sredstev za potrebe državne uprave in drugih služb. To je za ugotavljanje splošnih gospodarskih premikov v našem gospodarstvu, ne pa za spremljanje delovanja posameznega gospodarskega organizma in njegovega notranjega mehanizma.

Zaradi tega se v delovnih kolektivih marsikdaj porode nejasnosti glede obratnih delavskih svetov. Čeže, da se bo stvar vendarle hitreje premaknila na svetovanja s predstavniki več

ki naj bi imeli svoje obratne delavske svete. Zaenkrat pa imamo le centralne delavske svete, čeprav bi bili takšni obratni delavski sveti zelo koristni.

Volitve v obratne delavske svete bi morale biti sočasno s volitvami v osrednje delavske svete. Vsak član osrednjega delavskega sveta pa naj bi bil hkrati tudi član obratnega delavskega sveta.

Ko bi hoteli, da bi obratni delavski sveti opravičili obstoj, bi jim bilo treba dati določene pristojnosti, t. j. nakazati stvar, o katerih bi lahko popolnoma samostojno odločali.

Obratni delavski sveti pri nadzorništvih prog bi morali sami sestavljati predloge načrtov za svoje oseke; sami bi morali odločati o tem, komu naj se v skladu s pravilnikom izplača premija, kdo bi prišel v poštev za nagrade; sodelovati pa bi morali tudi o morebitnih spremembah tarifnih postavk delavcev tistega odseka. Obratni delavski sveti bi morali tudi odločati sorazmerno s številom delavcev in v skladu z izpolnitvijo plana o določenem odstotku nad tarifno postavko in o delu skladov podjetja. Samostojno naj bi tak obratni delavski svet tudi odločal o sprejemanju in odpustu delavcev svojega odseka.

Številčno pa tak delavski svet naj bi smel biti prevelik. Stel naj bi največ 15 članov. Upravnega odbora naj ne bi imel in volil naj bi iz svoje srede samo predsednika, ki bi moral postaviti tudi član centralnega delavskega sveta. Obratni delavski svet naj bi se sestajal takrat, ko bi bilo to potrebno, obvezno pa nekaj dni pred zasедanjem osrednjega delavskega sveta.

Mnenja sem, zaključuje tovarš Suligoj, da bi tako lahko obstajali in našli vsebino dela tudi obratni delavski sveti železnih podjetij za vzdrževanje prog.

OBOJE HKRATI

Predsednik delavskega sveta Tovarne emajlirane posode v Celju Anton Marolt pravi, da se v podjetju ukvarjajo z mislijo obračuna po ekonomskih enotah. Če bomo osvojili tak način obračuna, bomo ustvarili tudi pogoje za delo obratnih delavskih svetov. Teh v našem podjetju še nimamo. Menimo pa, da je nujno, da obratni delavski sveti nimajo le dolžnosti, marveč tudi pravice. Le-te pa si lahko pridobijo samo tam, kjer je že uveljavljen obračun na osnovi ekonomskih enot. Menimo tudi, da je potrebno, da v tistih podjetjih, ki imajo posamezne enote krajevno ločene, izvedejo obratne delavske svete. Obratne delavske svete pa bi morali imeti tudi pri podjetjih, ki krajevno niso ločena, izdelujejo pa povsem različne izdelke. To velja na primer za železarne, ki imajo šamotarne itd.

Za praktično izvedbo te zamisli v omenjenih podjetjih, ki so za sedaj pritegnjeni v delo, so v vsakem podjetju organizirali posebne strokovne komisije in jim naročili, naj pripravijo predloge za tak način nagrajevanja. Poleg tega pa so bile pri vseh obratnih delavskih svetih osnovane komisije, v katerih so strokovni delavci iz vseh omenjenih podjetij. Te komisije bodo sproti proučevale predloge posameznih podjetij, posredovale bodo izkušnje in podnaja med komisijami in po dobno.

Poleg tega pa so republikanski odbori strokovnih sindikatov osnovali strokovne komisije in jim zadali nalogo, naj prouče delo komisij iz podjetij svoje stroke in naj obdelajo predloge za širšo uvedbo te oblike nagrajevanja, ki bodo prilagojeni za gospodarske organizacije posameznih panog in večjo gospodarstva.

V osnovnem načrtu dela vseh omenjenih komisij je tudi priprava obračuna dohodka po posameznih gospodarskih enotah podjetja. V nekaterih podjetjih so celo prišli že dlje: tako že obračunavajo dohodek znotraj podjetja. Nobena dvoma ni, da bo tak način gospodarjenja z dohodkom kolektiva in tak način osebnega nagrajevanja nudil obratnim delavskim svetom povsem nove možnosti, da se uveljavijo v gospodarjenju.

Roman Albreht

GOSPODARSKE ENOTE - SPODOBUDA ZA NAŠ REDEK

Prispevek k razpravi o obratnih delavskih svetih

V razgovorih o obratnih delavskih svetih zelo pogosto prihajamo na temo »obračunavanje dohodka po ekonomskih enotah«, to je na obračunavanje dohodka ločeno za posamezne obrate in podobne zaključene gospodarske enote znotraj podjetja.

To je kajpak povsem naravno in razumljivo. Bistvena naloga vsakega samoupravnega organa, torej tudi obratnega delavskega sveta, je namreč, da gospodari s sredstvi določene gospodarske skupnosti. To pa je mogoče le, če v podjetju ločeno obračunavajo dohodek posameznih enot. Zdi se, da je to gospodarsko politično načelo povsem jasno in da se z njim večidel strinjamo. Res pa je tudi, da imamo še razmeroma malo gospodarskih organizacij, ki so notranje tako organizirane, da bi imele ustrezne ekonomske in finančne pregleda. To se pravi, da nastajajo glavne težave pri praktičnem uresničevanju omenjenega načela.

Veliko naših podjetij se še vse premalo ukvarja z notranjo organizacijo lastnega organizma. Doslej so bila v tej smeri tudi premalo ekonomsko stimulirana. Poleg tega pa je večina naših evidenc, pregledov in statistik, ki jih izpolnjujejo podjetja, izdelana za potrebe državne uprave in drugih služb. To je za ugotavljanje splošnih gospodarskih premikov v našem gospodarstvu, ne pa za spremljanje delovanja posameznega gospodarskega organizma in njegovega notranjega mehanizma.

Zaradi tega se v delovnih kolektivih marsikdaj porode nejasnosti glede obratnih delavskih svetov.

Čeže, da se bo stvar vendarle hitreje premaknila na svetovanja s predstavniki več

prej. To obetata dve zadevi. Obstojeti gospodarski instrumenti, ki se na njihovi osnovi deli dohodek gospodarskih organizacij, bodo letos tako popravljani, da bodo gospodarske organizacije v večji meri kot doslej zainteresirane na povečevanju produktivnosti dela. Med drugim bodo delovni kolektivi v bodočem letu s posebnim deležem sodelovali pri delitvi viška svojega dohodka, če bo njihov dohodek v tekočem letu višji od dohodka v preteklem letu. To bo vsekakor v večji meri kot doslej usmerilo pozornost delovnih kolektivov na notranje gospodarske sile gospodarske organizacije. Poleg tega pa so sindikati sprožili obsežno akcijo za to, da bi delovni kolektivi obračunavali in delili svoj čisti dohodek na osebne dohodke na osnovi obračuna po enoti proizvoda. Obračunavanje osebnih zaslužkov po enoti proizvoda pa navaja delovne kolektive na to, da prouče vse možnosti in oblike razdeljevanja dohodka po učinku. V tem sklopu prihaja na dnevni red tudi obračunavanje dohodka po gospodarskih enotah. V zagrebških gospodarskih organizacijah, kjer so že pred leti uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda, so si med prvimi ukrepi organiziranja delitev sredstev za potrebe državne uprave in drugih služb. To je za ugotavljanje splošnih gospodarskih premikov v našem gospodarstvu, ne pa za spremljanje delovanja posameznega gospodarskega organizma in njegovega notranjega mehanizma.

Zaradi tega se v delovnih kolektivih marsikdaj porode nejasnosti glede obratnih delavskih svetov. Čeže, da se bo stvar vendarle hitreje premaknila na svetovanja s predstavniki več

ki naj bi imeli svoje obratne delavske svete. Zaenkrat pa imamo le centralne delavske svete, čeprav bi bili takšni obratni delavski sveti zelo koristni.

Volitve v obratne delavske svete bi morale biti sočasno s volitvami v osrednje delavske svete. Vsak član osrednjega delavskega sveta pa naj bi bil hkrati tudi član obratnega delavskega sveta.

Ko bi hoteli, da bi obratni delavski sveti opravičili obstoj, bi jim bilo treba dati določene pristojnosti, t. j. nakazati stvar, o katerih bi lahko popolnoma samostojno odločali.

Kritična ocena dela

Nekaj zapiskov o delu zbora proizvajalcev pri ObLO Zagorje

Prav je, da zbori proizvajalcev, ki so bili lani izvoljeni pri vseh občinskih ljudskih odborih, od časa do časa pregledajo svoje dosedanje delo, se pomenijo o pomanjkljivostih in sprejemajo načrte za bodoče delo. — To je pred dnevi storil tudi zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora v Zagorju ob Savi.

Kljub temu, da je ta zbor letos že dosegel nekaj uspehov, pa

vendar še ni bil dovolj odločen pri uveljavljanju nekaterih ukrepov. Njegova osnovna pomanjkljivost je bila v tem, da je še premalo usmerjal politiko razdelitve in porabe sredstev, ki z njimi razpolagajo podjetja in občinski ljudski odbor. Tudi ni dovolj razpravljal o potrebah občinskega ljudskega odbora na zborih volivcev-proizvajalcev. Letos je dajal premalo pripomb

k posameznim postavkam občinskega družbenega plana, vse premalo je sklepal o vseh tistih ukrepih, s pomočjo katerih bi sprejete postavke zagorskega občinskega plana tudi v celoti uresničili. Zbor je tudi premalo razpravljal o pobudah na zborih volivcev, da bi odpravili razne poredke probleme komunalnih služb, kakor tudi o tem, da bi ustanovili preproste gospodarske dejavnosti, ki jih v občini še ni, so pa zelo potrebne.

Nekaj primerov: zagorski trgovci nenehno poudarjajo, da ne morejo razviti svoje dejavnosti v takšni meri, kot bi si želeli. Poudarjajo, da so trgovski lokali v zasebnih hišah in da je vsakršno investiranje nemogoče in nedonosno. Vprašanje pa je, kaj so zagorska trgovska podjetja ukrenila, da bi tako stanje odpravili. Lahko se tudi vprašamo, kaj je ukrenil svet za blagovni promet občinskega ljudskega odbora, ali doslej še ni prišel reševati tega vprašanja. Svet za blagovni promet bi trgovskim podjetjem lahko dal pobudo, da bi skupaj najela potrebna finančna sredstva za graditev trgovske hiše, ki jo Zagorje nujno rabi. Na drugi strani pa bi bil svet lahko pobudnik za kar največjo specializacijo trgovin, ki bi potrošnikom nudile cenejšje blago.

Molče tudi ne moremo mimo sklada za skupno porabo, ki so o njem razpravljali na sejah

zagorskega občinskega odbora. Podjetja naj bi prispevala 16% sredstev iz svojih skladov za prosto uporabo v skupni sklad, li naj bi ga ustanovili pri zagorskem občinskem ljudskem odboru. Odziv na ta predlog pa je bil zelo slab.

Po temeljni oceni dela so člani zbora proizvajalcev razpravljali o stanovanjski stiski, o osamosvojitvi nekaterih obratov itd. Predlagali so tudi, naj bi žagarski obrat rudnika rjavega premoga Zagorje združili z lesno predelovalnim podjetjem v Zagorju, avtopark rudnika v Zagorju naj bi združili z »Avto-prevozom«¹ itd. O teh predlogih bodo razpravljali še delavski sveti teh podjetij. Naj na koncu omenimo še to, da se bo obrat »Varnost«, ki izdeluje električne jamske varnostne svetilke in varnostno opremo, v kratkem osamosvojil. Doslej je ta obrat deloval v sklopu rudnika, vendar z lastnim obračunom.

L. M.

UREDBA JE TAKA...

V podjetju »Topol«² v Ilirski Bistrici je zaposlen invalid Franc Perovič. Popolnoma slep je. Mednarodni komite Rdečega križa v Zvezi nevi mu je prek Centralnega odbora našega Rdečega križa poslal klavirsko harmoniko. Potem se je začela trnova pot:

Centralni odbor RK je takoj julija sporočil obdarovancu, da »naročili carinarnici, naj harmoniko pošljejo na njegov naslov, kajti RK ni mogel izpostaviti oprostite carine, ker so take olajšave predvidene samo za izključne naloge Rdečega križa.

Obdarovancu so kasneje na njegovo pismo, ko harmoniko ni dobil, odgovorili, da je niso poslali zato, ker Uprava carine zahteva, naj pošlatelj spremenil naslov predjemnika. Tega pa Mednarodni komite ni storil.

Medtem so se pri Rdečem

križu zanimali, koliko bi znašala carina. Petdeset tisoč, so dejali v Upravi carine. Iz Rdečega križa so nato Mednarodnemu komiteju pisali, kolikšna je carina in vprašali, če bi jo komite sam plačal. Komite pa je odgovoril, da bi bili pripravljani sami plačati največ 2000 dinarjev; če je carine več, naj harmoniko vrnejo.

In končno so invalidu iz Rdečega križa sporočili, da so zaradi vseh teh ovir prisiljeni harmoniko vrniti...

✱

OPOMBA UREDNIŠTVA: Zanimali smo se pri ljubljanski carinarnici, ali te zadeve res ni moč rešiti tako, da bi slepi invalid dobil harmoniko brez carine (vid je izgubil že kot otrok, ko je našel bombo in mu je eksplodirala). Pokazali so nam Uradni list FLRJ št. 25/57 — Uredbo o carinskih tarifih,

kjer piše, da je treba plačati za harmoniko carino in sicer 55 odstotkov vrednosti. V našem členu ni predvidena oprostitev carine za opisani primer.

Na Glavnem odboru Rdečega križa Slovenije niso vedeli povedati nič drugega kot to, kar so zvedeli iz telefonskega pogovora s podjetjem iz Ilirske Bistrice in kar je napisano že v dopisu. Vso zadevo namreč urejujejo prek Centralnega odbora Rdečega križa.

O tem je razpravljali tudi sindikat podjetja. Delavski svet tudi ve za zadevo, vendar se o tem, da bi morda sami zbrali denar za carino niso menili, ker sodijo, da bi se morala vsa zadeva tako urediti, da bi bil omenjeni invalid oprosten carine. Sami so se že obrnili na Zvezni izvršni svet, naj bi v tem primeru napravili izjemo.

Včasih je kakšen predpis zares nesmiseln. V tem primeru pa trpi še ugled naše države.

Letos-40 stanovanj

Nedavno tega je bil v Kočevju občni zbor sindikalne organizacije rudnika rjavega premoga. V obširnih poročilih upravnega odbora in obratnih sindikalnih pododborov ter v razpravi so omenili vrsto problemov rudnika, ki je v njem zaposlenih 780 rudarjev.

Ker so skozi vse leto na sejah osrednjega in obratnih delavskih svetov razpravljali o številnih gospodarskih problemih, pa jih tudi reševali, je naraščala storilnost, zmanjšale so se obratne neizdatke, povečala se je delovna disciplina itd. Z mehanizacijo in z uvedbo odkopa na širokem čelu ter s prizadevanostjo kolektiva so uspeli izpolniti planske naloge, čeprav so bile večje kot lani. Letos bodo predvidoma nakopali 165.000 ton premoga, se pravi 7000 ton več kot lansko leto. Samo v oktobru so letos nakopali 25.000 ton premoga, kar je največji uspeh v zgodovini rudnika.

Toda v kočevskem rudniku tudi ne manjka težav. Že več let se borijo s stanovanjsko stisko. Letos so iz republiškega in občinskega sklada investirali v gradnjo stanovanj 80 milijonov dinarjev. Poleg tega pa so za

nova stanovanja prispevali iz lastnih sredstev 20 milijonov dinarjev. Tako bodo letos zgradili nad 40 stanovanj. Prav gotovo je občutno pomanjkanje stanovanj eden izmed vzrokov precejšnjega preliva delovne sile. V tem letu je podjetje zaposlilo 168 ljudi, na novo pa so sprejeli 121 rudarjev. Prelivu delovne sile gotovo precej botruje tudi tarifni pravilnik, ki ga niso spremenili že dve leti.

Na občnem zboru so sprejeli precej sklepov, med drugim tudi sklep o izobraževanju mladih rudarjev in članov delavskega sveta.

D. V.

Delovna storilnost v MTT raste

Na sestanku političnega aktivna v MTT so razpravljali o osebnih dohodkih in o možnosti povečanja tarifnih postavk. Podjetje zaposluje okrog 4 tisoč delavcev. V tem letu se osebni dohodki delavcev niso prav nič povečali, saj so ostali tolikšni kot lani. Vzlic temu, da je storilnost porasla, ko so primerjali osebne dohodke delavcev v tem kolektivu z osebnimi dohodki v ostalih tekstilnih podjetjih, so ugotovili, da so tarife postavke v MTT pod republiškim povprečjem v tej gospodarski veji.

Delovna storilnost je rastla, pa čeprav so uvedli skrajšani delovni čas. Tudi zaposlenih ni več. (Že pet let se v glavnem ni spreminjalo število stanje kolektiva.) Lansko leto so tudi znižali ceno svojim izdelkom. Na kraju so ugotovili, da je zvečanje osebnih dohodkov ekonomsko utemeljeno zlasti zaradi tega, ker je kolektivu ostalo precej sredstev za izpolnitvi družbenih obveznosti. Delavski svet pa je na seji sklenil, da se iz sredstev sklada kolektiva izplačuje dodatki na urne tarife postavke v naslednjih razponih: za nekvalificirane in polkvalificirane delavce po 3 din, za kvalificirane od 4 do 6 din, za visokokvalificirane delavce pa 10 dinarjev. Delavcem in uslužbencem, ki prejemajo mesečne plače, se bo izplačeval dodatki v zneskih po 600, 800, 1000 do 1200 in 2000 din. Ti dodatki

se bodo obračunali tudi za pretekla meseca. (V tem letu so tudi na področju zvečanja osebnih dohodkov v zvezi z odlokom Zveznega izvršnega sveta.)

Na pobudo sindikalne orga-

nizacije je delavski svet tudi sklenil, da bo dalo podjetje nekaj denarja za stroške priprave enolončnic, ki jih bodo dajali v polurnem odmoru. Delavski svet bo dala tudi sindikalna podružnica. Enolonč-

nica s kruhom bo stala 30 tin. Za poskušnjo bodo enolončnice delili samo v obratu 1, pozneje pa še v drugih oddelkih. Največje težave so pač v tem, ker ni na razpolago dovolj primernih prostorov.

neka podjetja, kjer se organizacije ne ukvarjajo z gospodarskimi problemi, vprašani družbenega standarda, delovnimi odnosi, marveč rešujejo

Predvsem družbeni standard

V radovljški občini bodo imeli novembra in decembra večino občinskih zborov sindikalnih organizacij, medtem ko bo v prvih dneh januarja prihodnje leto občni zbor Občinskega sindikalnega sveta v Radovljici. Temu

občnemu zboru bo prisostvovalo 90 delegatov iz posameznih sindikalnih organizacij.

Doslej so v večini podružnic že imeli predvolilne sindikalne sestanke. Razpravljali so o skladnih skupne porabe, o skritih rezervah, prelivu delovne sile, tarifni politiki, normah, premijah itd. Na seji občinskega sindikalnega sveta so menili, da ima med večjimi podjetji najbolj delovno sindikalno organizacijo podjetje Veriga. Dogovorili so se tudi, da bo sindikalni svet podružnicam priporočil, naj razpravljajo o družbenem standardu in naj vplivajo na to, da bodo dala podjetja čimveč sredstev v sklad za skupno porabo. Izvršni odbori naj bi na občnih zborih podali izbrana poročila o delu sindikalnih organizacij. Napake pa bi bilo, ko bi tako poročila dajali direktorji podjetij, kakor je bilo to doslej v nekaterih podjetjih.

Sklenili so tudi, da bodo na naslednjo sejo predsedstva sindikalnega sveta povabili predsednika Občinskega ljudskega

odbora Radovljica in ga prosili, naj jim razloži program investicij družbenega standarda.

R. C.

Pravna posvetovalnica v Murski Soboti

V zadnjem času se na občinski sindikalni svet v Murski Soboti obračajo številni delavci, ki želijo odgovorov na sporna vprašanja s področja a-konjskih predpisov. Zavoljo tega bodo meseca decembra odprli pri občinskem sindikalnem svetu pravno posvetovalnico. V njej bodo delali člani Društva pravnikov iz Murske Sobotice. Odprta bo vsak ponedeljek. Delavci bodo lahko pošiljali »ravni poosvetovalnici pismena vprašanja, ob ponedeljkih pa se bodo lahko s pravniki pogovorili o zapletenih vprašanjih. Sodijo, da bodo z ustanovitvijo nove pravne posvetovalnice precej pomagali upravnim organom v občini, gospodarskim organizacijam ter zavodom.

J. D.

ANKETA MED MLADIMI INŽENIRJI IN TEHNIKI

Kaj menijo mladi strokovnjaki o sebi in drugih

Sodelovanje v družbenem življenju je sestavni del proizvodnih nalog — Strokovna vzgoja praktikantov prek šol za obratne inženirje tudi v Sloveniji

Pred nedavnim je bilo skupno posvetovanje Komisije za delavsko mladino pri CK LMS in sekretariata Zveze inženirjev in tehnikov LRS. Razpravljali so o dejavnosti in problemih mladih strokovnjakov v gospodarstvu. Pred tem je bila izvedena med več mladimi inženirji in tehniki tudi posebna anketa, ki je poleg drugega gradiva izredno jasno osvetlila in postavila v ospredje dva najvažnejša problema.

Praktična dejavnost v gospodarskih organizacijah kaže, da doberšen del mladih strokovnjakov ne sodeluje dovolj pri reševanju posvema strokovnih, včasih res le dobrih poznavalcev dostopnih vprašanj, ki pa so neposredno povezane z izboljšanjem organizacije dela in polnim izkoriščanjem notranjih rezerv, skratka, ki vplivajo na večjo produktivnost. Uresničijo in v zdrave ambicije mladih ostanejo največkrat le v njihovem ozkem krogu, kar jih nujno oddalja in ločuje od osnovnih proizvodnih problemov, ki so v središču pozornosti naše družbene ekonomske dejavnosti. Drugi problem, ki je tesno povezan s prvim, pa je v tem, da doberšen del mladih strokovnjakov ne sodeluje v našem javnem in družbenem življenju, da se ne zanima za probleme delavskega samoupravljanja in za ostala dogajanja v našem sistemu.

Iz obeh navedenih vprašanj pa se poraja še vrsta na videz majhnih, sicer pa izredno važnih problemov. Vsem pa botru-

je lom in nalogami v proizvodnji; ničesar mu ne povedo o možnih nadaljnjih napredovanjih, o življenjskih pogojih, o možnostih družbeno-političnega udejstvovanja in slično. Začetek zaposlitve predstavlja za mlade absolvente fakultet in srednjih šol prvi korak njihove življenjske poti, v kateri so v bistvu pozitivnih stremiljenj. Temu sledi takoj praktično delo, kjer kmalu porazbujajo, da bi se morali boriti z zastarelimi mišljenji mojstrov, ki ljubosumnostjo strokovnjakov, ki so sposobni vse njihove misli in predloge zavračati na dokaj premeten način, če ne drugače, celo s prakso o »delovni disciplini«¹.

Med anketiranci je 75% takih, ki jim sedanje delovno mesto ustreza glede na kvalifikacijo, kar 25% pa je takih, ki nimajo svojih kvalifikacij ustrezne zaposlitve. Predloge mladih tehnikov starejši premalo upoštevajo. Večina tehnikov, ki niso zaposleni v industriji svoje strokovne, meni, da dobijo premalo možnosti pri izpolnjevanju proizvodnih nalog in da so prepustni le lastni pobudi. Mnogi trdijo, da zaradi tega tudi strokovno zaostajajo.

Osnovni problem, ki je na čelo sicer urejen, v praksi pa še vedno nerešen, pa je v tem, kako naj bo programsko zasno-

vana pripravniška doba, koliko časa naj traja v posameznih strokah in kdo naj spremlja razvoj pripravnikov med to dobo. Podatki ankete kažejo, da so mnogi prikrašani v nadaljnjem strokovnem in zlasti še v družbenem izpolnjevanju. Dosedanji sistem šolanja je pomanjkljiv zlasti zato, ker študenti često ne posedujejo niti tistih osnovnejših pogojev, ki so naša družbeno stvarnost, ki so osnova za praktično dejavnost v mehanizmu upravljanja. Strokovnjakom — praktikom pa je tudi onemogočeno nadaljnje izpolnjevanje. Tu mislimo na tehnike in tiste nadarjene delavce, ki so dosegli srednjo strokovno izobrazbo in vse bolj čutijo tudi potrebo po specializaciji. Zato je bil eden najpomembnejših sklepov skupnega razgovora, naj bi se ob sodelovanju, zlasti sindikatov, lotili dokončnih predlogov in stališč za ustanovitev šol za obratne inženirje v Sloveniji. To stališče je v skladu z načeli splošnega zakona o šolstvu, nanj pa nas že dalj časa opozarjajo praktične potrebe našega gospodarstva.

V anketi je bilo tudi vprašanje, kaj menijo anketiranci o nagrajevanju, o delu po učinku in o drugih oblikah vzpodbude za delo. Anketiranci menijo, da ima srednji strokovni kader

premajhen razpon v plačah. Ko tehnik že v nekaj letih doseže maksimalno tarifno postavko, nima potem nobene materialne vzpodbude več, ker doseže najvišjo postavko prehito. Vsi mladi strokovnjaki se zavzemajo za nagrajevanje po učinku in menijo, da je ta oblika nagrajevanja najpravičnejša za doseg boljših uspehov in večje prizadetosti proizvajalcev ob vprašanjih, ki presegajo okvir delovnega mesta. Nerazumljivo pa je tudi dejstvo, da 17% anketirancev ne pozna sistema nagrajevanja v podjetju, še več pa je takih, ki ne poznajo osnovnih vprašanj s področja delitve sredstev gospodarskih organizacij. Mnogi namreč dobro poznajo ozka strokovna vprašanja svojega poklica, nimajo pa dovolj jasnih pogledov na širše probleme gospodarstva in proizvodnje, ki često odločno vplivajo na dejavnost slehernega v podjetju.

Na posvetovanju so obravnavali tudi več vprašanj s področja delavskega samoupravljanja in dejavnosti v različnih organizacijah in organih družbenega samoupravljanja, 16% anketirancev odkrito izjavlja, da ne ve ničesar o delu delavskega sveta v podjetju, drugi pa menijo, da kolektiv največkrat ni dovolj seznanjen z delom delavskega sveta in si stvari tolmači po svoje, da ponekod delavski svet in upravni odbori delajo preveč pod vplivom uprave podjetja ali tehničnega vodstva, da delavski svetji premalo obravnavajo življenjske pogoje delavcev in slično. Dalje navajajo, da so se polletni obračuni v nekaterih podjetjih obravnavali vse preveč površno in menijo, da delavski svet čisto zaradi preobsežnih dnevnih redov ne opravi svojega dela od kraja tako, kot bi pričakovali, temveč z drobnimi sklepi omogočajo upravnemu aparatu

spreminjati nejasno postavljene zaključke. Odgovori večine anketiranih kaj jasno potrjujejo, da so zelo površno obveščeni o delu organov samoupravljanja v podjetju in da jih to niti ne zanima preveč, s čimer v nezmajljivi meri prispevajo k politični omtretlosti članov kolektiva.

Precejšnje zanimanje vzbujajo tudi mnenja mladih inženirjev in tehnikov o dejavnosti v strokovnem in tehničnem. Z dosedanjim delom DIT v podjetju je zadovoljnih le 47% anketirancev, vsi ostali pa navajajo popolnoma upravičene razloge kot vzrok nezadovoljstva nad delom društev. Omeniti moramo, da kar 42% anketirancev sploh ni vključenih v DIT. Zlasti zastopani v podcenjevanju so mladi tehniki, DIT premalo skrbi za uveljavljanje mladih članov v podjetju in nima povezave z mladimi tehniki v proizvodnji; zajema dosti preozek krog inženirjev in tehnikov, ki so v glavnem starejši. Dobršen del krivde za tako stanje je predvsem v tem, da je program dela DIT često preozek in da temelji le na težnjah po ozkem združevanju določenih skupin ljudi, ki ne upoštevajo želja in stremiljenj mlajših strokovnjakov.

Društva inženirjev in tehnikov niso sama semj namen, temveč morajo s svojim delom dolašči večjo vlogo v našem gospodarskem in družbenem življenju. V njihovo obravnavo sodijo zlasti problemi s področja organizacije dela, možnosti za povečanje produktivnosti, izdelava različnih analiz, ki bi različne proizvodne probleme osvetlile s širšimi stališči, odpiranje možnosti za strokovno in tudi družbeno izpolnjevanje, razprave, pomoč in praktično sodelovanje v organih upravljanja v podjetju, komuni in slično. Sedanjemu stanju v DIT

botruje predvsem ozkost nekaterih društev od vrha navzdol, zato mladi inženirji in tehniki pozdravljajo pobudo sekretariata Zveze inženirjev in tehnikov LRS, naj se društva ustanavljajo v komuni in to z enotnim programom, ki ne bo predpisanih, temveč bo temeljil na razmerah in problemih komun.

Dosedanje slabosti v DIT so močno vplivale na prizadetost mladih strokovnjakov za različna področja dejavnosti. 20% anketiranih daje prednost strokovnemu udejstvovanju. To niti ni slabo, toda vprašanje je, ali v reševanju strokovnih problemov res zasledujejo položaj v kolektivu in doprinos k večjim proizvodnim uspehom, ali pa gre tu le za osebni materialni napredek.

Kot najbolj pogoste vzroke, da ne sodelujejo aktivno v družbeno-političnem življenju, navajajo anketiranci oddaljenost stanovanja od tovarne, zaposlenost s strokovnim delom v prostem času zaradi izboljšanja gmočnega položaja, strokovno usposabljanje, pomanjkanje časa itd. Tudi v organizacijah LM dela le 40% anketirancev in pravijo, da jih največkrat odbijajo zastarele oblike dela in prav verjetno tudi delovni program, ki v mnogih primerih ne upošteva želja in hotenj mladih in potreb proizvodnje in upravljanja. Na mlade delavce, združene v Ljudski mladini, gledajo mnogi zviška in mislijo, da ne spadajo v njihovo sredino, 57% anketirancev pa pravi, da ocenjuje delo klubov mladih proizvajalcev, ki predstavljajo trenutno najboljše obliko tesnejšega sodelovanja pri reševanju proizvodnih vprašanj, kjer mnenje in odpor starejših ne more predstavljati nobene ovire.

Omenili smo le nekatere ugotovitve obravnavane ankete. Marijan Rožič

Najpogostejše pomanjkljivosti

v osnutkih pravilnikov o delovnih razmerjih

V 345. členu Zakona o delovnih razmerjih je podrobno naštet, kaj mora vsebovati pravilnik o delovnih razmerjih. Poleg tega je v zakonu še kakih trideset členov, v katerih je gospodarskim organizacijam naročeno, kaj naj točneje odredijo v svojih pravilnikih oziroma v pravilih podjetja, če nimajo ločenega pravilnika o delovnih razmerjih. Upoštevati pa je treba še navodila o daljšem plačnem letnem dopustu (Ur. list št. 21-58).

ZAPOSLOVANJE TUDI PROTEKCIJI?

V zakonu je uveljavljeno načelo, da sklepa delovna razmerja delavski svet, kjer ga nimajo, pa ves kolektiv. Delavski svet lahko imenuje posebno komisijo za sklepanje in odpuščanje delovnih razmerij. Sklenitev delovnih razmerij predlaga komisiji direktor. V nekaterih podjetjih pa so to obrnili in napisali, da sklepa delovno razmerje direktor in to po predlogu komisije delavskega sveta. Drugod pa so postopek zaposlovanja sila zapletli, uvajajo »novačenja« »rekrutacijo« »zraven tega pa predvidevajo, da se prošnje za sprejem na delo nabirajo med drugim tudi »po osebnih poznavstvih in zvežah« — torej tudi po protekciji. Nekje so zapisali, da mora sekretar podjetja poiskati telefonske, pisne in osebne informacije o kandidatu pri dosedanjih delodajalcih, pri osebah, ki kandidate dobro poznajo, pri državnih organih ali pri družbenih organizacijah...

Razumemo takšno določilo, kadar gre za vodilne uslužbenke v podjetju, zlasti v finančnih strokih, saj se dostikrat čudimo, kako je mogoče pri nekdo na vodilni položaj v podjetju, ko pa je komaj prišel iz zgora in podobno. Toda pri zaposlovanju delavcev takšna določila ne sodijo v pravilnik. Hkrati pa so marsikje prezrli določilo 142.

Ohrat »Novoteksa« v Metliki

Delovni kolektiv »Novoteksa« je pred velikim praznikom. Tekstila tvornica v Novem mestu, ki je nastala iz dveh manjših zasebnih podjetij, se je po osvoboditvi zelo razvila in je danes že najmočnejše podjetje na Dolenjskem. Ob običnem prazniku v Metliki (ki bo 26. novembra) bodo na novo odprli obrat »Novoteksa« — predilnico za kamgarn. Njena letna zmogljivost bo okoli 400 ton česane preje za tkanje in pletenje. Četrtno proizvodnjo bodo porabili za lastne potrebe, zalagali pa bodo tudi druge predilnice in tekstilne tovarne. Tako bo »Novoteksa« s predelavo domače preje znatno pocenil proizvodnjo, hkrati pa tudi razširil asortiman izdelkov.

Doslej so v »Novoteksu« izdelali na leto za približno eno milijardo dinarjev blaga, v prihodnje pa ga bodo naredili za 2,5 milijarde dinarjev.

Doslej so v »Novoteksu« izdelovali blago večidel iz uvožene preje, prvi poskusi z domačo prejo, pa so pokazali, da je povsem enakovredna uvoženi. Pomembnejše je, da bo domače preje dovoli.

Tako letos delovni kolektiv »Novoteksa« ob osmi obletnici gospodarjenja v podjetju slavi pomembno delovno zmago. Z novim obratom se bo povečala proizvodnja in v prihodnje bodo uvažali le surovine, vse drugo pa bodo izdelovali sami.

S. D.

Nova žaga v Slovenskih Konjicah

Leto 1958, bo ostalo dobro v spominu vsem delavcem lesnega obrata »LIP« v Slovenskih Konjicah. Meseca januarja je namreč nastal požar zaradi iskre iz električnega motorja, ki je upepelil strop leseno žago. Dobrih devet mesecev pozneje je delovni kolektiv tega obrata s pravilno varnostno oprejo in s pomočjo vseh delavcev uspešno obnovil žago, saj je začela obratovati nova žaga.

Ko so dokončno sklenili, da bodo žago na novo zgradili, se je delovni kolektiv odločil, da bo s prostovoljnimi delom pomagali, da jo čimprej spravijo pod streho. Prvotno so sklenili, naj bi vsak delavec opravil 20 prostovoljnih ur. Toda med gradnjo je marsikateri član delovnega kolektiva napravil veliko več. Pri izkopu temeljev in običnih jarkov, pri zidanju in montažnih delih, pri popravilu polnojarnika so delavci opravili preko 5000 prostovoljnih ur. Ko so konec minulega tedna odprli novo žago, ki je med najboljšimi v Sloveniji, čeravno bodo v njej obratovali stari popravilni stroji, so tiste delavce, ki so pri gradnji žage največ pomagali, nagradili. Nova žaga je zgrajena iz materiala, ki ne gori. Zraven nje so prizidali, v katerih bodo pomožne delavnice, ki jih bodo dokončno uredili šele v prihodnjem letu. Predvideno je tudi, naj bi v bližnjih letih uredili še nekatere druge obrate in razširili skladišča.

L. V.

člena, po katerem morajo v pravilniku določiti, katera vodilna mesta v podjetju morajo biti razpisana.

V pravilniku je dokaj medla vloga posredovalnic za delo. Marsikje so sploh pozabili, da je treba prosta delovna mesta prijaviti posredovalnici in se najprej pogovoriti z ljudmi, ki jih pošlje posredovalnica, ter da lahko iščejo kandidate z oglasi ali drugače šele takrat, ko v posredovalnici ni prijavi nihče, ki bi po strokovni usposobljenosti ustrežal praznemu mestu.

Zelo priporočljivo je dalje, da odrede v pravilnikih tista delovna mesta, za katera je določena poskusna doba, in določijo, koliko sme največ trajati. Prav tako marsikje niso določili, za katera delovna mesta se lahko sklene začasno delovno razmerje, za katero mora biti pismena pogodba itd.

Večina podjetij je glede razporeditve delavcev na delovna mesta predpisala besedilo zakona. Bolj pa so razčlenili premeštitve. Prav gotovo ni pametno zavzemati se za to, da je treba vsako premešnitev odrediti pismeno, saj bi to ustvarilo pravo »papirnato vojsko« v podjetju. Z zakonom je namreč zagotovljena pravica do iste tarifne postavke, če nekoga začasno premešta na delo, za katero se zahteva nižja strokovna izobrazba od njegove. Povsem druga pa je stvar, kadar nekoga za stalno premešta na tako delo. Vsaka taka premešnitev pa bi morala biti pismena in obrazložena, da lahko delavec ubere redno pritožbeno pot.

V nekem trgovskem podjetju so zapisali v pravilnik tole: »Delavec mora priti na delo umit, obrat in dostojno oblečen. To je samo po sebi razumljivo in smo menda že dosegli tolikšno stopnjo civilizacije, da nam tega res ne kaže še posebej naglašati!«

Glede delovnega časa v glavnem ni pripomb, razen kar smo že zadnjič zapisali, da v nekaterih podjetjih še vedno razlikujejo med delavci in uslužbenci ter odredijo za delavce osemurni, za upravo pa sedemurni delavnik.

V gospodarskih organizacijah z neprekinjenim rednim delovnim časom imajo delavci pravil-

co med delom do odmora, ki traja 30 minut, piše v zakonu. Marsikatera podjetja pa odreja-jo odmor na konec delovnega časa, ali ga sploh nimajo in delajo zato v soboto tri ure manj itd. Vsa taka določila v pravilnikih so seveda protizakonita.

Ponekod pa so sploh pozabili določiti začetak in konec delovnega časa, ampak so samo zapisali, da traja redni delovni čas osem ur.

Glede dolžine dodatnega dopusta so imeli zlasti dosti pripomb sindikalni sveti. Pogosti so primeri, da načeloma odreja-jo uslužbenecem več dopusta kot delavcem. Redkejša so podjetja, kjer so se držali v navodilu o daljšem plačnem dopustu naštetega vrstnega reda delovnih mest s težavnejšimi pogoji (dela, za katera je odobren »beneficirani« delovni staž; delovna mesta, kjer je prepovedano delati ženam in mladini; delovna mesta s skrajšanim rednim delovnim časom; delovna mesta, na katerih prihaja do poklicnih bolezni in je delo sploh nevarno itd.). Navodilo posebej pravi, da je treba pri določanju o daljšem dopustu upoštevati intenzivnost posebnih delovnih razmer, koliko časa je delavec delal v takih razmerah, koliko truda je vložil, kakšne uspehe je dosegel itd. Nikjer pa navodilo posebej ne omenja vodilnih uslužbenecov podjetja, kar pa seveda ne pomeni, da bi nikakor ne mogli dobiti daljšega dopusta, kot pa jim pripada po delovni dobi.

Odločanje o plačanih in neplačanih izrednih dopustih so največkrat prepustili direktorju, kar samo po sebi sicer ni napak, ko bi obenem določili, v kakšnih primerih se lahko odobri tak dopust. Vendar menimo, da bi moral o plačanih dopustih sklepati upravni odbor podjetja.

Nasploh lahko trdimo, da so določila o materialni in disciplinski odgovornosti v glavnem prepisali iz zakona, dokaj pogosto pa so pozabili določiti, v kakšne namene se uporabljajo denar iz denarnih kazni.

Pri naštevanju hujših prekrškov delovne discipline so v nekem podjetju izpustili tisti točki zakona, ki govorita o zamerjanju varnosti pri delu,

kar z dokaj nenavadne plati osvetljuje, kakšni odnosi vladajo v tem podjetju do higiensko-tehnične zaščite in do delovne varnosti sploh. V poglavju o HTZ so samo prepisali uvodna določila zakona. Sicer pa glede tega niso osamljeni. Dokaj podobno je tudi s posebno zaščito žena, mladine in invalidov in so določila o tem v pravilnikih precej splošna.

Pri določilih o odpovedi delovnega razmerja ni zaslediti kakšnih večjih pomanjkljivosti. Največkrat pozabijo s pravilnikom odrediti, kaj je »večje šte-tilo delavcev«. O takih od-povedih mora namreč sklepati delavski svet.

To so najpogostejše pomanjkljivosti v pravilnikih o delovnih razmerjih v mnogih podjetjih. Tokrat pa seveda nismo omenili tistih, o katerih smo pisali že v naši zadnji številki.

V. J.

Razširitev tovarne ali gradnja stanovanj?

Kolektiv tovarne umetnih brusov je odločal

s tem odrekli za dve ali tri leta graditvi stanovanj. Za nas je važnejša tovarna kot pa stanovanja!

Zvenelo je kot ultimatum. V dvorani je zavladala moreča tišina.

Predsedujoči je podrezal člane kolektiva ki so molčali: »Odlučite se!« Odgovor je bil — še vedno molk. Na obrazih vseh je bilo čutili napetost. V njih se je nekaj lomilo: odločbe se stanovanjem — to je huda žrtev! Marsikdo bi si želel splesti toplo družinsko gnezdo, ki ga še nima. Mlada žena s skoraj se dekliškim obrazom je šepnila sosedu: »Če bom glasovala za stanovanja, bodo tako in tako spet naredili po svoje.« Druga pa je globoko vzdihnila: »Saj vem, da je oboje še kako potrebno!«

Odločilna beseda ni in ni hotela na dan. Predsedujoči je ponovno terjal, naj se ljudje

odločijo. Tedaj pa so se dvignili štirje delavci in dejali, da so za — rekonstrukcijo. Nekdo je predlagal, naj bi glasovali. Napetost je popustila, ko je bila na vrhuncu, kot da bi se utrgal oblak. Na vprašanje, kdo je za rekonstrukcijo, je bilo slišati s sredine dvorane pritrdilne odgovore: »Da!« — In sklep je bil takoj sprejet!

Opazovalec bi se vprašal, ali je na tak način izvoljena odločitev pravilna. Ali so dobro razmislili? Mar se ne bodo kesali že jutri? Mar ni to vprašanje stvar tehtnejšega preudarka, referenduma? Vodstvo tovarne doslej še ni preskrbelo delavcem niti malice niti kosila; to od njih že tri leta zahtevajo z republiškega odbora sindikatov. Naloga, da bi organizirali kuhinjo in pralnice, so si zastavili šele za prihodnje leto. Tudi stanovanj še nimajo; doslej so jih zgradili komaj dvanajst. Resda so si uredili počitniški dom v Rovinju, toda mar naj ostanejo kar tri leta brez stanovanj? Sta mar vodstvo sindikata in tovarne pozabila, da je skrb za človeka prva skrb? Saj bi bilo moč postopoma razširjevati tovarno, vzporedno s tem pa tudi graditi stanovanja, kar bi na eni strani rešilo s posojilom delavcev pa bi vzeli iz lastnih skladov. Čemu torej zanemarjati osnovne potrebe delovnega človeka?

Kaj narekuje rekonstrukcijo tovarne? Pečji za keramično vez so res že pri kraju svoje življenjske dobe; zaradi popravila ene same so izgubili 20 milijonov dinarjev dohodka. Pečji so ozko grlo tovarne, pa tudi s surovinami so imeli mnogo težav; dobili so jih le za kompenzacijo. V začetku leta niso imeli niti enega deviznega dinarja. Kako težko je bilo takrat ljudem, ko nekaj časa niso imeli dela!

Za rekonstrukcijo tovarne bi potrebovali 70 milijonov dinarjev. Banka zahteva, naj vložijo podjetje ta denar iz lastnih skladov. Omenjena vsota bi zadostovala za obnovo pečji, obratni kredit pa bi dala banka. Sedaj imajo že 59 milijonov lastnih sredstev, pa tudi priložnost za najetje investicijskega posojila je menda prav sedaj izredna. Njihovo prošnjo že rešujejo. Prosilcev za kredite pa je — več kot petnajst tisoč! Posojilo bo dobili tisti, ki bo dal več sredstev iz lastnih skladov. Zavoljo tega je mrzličnost vodstva tovarne pri urejanju tega vprašanja nekoliko razumljiva.

Z novimi pečmi bi po izračunih že v prvi fazi rekonstrukcije izdelali 240 tisoč kilogramov brusov, kar bi predstavljalo 240 milijonov dinarjev vrednosti. V drugi fazi rekonstrukcije pa bi proizvodnja tovarne tako porasla, da bi zadostili vsem potrebam v državi (sedaj krijejo samo 60 odstotkov potreb, drugo morajo potrošniki uvažati). Jasno je torej, da je rekonstrukcija ekonomsko povsem upravičena. V tovarni bi se zboljšali tudi delovni pogoji.

Zavoljo vsega tega se je kolektiv odločil za rekonstrukcijo, dasiravno s težkim srcem. Morda pa bodo vendarle še enkrat razmislili in obnovo preložili na daljši rok? Direktor tovarne sicer zatrjuje, da bo ob rekonstrukciji ostalo nekaj denarja tudi za stanovanja. Kaj bo na vse to rekel zbor proizvajalcev?

Poudariti je treba, da je kolektiv tovarne pridno delal, saj so plan proizvodnje dosegli in presegli: izpolnili so ga s 103 odstotki. Mimo »Vigonek« je tudi Tovarna umetnih brusov v Mariboru dosegla polletni in tričetrtletni plan dohodkov. V razpravi in pozneje je bilo slišati kritiko sedanjega premišljenega pravil-

nika, ki zajema zelo ozek krog proizvajalcev in sicer samo tiste, ki je pri njih učinek dela mogoče meriti povsem natančno. Popolnoma pa je iz premiranja izpadel srednji tehnični kader, kljub temu, da neposredno prispeva k zboljšanju in povečanju proizvodnje. Negativne posledice takšnega premiranja so v tovarni že občutili. Zato bodo morali to pomanjkljivost čimprej popraviti.

K. A.

Nesreča - prekrut učitelj

»Starejši delavci, ah poučujete mlajše o pravilnem uporabljanju zaščitnih sredstev pri delu, ali jih poučujete o tem šele nesreče?« so zapisali na enega izmed lepakov, ki so jih obilo izdali za »Teden varnosti« v celjskem okraju. Sprememo to opozorilo in se vprašamo: Kaj je bolje, da se sami poučimo, ali nas mora šele nezgoda izmordati? To pa je pravzaprav osrednje geslo prirediteljev celjskega »Teda varnosti«.

Prireditve je zelo široko zasnovana. Ta teden bodo prirejali v vseh občinah posebna posvetovanja o higiensko-tehnični zaščiti, delovni varnosti in varnosti prometa. Zlasti se namenjajo potrditvi, da bi se teh posvetovanj udeležili odgovorni voditelji proizvodnje, predstavniki delavskih organov upravljanja, prav tako pa tudi predstavniki političnih organizacij in oblasti v občini. Ob tej priložnosti naj bi naglasili, da te stvari niso zgolj neka socialna zadeva, ki se tiče organov socialnega zavarovanja in morda še sindikatov, ampak da sta zlasti varnost pri delu in varnost prometa stvar vseh gospodarskih in družbenih čimteljev. Voditeljem proizvodnje in delavskim svetom pa naj bi posebej položili na srce skrb za novo zaposlene delavce in delavke, saj je med njimi še vedno največ nezgod in nesreč.

V zadnjem času so prireditelje o higiensko-tehnični zaščiti in delovni varnosti za vsa celjska podjetja, kjer je več kot 10 zaposlenih. Potemtakem, so akcije v tem tednu samo nadaljevanje že začete široko zasnovanega dela. V podjetjih bodo priredili vrsto predavanj, ki- no predstav o HTZ, posebej Lo-dar pregledovali delovna mesta ter zbirali gradivo, da bodo lahko sestavili dolgoročnejši program varnostnih in zaščitnih ukrepov. Med drugim bodo marsikje uredili tudi razstave o varnosti pri delu, kot na primer v Celju, Zalcu, Šoštanju, Slovenskih Konjicah in v Laškem. To pa so tudi kraji, kjer so se občinski sindikalni sveti močno zavzeli, da bi teden varnosti uspel in zaslužilo za to vse priznanje. Vodstva podjetij pa so obljubila, da bodo ta teden podrobneje seznanjala mlade delavce in tiste, ki so prišli pred nedavnim v podjetje, z varnostjo pri delu. To priložnost pa bodo izkoristili seveda tudi za seznanjanje z delom in problemi delavskih organov upravljanja.

Kajpak je to le kos velikega dela, ki si ga v celjskem okraju naložijo za »Teden varnosti«, saj sodojo sem poleg zaščite strojev in naprav še prizadevanja za boljši prevoz na delo in z dela, za rednejše in boljše prehrano delavcev, zlasti s toplimi malicami, in obsežna propaganda higiensko-tehnične zaščite.

R. P.

V »Teden varnosti« so priredili v celjskem okraju vrsto razstav o higiensko-tehnični zaščiti in varnosti pri delu, s katerimi seznanjajo člane kolektivov z varnostnimi ukrepi in uporabo zaščitnih sredstev. Bolje je, da se vsak prej pouči, kot da ga pouči šele nezgoda, to je temeljno geslo prireditve v tem tednu varnosti v celjskem okraju.

Podjetje likvidirano, odgovornost pa ...

Zadnja beseda je padla prejšnji tork. Občinski ljudski odbor v Medvodah je sklenil, da se podjetje »Graditelj« prisilno likvidira in da se dolg enakomerno razdeli na vse upnike, tako da ne bi dobil nekdo povrne-nega vsega dolga, drugi pa nič.

Prvi »zapik« je izrekel občinski ljudski odbor že 24. decembra lani, ko je ugotovilo, da ima podjetje tri in pol milijone dinarjev dolga. Oblo je takrat odredil prisilno upravo.

Drugi »zapik« so izrekli 20. julija, ker je kazalo, da stvari ni moč več rešiti in so zato sklenili podjetje likvidirati. No, zdaj pa ga bodo prisilno likvidirali.

Prisilna uprava se je namreč lotila zadeve precej na laho. Z občine so jih nič kolikokrat pozivali, naj povedo, kako jim gre. Toda odgovora ni bilo. Ta čas pa je

izguba narasla še za dobre tri in pol milijone. Nekaj zavoljo tega, ker so šele kasneje ugotovili, da je več računov že plačanih, v podjetju pa so imeli zapisano, da so se odprli. Izguba pa je rasla najbrž tudi zato, ker je prisilni upravitelj dobival po trideset tisoč na mesec poleg prav tolikšne redne plače v elektrarni. Razrešenemu direktorju niso odpovedali in je tudi on ves čas dobival plačo. Kolikšno izgubo so napravili julija in avgusta, še niso izračunali in je vprašanje, če bodo lahko sploh kdaj. Režija je bila velika, storilnost pa slaba...

Likvidacijski komisiji ni uspelo sestaviti likvidacijske bilance, ker knjigovodja ni knjižil prav ničesar in so se potemtakem lahko naslonili le na podatke iz prvega polletja, kolikor so jih mogli ugotoviti. No, kolektiv je je avgusta razšel na vse štiri

vetrove, dolgovi pa je ostalo za okoli 16 milijonov. Potem ko bodo vse prodali in vse izterjali, bodo spravili skupaj le dobrih devet ali deset milijonov dinarjev...

Kolektiv se je razšel, enako tudi prisilna uprava.

In kaj sedaj? Kdo je za vse to odgovoren?

Kdor bi hotel to ugotoviti, bi mel prekleceno nevaležno nalogo. Seveda je prvi, ki je odgovoren za vse to, bivši direktor. Ugotavljajo, da je prodajal material za sebnikom, ne da bi delavski svet za to vedel, in da je zagrešil še druge nezakonitosti. O nečem pa kaže vendarle še razmišljati. Delavski svet je tudi odgovoren za gospodarjenje. Težko je tudi reči, da nihče izmed njegovih članov ni vedel, kako gre material iz podjetja in kam ga vozijo. Malce težko se je izgovarjati tudi na to,

da so sicer vedeli, pa se direktorju niso upali oporekati. Če nič drugega, so moralno soodgovorni, da je zašlo podjetje v slepo ulico, in so ga morali končno prisilno likvidirati.

In drugič je v Medvodah zbor proizvajalcev, ki tudi ne bi smel mirno gledati, kako gospodarijo pri »Graditelju«. Če že takrat niso ukrepali, bi mogli to storiti vsaj za časa prisilne uprave, ko se je dalo morda še kaj popraviti. Po navadi pa je že tako, da grede razne govorice o gospodarjenju v nekem podjetju od ust do ust, poslušajo jih tudi odbor-niki zbora proizvajalcev, pa se sam ne čuti prizadetega, niti poklicanega, da bi zahteval, naj stvari razčistijo, dokler je še čas. Del krivde je treba poiskati tudi na občin.

O vsem tem laže razmišljati in se ne zadovoljiti z ugotovitvijo, češ, podjetje je likvidirano, škoda bodo trpela podjetja, ki ne bodo dobila plačanih računov, nas pa ne bo več bolela glava zavoljo »Graditelja«.

Vlado Jarc

Sodelovanje med podjetjem in občino

Pretekli teden so imeli tudi v Tovarni celuloze v Goricanah redni letni občni zbor. Udeležba članov kolektiva je bila zelo lepa in sproščeno dobro pripravljanih poročil je vse občni zbor dobro potekal.

Po poročilih, ki so osvetlila lepe proizvodne rezultate tovarne, so člani kolektiva začeli tudi izčrpano razpravljati o problemih komunalne dejavnosti. Predvsem so kritično razpravljali o vlogi njihovih podjetja v občini. Poudarili so, da so premalo seznanjeni s tem, kaj se v občini dela in kakšni so načrti za izboljšanje življenjske ravni zaposlenih ljudi. Slišati je bilo pripombe o napol pečenem kruhu, ki ga prodajajo pekarni, pa o slabih zdravstvenih službi in o tem, da člani zbora proizvajalcev ne obveščajo delovnega kolektiva o lastni dejavnosti.

Slednje pripombe so povzročile, da so člani zbora proizvajalcev, ki so hkrati tudi člani delovnega kolektiva tovarne celuloze, začeli na občnem zboru pojasnjevati, o čem je zbor proizvajalcev razpravljal, kate- re sklepe je sprejel in kaj meni v bodoče narediti. Pokazalo se je, da so o vsem tem sicer ne- kaj vedeli člani delavskega sveta tovarne, ves kolektiv pa z

dejavnostjo bora proizvajalcev dotle sploh ni bil seznanjen. Člani zbora proizvajalcev so predvsem povedali, kaj vse je bilo narejeno, da bi preprečili neupravičeno večanje cen. Pojasnjevali pa so tudi nekatere probleme s področja zdravstva, šolstva, stanovanjske politike itd. Predlagali so tudi, naj bi podjetja iz lastnih skladov prispevala sredstva, ki bi pomagala urediti nekaj nujnih komunalnih problemov. Povedali so, da so nekatera podjetja v občini že sprejela takšne obveznosti, kot n. pr. tovarna barv in lakov »Color«, ki bo iz lastnih sredstev zgradila novo pekarno, tovarna celuloze pa naj bi z lastnimi sredstvi podprla obnovo mostu pri Goricanah, ki čez-zenj hodijo njeni delavci. Temu predlogu so pritrdili vsi člani kolektiva.

V nadaljnji razpravi so člani kolektiva menili, da bi bilo nujno urediti zdravstveno službo, saj morajo sedaj hoditi po zdravila celo v Ljubljano. Sklenili so tudi, da bodo začeli graditi novo stanovanjski blok, saj bo imelo podjetje letos ob zaključnem računu okoli 70 milijonov dinarjev, ki jih bodo lahko za to porabili. Kolektiv bo prispeval tudi sredstva za potrebe raznih komunalnih uslug,

vedar res le za tiste, ki naj izboljšujejo življenjsko raven zaposlenih.

Na občnem zboru so razpravljali tudi o rekonstrukciji tovarne ter o pogojih dela in o razvoju samega podjetja. Prejšnji člani izvršnega odbora pa so tudi kritizirali nekatere člane

vetre, dolgovi pa je ostalo za okoli 16 milijonov. Potem ko bodo vse prodali in vse izterjali, bodo spravili skupaj le dobrih devet ali deset milijonov dinarjev...

Kolektiv se je razšel, enako tudi prisilna uprava. In kaj sedaj? Kdo je za vse to odgovoren? Kdor bi hotel to ugotoviti, bi mel prekleceno nevaležno nalogo. Seveda je prvi, ki je odgovoren za vse to, bivši direktor. Ugotavljajo, da je prodajal material za sebnikom, ne da bi delavski svet za to vedel, in da je zagrešil še druge nezakonitosti. O nečem pa kaže vendarle še razmišljati. Delavski svet je tudi odgovoren za gospodarjenje. Težko je tudi reči, da nihče izmed njegovih članov ni vedel, kako gre material iz podjetja in kam ga vozijo. Malce težko se je izgovarjati tudi na to,

da so sicer vedeli, pa se direktorju niso upali oporekati. Če nič drugega, so moralno soodgovorni, da je zašlo podjetje v slepo ulico, in so ga morali končno prisilno likvidirati.

In drugič je v Medvodah zbor proizvajalcev, ki tudi ne bi smel mirno gledati, kako gospodarijo pri »Graditelju«. Če že takrat niso ukrepali, bi mogli to storiti vsaj za časa prisilne uprave, ko se je dalo morda še kaj popraviti. Po navadi pa je že tako, da grede razne govorice o gospodarjenju v nekem podjetju od ust do ust, poslušajo jih tudi odbor-niki zbora proizvajalcev, pa se sam ne čuti prizadetega, niti poklicanega, da bi zahteval, naj stvari razčistijo, dokler je še čas. Del krivde je treba poiskati tudi na občin.

O vsem tem laže razmišljati in se ne zadovoljiti z ugotovitvijo, češ, podjetje je likvidirano, škoda bodo trpela podjetja, ki ne bodo dobila plačanih računov, nas pa ne bo več bolela glava zavoljo »Graditelja«.

Vlado Jarc

Zveze komunistov, češ da kolektiv ne pomagajo dovolj pri izpolnjevanju raznih nalog. Sindikalna podružnica pričakuje od osnovne organizacije Zveze komunistov v bodoče več pomoči pri vsestranskem delu.

France Plazar

SERVISNA POSTAJA V NOVEM MESTU

Pred vojno je bila v Novem mestu le tekstilna in keramična industrija. Po osvoboditvi pa se Novo mesto razvija v industrijsko središče. Zdaj je v dolenjski metropoli že precej podjetij, med njimi Novoteksa, Novolek, splošno gradbeno podjetje »Pionir«, industrija perila itd. Ob občinskem prazniku, ki so ga Novomeščani slavili 29. oktobra, so v tem mestu odprli moderno servisno postajo »Petrol«. Postaja, ki je lepe zunanosti in je precejšen okrasek malemu mestu, je »radilo gradbeno podjetje »Pionir«. Ker je v Novem mestu kar razvit promet motornih vozil, dela ne bo primajovalo. Majhna oddaljenost avto ceste bo Novemu mestu (kjer je precej turističnih in drugih zanimivosti) le v prid. V poletnih mesecih bo vedno dovolj turi-

stov in tedaj bodo imeli na čr-palki, ki ima na zalogi goriva in maziva, kar precej opravka. Hkrati z avto cesto pa bodo tudi v Otočcu pri Novem mestu odprli novo moderno servisno postajo, in sicer na obeh straneh ceste. (Za voznike, ki potujejo proti Ljubljani in proti Zagrebu).

Živahna dejavnost AM v Velenju

Na nedavnem občnem zboru avto-moto krožka v Velenju so se dogovorili, da bodo začeli tečajem, na katerem naj bi se mladi ljudje spoznavali s prometnimi predpisi in ustrojem vozil za mlade motoriste pa bodo nabavili moped. Rudnik in šotanjarska občina ka-žeta za ta krožek precejšnje zanimanje.

vzgojo prosvetnih kadrov

Doslej je priredila seminar s 17 dirigenti godb na pihala, seminar za zborovodje z 23 udeleženci in režiserski tečaj — Decembra pa bodo in trije seminarji s predsedniki in tajniki občinskih svetov Svobod

na pihala, seminar za zborovodje z 23 udeleženci in režiserski tečaj — Decembra pa bodo in trije seminarji s predsedniki in tajniki občinskih svetov Svobod

Ena izmed pomembnih ovir pri nadaljnjem razvoju slovenskega amaterizma je v pomanjkljivi strokovni usposobljenosti večine strokovnih vodij, ki sicer z veliko ljubeznijo, a premajhnim znanjem vodijo prizadevne skupine. Prav zato se je Zveza Svobod Slovenije odločila, da bo v letošnji sezoni priredila vrsto seminarjev in tečajev, ki naj bi pomagali strokovnim vodjem kakor tudi organizatorjem spoznati njihove hibe in jim odpirati možnosti za poglobljeno in sistematičnejše delo. Ob tem si seveda Zveza ne dela nobenih iluzij, da bodo z organiziranjem teh tečajev glavne hibe odpadle, ampak hoče s temi tečaji pomagati predvsem tistim prosvetnim delavcem, ki kažejo največje volje in sposobnosti za delo v društvih in bodo s svojim zgledom in izkušnjami lahko vplivali tudi na ostale prosvetne delavce. Če bomo s temi tečaji in seminarji sistematično nadaljevali, če bomo iz njih povzeli dobre in slabe izkušnje, bomo v naslednjih letih zanesljivo ugotovili napredek v našem delu.

Prvi tak poizkus je bil seminar 17 dirigentov godb na pihala, ki je trajal teden dni in na katerem so tečajniki v skupnih obrisih spoznali teoretične in

praktične osnove dirigiranja. Tečaj je bil namreč organiziran tako, da so tečajniki dopoldne preizkušali svoje znanje pri godbi Ljudske milice, kjer sta jih dirigirala Starič in Brun sproti opozarjala na napake, ki so v njihovem delu pogoste in značilne. V popoldanskem urah in večerih pa so predelali osnove glasbene teorije in instrumentacije, kar jim bo nedvomno v korist pri njihovem praktičnem delu.

Sledil jim je tečaj za zborovodje, ki ga je obiskalo 28 dirigentov iz naše republike in dva iz zamejstva. Na višjem zborovodskem tečaju so tečajniki poslušali predavanja iz zborovodstva, seznanili so se z pomembno zborovsko literaturo, glaslovljem in pravorečjem, praktičnim dirigiranjem, tehničnimi in ritmičnimi vajami kakor tudi s petjem v zboru, ki so ga sestavljali tečajniki sami. Program je bil zelo obsežen, saj je obsegal 24 ur. Na njem so predavali tovaršiji Gobec, Simoniti, Mihelič, Strukelj, Lipar in Skoberne.

Izkušnje obeh tečajev so pokazale, da je bil program, kjer se prepleta praksa z nujno teorijo, dobro sestavljen, žal pa prekratke. Tečajniki so ob zaključku izrazili željo, da bi s podobnimi, obširnejšimi tečaji nadaljevali tudi naslednje leto. Če bodo na razpolago sredstva, bomo skušali dirigentom v njihovi želji ustreči.

Velika težava pri tečajih pa je bila v tem, da imajo dirigenti zelo različno predznanje in da so predavatelji v neprestanih skrbih, kako podajati snov, da bodo predavanja vsi razumeli in da se bolj razgledani tečajniki ne bodo dolgočasili. Možni sta za v bodoče dve rešitvi: Skrbno odbiranje tečajnikov, ali pa daljši seminarji, ki bodo manj razgledanim in izkušnim posredovali osnovno znanje. Na kasnejših seminarjih pa bi zahtevnost in nivo tečajev porasla. To slabost bo delno mogoče odpraviti s prizadevnostjo samih tečajnikov, če bodo skrbno študirali priročnike in gradivo, ki jim je bilo na tečaju svetovano.

Izkušnje dosedanjih igralskih tečajev so pokazale, da na njih prevladuje teorija, da pa je praktičnemu delu bilo posvečeno premalo časa. Zato smo se za letošnji režiserski tečaj odločili, da spremenimo dosedanje prakso. Režiser začetnik naj ne bo zmeden od gledališke teorije, marveč mora na tečaju dobiti toliko praktičnih in teoretičnih napotil, da bo sposoben zrežirati amatersko predstavo. Če bo na tečaju te izkušnje pridobil, potem ga ne bo strah zrežirati predstav. Ker mora biti amaterski režiser običajno tudi dober igralec, smo za osnovo tečaja vzeli študij dramske predstave — Kaiserjevega »Vojaka Tanaka«, ki predstavlja trd oreh tudi za poklicna gledališča. Ob študiju predstave, kjer so tečaj-

niki opravljali vsa dela, potrebna za realizacijo predstave, pa so poslušali tudi predavanja o dramski igri, stilnih obdobjih gledališča, režiji, maskiranju, odskri, besedi, inscenaciji in organiziranju predstave. Predavali so France Jamnik, Branko Gombač, ki je delo tudi uspešno zrežiral, Maks Furijan, Mirko Zupančič, ing. arch. Njko Matul in Marjan Belina. Tečaj, ki je bil tokrat morda še malo preveč osredotočen v samo predstavo, je uspel in mladi tečajniki so na njem pridobili obilo izkušenj, ki jih bodo lahko s pridom uporabljali pri svojem nadaljnjem amaterskem udejstvovanju.

Za mesec decembra pa so predvideni štiri seminarji. Eden je namenjen vodjem ljudskih univerz, ki bodo na seminarju seznanjeni z osnovnimi principi pedagogike odraslih, z uporabo ponazoril in z nekaterimi novimi oblikami izobraževalne dejavnosti. Na tem seminarju bomo poizkušali praktično vrednost nekaterih sugestij, ki so bile podane na zadnji seji Sveta Svobod in prosvetnih društev. Če bodo ti poizkusi nale-

teli na ugoden sprejem, jih bomo posredovali tudi prosvetnim društvom. Tudi ta seminar bo sponel na praktičnem delu, na sodelovanju poslušalcev pri obdelavi in posredovanju gradiva.

Ostali trije seminarji pa so namenjeni predsednikom in tajnikom občinskih svetov Svobod in prosvetnih društev. Na njih bomo obširneje predelali sklepe mariborskega kongresa, kakor tudi pobude predsedstva Svobod za realizacijo teh sklepov. Velik del seminarja bo posvečen razpravam, preizkušanju novih oblik, razgovorom, ki bodo pomagali tečajnikom pri njihovem nadaljnjem delu. Ti trije seminarji se nam zde v tej sezoni najvažnejši, kajti najpogosteje ne krenemo iz dosedanjih oblik dejavnosti v sodobnejše prav zaradi premajhne razgledanosti in naklonjenosti prosvetnih aktivistov novim prijemom.

Letošnja jesen bo torej bogata tečaji, ki bodo, tako vsaj upamo, pomagali nadaljnjemu razvoju amaterske prosvetne dejavnosti.

VINKO TRINKAUS

JEŽEK -- četrt stoletja

Igralec v gledališču, filmu in radiu, pisec humoresk, skečev, scenarijev, radijskih in lutkovnih iger, kupletist, pevec, glasbenik, predvsem pa humorist, ki praznuje 25-letnico svojega dela — vse to je Frane Milčinski — Ježek.

»V življenju je veselo in žalostno,« mi je rekel, »zato si ljudem najbližji takrat, kadar si uglašen z njimi. To pa je klovna. Zato grem tako rad v cirkus. Cirkus je odmevnica ljudi.

Nastanek humorja pri sebi pripisujem slučaju. Na talent damo zelo malo, humor je zame precej trdo delo.

Nespametno je govoriti o »kulturni zabavi«. To sta dve različni stvari. Humor ni nikaka nižja oblika kulture, ampak drugačna oblika.

Humor potrebuje kontakt s poslušalci, brez tega ne more živeti. Napor, ki se poplavlja, ko človek občuti, da so se ljudje v smehu sprostiti in da bodo nekoliko lažje predihali razne težave. Humor je, žal, pri nas pastorek in ga je zato treba v neki meri (če naj uporabim sodoben izraz) rehabilitirati.

Kar zadeva politične šale, poznam dve vrsti ljudi, ki jih slabo razumejo: tiste, ki pišejo. In tiste, ki jih ocenjujejo. Nam, ki pišemo politične šale, se pogosto zgodi, da jih napačno usmerimo. Tisti, ki jih ocenjujejo, često ne vedo, kaj moremo in česa ne moremo doseči s šalo.

Od nas pričakujejo, da bomo s šalo izzvali pri ljudeh navdušenje, ki naj bi bilo osnova, motor za akcije (aktivistični vici). Toda s šalo se ne da vzbuditi navdušenje, z njo lahko rušimo negativna družbena razpoloženja (jeza, sovraštvo, strah itd.), ki bi mogla postati osnova za protiakcije. Take šale nam koristijo. Laže je s človekom, ki se smeje, kot s tistim, ki kolne. V tem smislu je treba pri nas poenostaviti politično satiro. Kajti smeh pravzaprav izpodbija oboje: nezadovoljstvo in navdušenje. Gre le za to, kaj spodbujamo. Formalna meja je dana z zakonom o tisku, vsebinska pa z učinkom. Ljudje, ki o tem odločajo, bi se morali zavedati, da imamo iste cilje. Pri tem pa je treba upoštevati, da mora humor preživeti. To je njegov bistvo.

Ježek to lahko zahteva, saj se tega tudi drži!

F. S.

Film o delavskih univerzah

Pri beograjskem podjetju »Dunav-film« so izdelali kratek dokumentarni film, ki nosi naslov »Delavske univerze«. Kot pove že naslov, prikazuje film pomen delavskih univerz za izobrazbo in splošno kulturni dvig delavskega razreda v Jugoslaviji. Film je zrežiral Božidar Rančić po lastnem scenariju.

Življenje Majakovskega v filmu

Majakovski, velik pesnik proletarske revolucije in socializma, katerega »Veliko žehno« prav zdaj gledamo v ljubljanski Drami, je poleg spomenika v Moskvi doživel zdaj še eno priznanje. V moskovskih filmskih studijih so začeli snemati film o njegovem življenju pod nekoliko nenavadnim naslovom »Majakovski je začel« tako ... V tem filmu nameravajo obdelati predvsem pesnikovo mladost. Kot je znano, je bil Majakovski od svoje smrti leta 1934 pa do spremembe pred nekaj leti v SZ »pozabljen«.

Več mladine v društvu

Po uspešnem obračunu dela sekcij v preteklem letu so svedočaji v Brsljnu na občnem zboru sprejeli tudi nekaj sklepov za v prihodnje. Bolj se bodo posvetili izobraževanju odraslih; zlasti bodo skušali za to pridobiti čimveč svojih članov. Število bralcev v lastni knjižnici nameravajo povečati od sedanjih 168 na 300, število knjig pa na več kot tisoč. Za folklorno sekcijo, za katero se mladina najbolj navdušuje, bodo dobili poklicnega voditelja. Tudi tamburaška sekcija namerava razširiti svoje vrste z mlajšimi močmi.

Pritegnitev mladine in pomoč večjih podjetij ter političnih organizacij bo brsljnski Svobod prav gotovo pripomogla do še večjih uspehov. S. D.

Slava Maroševićeva kot Veronika in Slavko Polano v vlogi Friderika.

Župančičeva „Veronika“

stota premiera v Čufarjevem gledališču na Jesenicah

V soboto so obiskovalci Čufarjevega gledališča na Jesenicah doživeli lep in prijeten večer. Jubilejna predstava stote premiere z uprizoritvijo Župančičeve tragedije »Veronika Deseniška« je bila za amatersko ustvarjalce in za gledališko občinstvo pomemben kulturni dogodek. V njem se zrcalijo dolgoletno snovanje, prizadevanje

in ljubezen do gledališča, ki je nastajalo in raslo od skromnih uprizoritev do vse zahtevnejših in tehtnejših del. Z resnim prizadevanjem in načrtnim usmerjanjem svojega dela je postalo jeseniško gledališče ena najboljših amaterskih skupin v Sloveniji.

Zupančičeva »Veronika Deseniška« ni najbolj hvaležna za

uprizorjanje; premalo je v njej akcije in zgoščenih dramatičnih konfliktov, ki s stopnjevanjem dejanja, napetostjo in dinamično razgibljeno in pritegnjo gledalca. Župančičeva pesnitev je nad realistično vsakdanostjo in polna simbolnih prispodob, kar je za amaterje nadvse zahtevna in odgovorna naloga. Župančič se v »Veroniki« oddalji Jurčiču, Novčanu ali Kretfu, ki so tudi obravnavali to snov, ter kaže zgodovinska dejstva kot posledico igre skrivnih sil in ljudeh, jim daje neki mistični prizvok ter izoblikuje izrazito družbeno pesnitev. Osnovno v njej je usodno čustvo, ki je močnejše od stanovskih predsodkov, oblasti in koristljubja posameznikov ter je vzrok tragičnemu žrtvovanju junakinje. Erotika dobi prednost pred ostalimi odskriimi elementi in prav zaradi tega »Veronika Deseniška« kljub zgodovinski osnovi ni zgodovinska tragedija, temveč dramska pesnitev o ljubezni srednjeveškega človeka, polna simbolike, s katero je pesnik prepletel notranja doživljanja, miselno in besedno igro svojih junakov.

Režiser Bojan Čebulj se je lotil zahtevne in težke naloge, ki pa jo je solidno rešil. V oporo mu je bila ubranost, igralska rutina in sposobnost igralskega ansambla ter lastna iznajdljivost in spretnost v režiji in scenjski koncepciji. Izognil se je pretiranemu simboliziranju ter postavil delo bolj na realistično osnovo. Poleg Hermana, ki je posebej moč in samovolja, je tudi ostale osebe približal resničnemu življenju ter jim dal prepričljivejšo in za gledalca lažje dojemljivo podobo. Tako so postali prizori, ko Veronika ogrinja plašč Celjanov, ko govori o svojem materinstvu, o križu, ki je razrušil grad, ali prizor njene smrti, razumljivejši in tudi igralsko lažje izvedljivi.

Režiser je izbral »svet«, igralskega ansambla ter z njim tudi v celoti uspel. Dejanje je kljub nedramatičnim elementom »teko« in se dvigalo v ubranem ritmu besedne igre, ki so jo igralci v glavnem dobro obvladali. Nihče ni razočaral, posamezniki pa so igrali zares doživeto in prepričljivo. Tak je bil Marjan Stare v vlogi Hermana II, Slavko Polanc, ki je bil predvsem strasten ljubimec in v svoji mladostni razgibanosti in čustvenosti podoben mlademu Romeu, Slava Maroševićeva, ki je v Veroniki upodobila presretno in čustveno bogato podobo ljubeče žene; takšna je bila Marijanca Čebuljeva kot Jelisava, Franci Pogačnik kot vitez Jošt, Bojan Čebulj kot Bonaventura in bolj ali manj tudi vsi ostali v večjih in manjših vlogah.

V Čufarjevem gledališču ne gre samo za ljubezen do gledališke ustvarjalnosti, temveč se v tem in vseh drugih uspehih, ki jih je gledališče doslej doseglo, zrcali smotrno in načrtno delo, študij in vsestransko prizadevanje, dajati občinstvu dostojne predstave. B. I.

Miško Kranjec med igralci v Stražišču

Svoboda v Stražišču pri Kranju je počastila pisateljevo pidesetletnico

V soboto je DPD Svoboda v Stražišču pri Kranju počastila 50-letnico uglednega sosedu — književnika Miška Kranjca, ki se je nekako pred tremi leti in pol naselil v sosednjem Javorniku, naselju nad Kranjem. Obenem je kranjska študijska knjižnica priredila v Mestnem muzeju v Kranju smotrno urejeno razstavo Kranjčevega literarnega dela. Hkrati je bila ob sodelovanju Muzejskega društva odprta tudi razstava akvarelov akademskega slikarja Ljuba Ravnikarja. Otvoritev obeh razstav je bila v soboto, 15. novembra ob 16. uri. Otvoritvi sta prisostvovala tudi oba umetnika.

Nedvomno pa je bila osrednja deli slovesnosti slavnostna premiera drame Miška Kranjca »Pot do zločina«, istega dne zvečer. Delo je v režiji Mirka Cegnarja pripravila igralska družina stražiške Svobode.

Ne bi kazalo razpravljati o etičnih, dramaturških in ostalih vrednotah drame, saj ne bi mogli iz dela izluščiti nič takega, česar ni storila pred časom že kritika. Ne bo pa odveč, če v skopih obrisih ocenimo uprizoritev.

Nobenega dvoma ni, da se je režiser lotil težavne naloge, toliko bolj težavne, ker je imel med igralci dva ali tri novince, ki so to pot prvič stopili na oder kot nosilci zahtevnejših vlog. Sicer pa so sploh nastopili v pretežni večini mladi ljudje, bogatejši z veseljem do igranja kot z odrskimi izkušnjami.

Morda je trema takoj v začetku zavirala močnejšo dinamiko, vendar so se je igralci

kaj kmalu otresli in zaigrali sproščeno, toplo in prepričljivo domala v vseh prizorih. Zlasti uspešni so bili prizori, kjer sam tekst narekuje igralskem glasovni crescendo. Še ena ugotovitev: dikcija, ki jo tako radi očitamo našim amaterjem, je bila čista in domala vedno razumljiva. Tudi obvladovanje teksta ni imelo vrzeli; le v drugem dejanju bi ulegli najti nekaj prizorov, kjer je dinamika govora pešala. In še nekaj, kar je dajalo delu posebno vrednost: površnost ni bilo opaziti. Sicer pa ni nobenega dvoma — uprizoritev so še posebno dobro pripravili, saj so na slavnostno premiero povabili avtorja Miška Kranjca.

Brez pretiravanja: ogledati smo si solidno grajeno amatersko predstavo. S. Š.

Bralci hočejo več novih knjig

Nekatere redke knjižnice v večjih industrijskih središčih so še razmeroma dobro založene s sodobnimi knjigami. Toda naročene so le na dva, največ tri izvedbe knjižnih zbirk, ki izhajajo na Slovenskem. Potem mora bralec čakati, da pride na vrsto, ali pa se poslužiti prazkuzenega načina: budno zasledovati vse vesti o novitetah v zvezi s knjižnicami in rezervirati knjigo v knjižnici.

Zelo redke so knjižnice, ki kupujejo knjižne zbirke sosednjih republik. Povpraševanje po teh knjigah pa je vedno večje. Zanimivo je tudi, da so v Trbovljah zelo iskana celo dela v tujih jezikih, zlasti v nemščini, francosčini, italijansčini. Seveda pa razpolaga odonotna knjižnica le z nekaterimi stariimi knjigami v teh jezikih. — Bralci, posebno bralke, si želijo tudi najrazličnejše tuje revije, ki pa jih sploh ni dobiti. Kajti sredstev močno primanjkuje že za slovenske knjige.

Sila redke so knjižnice, ki so letos izdale za nakup

novih knjig kaj več kot 100 tisoč dinarjev. In še te so žobile za sredstva največ od sindikatov ali občinskih ljudskih odborov in delno od upravnih odstavov »Svoboda«. Z izposojevalnicami knjižnice komajda krijejo stroške ovojnega papirja, administracije in delno honorarje stalnih in občasnih knjižničarjev.

Posebno vprašanje so knjižničarski prostori. O tem je bilo že nešteto razprav, vendar delj kot do razprav nikdar ni prišlo. Najbolj občutljivo to Trboveljčani in Zagorjani, nič dosti manj Hrastničani. Vse tri knjižnice so brez čitalnic. V Zagorju je tolikšna stiska, da se ljudje niti obravčati ne morejo, pa jih to kljub temu ne odvrača od tega, da vedno znova prihajajo v knjižnico. Zdaj se zagorskim bralcem obetajo lepši časi. Upravni odbor »Svobode« je že povabil upravnikna Delavske knjižnice iz Ljubljane, ki je navetoval, kako najbolje urediti novo knjižnico s čitalnico v novem Delavskem domu. Domenjeno je, da

bo knjižnica v novem domu svobodnega tipa, v kateri si bo lahko vsak bralec svojevoljno izbral knjigo. Zanimivo je to, da bo občina prevzela knjižnico in nastavlila stalnega knjižničarja.

Se slabše je s knjižnicami v zasavskih vaseh. Na knjižnicah policah vaških knjižnic je redko kje več kot nekaj sto knjig, seveda večidel starih. Za to se nekateri občinski sveti Svoboda zdaj pogovarjajo, da bi kazalo utrditi občinske knjižnice, jim dati dovolj sredstev za nakup knjig in organizirati potujoče knjižnice ali pa privabiti vaške bralce, da bi enkrat ali dvakrat na mesec obiskovali občinske knjižnice.

Sindikalne organizacije in občinski ljudski odbori bodo v bodoče morali namenjati knjižnicam v središčih več sredstev, saj tu pa tam že spoznavajo, da je prebrana knjiga dosti več vredna kot slabo obiskano predavanje. Vendar bralci nočejo starih knjig; že zato ne kaže skopariti, saj je zahtevnejši okus ljudi dovolj veliko znanje, da si želijo več znanja.

Štiri nove šole v Pomurju

Zaradi potreb po strokovnih kadrih in zato, da bi čimveč domačinov kvalificirali, so ustanovili učiteljske, dve kmetijski in gospodinjstvo šole

Ob začetku letoš. leta se je Pomurje znašlo v neprijetnem položaju — pred prejetim vprašanjem, kdo bo poučeval na njihovih šolah. Kajti v vseh tamkajšnjih šolah je letos okrog 200 nezasedenih mest, okrog 30% učnih molj premalo. Približno 24.000 šolarjev — toliko je v Pomurju mladine, ki hodi v šole — po- učuje okrog 600 učiteljev. Zaradi učiteljskega pomanjkanja v Pomurju težave. Saj je Prekmurje med učitelji znano kot težko službeno mesto zaradi oddaljenosti od večjih kulturnih središč, zaradi slabih prometnih zvez (ki so pa sedaj že kar lepo urejene, saj pridete iz Ljubljane v Mursko Sobotu z motoriko že lahko v 4 urah!) in tudi neugodnih stanovanjskih in prehranskih razmer. Čeprav je treba povedati, da ponekod še prav lepo skrbijo občine in tudi prebivalci za stanovanja učiteljev. Marsikje že v novih stanovanjskih blokih predvidevajo stanovanje tudi za učitelja. Teže je za hrano, kajti gostilne je ne pripravljajo povsod (v vseh vaseh, kjer so šole, tudi takih gostiln ni), kmetje si pa zaradi prevelikega dela, ki je skoraj čez vse leto, to obveznost neradi nalagajo. Zaradi tega je gibanje učnega kadra v Pomurju vsako leto veliko. Starejši učitelji odhajajo, prihajajo pa novinci. Posledica tega je, da je učiteljski staž vsako leto nižji, sedaj znaša 6 do 7 let. Povprečna starost učiteljskega je pa 25 do 26 let. Skoraj polovica učnih molj je pripravnikov — 49%! Vse našto prav gotovo ne more ugodno vplivati na učni uspeh in sploh na širjenje splošne izobrazbe med pomur-

ske mladino, čeprav se učiteljsko število še tako praznevala, da bi svoje delo vestno opravljalo. Letos je pa še toliko huje, ker so učitelji temeljito izkoristili možnost svobodne izbire službenih mest. Tako je odšlo iz Pomurja okrog 180 učnih molj, prišlo je pa le 30 novincev. Sveti za šolstvo, okraja in občin, ter tudi šolski odbori so tako morali rešiti pred začetkom in še tudi ob samem začetku šolskega leta težko vprašanje, kje dobiti molj, ki bodo poučevali njihove šolarje. Seveda so lahko računali samo na razpoložljive sile. Tako so si pač morali mnogi učitelji naložiti dvojno breme, pouk v več razredih, dopoldanski in popoldanski pouk. Na pomoč je bilo treba poklicati tudi upokojence in kmetijske tehnike, ki so mnogi z veseljem sprejeli delo v šoli. Pri vsem tem delu so šolskim organom pomagali zlati šolski odbori. Tako je na primer v videmski občini, kjer manjka 47% učnih molj, predsednik šolskega odbora (neučitelj) poskrbel, da njihovi šolarji niso ostali brez učiteljev. To je samo en primer, kakšne so šolski odbori in ob njih tudi starši bili zaskrbljeni ob težavah v pričetku šolskega leta.

ČEZ 5 LET PRVI UČITELJ S PONOVO USTANOVILJE NEGA UČITELJSKEGA

Za letos je tako stanje za silo rešeno. Seveda bo najbrž treba še marsikatero težavo med šolskim letom urediti. Vendar, kaj bo v bodoče! Problem, ki je terjal hitrega ukrepanja. Pono- vno so letos ustanovili v Murski Soboti učiteljske, Toda,

naj je bilo ukrepanje še tako hitro, učiteljske po pomanjkanje učnih molj lahko začelo delno reševati šele čez pet let. Dotlej pa ne bo drugega preostalo ko honorarno poučevanje, dvojno obremenjevanje mnogih učiteljev, mobiliziranje drugih ljudi za šolo, tudi upokojencev, iskanje rešitev v stipendiranju, po možnosti takih učiteljskih, ki so na koncu študija, da bodo lahko čimprej prišli (kolikor bo seveda moč take dobiti).

Učiteljske je bilo potrebno in ljudje, starši ter njih otroci so ga z veseljem sprejeli. Sedaj ima 118 dijakov. To so otroci, ki bi letos ostali doma, če učiteljske ne bi bilo.

Zanimanje za učiteljske je bilo torej veliko, večje, kot so ga prosvetni in vsi ostali organi pričakovali.

V ZADRUGE KVALIFICIRANE KMETIJSKE DELAVCE

Iz istega razloga kot učiteljske, da bi zadostili velikim potrebam Pomurja po kadrih in še zato, da bi čimveč domačinov kvalificirali, da ne bi odhajali na dela v druge kraje, so bile ustanovljene ob začetku letošnjega šolskega leta še tri druge šole. Dvoletna Kmetijska šola v Rakičanu, poljedelsko živinorejskega tipa, Vinogradniška — sadjarska šola v Podgradju in Gospodinjstvo šola v Ljutomeru. Te šole so že prej eneletne in niso dajale kvalifikacije. Zategadelj tudi ni bilo zanje posebnega zanimanja. Sedaj je pa stanje bistveno drugačno. Tako imajo na poljedelsko živinorejski šoli v Rakičanu letos v prvem letniku 39 gojencev, v glavnem iz Po-

murja, nekaj pa celo iz drugih krajev Slovenije, ki so popolnoma ali pa vsaj delno stipendirani. Šola bo dajala kvalificirane kmetijske delavce. Pouk na šoli poteka v štirih skupinah: v živinorejski, mehanizacijski in dveh poljedelskih skupinah. Tudi način šolanja je precej spremenjen od prejšnjih let, ko je šola dajala gojencev samo nekaj pregled o kmetijstvu, ki jim je služil za delo doma. Sedaj so gojenci začeli najprej obravnavati teorijo. Ta pouk bo trajal 6 mesecev, nakar bodo šli za leto dni na prakso na razna posestva. Temu bo sledilo spet štiri mesece teorije. Tako, upajo, da bodo dali zadrugam dobro kvalificirane kmetijske delavce. Podobno kvalificirane kadre, le da v vinogradniški in sadjarski stroki, bo dajala šola v Podgradju, šola v Ljutomeru bo pa dajala kvalificirane gospodinjke in kuharice za razne domove in večje kuhinje.

V BODOČE SE NEKAJ NOVIH STROKOVNIH ŠOL

V Pomurju primanjkuje strokovnih kadrov. Razni vzroki so temu krivi. Med drugim tudi to, da doma ni bilo ustreznih šol in ne sredstev, da bi se otroci hodili šolat drugam. Razen ekonomske srednje šole, ki ima okrog 170 učencev in daje srednji strokovni kader gospodarskim organizacijam, zadrugam in bankam, ima sedaj Pomurje še omenjene tri srednje strokovne šole in učiteljske. Za bližnjo bodočnost sta v načrtu še dve strokovni šoli, in sicer gradbeno delovodska in za bolničarska šola. Prva, gradbeno delovodska bi bila pozimi, ko ni sezone za zidarska dela. Glede na razmere in potrebe bi pa bila šola bodisi periodična ali pa stalna. To je še stvar bodočnosti.

Težnja Pomurja je torej — čimveč strokovnih šol, da bodo dale kader za doma in usposabljalne take ljudi, ki si iščejo kruha po drugih krajih.

B. S.

Ljudska univerza tudi v Zagorju

V kratkem bodo v Zagorju ob Savi ustanovili ljudsko univerzo. Taka ustanova v tem kraju že deluje, vendar je doslej skrbela le za izobraževanje pešice ljudi. Razna predavanja in druge oblike izobraževanja so bila doslej ne- načrtna, nezadostna in večkrat pomanjkljiva. Zavoljo tega je občinski odbor Socialistične zveze v Zagorju pred dnevi sklical posvetovanje o izobraževanju odraslih. Na tem posvetovanju so sklenili, da bodo po zgledu ljubljanske ljudske univerze ustanovili tudi v Zagorju podobno univerzo. Seveda bo ljudska univerza v Zagorju sodelovala z vsemi družbenimi organizacijami in društvi. Razumljivo je, da bo treba ljudski univerzi zagotoviti tudi potrebno finančno osnovo, sicer bo njeno delo onemogočeno.

Vse te težave so privedle v občini Vič, teren Krakover- Trnovo, deluje KUD »France Prešeren«, ki je v svojem delu začel z nekaterimi novimi metodami dela.

V tem društvu so imeli med drugim pevski zbor, ki je bil nekaj nadaljevalec predvojnega kvaliteta pevskega zbora »Krakov-Trnovo«. Ta zbor pa se je izpel, naraščajoča pa niso imeli. Podobno je bilo tudi v drugih krožkih.

Vse te težave so privedle

VESNA PARUN (roj. 1922 v Zlarinu) se je uveljavila med hrvatskimi pesniki mladega rodu v prvih povojnih letih. Izdala je vrsto pesniških zbirk, med njimi »Zarje in viharji«, »Črna oljka«, »Suženstvo« in druge. Piše tudi pesmi za mladino.

Mali človek

Bolje, da si rodila črno zimo, o mati, kot mene, da si rodila medveda v brlogu ali kačo v logu. In da si poljubila kamen prej kot moj obraz, da me došla je zver, bolje bilo bi kot žena.

In da si rodila ptico, o mati, bila bi mati. Bila bi srečna, s perotjo bi ogrela ptico; da si rodila drevo, drevo bi ozelenelo spomladi, razevela bi se lipa, ozelenel bi grm od tvoje pesmi.

Pri nogah bi ti potivalo jagnje, da si mu mati. Da biješ in jokaš, razumelo bi te jagnje.

A tako samo stojiš in deliš svoj molk z grobovi; težko je biti človek, kadar nož s človekom se brati.

(Prev. Saša Vegrli)

PREDLOG MLADIH INŽENIRJEV IN TEHNIKOV

Višja tehniška šola za obratne inženirje

Pogoji za vpis v dvoletno šolo: najmanj triletna praksa v proizvodnji — Vpisali bi se lahko tudi delavci, ki so si s praktičnim delom pridobili naziv visokokvalificiranega delavca

Ponovno je na dnevnem redu razprava o ustanovitvi šole za obratne inženirje. Tokrat na pobudo mladih tehnikov in inženirjev, ki so na nedavnem skupnem posvetovanju s komisi- sijo za delavsko mladino pri Centralnem komiteju LMS predlagali, naj bi Društvo inženirjev in tehnikov izdelalo podrobnejši načrt za ustanovitev posebne šole za obratne inženirje v Sloveniji. S tem predlogom se je premaknilo z mrtve točke dosedanjih razprav, ki so bile žive zlasti ob obravnavanju predloga Zakona o šolstvu. Vendar dalje od splošnih ugotovitev o potrebi šole in različnih predlogov, kakšne naj bi te bile, tedaj niso prišli.

Društvo inženirjev in tehnikov je na lanskem obnem zboru, v razpravah o reformi strokovnega šolstva predlagalo, naj bi pogonske inženirje šole Tehniška srednja šola, ki bi se morala temu primerno reorganizirati. Po njihovem predlogu naj bi se študij na Tehniški srednji šoli podaljšal na 6 let s tem, da bi bil pouk v prvih treh letih (tako imenovani nižji stopnji) predvsem praktičen — precej prilagojen pouku v industrijskih šolah. V višji stopnji Tehniške srednje šole pa bi se študenti opredelili za eno od dveh smeri študija: za obratne konstruktorje, laborante oz. tehnike ali pa za obratne inženirje. V višjo stop-

njo Tehniške srednje šole naj bi se po predlogu nekaterih lahko vpisovali tudi absolventi industrijskih šol. Ta predlog se je vsaj v začetku zdel zelo sprejemljiv, ker je reševal dva problema hkrati: problem Tehniške srednje šole v celoti in še posebej vprašanje tistih kadrov, ki jih v naši industriji že dolgo pogrešamo. Ne glede na to, da bi uresničitev predloga zahtevala dolgotrajnejše priprave in večje spremembe v celotnem sistemu strokovnega šolstva, pa ima ta predlog še eno slabost.

Nepretrgano šolsko izobraževanje obratnih inženirjev brez predhodnega praktičnega preizkusa znanja in sposobnosti kandidatov v proizvodnji ne daje dovoljne garancije za to, da se bodo za ta študij odločili ljudje, ki bodo odgovarjali zahtevam tega tako pomembnega in odgovornega poklica v proizvodnji. Poklic obratnega inženirja zahteva mimo strokovne in organizacijske sposobnosti predvsem tudi človeka s pravih odnosom do dela in do delavcev, kar pa si človek lahko pridobi le na delovnem mestu v proizvodnji.

Po novem predlogu mladih inženirjev in tehnikov naj bi se zato osnovala v Sloveniji posebna dvoletna Višja tehniška šola za obratne inženirje (namesto tega naziva bi absolventi lahko dobili tudi naziv višji

tehnik ali podobno). V šolo naj bi se lahko vpisovali mimo absolventov Tehniške srednje šole ali mojskarskih šol tudi delavci, ki so si s praktičnim delom pridobili naziv visokokvalificiranega delavca. Pogoj za vpis v šolo bi bila najmanj triletna praksa v proizvodnji na položaju tehnika, mojstra oziroma visokokvalificiranega delavca. V šolo bi sprejemali na osnovi razpisa in bi morali tisti kandidati, ki nimajo dovoljne šolske predizobrazbe (predvsem tisti delavci, ki so kvalifikacije pridobili s praktičnim priučevanjem), opraviti sprejemni izpit iz tistih predmetov, ki so za uspešen študij na šoli osnovnega pomena. Za te delavce bi lahko šola sama ali pa ljudske univerze organizirale posebne tečaje, na katerih bi se pripravljali za sprejemne izpite. Slušačelje za šolo bi morale izbrati komisije za kadre pri delavskih svetih in sindikalne podružnice, pri čemer naj bi mimo strokovne sposobnosti upoštevale tudi moralno politične kvalitete kandidatov.

Tak sistem usposabljanja obratnih inženirjev predstavlja med drugim tudi konkretno in objektivno osnovo za to, da se bodo tudi višji strokovni kadri rekrutirali neposredno iz vrst delavcev — proizvajalcev.

TILKA BLAHA

Uspešne nove oblike

V občini Vič, teren Krakover- Trnovo, deluje KUD »France Prešeren«, ki je v svojem delu začel z nekaterimi novimi metodami dela.

V tem društvu so imeli med drugim pevski zbor, ki je bil nekaj nadaljevalec predvojnega kvaliteta pevskega zbora »Krakov-Trnovo«. Ta zbor pa se je izpel, naraščajoča pa niso imeli. Podobno je bilo tudi v drugih krožkih.

Vse te težave so privedle

vodstvo do tega, da je začelo premišljevali, kako bi poživilo dejavnost otrok v različne krožke. Uspeh je presegel vsa pričakovanja. Čeprav so izbor omajali na mladino do 14. leta starosti, se je do zdaj prijavilo že 140 otrok. Otroci bodo nastopili na avdicijah pred strokovnjaki, ki bodo posameznim staršem svetovali, za kateri krožek je njihov otrok najbolj nadarjen.

Delo v krožkih bodo zaupali strokovnjakom. Seveda namenjajo poklicnega režiserja uporabiti tudi kot vzgojitelja za mlajše in mu bodo zato dodelili nekaj asistentov-amaterjev, ki bodo pozneje lahko mnogo pomagali pri delu. Delo bo zaradi tega lahko postalo sistematično. Mladina bo začutila resnost in se naučila vztrajnosti, ki bo pripeljala do dviga kvalitete, s tem pa tudi do še večjega zanimanja za delo v krožkih, pa tudi do večjega obiska njihovih prireditev. V dramski sekciji jim je že uspešno poleg tega pridobil tudi patronat igralca ljubljanske Dramme Branka Miklavca, ki jim bo z nasveti lahko mnogo koristil.

Prejšnjo nedeljo so imeli svoj prvi javni nastop. V društveni dvorani v Karunovi ulici so pesniki in pisatelj Mira Miheličeva, Alojz Gradnik, Franca Pavček, Ela Perocijeva in Tone nastopili na avdicijah pred strokovnjaki, ki bodo posameznim staršem svetovali, za kateri krožek je njihov otrok najbolj nadarjen.

Največja težava, ki jih tare, so finančna sredstva. Treba je renovirati dvorano in oder ter urediti svetlobni park — poleg izdatkov za gostovanja, kostume, inscenacije, honorarje in še toliko drugega. Upamo, da bo njihovo delo našlo toliko odziva, da bodo premagali tudi te težave, ki resno ogrožajo vztrajno in uspešno delo v društvu.

F. SEVERKAR

Raziskave prostega časa v svetu in pri nas

Od 10. do 26. oktobra je v Münchenu zasedala delovna skupina UNESCO instituta za sociologijo, ki raziskuje probleme prostega časa v petnajstih različnih državah. Med njimi je tudi Jugoslavija. Dva jugoslovanska se udeležujeta dela te skupine. Pri nas se namreč v zadnjem času precej intenzivno ukvarjamo z raziskavami prostega časa. Nastajanje in razvoj te skupine morda nista toliko zanimiva. Zanimivejši so problemi zaradi katerih je nastala.

Proučevanje prostega časa ni samo moda. V deželah, kjer se delavci borijo za 40 urni delavnik in tam, kjer so si ga že priborili — v Nemčiji na primer — postaja poraba prostega časa vedno bolj stvar problem. Počitek se je ob koncu tedna razširil od enega na dva prosta dneva. Zaradi naraščajoče avtomatizacije se manjša utrujenost. V življenju človeka nastajajo tako neizpolnjena časovna razdobja. Možna jih je izpolniti z zelo različno vsebino — z učenjem, izletom, z ukvarjanjem z otroki, a tudi s poplavljenjem brezdeljem, zaplavljenjem časa.

Ce bo prosti čas v teh državah služil delavcu in ustvarjalcu za njegovo osebno izpopolnjevanje, razvijanje čel zato ker ima več časa postal bolj

izobražen, kulturnejši, potem bi prosti čas ne ustvarjal problemov. Toda raziskave kažejo, da postajajo dela osvobodjeni ljudje manj aktivni, večji individualisti. Težijo k pasivnemu uživanju, namesto k aktivnemu uživanju svojih sil. Povečuje se potrebnja kriminalnih romanov, televizijski program se slabša, ljudje pa ga vedno intenzivneje zasledujejo.

Stane Saksida

Kapitalistična družba si je tako s prostim časom spet ustvarila enega izmed vedno številnejših konfliktov. Visoka stopnja razvoja proizvajalnih sil počasi osvobaja človeka enostranskega, neustvarjalnega dela, ki ga zasleduje. Daje mu več prostega časa. Prosti čas pa ga razkraja, namesto, da bi ga dvigal na višjo razvojno stopnjo. Družba torej ne daje človeku, ki ga je sama osvobodila dela, možnosti, da bi smiselno izkoristil svojo osvoboditev. Vzroki takega stanja so preveč številni, da bi jih mogli izraziti v nekaj stavkih.

Ker ljudje izkoriščajo prosti čas na različnih področjih, so v prvi fazi

razvoja raziskave o prostem času razbihe na vsa ta področja. Sociologi, psihologi in drugi specialisti raziskujejo obiskovanje filmov, zasledovanje radijskih in televizijskih oddaj, načine zabave, čitanje časopisov itd. Vse te raziskave se vedno bolj množijo. A prav njihova številnost onemogoča pregled nad izkoriščanjem prostega časa. Ne vemo, kako povprečni posameznik v celoti izkorišča svoj prosti čas.

Problema vsebine izkoriščanja prostega časa in razbihih raziskav sta privedla do ustanovitve skupine za proučevanje prostega časa pri in- stitutu UNESCO za sociologijo. Njena prva naloga je bila: dobiti pregled nad celotnim proučevanjem izrabe prostega časa pri povprečnem posamezniku potem pa bi bilo treba začeti z borbo za smiselno izkoriščanje prostega časa. Zato je v nadaljnjem delu skupine predvideno posredovanje rezultatov raziskav strokovnjakov za izobraževanje odraslih. Ti naj bi pomagali rešiti problem zaposlitve delovnih ljudi v prostem času.

Rešitev je seveda najprej enostranska. Prosti čas se lahko izkori-

šča na desetine načinov, ne samo z izobraževanjem. Ostaja pa tudi na površini problema, saj se ne ukvarja z družbenimi vzroki negativnih usmerjenosti v izkoriščanju časa. Toda bilo bi preveč pričakovati, da bo meščanska sociologija kopala grob svojemu lastnemu družbenemu sistemu. Rešitev, kot jo predlaga skupina, o kateri govorimo, popolnoma odgovarja sistemu, ki je v njem zrasel: z izobraževanjem se rešuje problem prostega časa zgolj individualno in tako stresa družbo odgovornost za usmerjenost človeka s svojih ramen. Kdor ne izkorišča prostega časa smiselno in zato propada, je sam kriv. Pri tem pa se spregleduje, da obstoji mnogo drugih možnosti za izkoriščanje prostega časa in da drža veliko večino teh možnosti v svojih rokah komercializirana industrijska kultura — njenega delovanja pa družba v veliki večini primerov ne kontrolira. Kjer obstoji kontrola kulturne produkcije, obstoji spet kot državna kontrola in se bori v glavnem za to, da ne bi bili načeti temelji, na katerih država stoji.

Osnovnega konflikta, zaradi katerega sploh nastaja problem prostega časa, skupina UNESCO torej ni načela in ni mogla načeti. Zato pa še ni mogoče, da bi bilo njeno delovanje v celoti negativno. Skupina skuša namreč reševati problem aktivnosti posameznika v izkoriščanju svojega prostega časa, ki ni brez pomena. Družba

namreč lahko ustvari posamezniku še tako dobre pogoje in mu daje najboljše možnosti za razvoj njegove osebnosti, toda če jih posameznik ne izkoristi, če se aktivno ne vključuje v njih, ostanejo vse te možnosti neizkoriščene, brez smisla. Če družba ustvarja pozitivne možnosti izkoriščanja prostega časa, ne ustvarja avtomatsko posameznika, ki jih bo izkoristil. Morda je posameznik zaostal, brez odgovornosti brez interesa, da bi se sam razvil; mogoče ima materialne ali moralne pogoje, ki se zaradi njih ne vključuje v različne pozitivne oblike izkoriščanja prostega časa, ki mu jih družba ustvarja. Mogoče ima možnosti, da bi si sam ustvaril take oblike a ne ve, kaj naj bi ustvaril, in tako naprej. Skratka: pozitivna aktivnost posameznika v izkoriščanju prostega časa je lahko zavrtja z mnogimi čimili. Ena od nalog skupine pri UNESCO, je proučevanje zavor, ki nastajajo zaradi posameznikov, izdelave predlogov, kako naj bi jih odstranili. Prav ta delavnost pa približuje delo skupine tudi našim, jugoslovanskim problemom. Tudi osnovna usmeritev skupine: izpolniti čim večji del prostega časa v izobraževanju, ustreza našim problemom.

Prihodnjič bomo govorili o tem, na kakšen način skuša skupina rešiti problem aktiviranja posameznika v izkoriščanju prostega časa.

(Nadaljevanje)

KORAK V AVTOMATIZACIJO

Najprej je treba povedati, da je bil pisec tega prispevka v nemajhnih zadregah, ko je hotel že v prvih stavkih razvozlati pomen besede »avtomatizacija« in ga postaviti na tisto mesto, kamor sodi (seveda nekam blizu pomena besede »mekhanizacija«). Pa se je izkazalo, da to le ne bo šlo tako gladko, kajti dejstvo je

— da je za ta pojem zelo mnogo razlag, ki so si sicer vse podobne, pa se vendarle niti dve povsem ne ujemata

— in da niti pri nas niti po svetu strokovnjaki še niso usvojili ene ter ji dali veljavno edine prave razlage novega pojma.

Tako torej avtomatizacija danes že poznamo, govorimo o njej, jo v industriji vedno bolj uporabljamo in imamo od nje resnične koristi, moramo pa skomigniti z rameni, ko naj bi jasno in določno odgovorili na vprašanje — kaj avtomatizacija sploh je.

Od mehanizacije k avtomatizaciji

Vsekakor ne bo napak, ako trdimo, da se je avtomatizacija razvila iz mehanizacije in pa, da prve ni brez slednje. Spodaj, ko je tehnika začela nadomeščati človekovo silo z mehansko in je stroj začel opravljati delo, ki so se prej z njim trudile le delavčeve roke, smo govorili o mehanizaciji. Toda takrat je delavec še vedno moral stroj sam upravljati; upravljati ga z rokami, pa tudi z umom.

Mehanizacija je delavca telesno zelo razbremenila — napravila mu je delo lažje. Po drugi strani pa ga je začela — v svojem nadaljnjem razvoju — utrujati duševno. Vedno večja enoličnost delovnih gibov, ropot strojnih naprav, živčna napetost ob hitrejši proizvodnji — vse to močno ubija človekovo duševnost. Najpopolnejši otrok mehanizacije, tekoči trak, je hkrati tudi duševno najutrudljivejši način dela.

Avtomatizacija pa nadomesti pri delu tudi človekovo duševno silo. Namesto delavca upravlja stroj avtomatizacijske naprave, ki proizvodnjo same nadzirajo in jo usmerjajo; to pa seveda po predhodnem načrtu, katerega izdelava pomeni edini delovni napor, ki je še prepusten človeku.

Današnji človek je tako postal iz sužnja stroja njegov resnični gospodar.

Avtomatizacija je preprosta in zapletena hkrati

Stopimo v dobro mehaniziran obrat — denimo v veliko pekarno — z zmogljivostjo več tisoč kilogramov kruha na dan. Seveda delavci ne mesijo več testa z rokami; to opravi namesto njih mesilni stroj. Oblikovanje testa v štruce, hlebčke, žemlje — no, tudi to ni več njihova stvar,

vsaj ne stvar njihovih rok, marveč naloga drugega stroja, ki to opravi namesto njih. Delavec stroj le napolni s testom, ga požene in nadzoruje — kajpak s tehtnico — opravljeno delo. Peč je seveda velikanska, pravi kolos iz šamota in kovine, zaprt s težkimi vrati, ki pa se zlahka odpirajo, ko mojster potegne za vzvod, da bi pogledal v razbeljeno notranjost. Pa tega mu niti ni treba, saj je prednja stran posejana z manometri, toplomeri in podobnimi kontrolnimi napravami.

Pa vendar se zgodi, da je štruca kruha včasih lažja, da je hlebček včasih preveč zapečen, da je kruh premočno slan. Delo resda opravljajo stroji, toda ljudje jih morajo nenehno nadzorovati. Človek pa je včasih bolj, včasih manj pozoren...

Pa si zamislimo isti obrat — le da ta velika pekarna ni samo mehanizirana, ampak že avtomatizirana.

Tu je na pogled videti mnogo manj, kajti delovni proces se odvijal — bi rekli — bolj v notranjosti pekarne, bolj sam od sebe. Moka je shranjena v silosu in se od tam samodelno vsiplje v mesilni stroj, kamor doteka tudi voda. V silosu elektronska naprava nenehno nadzoruje stopnjo vlažnosti moke in potem tega podatka ne posreduje morda kateremu od delavcev v pekarni, ampak kar sama ureja dotok vode v mesilni stroj.

Ko je stroj testo dobro zamešal — kar nadzoruje spet druga naprava — prevzame delo stroj za rezanje testa, ki — spet pod posebnim nadzorstvom vedno budnega elektronskega ali pa kakšnega drugega »očesa« — mora opraviti svojo nalogo čisto natančno.

Glej no, zakaj pa stroj to mora?

Zato, ker avtomatizacijska naprava, ki je vanj vgrajena, njegovo delo ne samo nadzoruje, ampak ga tudi usmerja. Denimo, da bi stroj odrezal premalo testa za štruce, ki bo pečena morala tehtati natanko toliko in toliko. Ni treba, da gre za veliko napako, dovolj je tudi najmanjša razlika in — avtomatizacijska naprava jo bo že ugotovila. Pa tega podatka ne bo morda posredovala delavcu v pekarni, ki bi moral prihiteti in stroj naravnati; ne, naprava bo stroj sama sproti uravnavala! Seveda pa bi bila v primeru, da bi se stroj pokvaril, naprava brez moči. Tedaj pa bi stroj — in seveda tudi vse njegove »delovne sosed« — ustavila in priklicala strokovnjaka za popravila.

Delovni proces v avtomatizirani pekarni bi tako lahko podrobno opisovali vse do konca, vse do pečenih štruc kruha, ki se jih ni človek med tem niti enkrat dotaknil. Od moke in vode (ter seveda soli, kvasa itd.) pa do brezhibno pečene kruha

poteka delovni proces po najpopolnejšem tekočem traku in pod nenehnim nadzorstvom avtomatizacijskih naprav.

Podobno si lahko zamislimo avtomatiziran obrat v kovinski, kemični, tekstilni industriji, skratka, povsod tam, kjer lahko poteka proizvodnja serijsko, po tekočem traku. Le da bi imeli tam pred seboj druge stroje, drugačen potek dela. Tudi tam pa bi delo strojev usmerjale avtomatizacijske naprave.

Kako preprosto torej mehaniziran obrat je treba le opremiti s posebnimi napravami, ki bodo nadzorovale in usmerjale proizvodnjo. To je torej avtomatizacija!

Počasi, počasi! Rešitev je na oko res preprosta, toda avtomatizacijske naprave — no, te pa niso tako preproste reči.

Prve korake smo že zastavili

Avtomatizacija v industriji ni več nekaj povsem novega, saj so jo v nekaterih državah — posebej v ZDA — začeli uvajati že zadnja leta pred minulo vojno. V zadnjih nekaj letih pa je po vsem svetu doživela silen razmah. V državah z zelo razvito industrijo avtomatizirajo cele tovarne (spet zlasti ZDA, kjer je posebno avtomatizirana avtomobilski industrija), včasih pa tudi le posamezne obrate ali celo le nekatera delovna mesta. Vedeti je namreč treba, da popolna avtomatizacija ni vedno tudi najbolj gospodarska oblika proizvodnje: čim bolj popolna je, tem dražje so tudi naprave zanjo.

Naša industrija je danes tudi že na takšni ravni, da terja uvajanje avtomatizacije povsod, kjer bo gospodarsko upravičena. Prednosti avtomatizacije pred mehanizacijo so očitne: avtomatizacija pripomore k povečanju delovne storilnosti, poceni izdelke in jim izboljša kakovost, hkrati pa nudi delavcem boljše delovne pogoje ter večjo zdravstveno in življenjsko varnost pri delu. Vse to kajpak le tam — naj poudarimo še enkrat — kjer je gospodarsko upravičena: pri masovni serijski proizvodnji ali pa tam, kjer delovni proces že sedaj teče neprekinjeno. Predvsem je to v kemični industriji, v industriji nafte, v papirni industriji, prehrambeni industriji itd. Seveda pa tudi le tam, kjer gospodarska analiza odnosa med materialnimi stroški in stroški za delovno silo pokaže, da se bo avtomatizacija res izplačala.

Kako globoko je avtomatizacija že prodrla v našo industrijo?

Več novih tovarn s tistih področjih industrije, kjer je uvajanje avtomatizacije upravičeno, imamo že delno, nekaj pa tudi povsem avtomatiziranih. Ne bi naštevati vseh, naj omenimo le nekatere s področja industrije papirja in celuloze. Tovar-

na papirja Reka, Tovarna celuloze in papirja Videm-Krško, Tovarna sulfatne celuloze in natron-papirja Maglav. V slednjih dveh tovarnah je avtomatizacija skoraj popolna.

Vendar pa je večina naših tovarn, kjer so že uvedli avtomatizacijo, morala kupiti avtomatizacijske naprave v tujini. Mar naj to pomeni, da teh naprav sami še prav nič ne izdelujemo?

Ne, prav nasprotno: na tem področju smo zastavili že kar trdne korake in ker so prav avtomatizacijske naprave — bolj rečeno, sestavni deli znanje — prava osnova vse avtomatizacije, so doseženi uspehi še toliko pomembnejši.

Osnovo torej že imamo, manjka še kadrov

Predvsem naj omenimo, da se je pri nas že kar lepo število podjetij lotilo izdelave elementov za avtomatizacijske naprave. Od slovenskih naj omenimo predvsem kranjsko »Iskro«, pa ljubljansko Industrijo za elektrotehniko, Tovarno industrijske opreme »TIO« z Lesc in »Telekomunikacije« Ljubljana, od podjetij iz drugih republik pa »Elko« Zagreb, »PAE« Beograd itd. Vsa so svoje proizvodne uspehe lepo dokazala na letošnjem sejmu sodobne elektronike v Ljubljani saj so razstavila vrsto najzahtevnejših elementov za avtomatizacijske naprave, ki so jih izdelala v lastnih obratih. »Iskra« predvsem servomotorje in tako imenovane selsyn motorje, IEV magnetne ojačevalce, posebne potenciometre in preklopniške itd. Predloži vrsta bi jih bila, ko bi vse naštevati.

Sedaj, ko »surovinsko bazo« za avtomatizacijo tako rekoč že imamo, pa se vedno bolj kaže preeže vprašanje — pomanjkanje strokovno usposobljenih kadrov, ki bi bili zmogni razvijati avtomatizacijo v naši industriji. Tu namreč ne gre za ozke specialiste, marveč za široko razgledane strokovnjake, ki pa so hkrati specialisti na več področjih vsestransko zahtevne avtomatizacije — ki so doma v elektrifikaciji, pa v strojeslovju, pa v kemiji, pa morda še kje. Tega vprašanja seveda ne bo moč rešiti čez noč, vendar ga bomo morali ob pomoči naših znanstvenih ustanov in visokih šol čimprej vsaj načeti. Še toliko bolj, ker je vedno bolj čutili potrebo po posebnih republiških projektivnih središčih, ki bi delala načrte za avtomatizacijo posameznih naših tovarn.

Tega se namreč ni doslej pri nas še nihče lotil. In ne nazadnje — potrebe se kažejo že sedaj — bo treba misliti tudi na visokokvalificirani kader tehnikov in pa samih delavcev po avtomatiziranih obratih, ki bodo imeli v proizvodnji neposredno opraviti z vsemi zamotanimi napravami industrijske avtomatizacije.

S. Pan

LUTKA

Kajetan Kovič

v narasli reki

Spala je v svoji sobi pri odprtem oknu in z ulice, pravzaprav s sosedne ulice, je bilo slišati tramvaje in avtomobile. Včasih so peli spodaj tudi kakšni pijanci, dokler se ni ulica umirila in je bilo potem nekaj časa popolnoma tiho in je šele čez dolgo dolgo slišala jutranje tramvaje, kadar ni prej zaspala. Prav zgodaj ni mogla nikoli zaspati.

Nocoj je bila še nekoliko razburjena, ker jo je Peter spremljal do hiše in celo do stopnic in pa zaradi poljubljanja. Imela je ranjene ustnice in žgalo jo je po vratu. Mislija je, da bo lahko zaspala in zato je morala potem skozi predsobo v kabinet, da je vzela knjigo. Lahko bi jo vzela že prej, ko bi vedela, da ne bo mogla zaspati. Nekaj časa je brala, potem pa je knjigo pustila, ker se ni mogla spomniti niti stavka tega, kar je prebrala. Vstala je in šla otroku popraviti oede. Potem je pri oknu kadila cigareto. Vse to bi bilo treba pošteno premisliti, je rekla pri sebi, vendar ni bila povsem prepričana, da je tako zares mislila. Nekaj v njej je tako pomislilo in to ni pomenilo, da zares tako misli. Vsaj zdaj ne. »Mislija bom nate vsi pot, ko boš šel domov in še potem, da tudi ti ne boš mogel zaspati,« mu je rekla prej. Zdaj pa je vendar drugače mislila nani.

Zvečer sta bila v letnem kinu in film je bil zelo dolgočasen. Morda bi odšla že sredi predstave če ne bi začelo drobno deževati. Zanesla sta stole pod drevesa in ko je pričelo tudi skoznje kapljati, sta se oba pokrila z njegovim dežnim plaščem in sta sedela tesno drug ob drugem in se držala za roke in se je njemu zdelo, da je nekaj takega že doživel, njej pa, kakor da je pred desetimi leti ušla iz internata.

V filmu so pravkar prikazovali dež in deževalo je zares in dež je padal tudi takrat, se je spomnil Peter, ko je imel očeto dežni plašč in je šel s plesnih vaj in je bil zaljubljen v Slavko.

»Bil sem tako zelo plah in tako zelo zaljubljen,« je šepetal Marijo v uho, »da sem nekoga dne pokadil štirideset ibaric in hotel tako vsaj sam sebe prepričati, da sem že odrasel, čeprav sem se šele prejšnji teden naučil kaditi. To je bilo že pozneje, takrat sva šla skupaj pod enim plaščem do tramvajске postaje in ona mi je med potjo rekla, saj te lahko primem pod roko? Zlel sem si, da tega ne bi rekla, ker tako je veljalo samo za tisti večer, in sem si mislil, da mi hoče s tem samo povedati, kako ji v resnici ni nič do mene. In potem mi je rekla, to je bilo mnogo pozneje, da mi ni mogla pisati s planin, ker ni imela znamk. Takrat sem bil do kraja razočaran in ji nisem niti povedal, da bi prav rad plačal kazen, samo da bi mi pisala. Kasneje sem se temu spominu vedno smejal in si nisem zapomnil niti njenega obraza ter sem čez nekaj let v tramvaju nagovoril docela neznan žensko in sem zato na prvi postaji izstopil ter počakal naslednji voz. Zdaj si ne morem predstavljati, da sem bil to zares jaz. Ne morem si fizično predstavljati časa, če bi bil lahko istočasno prisoten na dveh mestih, ZDAJ tukaj s tabo in ZDAJ tam s Slavko, potem bi bil problem časa rešen. Toda potem bi lahko živel človek en sam trenutek, v katerem bi doživel vse trenutke svojega življenja hkrati in pravzaprav ne bi mogel ničesar doživeti, ker bi se ne mogel ničesar spominjati.«

Po njenem krilu je kapljal dež in zato je prestavljal plašč nekoliko bolj na njeno stran. Prijel jo je čez ramena in kadar so bile slike na platnu motne in temne, sta se poljubila.

»Zdi se mi,« je rekel Peter, »kot da bi te pred desetimi leti snel iz internata in bi šla v kino. Drugi dan bi lahko potem v šoli pripovedoval, da sem bil s punco zvečer v kinu in da sva bila potem v parku. Zdaj ne bom nikomur pripovedoval,« se je nasmehnil, »da sem ukradel Marijo in bil z njo v kinu in potem v parku.«

Pogledala ga je.

»Rad te imam, nisem ti še povedal danes.«

Pokimala je in je samo z ustnicami brez glasu izlobovala »tudi«.

Dobro ji je delo, da dežuje in da je tema, ker sicer bi jo lahko kdo videl in bi potem razbrazil po mestu, da »z nekom hodi« in bi lahko bilo, zdaj, ko je poročena in je mož vrh vsega še zdama, prav tako neprijetno kot takrat v internatu, čeprav je bila zdaj že daleč od tistega, vendar samo po času, ki je pretekel, ne pa tudi po doživljenju, ki je bilo živo še iz spomina.

Takrat v internatu je bilo kočljivo imeti fanta. Ne sicer fanta zares, kakor se to pozneje dogaja, ampak tako, da si z njim dopisuješ in da gresta iz šole skupaj domov do vogala ulice in zvečer kdaj pa kdaj v kino, čeprav je iti v kino prepovedano in bi bila v internatu za to zmerjana in brez večerje in doma, če bi kdaj zvedeli, tudi tepena. Zaradi fanta bi bila doma gotovo tepena, ker bi doma ne mogli vedeti, da je

to zares kar tako in da niti ona niti on nista kaj več. Doma bi namreč vedeli več, kakor je ona takrat v peti gimnaziji sploh mogla vedeti in bi jo kaznovali za tisto, kar bi se lahko zgodilo prezgodaj. Kljub temu je morala imeti fanta, ker je stanovala v internatu in so vse druge imele fante in bi se čutila manjvredno, če ga ne bi našla. Zato je hodila z nekim gimnazijcem, ki se je hotel z njo poročiti, kar se ji je zdelo takrat zelo smešno. Nekoč je celo rekla, da se bo ustrelil in potem nekaj noči ni dobro spala. Napisal je dolgo povest. Prebrala jo je in ji je ugajala, ker je vedela, da je mislil nanjo, čeprav je bila drugačna od junakinje, ki si jo je on v domišljiji naslikal.

Film je bil dolg in dolgočasen, vendar ji je bilo zdaj vseeno, kdaj bo konec. Držala je njegovo roko in je v včasih pogledala in mu je samo z ustnicami oblikovala besede, ki jih je on razumel. Ni bilo tako temno, da ne bi mogel videti njenih ustnic, ker je tudi ona videla njegov obraz in oči, čeprav bi zdaj ne mogla reči, kakšne barve so, ko bi tega že od prej ne vedela. Popraskala ga je po dlani in mu skušala stisniti roko. Izmaknil jo je, takoj nato pa je prijel njeno in jo močno stisnil. Bolelo jo je, a to je povedala šele takrat, ko jo je izpustil in mu je tako vzela nekaj veselja.

Se zmeraj je stala pri oknu, bila je topla julijska noč in prižgala si je novo cigareto. Ali je vse to sploh res? Je misljila Morda so samo halucinacije. Globoko je vdihnila cigaretni dim. Ne, res sem bila nocoj v kinu, res mi je Peter pripovedoval o Slavki, in še je res, da sem zaljubljena v Petra in res, da je Janez na praksi v tujini. Nenadoma ni mogla razumeti, zakaj se sploh sestaja z njim, zakaj hodi, ko vendar oba vsta, da se bo prej ali slej končalo in je bolje, da se konča prej kakor pozneje. Zase je to dobro vedela, ni pa mogla tega vedeti zani, vsaj tako ne kot zase. Janez je dobil študentsko za leto dni in vsaj malo se je zdaj, po štirih mesecih, kar ga ni bilo, nekje globoko v sebi bala, da bi se z njo medtem lahko kaj zgodilo, a odganjala je to misel in je hotela verjeti, da se ne more nič takega zgoditi. Bilo je dovolj čudno, da se je zgodilo toliko. Toda s Petrom je bilo morda drugače. Moram biti pametna. Iz trme bi lahko storil neumnost, za katero bi bilo potem obema žal. To je misljila docela mirno in zbrano. Potem je nenadoma začutila, da ima prazne roke, in to je čutila drugače, kakor po navadi to čutimo. Ne kot mjr ali brezdnele ali nerovo, ampak kot praznino, ki je večja od najbolj praznega prostora. Bilo je, kakor da bi pravkaršnje misli mislila z rokami in so roke zaradi tega nenadoma postale prazne. Ne bi smela misliti z rokami, si je rekla. Sploh ne bi smela misliti. Čemu, čemu, ko pa je vse tako zamolano.

Ni ji bilo žal, da Petra ni srečala prej. Samo to je važno, kar je zdaj. Ker če bi bilo prej, bi bilo drugače ali pa prav tako, toda zdaj ne bi bilo več. In za to nima smisla misliti, kako bi bilo, če bi ga srečala prej.

Se zmeraj je stala pri oknu. Rada bi umrla, jo je nenadoma spreletelo. Rada bi umrla z njim. To je edino, kar lahko želim. Toda tega si morda ne bi upala storiti. Bala se je umiranja, ne smrti. Preveč umiranja je videla med vojno, v bolnišnici, v sobi za jetične. Ne, tako ne bi hotela umreti. Moralo bi biti drugače. Po velikem dnevu in globoki noči pristati v nekem praznem jutru. Vse in potem nič. Morda je v tem nekaj ali celo mnogo obupa. Pa saj tega ne bom storila. Sama bi si ne upala umreti.

Na nočni omari je imela lutko s smešnim kitajskim-obarov in posebnimi očmi. Lutka je imela na glavi lijakast klobuk s cofkom in kadar jo je Marija pogledala, je sedela čisto mirno, kakor da se je potuhnila. Če pa je obrnila pogled drugam, je nenadoma oživela, kakor to stori toliko mrtvih predmetov. Zdaj jo je gledala in se ni spominjala tistega silvestrovanja z razbitimi kozarci in pretrpano pijanostjo. Njene misli niso segle tako daleč, kakor da bi bilo treba do tam prehoditi predolgo in predolgočasno pot. Lutka jo je spominjala neke druge lutke, ko je bila še punčka. Ta spomin je bil neprimerno bliže. Tista lutka je bila zelo preprosta, takšna, kakršno ti sešije stara tepla in ti jo prinese za god, če si doma na deželi. Padla ji je neke pomladi v reko in je odplavala. Ona je sedela na bregu in ni mogla takoj razumeti, kaj se je zgodilo. Potem je jokala in je tudi ona hotela pasti v reko, pa se je bala, da bi bila doma kregana.

Ležala je na hrbtu in solze so ji tekle v ušesa. Spomin je bil zelo živ in ni vedela, kdaj je prišla v posteljo. Bilo je neko čudno domotožje, zaradi česar je jokala. Zdelo se ji je, da grabi za lutko, pa je ne more uloviti, ker jo voda prehitro odnoša. Bila je na meji med bedenjem in sanjami, tudi ona kot lutka v narasli reki.

PRI KOTEKSU —
ZRNO DO ZRNA
POGAČA

KOŽA
DO
KOŽE —
TISOČI
KOŽ

Pri KOTEKSU smo sicer res grosistično podjetje, toda v nasprotju z drugimi grosističnimi podjetji, ki tudi sama dobivajo velike pošiljke, zbiramo pri nas osnovno surovino — kožo — v majhnih količinah; po kosih, po kilogramih. Kože nato konserviramo, jih sortiramo in oplemenjujemo, potem pa jih v vagonih pošiljamo dobaviteljem usnjarnam.

Dobavitelji naše osnovne surovine — živalskih kož — so rejci tako velikih kot majhnih živali, pa tudi lovci itd. Še prav posebno pa velja naša skrb dobaviteljem enega od najpomembnejših surovinskih artiklov — dobaviteljem svinjskih kož. Morda mnogi ne razumejo, zakaj moramo tolikokrat in tolikokrat pisati prav o svinjskih kožah; toda žal je pri nas še vedno dosti primerov, ko lastnik svinjski koži ne nameni prave poti, je ne pošlje v našo odkupno postajo ali pa v zbiralnico kmetijske zadruge, marveč dovoli klavcu, da

jo popari in obrije, nato pa jo pusti na slanimi. Tako delajo žal še po mnogih vaseh in tudi še v premnogih klavnicah.

Kadar vidite oparjenega in oribanega zaklanega prašiča, vedite, da je bilo uničene najmanj 7—8 % njegove vrednosti! Komu pa naj koristi posušena svinjska koža, ko z nje porežeš slanino, saj nima hranilne vrednosti. Nepoškodovana koža prašiča domače oplemenjene pasme pa je vredna 1.500 do 2.000 dinarjev in tudi več!

Morda bi kdo mislil, da zbiranje kož kos za kosom ni vredno truda. Toda brez ene kože ni kupa s to kožami, ni kupa s tisoč kožami; tisoč kosov pa že zaposli za en dan ves delovni kolektiv katere od naših usnjarn! Mislite torej vedno tudi na delovne tovariše-usnjarne, pa na tiste, ki delajo v predelovalni usnjarski industriji: vsak kos kože bodo njihove pridne roke predelale v izdelke velike vrednosti.

V Sloveniji zakoljemo letno okoli pol milijona prašičev in ko bi zbrali vse njihove kože, bi jih bilo približno 4.000 ton. Kljub vsem prizadevanjem uspe KOTEKSU sedaj zbrati le okoli 2400 ton svinjskih kož na leto. Seveda ni moč pričakovati, da bi mogli kdajkoli zbrati prav vse svinjske kože, toda kljub temu je sedanji dotok te pomembne surovine še vedno vse premajhen, saj znaša le okoli 61 %. KOTEKS si je zadal nalogo, da bo vložil še več truda v odkup svinjskih kož in ga povečal na 80 %, kar pomeni, da bo na leto odkupil po 100.000 svinjskih kož več kot doslej.

Ob koncu pa še poziv vsem goničim in voznikom, ki prevažajo žive živali in vsem klavcem: v vaših rokah je kakovost svinjskih kož! Na koži prašiča se pozna vsaka praška, vsak urez z nožem, in ji zmanjšuje ceno. Zato — pazite na svinjske kože, ki so vredno blago!

Za Dan republike čestitajo kolektivi:

OKRAJNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

NOVO MESTO

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
K DNEVU REPUBLIKE, 29. NOVENBRU!

TEKSTILNA TOVARNA

»SUKNO«
ZAPUŽE

Proizvaja: volnene odeje vseh vrst in kvalitet in
specialne tkanine — hubertuse, lodne, flanele, kam-
garne ter ostale tkanine za moške in ženske obleke
ter plašče.

ZAPOMNITE SI: SOLIDNO — KVALITETNO — POCENI!

DELOVNI KOLEKTIV TOVARNE TRAKOV

»TOTRA«

Ljubljana, Zg. Hrušica 14

čestita vsemu delovnemu ljudstvu k prazniku
ustanovitve FLRJ — 29. novembru!

ZVEZA SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

OBČINSKI SINDIKALNI SVET
CELJE

Vsem članom sindikalnih podružnic Celja čestita
k prazniku republike in jim želi še nadaljnjih uspehov
v izgradnji socialističnega človeka!

KINEMATOGRAFSKO PODJETJE LJUBLJANA

ČESTITA VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU
K DRŽAVNEMU PRAZNIKU, 29. NOVENBRU!

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

»STEKLO«

Ljubljana, Titova c. 18

čestita ob prazniku 29. novembra vsem delovnim
kolektivom, ter istočasno sporoča vsej trgovski
mreži, da ima stalno na razpolago po najugodnejših
cenah vse vrste stekla, porcelana, keramike,
predmetov iz plastičnih mas itd., itd.

ZA PRAZNIK USTANOVITVE SOCIALISTIČNE
JUGOSLAVIJE — 29. NOVENBER

čestita

Trgovsko podjetje
»VOLNA«

Ljubljana, Wolfova 1

s svojimi poslovalnicami:

»VOLNA«, Nazorjeva 1 »KOROTAN«, Celovška 71
»SUKNO«, Stritarjeva 4 »ŠENTVID«, Šentvid 18
»BLED«, Čopova 10

PODJETJE ZA IZDELAVO ŽIČNIH TRANSPORTNIH
IN OSTALIH STROJNIH NAPRAV

»ŽIČNICA«

Ljubljana, Tržaška 49

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K PRAZNIKU
29. NOVENBRU!

HOTEL »SLON« LJUBLJANA

DELOVNI KOLEKTIV PODJETJA ČESTITA VSEM
K PRAZNIKU 29. NOVENBRU!

TOVARNA PERILA, KONFEKCIJE, PREŠITIH ODEJ IN
PLETENIN

„TOPER“

CELJE

Vam nudi bogato izbiro izdelkov moškega perila,
pletenin in prešitih odej.

OB DNEVU REPUBLIKE ČESTITAMO VSEM
DELOVNIM KOLEKTIVOM!

TEKSTILNA TOVARNA

„JUTEKS“

ŽALEC

proizvaja: jutine in konopnene embalažne tkanine,
bombažna in polkonopnena impregnirana platna
za šotore, ponjave in dežne plašče, tehnične tka-
nine za industrijo gume, keper in gradel za delovne
obleke.

Solidna postrežba — konkurenčna cena!

DELOVNI KOLEKTIV

»ELEKTRO KOČEVJE«

čestita k prazniku ustanovitve socialistične
Jugoslavije!

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE

METLIKA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM OB DNEVU
REPUBLIKE!

Gradbeno
podjetje

REMONT

ŠMARJE PRI JELŠAH

izvršuje vsa gradbena dela hitro in po zmernih cenah.
Vsem pa k prazniku republike čestita delovni kolektiv.

VSEM DELOVNIM LJUDEM NASE SOCIALISTIČNE
SKUPNOSTI ČESTITAMO OB PRAZNIKU DNEVA REPUBLIKE
29. NOVENBRA 1958

Okrajni sindikalni svet Ljubljana
in Občinski sindikalni sveti okraja
Ljubljana:

Borovnica
Cerknica
Črnuče
Dobropolje
Dobrova pri Ljubljani
Domžale
Grosuplje
Hrastnik
Ivančna Gorica
Kamnik
Kočevje
Litija
Dol. Logatec
Laška dolina
Medvode
Mengeš

Radeče
Ribnica
Sodražica
Trbovlje
Velike Lašče
Vrhnika
Zagorje
Ljubljana-Center
Ljubljana-Bežigrad
Ljubljana-Moste
Ljubljana-Polje
Ljubljana-Rudnik
Ljubljana-Šiška
Ljubljana-Šentvid
Ljubljana-Vič

RAČUNOVODSKI BIRO VRHNIKA

s svojimi podjetji

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM ZA PRAZNIK REPUBLIKE 29. NOVENBER

Dimnikarstvo

Splošno krojaštvo in šivilstvo

Pekarna

Šivalnica

Destilacija »Jelka«

Kovinarska in mehanična
delavnica

Pečarsko in pleskarsko podjetje

»Elektron«, elektrotehnično
podjetje

Vodovodno inštalaterstvo

Brivnica in česalnica

Trgovina z živili in gospodinj-
ski potrebščinami

Stara Vrhnika

Trgovina z živili in gospodinj-
ski potrebščinami

Bevke in Vel. Ligojna

OB DNEVU REPUBLIKE ČESTITAJO

Občinski ljudski odbor
VRHNIKA

Z DRUŽBENIMI ORGANIZACIJAMI:

OBČINSKI KOMITE ZVEZE KOMUNISTOV

OBČINSKI ODBOR SZDL

OBČINSKI ODBOR ZB

OBČINSKI SINDIKALNI SVET

OBČINSKI ODBOR »DRUŠTVA ŽENA«

Tekstilna tovarna
sukna KOČEVJE

čestita ob dnevu praznika - 29. november -
vsem delovnim ljudem, ter se še nadalje
priporoča za ...

Okrajni sindikalni svet

Novo
mesto

Z VSEMI OBČINSKIMI SINDIKALNIMI SVETI

ČESTITA K DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVENBER

Novo mesto
Brežice
Kostanjevica na Krki
Krško
Metlika

Mirna
Mokronog
Semič
Senovo
Sevnica

Straža
Šentjernej
Trebnje
Žužemberk

ZDRAVILIŠČE
ČATEŠKE
TOPLICE

čestita vsemu delovnemu
ljudstvu
k DNEVU REPUBLIKE
29. NOVENBRU!

»PARKETAR«

OBRTNA ZADRUGA

LJUBLJANA,

Trubarjeva 1

čestita k 29. novembru.
Dobavljanje, polaganje
in struženje parketov.

DOLENJSKO GRADBENO PODJETJE

Grosuplje

čestita vsem delovnim ljudem k prazniku
29. novembra, ter se priporoča za cenjena
naročila.

Gradbeno
podjetje

Graditelj

LJUBLJANA, Šmartinska c. 64-b

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K DNEVU
REPUBLIKE!

Okrajna zadružna zveza

NOVO MESTO
S SVOJIMI PODJETJI IN USTANOVAMI

ČESTITA K PRAZNIKU 29. NOVBMBRU
in želi mnogo uspehov pri graditvi
socialistične domovine!

K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

ČESTITAJO:

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI KOMITE LMS
in ostale organizacije občine

Novo mesto

PODJETJE ZA PROMET S FARMACEVTSKIM MATERIALOM

Kemofarmacija

LJUBLJANA, Metelkova ulica 7

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
OB DNEVU REPUBLIKE - 29. NOVEMBRU!

Slovenija živinopromet

LJUBLJANA, Dalmatinova 1 — pp. 222

Izvoz goveje živine, konj, prašičev in vseh vrst mesa

čestita

vsem delovnim ljudem ob prazniku 29. novembru!

Občinski ljudski odbor Ljubljana - Moste

Z VSEMI SVOJIMI ORGANIZACIJAMI

ČESTITA VSEM SVOJIM OBČANOM IN DRUGIM
DELOVNIM LJUDEM ZA DAN REPUBLIKE
29. NOVEMBER!

INDUSTRIJSKO PODJETJE

Agroindus
LJUBLJANA

ČESTITA VSEM ODJEMALCEM IN UPORABNIKOM NAPRAV
K PRAZNIKU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU!

SPLOŠNO AVTOPREVOZNIŠTVO »AVTO« KOČEVJE

čestita ob prazniku 29. novembru ter se priporoča svojim
komitentom za nadaljnjo naklonjenost.

KMETJSKA ZADRUGA METLIKA

čestita k »Dnevu republike« vsem svojim članom
in poslovnim sodelavcem.

Kolektiv

SAVINJSKE TOVARNE OPEKE

čestita k prazniku republike.
IZDELUJEMO VSE VRSTE OPEKE!

Kolektiv gradbenega podjetja

»SAVINGRAD« CELJE

čestita k prazniku republike vsem delovnim ljudem!
Izvršujemo vsa gradbena dela visoke gradnje!

Kolektiv gradbenega podjetja

»ZASAVJE«, Trbovlje

čestita k prazniku republike vsem delovnim ljudem
Jugoslavije!
Izvršujemo vse vrste nizkih in visokih gradenj

TRGOVSKO PODJETJE

Koloniate
SENTVID 20 - LJUBLJANA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
K PRAZNIKU REPUBLIKE, 29. NOVEMBRU

Lesno industrijsko podjetje

Ribnica

se vsem svojim odjemalcem in dobaviteljem še
vnaprej toplo priporoča.
Istočasno pa želi vsem delovnim ljudem Jugoslavije
vse dobro za Dan republike — 29. november!

Delovni kolektiv obrtnega podjetja

»MESNINE«

LJUBLJANA, Roška cesta 11-a

ŽELI VSEM SVOJIM ODJEMALCEM VELIKO USPEHOV
OB DNEVU REPUBLIKE!

Ob Dnevu republike, 29. novembru, čestita vsem svojim
poslovnim prijateljem

»KOMIN« Ljubljana,

inozemska industrijska zastopstva

Agroprogres

podjetje za inozemska zastopstva

čestita vsem delovnim kolektivom
k prazniku 29. novembru!

TRGOVSKO PODJETJE Z INDUSTRIJSKIM BLAGOM NA VELIKO

„SLAVICA KOPER“

SE ZAHVALJUJE IN SE NADALJE PRIPOROČA ZA NAKLONJENOST SVOJIM
— GENJENIH ODJEMALCEV TER ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM
TER NAPREDNEMU LJUDSTVU ZA PRAZNIK 29. NOVEMBER!

Trgovsko podjetje

Tobak

čestita k 29. novembru
s svojimi poslovalnicami
in skladišči v Novem me-
stu in Trebnjem ter se
priporoča svojim odje-
malcem.

DELOVNI KOLEKTIV

ZORA

Lesna industrija
ČRNOMELJ

čestita vsemu delovnemu
ljudstvu ob prazniku
29. novembru!

Kupujemo vse vrste hlo-
dovine za razrez ter pro-
dajamo vse vrste rezanega
lesa.

Zadružna
hranilnica
in posojilnica
r. z. z. n. j.

Ljubljana
podružnica Rakek

čestita k dnevu praznika
29. novembra vsem ko-
mitentom in vlagateljem,
ter želi mnogo uspeha pri
gradnji socializma.

DELOVNI KOLEKTIV

Tovarne organskih barvil

CELJE

ČESTITA
K PRAZNIKU REPUBLIKE
IN SE PRIPOROČA
S SVOJIMI PROIZVODI!

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE Z BARVAMI IN LAKI

„MAVRICA“

LJUBLJANA, Resljeva cesta 1
TELEFON 21-256, 21-488

priporoča v nakup vse vrste premaznega materiala,
kot laneni firnež, oljate barve in lake, vse vrste
čopičev in ves v to stroko spadajoči material po
najnižjih grosističnih cenah v svojih skladiščih,
in sicer:

SKLADIŠČE EN-GROS
Ljubljana, Titova c. 33,
(Javna skladišča)
telefon 32-561.
SKLADIŠČE EN-GROS
Reka, Aldo Colonello 6,
telefon 33-07.

Delovni kolektiv
MEDZADRUŽNEGA
LESNO-INDUSTRIJSKEGA
PODJETJA

»Češnjica«
NA ČEŠNJI PRI ZELEZNIKIH

vsem delovnim ljudem
ob prazniku
29. novembru!

Občina - torišče dela

Občinski sindikalni sveti morajo posvečati več skrbi telesni kulturi

Jugoslovanski kongres za telesno kulturo je bolj kot katerikoli drugi zbor odločno in jasno začrtal vlogo občine v množični telesni vzgoji. V verigo vseh tistih občinskih ustanov in forumov, ki jim je poverjena skrb za telesno vzgojo, sediti seveda tudi občinski sindikalni svet (OSS) z odbori za oddih. O njihvih obveznostih na tem področju je na kongresu obširno razpravljala sekretar CS ZSJ Miša Pavičević, ki je uveljavila poročila o stanju in problemih na terenu.

To razpravo, oziroma poročilo dopolnjujemo danes še z izkupičkom, ki smo ga nabrali z našo posebno anketo o telesnovzgojni dejavnosti občinskih sindikalnih svetov.

Prva in nedvomno daleč najpomembnejša ugotovitev naših obiskov v občinskih sindikalnih svetih je ta, da si delo na telesnovzgojnem področju še ni pridobilo prave veljave, niti tistega mesta, ki bi ga zaslužilo glede na izredne koristi. Zgovoren dokaz za to trditve je spoznanje, da odbori za oddih OSS nekako mimogrede skrbijo tudi za telesno vzgojo. Seveda pa jo pošteno zanemarjajo

predvsem na račun letnih dopustov in preskrbovanja počinjskih domov in še drugega podobnega dela. Zares redki so tisti OSS, ki so telesni kulturi posvetili enako pozornost, kakor pa ostalim podobnim vejam, čeprav bi — po mnenju Miše Pavičevića — morale tvoriti neločljivo celoto. Občinski sindikalni sveti so si najpogostejše pomagali tako, da so si delo v odboru za oddih razdelili na

področja: v občini Šiška na primer na tri skupine: komisijo za dopuste in izlete, komisijo za delavske športne igre in komisijo, ki skrbi za delovnega človeka nasploh (družbena prehrana, stanovanja itd.). Tako razdelitev delovnih področij je nedvomno dobra, saj izključuje možnost, da bi odbor zanemaril delo v prid telesni kulturi.

In zdaj so OSS zares imeli kaj delati, saj je skoraj v vseh občinah že vzklilo samoniklo športno delo — razna tekmovalna dela, igre, in tekme delovnih kolektivov. Vse to kljub slabim materialnim temeljem. Namreč predvsem primanjkuje dostopnih in ustreznih telesnovzgojnih objektov ter seveda delavoljnih organizatorjev in dobrih strokovnjakov. Nemačkraj je bilo to celo vzrok, da so odbori za oddih kratkoma prepustili

vso športno dejavnost v delovnih kolektivih telesnovzgojnim in športnim organizacijam (Moste). Aktivnost v tovarnah in podjetjih se je doslej najbolj razmahnila ob raznih jubilejih in proslavah (dan mladosti, dan republike itd.). Tedaj so ponekod tekmovali z delavci in delavkami tudi drugi občani. Taka tekmovalna so se v nekaterih občinah že udomačila in so si nadela naziv tradicionalnih športnih iger s pestro vsebino in izbiro tekmovalnih panog in disciplin, ki skupno z dobro organizacijo zagotavljajo njihov uspeh.

Seveda pa vsem občinskim sindikalnim svetom manjka enotnega vodstva, ki bi naj povezovalo vso dejavnost na tem področju v posameznih komunah. Marsikje je bilo slišati, da bi za to morala bolj skrbeti komisija za delavske športne igre. Športne zveze Slovenije ali pa republiški sindikalni svet s svojimi organi. Več bi bilo namreč uspehov in pozitivnih rezultatov, če bi to telesnovzgojno dejavnost delavcev in delavk v občinah enotno in skupno gojili, ne pa prepustili samoniklemu razvoju.

Lep uspeh »Konstruktorja«

Kegljači mariborskega Konstruktorja so dosegli izreden uspeh na republiškem prvenstvu v borbenih partijah. S 1714 podrtimi keglji so povsem nepričakovano osvojili prvo mesto in pustili za seboj mnoga odlična moštva.

Zakaj prav rokomet?

Ko ocenjujemo razmah posameznih športnih panog pri nas in ugotavljamo možnosti, ki jih imajo za še večjo množičnost, se često srečujemo z rokometom. Ne samo zaradi tega, ker je ta dinamična igra čedalje bolj razširjena, marveč tudi zaradi uspešnih prijemov, ki se jih rokometna organizacija poslužuje pri propagiranju te lepe panoge. Vedeči moramo namreč tole: rokomet so začeli v Jugoslaviji organizirati šele po osvojitvi in če se je letošnjega tekmovalnega za jugoslovanski pokal udeležilo več kot 2000 moštev, to že nekaj pomeni. Še posebej pa velja omeniti, da je v tej igri zadovoljiv tudi delež ženske mladine, saj ne trdijo zaman, da je rokomet — ženska športna igra št. 1.

Rokometna organizacija si je res znala nalogo zastaviti tako, kot je treba. Kot prva se je naslonila na šole in vzpostavila široko mrežo šolskih tekmovalcev (tudi v Sloveniji). S privlačnim tekmovalnim (za jugoslovanski pokal lahko igrajo tudi šole, ednice JLA, sindikalne podružnice — skratka vsi) pa je še povečala zanimanje za to športno zvrst. V JLA si je prav tako pridobila stalno mesto. Po podatkih, ki so jih prebrali na kongresu za telesno kulturo, je med našimi vojniki izredno zanimanje za rokomet. In še druge poti iščejo rokometarji: pred nedavnim so na Hrvatskem pridobili instruktorski tečaj tudi za mlade zadržnike in tako se razširili področje svojega dela. Za nametek ne mirujejo tudi »teoretičniki« in so razvili »svojo« — jugoslovansko šolo rokometarja.

Primer rokometarjev zares velja posnemati. Glede na zanimivost te igre in cenovitost, je zares zelo primerna za vse in bi ji morali posvetiti več pozornosti kot doslej tudi v delavskem športu.

28. novembra bo v Ljubljani že enajstič tradicionalni »Tek republike« — športno-politična manifestacija, ki z njo slovenski športniki proslavljajo državni praznik. Za letos pričakujejo rekordno udeležbo. Tudi delovni kolektivi pri tem ne bi smeli zaostajati. Ker so propozicije take, da določajo vrstni red ločeno za atlete in ostale nastopajoče, je prireditev zares privlačna za vse.

O liku vrhunskih športnikov

Šport ne more biti poklic

Na kongresu za telesno kulturo v Beogradu je bilo mnogo govora tudi o vrhunskem športu. Zborovalci so natanko opredelili njegov pomen. Vrhunski šport je nedvomno potreben, vendar pa mora biti kvaliteta odseva širkega zaledja — množičnosti. Nekateri tovariši so v razpravi govorili tudi o liku vrhunškega športnika. Vst so bili mnenja, da pri nas športno udejstvovanje ne more biti poklic. Rekorderjem je treba dajati priznanja za njihove napore, sicer pa jih nikakor ni treba častiti kot »polbogove«, kakor je rekel podpredsednik ZIS Rodoljub Colaković. Vsa naša vrhunski športnik mora delati ali pa se učiti, da bo tudi po zaključku svoje športne poti koristen član družbe. Kdor se bo pri tem odločil za športnega vzgojitelja, mu je treba z ustreznim šolanjem seveda omogočiti kar najvišjo izobrazbo na tem področju.

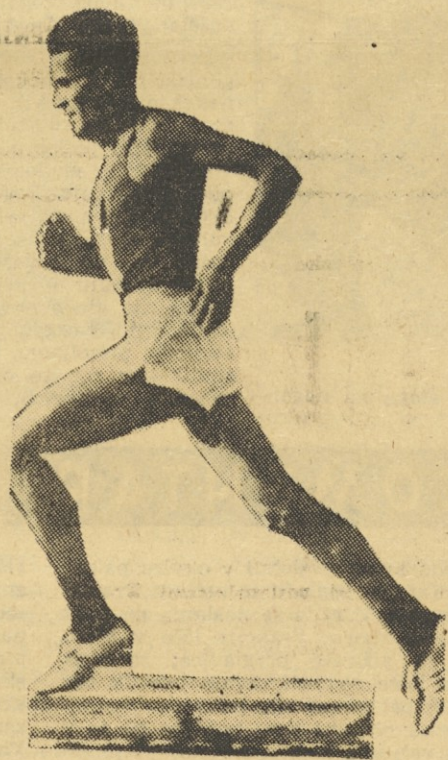
Če tako pregledamo naše sedanje vrhunske športnike, moramo ugotoviti, da so »rdeče ovce« med njimi pravzaprav zelo redke. Največ jih je med nogometaši, kar pa je seveda razumljivo, ker so dohodki (pa tudi zahteve) v tej panogi največji. Med ostalimi pa skoraj vsi marljivo delajo ali pa se uče. Mnogi med njimi so celo pravi vzori — tako v šoli kakor tudi na delovnem mestu.

Da ne bi begli predaleč, smo se danes namenili predstaviti enega izmed njih, ki

je prav te dni v središču pozornosti športne javnosti. Po uspešni sezoni na atletski stezi sedaj nastopa tudi na naših največjih tekmovalnih področjih. Tako je pred dnevi zmagal pred vso jugoslovansko elito na »Teku osvoboditve Beograda«, po nedeljskem nastopu v Belgiji pa bo branil naslov prvaka tudi na tradicionalnem »Teku republike« v Ljubljani. Njegovo ime — Simo Vazič.

Vrli član celjskega Kladivarja res zasluži vse priznanje. Od sezone do sezone beleži vedno boljše rezultate (sedaj je stalni član državne reprezentance in je na balkanskih igrah v Sofiji osvojil bronasto kolajno v teku na 1500 m) napreduje pa tudi v šoli. Njegov odnos do učenja je skorajda edinstven. Vazič obiskuje v Ljubljani mojstrsko šolo kovinarske stroke in nikdar ne zanemara šolskih obveznosti zaradi ne športa. Ko je na primer potoval na balkanske igre, si je v šoli izprosil samo dva dni dopusta in nihče ga ni mogel prepovoriti, da bi ostal v Sofiji še v nedeljo, na zaključni dan iger. »Moram biti v šoli v ponedeljek«, je odgovarjal in odpotoval. Po celodnevem in nočnem potovanju jo je mahnil naravnost — v šolo.

Takih športnikov si želimo še več. Če bomo dosledno izvajali priporočila in sklepe kongresa ter posvečali v naših telesnokulturnih organizacijah več pozornosti tudi vzgojnemu delu, bomo ta cilj tudi dosegli.

Na belo-trnih poljih

Šahisti v sindikatih -- zdaj pa zares

Sezona za vsakoletna sindikalna moštvena tekmovanja na šahskih deskah, ki so že globoko zakoreninjena med našimi delovnimi ljudmi, je na pragu. Se prej pa je treba »spravnavati« stare račune in izvesti še slovenski finale za nazaj. Malo zamujen je sicer, toda v obliki letošnjih prireditev je že bilo skoraj težko prej najti primeren termin, ko bi lahko nastopile ekipe iz vse Slovenije.

In tako sta zdaj republiški svet zveze sindikatov in šahovska zveza Slovenije razpisala republiško sindikalno moštveno prvenstvo. Vse je že znano: datum — 27.—30. novembra, kraj — Bled in udeležba (po listi povabilnih) — 24 moštev. In zdaj je samo še od odziva moštev odvisno, kako bo. Pri tem ne bi smeli smeti prezreti, da slavi to tekmovanje letos 10. obletnico, da bo nastopil? Povabiljena

so najboljša moštva iz prav vseh okrajev, čeprav povsod niso izvedli predtekmovanj. Poleg lanskega prvaka — podjetja PTT iz Ljubljane, ki bo tudi letos gotovo poskušal obdržati ta privlačni naslov, bo nastopilo še 6 moštev iz okraja Ljubljana (od teh eno z Vrhniko), 5 iz Maribora, 4 z Gorenjske, 3 iz Celja ter po 1 iz bivšega trboveljskega okraja, Novega mesta, Kopra, Nove Gorice in Murske Sobote.

Doslej so naslov republiškega prvaka osvojile samo tri ekipe: podjetje PTT Ljubljana (zanimivo, da je bilo manjkraj prvak Ljubljane kot pa prvak Slovenije), državni sekretariat za notranje zadeve LRS in mariborska tiskarna. Pri tem so poštarji lani za stalno odnesli tudi prehodni pokal ZSS, se pravi, da bo letos potreben že nov pokal.

Kakor vse kaže, bodo tudi le-

tos imeli prvo besedo ljubljanski poštarji, ki imajo to srečo, da združujejo v svojih vrstah že leta in leta isto ekipo z moštvom Germekom in kandidatom Bajcem na prvih dveh deskah. Toda boj ne bo lahek: tu so zagrnjeni Litostrojci, pa ekipa za instituta »Jožef Stefan« z dvema kandidatoma, »Izvršniki«, če pridejo vsi, in seveda najboljši mariborske ekipe ter Jeseničani. V tej solidni sindikalni konkurenci naj zmaga tisti, ki bo v dneh okoli državnega praznika pač vsestransko najboljši.

Ob rob pa tole: Doslej je bilo te vrste sindikalno tekmovanje pravzaprav samo v Sloveniji. Nekaj malega so v tej smeri naredili le še naši sosedje onstran Sotle, drugod v državi pa nič. Ali ne bi bilo lepo, če bi se vsako leto za Dan republike sestali sindikalni prvaki vseh republik?

KOMBINIRAJMO!

Oba »oreha«, ki sta danes na vrsti, sta prav tako zrasla na domačem zemljišču. In čeprav sta sta-

ra že lepo število let, sta vsak po svoje zelo zanimiva.

STEV. 29:
BELI: Kgl, D4, Tai, Td1, Sd4, Lf, Pa2, Iz, E3, h2 (10)
CRNI: Kes, D7, Ta8, Tgs, Sb7, Lfs, Pa6, e6, f7 (9)

Beli ima sicer kmeta več, vendar to ni bistveno. Mnogo bolj važna je, da je črni kralj ostal sredi deske, da je »na prepihu«. In prav to okoliščino je mogoče izrabiti za hiter zaključek. Prve poteze gotovo ne bo težko najti, ker je na dlan, zato pa bo za drugo zabavo precej bolj »gruntati«. Obilo zabave!

STEV. 30:
BELI: Kai, Tc7, Pa2, b2, e5, f3, g2, (7)
CRNI: Kgs, Lc4, Pa4, b5, f7, g7, h6 (7)

Beli ima čisto kvaliteto več in ker je pozicija precej enostavna, bi moral zaradi te materialne prednosti brez težav dobiti. V resnici pa ni tako: podrobnejša analiza namreč pokaže, da bela trdnjava nima posebne moči, zato pa črni lovec zelo ugodno stoji in povrh še brani kmeta na f7, tako da lahko črni kralj takoj krene nad slabe bele kmete. Zato si je bilo treba nekaj izmisliti. In beli je izmislil strop, ki nasprotnika ne ogiblje že v nekaj potezah polož na tla. Zdaj pa vi na delo namesto beleget!

RESITEV STEV. 27:
1. Tds1. Tads: 2. S77. Ld5. 3. Ld5. Td5. 4. ed. D77. Dc5! In beli ostane z močnim prostim kmetom več.

RESITEV STEV. 28:
1. ... Seš: 2. fei. Dd4 +, 3. Df2 (6. 2. Kni ali Kf1, potem enostavno 3. ... Td4!; Td4! (vsenost) 4. ab; Dd1! (še tretja žrtev) in karkoli beli igra, je izgubljen.

Nogomet v Ljubljani

Pred dnevi je bilo končano jesensko nogometno prvenstvo v nogometni podzvezi Ljubljana in sicer tudi med osmimi sindikalnimi moštvi, ki so tekmovala v posebni skupini. Za prvenstvo je bilo izredno zanimanje med člani delovnih kolektivov, pa tudi med samimi igralci. Ti so za vzorno vedenje in discipliniranost med tekmovaljem zaslužili še posebno pohvalo.

V prvi polovici tega tekmovalnega se je posebno izkazalo moštvo TEJA, ki bo do pomladi prezimilo na prvem mestu z enajstimi točkami. Lestvica je v podrobnem taka:

TEJA	7	4	3	0	14:5	11
TOS	7	5	0	2	21:11	10
TOPS	7	5	0	2	18:10	10
Polje	7	3	1	3	18:11	7
ZTL	7	3	1	3	19:15	7
Sodniki	7	2	2	3	10:14	6
Ardel	7	2	1	4	8:14	5
Komet	7	0	1	6	6:29	1

Zelo priljubljen med strelci so tudi patroljni teki, ki terjajo vsestransko pripravo tekmovalcev. Za uspeh je treba dobro teči in večje streljati.

Južna Amerika v sponah zaostalosti

Geografsko politična struktura Amerike

Berlin spet v ospredju

V svetovni javnosti je vzbudila veliko pozornost izjava predsednika sovjetske vlade Hruščeva, da je treba odpraviti ostanke vojaške okupacije Berlina. Po mnenju sovjetske vlade naj bi njeno okupacijsko oblast v Vzhodnem Berlinu zamenjala oblast vzhodnonemške vlade. Le-ta pa hoče zase vse Berlin, tudi zahodni, kjer drže svoje zasedbene čete tri zahodne sile. To zahtevo opira na dejstvo, da leži Berlin sredi ozemlja vzhodnonemške države. Na Zahodu pa nečje nič slišati o takih spremembah in zagotavljajo, da bodo po vsej sili obdržali sedanji položaj Berlina. Z nameravano prepustitvijo oblasti v Berlinu vzhodnonemški vladi se odpira zelo važno vprašanje prometnih zvez med Zahodno Nemčijo in Berlinom, ki grede čez ozemlje Vzhodne Nemčije. Doslej so imele nadzorstvo nad temi zvezami v rokah sovjetske vojaške oblasti. Z izročitvijo vzhodnega Berlina pa bi prišla v okvir vzhodnonemške vlade tudi kontrola prometa med Berlinom in Zahodno Nemčijo. Za vzdrževanje teh prometnih zvez se bodo morale zahodne sile odlej obratovati na vzhodnonemško vlado. Ker pa je ne priznajo, se odpira zdaj tudi vprašanje priznanja Vzhodne Nemčije, čemur pa se na Zahodu na vse pretege upirajo. Zategadelj menijo, da je Moskva s svojimi predlogi o ukinitvi okupacijskega statusa v Berlinu hotela pritisniti na zahodne dežele, da bi priznale Vzhodno Nemčijo. Kaže, da se bo vprašanje Berlina, ki ga je sprožil Hruščev, pletlo še dokaj časa, preden bo rešeno, saj je v tesni zvezi z rešitvijo celotnega nemškega vprašanja. Le-to pa je eden glavnih kamnov splošne med Vzhodom in Zahodom.

Dve Ženevi

Delo na obeh konferencah v Ženevi, na tisti za sporazum o prekinitvi jedrskih poskusov in na drugi za proučevanje možnosti, kako preprečiti morebitne nenadne napade, ni pokazalo doslej dosti napredka. Predstavniki obeh taborov se nikakor ne morejo zediniti niti o dnevnem redu konference, kaj šele o važnejših vsebinskih stvareh. — Vsaka stran uporno vztraja pri svojih stališčih. Sovjetska vlada je pripravila predlog o časovno neomejeni prekinitvi jedrskih poskusov. ZDA pa vežejo to prekinitev s tem, da je treba poprej vzpostaviti sistem kontrole takih poskusov.

Na drugi konferenci o ukrepih proti nenadnim napadom pa se ne ujemajo glede vprašanja, ali naj razpravljajo samo o strokovni plati tega problema, ali pa naj se spustijo tudi v razpravljanje o njegovi politični vsebini.

Vse svetovni javnosti pa je dosti za to, da velike sile že enkrat dosežejo ustavitve atomskih eksplozij, ki pomenijo nevarnost za vse človeštvo.

Ciprsko vprašanje pred OZN

Voditelj ciprskih Grkov nadškof Makarios je odpotoval v New York, da bi od blizu zasledoval razpravo o Cipru v Združenih narodih. Do te razprave je prišlo zategadelj, ker Velika Britanija in Turčija nista hoteli popustiti grškim zahtevam glede ureditve razmer na Cipru. Po mnenju grške vlade je treba Cipru zdaj ali pa kdaj pozneje neogibno zagotoviti pravico do samoodločbe.

V britanskem parlamentu pa je vodja laburistične opozicije Gait-skell napadel vlado zaradi njene trmaste politike na Cipru. Po njegovem mnenju bi morala vlada odložiti izvedbo načrta o ureditvi ciprskega vprašanja, dokler se ne bi pogodila z Grčijo.

Prehodna avtonomija za Alžirijo

Predstavniki začasne alžirske vlade je izjavil, da bi se alžirska Fronta narodne osvoboditve sprijaznila tudi s postopno rešitvijo alžirskega vprašanja, ki bi v prvem obdobju omogočila Alžiriji avtonomijo. Šele kasneje naj bi se le-ta razširila v popolno neodvisnost dežele. Če pa bi bil kakršenkoli sporazum nemogoč, bo alžirsko ljudstvo nadaljevalo osvobodilno vojno. V zvezo s pripravo na pogajanja s francosko vlado spravljajo tudi potovanja predsednika začasne alžirske vlade Ferharta Abasa v Švico. Značilno je tudi, da so štirje člani alžirske vlade, ki jih francoske oblasti držijo v zaporih, prenehali z gladovno stavko, ker jim je bil vrnjen položaj političnih zapornikov.

Volitve na Madžarskem in v Vzhodni Nemčiji

V nedeljo so na Madžarskem in v Vzhodni Nemčiji volili poslance v ljudske skupščine. Na Madžarskem so izvolili 338 kandidatov Patriotske ljudske fronte. Vseh volilnih upravičencev je bilo to pot na Madžarskem 6 milijonov 600 tisoč, v Vzhodni Nemčiji pa 12 milijonov.

Od časa do časa obrnejo nase pozornost svetovne javnosti upor ali poskusi uporov zdaj v tej, zdaj v drugi deželi prostrane Južne Amerike. Pri takih notranjih razprtijah imajo skoraj vedno svoje prste vmes razne vojaške osebnosti ali skupine. V zadnjih sto letih je bilo v vseh deželah Južne Amerike več kot 120 državnih udarov. Te dni spet prihajajo poročila o poskusu protivladne zarote v Argentini, ki jo je pripravil sam podpredsednik vlade Gomez s pomočjo nekaterih vojaških krogov. Zaroto pa so odkrili in preprečili. Ker pa se Gomez ni hotel kljub zahtevi njegove stranke umakniti s položaja v vladi, so demonstranti napadli njegovo palačo in ga pregnali s kamernjem.

Za vse dosedanje prevrate in zarote v južnoameriških deželah je bilo najbolj značilno to, da je šlo vedno za medsebojne spopade med posameznimi finančnimi močniki ali vojaškimi osebnostmi, ki so se potegovali za neomejeno oblast v deželah. Po navadi se je končala s tem, da je eno diktaturo zamenjala druga, teror in korupcija pa je cvetela nemoteno dalje. Režimi so se vzdrževali na površju le z grobim nasiljem proti demokratičnim težnjam ljudstva.

V zadnjem času pa dobivajo takih političnih dogodkov vse bolj obelke boja širokih slojev prebivalstva za dosego ali obrambo že doseženih demokratičnih svobod. Posledično prebivalstva v te dogodke pričajo, da se tudi v deželah Južne Amerike oglašajo na političnem torišču nove sile. Med temi silami pa je najti tudi delavske sindikate, ki si hkrati z demokratičnimi svobodami, ki so pogoj za njihovo delovanje, skušajo zagotoviti tudi gospodarske pravice in s tem utrditi svoj vpliv na družbeni razvoj.

ŽIVLJENJSKE RAZMERE

Južna Amerika spada kljub svojemu skoraj neizmernemu in še ne docela odkritemu naravnemu bogastvu med zaostale, nerazvite dežele sveta. Zategadelj je značilno, da prevladuje v gospodarstvu kmetijska proizvodnja nad industrijsko. Vzporedno

z gospodarsko gre kajpada tudi kulturna zaostalost prebivalstva. Kar pa najbolj pada v oči, je dejstvo, da je na eni strani kopičeno velikkansko bogastvo, na drugi strani pa vlada hudo siromaštvo. V Čilu na primer imajo veleposestniki, ki predstavljajo komaj 1% celotnega prebivalstva, kar 52% zemlje v svojih rokah. Nekatera veleposrestva merijo tudi do 15.000 ha. V Argentini drži 2000 družin v svojih rokah petino vsega ozemlja v deželi, ki je petkrat večja od Francije. V Mehiki imajo veleposestniki, ki prav tako štejejo komaj 1% celotnega prebivalstva, v svoji lasti kar 85% vseh obdelovalnih površin. Kolumbijski veleposestniki imajo v svoji lasti nad polovico vseh obdelovalnih površin, čeprav štejejo le 3% celotnega prebivalstva dežele. Podobno stanje je tudi v vseh drugih deželah južne, kakor tudi srednje Amerike. Nasprotni tem nekaj tisočim veleposrestnikom pa so milijonske množice revnega ljudstva, katerih letni dohodek ne dosega niti višine mesečne podpore, ki jo prejema brezposelni delavec v ZDA.

Kljub izrednemu naravnemu bogastvu pa predstavlja industrija v teh deželah le večje ali manjše otake v morju kmetijskega področja. Razvija se nenakomerno, nenačrtno, v glavnem okoli velikih mest. Pomanjkanje prometnih zvez še bolj otežuje napredek v posameznih deželah, ker onemogoča kroženje blaga.

Zaradi zaostalosti je gospodarstvo južnoameriških dežel podvrženo izkoriščanju razvitih industrijskih dežel, ki želijo obdržati te dežele kot svoje surovinsko področje. Prav zato tudi razvoj industrije v teh deželah ne gre vzporedno s potrebami in koristmi njih samih, marveč se ravna po koristih tujega kapitala, ki prihaja v južno Ameriko. V povojnem obdobju je ameriški kapital že dokaj izpodrinil z južnoameriškega trga kapital zahodnoevropskih dežel in postal prevladujoča sila na vsej celini. Ob koncu lanskega leta so dosegle investicije ameriškega

kapitala v južnoameriških deželah visoko vsoto nad 12 milijard dolarjev.

Zaradi podrejenega gospodarskega položaja je kajpada prišlo tudi do politične odvisnosti južnoameriških dežel. Vendar pa je med širokimi sloji prebivalstva čutili vedno močnejše težnje po neodvisnosti in odpravi gospodarske zaostalosti, ki povzroča tako odvisnost. Neki ameriški časopis je letos napravil anketo v vseh glavnih mestih južnoameriških dežel o tem, ali želijo biti v zunanji politiki neodvisni ali pa se priključiti tej ali drugi blokovski skupini. Izid ankete je pokazal, da si večina prebivalstva želi neodvisno življenje brez vpliva od zunaj.

Negativne posledice gospodarske zaostalosti se kažejo tudi na vseh drugih področjih družbenega življenja. Povprečna življenjska doba znaša na primer v Guatemali komaj 36 let, v Mehiki 38, v Braziliji 44 let, medtem ko v razvitih zahodnoevropskih deželah, kot je na primer Nizozemska, znaša povprečna starost 70 let. V ZDA pride na vsakih 100.000 prebivalcev le 47 tuberkuloznih bolnikov, v Braziliji pa celo 30.000. V vseh južnoameriških deželah imajo 68% nepismenih, največ jih je v Paragvaju, celih 80%. Povprečni letni dohodek na prebivalca je v sedmih južnoameriških deželah manjši kot v Etiopiji ali belgijski koloniji Kongo v Afriki. V ZDA znaša na primer povprečni letni dohodek na prebivalca 1.500 dolarjev, v južnoameriški državi El Salvador pa komaj 80 dolarjev na leto. Že teh nekaj podatkov kaže na velikanske razlike med razvitimi in nerazvitimi deželami na svetu. Odpraviti te razlike je eden najbolj važnih mednarodnih problemov sedanjega časa. Od njegove rešitve sta odvisna mir in ustaljenost na svetu. Nerazvite dežele pa ne morejo učinkovito stresti s sebe zaostalosti brez pomoči industrijskega razvitih dežel. Tudi le-te same ne morejo napredovati, če ne bodo podprle razvoja gospodarstva v zaostalih področjih sveta. Prav zato je tako velik pomen pripravevanja mnogih dežel, da bi v okviru OZN ustanovili poseben sklad za finansiranje gospodarskega razvoja nerazvitih dežel.

DELAJSKI RAZRED IN NJEGOVE ORGANIZACIJE

Gospodarska zaostalost, nizka kulturna raven in razni drugi, posebni pogoji, ki so značilni za politično življenje v teh deželah, vse to je dalo svoj pečat tudi razvoju delavskega gibanja v deželah južne Amerike.

Prvi poganjki sindikalnih organizacij so se pokazali v obliki nekakšnih delavskih zvez v posameznih bolj razvitih deželah. Šele po daljšem obdobju se je iz teh organizacij razvilo sodobno sindikalno gibanje. Prve prave sindikalne organizacije pa so osnovali anarhisti in s tem dali za dolgo časa pečat vsemu sindikalnemu gibanju v južni Ameriki. Precejšnje sledove so pustili na sindikalnih organizacijah tudi evropski priseljenci, ki so vcepili sindikatom mnoge oblike in posebnosti delavskih organizacij

starega kraja, ki pa niso vedno ustrezale povsem drugačnim pogojem. Razen tega pa je na razvoj sindikatov v južnoameriških deželah vplivalo tudi sindikalno gibanje v ZDA, ki je bilo z južnoameriški organizacijami deloma tudi organizacijsko povezano v raznih vseameriških sindikalnih zvezah.

Kakor povsod v zahodnih deželah, so se prav tako tudi v južni Ameriki razne politične stranke prizadevale pridobiti na svojo stran delavske strokovne organizacije in jih izkoristiti za svoje politične cilje. Tako so danes tudi v teh deželah delavci organizirani v sindikalnih organizacijah na podlagi politične pripadnosti. Prav zato pa dajejo tamkajšnji sindikati podobno sliko, kot jo kaže celotno svetovno sindikalno gibanje. Danes obstaja v južnoameriških deželah več delavskih konfederacij, ki so včlanjene v ustrezne mednarodne sindikalne zveze.

Po eni strani politična razcepjenost, po drugi pa politika podkupovanja sindikalnih vrhov, ki v diktatorskih režimih zlasti cvete, poleg tega pa preganjanje resničnih delavskih voditeljev, vse to je oviralo delovanje sindikatov in onemogočalo, da bi prišla do izraza dejanska moč delavskega razreda pri odločanju o notranjih vprašanjih dežel. Tako stanje je slabilo tudi boj delavskega razreda za gospodarske in politične pravice ter svobodo. Šele v zadnjem času se je z rastjo krepitve delavskega razreda samega povečala tudi vloga in pomen sindikatov v javnem življenju, kar izpričuje njihovo pogostost v mnoge politične dogodke.

Kdo je kriv za neuspeh

Člani partijske organizacije na pariški univerzi so objavili resolucijo, v kateri zahtevajo, naj CK KP Francije odpre široko in svobodno razpravo o tem, kje leže vzroki sedanjega slabega političnega položaja partije. Ugotoviti je treba dejanske vzroke za neuspeh, ki ga je doživela partija na nedavnem glasovanju za novo ustavo, ko je kljub odklonilnemu stališču partijskega vodstva do ustave dosti članov glasovalo zanj. V resoluciji poudarjajo, da KP izgublja ugled in vpliv med francoskim ljudstvom zaradi napačne politike vodstva in zaradi napačne presojanja alžirskega vprašanja.

Priprave na kongres KP SZ

V Moskvi so objavili teze Hruščeva za XXI. kongres Komunistične partije, ki bo januarja meseca prihodnjega leta. V njih je rečeno, da je sovjetsko ljudstvo doseglo tako stopnjo razvoja, da zdaj vstopa v najvažnejše obdobje, v izgradnjo komunizma. Teze predvidevajo za nadaljnjih sedem let vsestransko krepitev materialnih in tehničnih baz komunizma in krepitev obrambne moči Sovjetske zveze. To bo odločilno obdobje v tekmovanju s kapitalističnim svetom, ko bo treba doseči in prehiteti najbolj razvite kapitalistične dežele. Na koncu tez poudarjajo, da se bo treba spoprijeti z vsemi tistimi, ki se oklepajo starih preživelih oblik in metod dela.

Dulles: »Na, sedaj mi pa še en »izvoz domišljije« stopa na nogo!«

NAŠ KOMENTAR

Pred nekaj meseci, ko je v Iraku ljudstvo z enim zamahom pomelo pokvarjeni režim Nuri Saida, s čimer se je dežela avtomatično izključila iz Bagdadskega pakta, je neki zahodni komentator napisal te-le besede: »Bagdaski pakt se je zdaj kratkovidnejšem triumfu zapadne diplomacije. Sedaj pa vemo, da se je z njim začelo propadanje zahodnega vpliva na Bliznjen vzhodu.«

To ni bilo osamljeno mnenje. Večina kolikič objektivnih opazovalcev je že davno prej razumela, da je bila med zvezami, s katerimi je hotel zapad ohraniti svoje postojanke na tem območju, tista z

z orožjem, ki so ga dobili v okviru pakta. Indija je v tem pogledu že večkrat izrazila zaskrbljenost. Turčija se naslanja na pakt v ciprskem sporu; Francija išče v njem rešitve za alžirsko pregledavce; zahodna Nemčija hoče zediniti deželo prav s teh postojank paktovske sile itd.

Najtežja obtožba take politike pa je v tem, da ustvarja zmedo, negotovost in izmaliceno podobo dejanskih mednarodnih potreb, preprečuje napredek ter povzroča trenja in spopade že zato, da bi z njimi samo sebe opravičila.

Danes je svet pred nekaterimi razorožitvenimi problemi, ki so jih na dolgolet-

riš in se je zadnje čase celo odločila na znižanje vojaške službe od 16 na 12 mesecev. Danska tudi zavrača nemško vabilo, naj bi se priključila srednjeevropski skupini Atlantskega pakta. Danska je narmek skupaj z Norveško in Islandijo v severni skupini, poleg tega pa je tudi tesno povezana s Švedsko, deželo, ki ni članica pakta. Vse to je Straussu zelo neljubo, ker vidi v tem zanemarjanje vojaških ukrepov, na katere polaga on tolikšno važnost. Strauss seveda govori bolj iz previdnosti o »severni meji«. Dejansko pa misli na morskno ožino, na prehod iz Baltijskega v Severno morje. To ožino nadzorujejo Švedska, Norveška in Danska in Straussu se zdi, da so te tri dežele preslabe.

Ni dvoma, da stališče Danske bolj ustreza današnjim stvarnim mednarodnim potrebam, da je bolj na liniji tiste pomi-

Morda najtežji udarec pa so dobile vse tri dežele v zvezi z obnovno nemškega vojnega letalstva. Britanci so ponujali Nemcem svoja letala, Francozi svoja — in ne ravno slaba — toda Bonn se je odločil te dni za ameriški »Starfighter«. Kako važna je ta kupčija je razvidno že iz cene: to lovsko letalo stane okrog milijon dolarjev. Italija je dobila le tolažilno naročilo za 50 reaktivnih lovcetip »Fiat«. Te stvari povzročajo v zapadni Evropi hudo kri, posebno še zaradi mrtvili, ki vlada v evropskem gospodarstvu.

Tem težavam je treba dodati še tiste, ki izvirajo iz evropskega tržišča, zaradi katerega so nastala med Veliko Britanijo in Francijo skoraj nepremostljiva nasprotja. Tak razvoj slabi skupni vojaški pakt, kar pa se ne bi dogajalo, če bi zares grozil napad nasprotnega tabora. Spričo take nevarnosti bi se pakt krepil, nesoglasja bi ugnihala.

Nekaj podobnega se dogaja tudi v Aziji. Bagdaski pakt se je razbil z izstopom Iraka in sedaj si zahod prizadeva, da bi sklenil s Turčijo, Pakistanom in Perzijo nove obrambne sporazume. Te dni so razpravljali o novih ukrepih tudi voditelji držav pakta SEATO, ki povezuje z zahodom nekatere države južnovzhodne Azije. Značilno za oba ta azijska vojaška pakta pa je, da so se na zadnjih sestankih njihovih vodilnih organov dotaknili tudi gospodarskih vprašanj in da polagoma prav ta vprašanja zasenčujejo vojaška in tako dobivajo tisto mesto, ki bi ga morala imeti od samega začetka.

Ni dvoma, da je gospodarska kriza tista, ki potiska v ospredje zahteve po takih spremembah. Azijske države, izvoznice surovin, čutijo posledice krize veliko bolj kot industrijsko razvite dežele. Kriza se je namreč začela s padcem cen surovin, od sedaj pa še ni povzročila večjega padca cen industrijskih proizvodov. Vse to dokazuje, da desetletno oboroževanje zaostalih dežel v okviru blokovske politike ni bilo tako zelo nujno in potrebno, pač pa da je bilo zelo nujno tisto, kar so doslej zanemarili: pomoč tem deželah, da se gospodarsko dvignejo in osamosvojujejo. Brez te gospodarske pomoči bo vojaške pakte nekega dne odpihnili kot gradove iz papirja; vojaške diktature tega ne bodo preprečile. Irski zgled in sedanje zahodne evropske razprtije govorijo o tem dovolj razločno.

Vojaški pakti in gospodarska pomoč

vojaškim paktom najslabša. Odgovorni ljudje pa so ji pripisovali največji pomen in potem se je seveda zgodilo, kar je bilo neogibno.

Ustvarjati vojaške pakte proti nevarnosti, ki je dejansko ni in skušati s tem slepiti ljudi, pomeni podcenjevanje njihovo sposobnost za samostojno in pravilno ocenjevanje položaja in se s tem izpostavljati ne ljubim presenečenjem. Pred narodi Bliznjega vzhoda je nešteto socialnih, gospodarskih, političnih in drugih problemov. Med vsemi temi pa je zelo daleč zadaj tisti, ki ga zapad postavlja z vojaškimi pakti na prvo mesto: obramba pred morebitnim sovjetskim vojaškim napadom. Poleg tega pa se še dogaja, da se pod geslom obrambne dejavnosti skriva v resnici vse kaj drugega in predvsem zarota proti vsakemu naprednemu gibanju v teh deželah. Zaveza vojaškega pakta naj bi seveda prikrila tudi spore glede teh območij med zahodnimi zavezniki samimi. Nekaj časa tak pakt že živi, v njem skrita nasprotja pa prej ali slej udarjajo na dan.

Vsaka država — članica pakta skuša izkoristiti ta ogromni vojaški stroj, ki se vrti skoraj na prazno, za svoje posebne namene. Nekateri pakistanski voditelji bi radi reševali spor z Indijo okrog Kašmira

nih razpravah v Združenih narodih in med velikimi silami že toliko razčistili, da bi se o njih že lahko sporazumeli. Položaj pa tudi ni tako nevaren, da bi se bilo treba bati velikega oboroženega spopada, saj si danes nobena velika sila ne dela ustvar, da bi mogla z orožjem v roki — in danes bi to moralo biti atomsko orožje — uresničiti svoje načrte, pa naj bi bili še tako napadali.

Ta dejstva potiskajo v ozadje vojaške pakte in povzročajo v njih razpoke; kljub temu pa nekateri krogi še vedno ne vidijo nič važnejšega in nujnejšega kot ohranitev paktov na prvem mestu njihove mednarodne dejavnosti in krpanje naslajih razpok. To je sicer kratkovidna politika, daje pa vendarle pečat današnji stvarnosti.

Vzemimo n. pr. Zapadno Nemčijo. Rekli bi, da njen obrambni minister Strauss nima danes večje skrbi, kot je utrjevanje nemške severne meje, češ da bi od tam lahko prišel napad, katerega bi se njegova dežela ne mogla ubraniti. Krivda pada, po Straussovih trditvah, na Dansko, ker o tem ne vodi dovolj računa, čeprav je tudi ona članica pakta. Danska namreč noče tujega vojaštva na svojem ozemlju, noče atomskega orožja in raketnih opo-

ritve, ki bi lahko pripeljala do prvih, začetnih, toda tako usodno važnih razorožitvenih sporazumov. Če se bosta namreč obe ženevski konferenci končali z neuspehom, bo to hud udarec za vse miroлюбne sile v svetu, odgovornost pa bo padla na tiste, za katere so oboroževalna tekma in vojaški ukrepi začetek in konec vse politike v mednarodnih odnosih.

Poleg teh političnih nesporazumov so med članicami paktov še drugi, ki so gospodarske narave. Vzemimo n. pr. nemško oroževanje. Velika Britanija, Francija in Italija so dalj časa upale, da bodo dobile v zvezi s tem oboroževanjem izdatna naročila. Britanci so bili prepričani, da imajo pogodbo, ki v žepu, ker je Zahodna Nemčija, kot dokaz svoje pripravljenosti na kupčijo, položila v angleško banko 50 milijonov funtov. Že pred dvema letoma so naročili Nemci v Angliji 2000 oklopnih vozil, sedaj pa so se nenadoma premislili. Pod pretvezo, da imajo vozila celo vrsto napak, so naročila preklicali. Kupiti bodo le tisto, kar je že pripravljeno: 1000 vozil. Ista pesem je z britanskimi tanki tipa »Centurion«. Včeraj so bili še dobri, danes že niso več. Tanke za nemško armado, tako so dokončno odločili v Bonnu, bo zgradila ameriška industrija.